Susanna Kubelka

PERSPROGĘS KORSETAS

Susanna Kubelka

PERSPROGĘS *KORSETAS*

Susanna Kubelka

PERSPROGĘS *KORSETAS*

Romanas

Iš vokiečių kalbos vertė
Laima Bareišienė

Vilnius 2001

UDK 830-3
Ku-05

Versta iš: Susanna Kubelka
DAS GESPRENGTE MIEDER
Gustav Lübbe Verlag, 2000

ISBN 9955-08-032-9

Mielai mano tetai Trudei iš Enso

PROLOGAS

Lincas, 1895-ųjų išvakarės

Brangioji mano pussesere Anerle,

kaip Tu jau žinai, netrukus aš išvažiuoju iš Austrijos-Vengrijos ilgesnei kelionei po Prancūziją, be to, kiek laiko gyvensiu Paryžiuje.

Labai džiaugiausi, kad pamačiau Tave prieš tris mėnesius Ense, pakeliui iš Sankt Peterburgo į Miuncheną, ir per tas kelias valandas, kurias praleidome vienos, daug Tau pasakojau. Kad skambinau pianinu carui, taip pat parodžiau deimantus, kuriuos jis man įteikė, atsidėkodamas už nepamirštamą koncertą.

Dabar Tu žinai daugiau negu Tavo motina – apie audringą mano gyvenimą nuo tada, kai esu suaugusi.

Tačiau apie mano jaunystę esi girdėjusi tik gandus. Tau nieko nepasakojo todėl, kad esu rojaus paukštė, *femme fatale*, menininkė, gyvenanti pagal savus įstatymus. Giminaičiai apie mane nekalba, nes nenori, kad Tu taptum tokia kaip aš.

Per pastaruosius dešimt metų mudvi beveik nesimatėme. Tačiau iš visų giminaičių Tu esi panašiausia į mane. Moki dainuoti ir muzikuoti, turi humoro jausmą, esi protinga, ir aš trokštu, kad Tu kada nors būtum laiminga.

Todėl pasakiau sau: gana tų paslapčių. Metas Tau sužinoti tai, ką dar ir šiandien man prikiša Tavo motina, kas iš tiesų nutiko Ense anuomet, prieš dvidešimt metų: apie ma-

no pirmąją meilę, liūdnai pagarsėjusias piršlybas ir kaip buvo žūtbūt bandoma suvesti mane su įtakingu didiku.

Papasakosiu Tau viską, nes netrukus turi ištekėti. Už turtuolio, kurio beveik nepažįsti, kurio netgi bijai, kaip man rašei. Papasakosiu dar ir todėl, kad dabar Tau penkiolika. Kaip tik tiek metų, kiek tada buvo man.

Tu užaugai padoriuose namuose. O padoriuose namuose nieko neaiškinama. Tau pasakė, kad vaikus atneša gandras. O jeigu suabejojai, tai su niekuo nepasikalbėsi, nes visi alpsta iš gėdos.

Mes vis dar gyvenam pernelyg droviais laikais. Griežtas tabu viskas, kas susiję su kūnu. Jaunystė nieko nereiškia. Taigi kol sukaks keturiasdešimt metų, tu neturi ko pasakyti pasauliui, tad verčiau prikąsk liežuvį. Be to, nieko nepasiklausi. Tokios elgesio taisyklės.

Be to, mums pasakyta: mylisi tik tarnaitės. Kilmingai merginai to nereikia, ji išteka už vyro, kurį jai skiria ponas tėtė. Tačiau patikėk manim, Anerle, ne šis kelias veda į laimę.

Dabar man beveik trisdešimt šešeri, ir štai ką Tau pasakysiu: aš pažįstu pasaulį. Noriu apsaugoti Tave nuo bjaurios staigmenos vestuvių naktį ir noriu, kad teisingai nuspręstum: tekėti ar ne? Tau nereikia pratęsti išnykstančios dinastijos. Taigi neskubėk. Kuo ilgiau džiaukis jaunyste, pareigos užgrius pakankamai anksti. Papasakosiu Tau, kaip anuomet aš ištraukiau galvą iš kilpos – prisipažįstu, anaiptol ne paprastai, – tačiau papasakosiu Tau viską su humoru, elegantišku lengvu stilium, kad puikiai suprastum, o kada nors vėliau duotum persiskaityti savo dukteriai.

O kai perskaitysi, prašau *nepraverti burnos*.

Nė žodžio niekam. Net savo tėvams, ir prisiek – juo labiau Herminai fon Frišenbach. Jai niekuomet nevalia sužinoti mano nuotykių, įvykusių tada jai už nugaros 1875 metais Aukštutinėje Austrijoje, Enso mieste.

Taip pat papasakosiu Tau, kiek pagrįstas gandas, kad gražioji mūsų imperatorienė Elžbieta yra mano teta, o aš tikra jos dukterėčia. Ir trumpai drūtai išklosiu, kodėl Tu atsiradai per *mane*.

Aš pakeičiau Tavo tėvų vardus. Atsarga gėdos nedaro. Tačiau netrukus Tu įspėsi, kas jie.

O dabar patogiai įsitaisyk ant raudonosios sofutės, kurią palikau Ense Tau kaip dovaną kartu su rašomuoju stalu ir fortepijonu, turinčiu suteikti daug džiaugsmo.

Tikiuosi, Cilė pakūrė koklinę krosnį, kad skaitydama nešaltum. O dabar panardinsiu Tave į sūkurį prašmatniojo amžiaus, kuris laikomas tokiu, žvelgiant į praeitį, nes anuomet Vienoje gyveno Hansas Makartas. Žinai, kad aš dar pažinojau šį genialų tapytoją. Ir imperija tebebuvo nepadalyta, sosto įpėdinis gyvas, o Majerlingas tiktai tyli medžioklės pilis, o ne skandalinga istorija, kuri žaibo greitumu pasklido visame pasaulyje.

Atsiųsiu Tau savo adresą Paryžiuje, o keliaudama galvosiu apie Tave. Gali man parašyti ir paklausti, kad ir kas rūpėtų.

Tačiau pirmiausia brūkštelėsiu keletą žodžių apie gimtuosius savo namus, apie juos irgi niekuomet nekalbama – kad galop liautųsi spėliojimai ir tu žinotum, ko tikėtis.

Taip, mažyle, dar linkiu tau gerų Naujųjų metų, daug džiaugsmo, laimės, sveikatos, jėgų, nesileisk stumdoma ir būk tvirta. Ir nepamiršk manęs, kol pasimatysim.

*Je t'embrasse bien fort**,

Tavo Minka

*Pour toujours.***

---

*Aš tave bučiuoju (*pranc.*).

**Amžinai (*pranc.*).

PIRMAS SKYRIUS

Kad ir kas pasakojama – aš nesu našlaitė, pamestinukė, neturtingų tėvų atžala, o ne. Gimiau fabrikanto šeimoje. Snieguotą vasario rytą 1860 metų vasario 2 dieną, tai laikoma laimingu ženklu.

Buvo šventė – Grabnyčios. O tas, kas gimsta šią dieną, šoka saulėtojoje gyvenimo pusėje, kaip magnetas traukia meilę, ir jo kelio netemdo joks šešėlis.

Tačiau *mano* kelias buvo vienų mįslių. Iš pat pradžių. Mįslinga jau tai, kad gimiau pernelyg anksti, septynių mėnesių, tačiau visiškai išsivysčiusi ir itin stipri. Mįslinga ir tai, kad mano akys juodos ir juodi plaukai. Tačiau visi mano giminaičiai geltonplaukiai.

Mano tėvas Riudigeris Hiubšas (apgaulinga pavardė)*. Jis atrodo kaip mopsas, tačiau turi fesų fabriką prieš Vienos vartus.

Motina – geltonplaukė ensietė, išmokusi virėjos meno Enzego pilyje iš paskutinės kunigaikštienės Aueršperg, ir tai trečioji mįslė.

Be abejo, Aueršpergų virtuvė garsi visoje imperijoje. Ir motina tikrai gerai uždirbo Vengrijos pilyje, kur pirmąkart gavo tarnybą. Tačiau anaiptol ne tiek, kad susitaupytų neįtikėtiną kraitį, padėjusį suklestėti mano tėvo verslui.

Iš kur tie pinigai?

---

* Žavus, dailus (*vok.*).

Tiesa, mano motinos giminaitė yra Juliana Tancer, turinti garsųjį „Juodojo erelio" viešbutį. Jiedvi antros eilės pusseserės, *côté mère* * – geros Enso šeimos. Tačiau *côté père* ** laimė nuo mūsų nusigręžė. Mamos tėvas buvo geltonplaukis čekas, neapsakomai gražus ir mielas, tačiau plikas kaip tilvikas, tuo tarpu Julianos tėtė – kreivakojis, tačiau su keletu didelių malūnų. Mano motina visuomet buvo „vargšė giminaitė". Ir vis dėlto ji gavo kraitį GRYNAISIAIS. AUKSU! Ir tokį didelį, kad mano tėvas iškart po vestuvių galėjo priimti naujų darbininkų ir dvigubai išplėsti fabrikėlį.

1861-ųjų vasarą, praėjus vieneriems metams po mano gimimo, jis jau tiekė gražiausius fesus – raudonus, su juodais kutais – imperijos musulmonų bendruomenėms: daugybei turkų, graikų, egiptiečių, albanų, gyvenančių didmiesčiuose – Vienoje, Ofene, Pešte, Trieste – dažniausiai pasiturintiems verslininkams.

Taip, tėvas dar įdarbino ir siuvinėtojų. Pirko brangius audinius ir siuvo pirmuosius fesus ponioms, be galo brangias įstabias kepuraites, padabintas žydrais kuteliais, auksinėmis virvutėmis, sidabrinėmis plokštelėmis ir tikrais perlais.

Fabrikas klestėjo.

Aš atnešiau savo tėvui laimę. Tačiau jis man niekuomet šito neparodė. Beveik jo nemačiau. Jis neturėjo laiko. O linksma liekna mano motina tvarkė didelį namą, rengė ponioms arbatėles ir vakarėlius, nešiojo šilko suknias ir tikras brangenybes, leisdama manim rūpintis Herminai fon Frišenbach, guvernantei iš Enso, kuri dar ir šiandien ištikima mano bičiulė.

---

* Iš motinos pusės *(pranc.)*.

** Iš tėvo pusės*(pranc.)*.

Hermina yra mano angelas sargas. Jeigu kas nors mane nuoširdžiai myli, tai tik ji. Maža ir energinga, apvalaus veido ir žvitrių tamsių akių, viską pastebinčių. Ji narsi ir protinga, visai ne tuščiagarbė, nes beveik nesispaudžia korsetu. Tačiau vieną silpnybę ji vis dėlto turi: avi aukštakulniais bateliais ir į tamsius plaukus rišasi didžiulius ryškiaspalvio šilko kaspinus, kad atrodytų aukštesnė. Šiaip ar taip, ji labai išsimokslinusi, taigi čia jau ketvirtoji mįslė.

Mano motina moka skaityti, tačiau rašyti – ne. Tėtė puikiai skaičiuoja. Bet jis niekuomet nėra parašęs bent vieno laiško, nors niekam tai nekliūva. Tik 1869-aisiais, praėjus devyneriems metams po mano gimimo, buvo įvestas privalomas mokymasis. Anksčiau niekas nevertė lavintis. Mokyklą lankė tas, kas norėjo, kas norėjo likti namie, liko. Beraščių buvo visur. Tačiau mane išauklėjo kaip princesę.

Būdama trejų metų, aš jau kalbėjau prancūziškai. Valgiau su peiliu ir šakute, mokiausi rašyti ir skaityti, o sulaukusi ketverių jau skambinau pirmąsias gamas pianinu. Vaikystėje mokyklos nelankiau. Lavinausi namie, ir Hermina išmokė mane to, ko reikia kilmingų tėvų dukrai: skaityti iš natų, dainuoti, istorijos ir tikybos. Nerti vąšeliu, siuvinėti paveikslus. Geografijos, zoologijos ir botanikos. Piešti iš natūros. Lieti akvareles. Išmokau taip pat ir tapyti portretus.

Nuolat buvo dailinamas mano elgesys: „Minka! Tučtuojau nukelk alkūnes nuo stalo! Taip daryti nevalia! *Merci!* O kalbama tik tada, kai paklausiama. Ir prie žmonių nežiovaujama. Ir NIEKUOMET negalima KASYTIS!!! Nebent esi viena. Juk tu ne beždžionė, tiesa, *mon bijou?**

Herminos žodis man buvo įsakymas. Ji pažinojo platųjį pasaulį. Išmanė, kas man gerai ir kas blogai. Aklai ja pasiti-

* Mano brangioji (*pranc.*).

kėjau, ji visuomet buvo teisi. Taip, kiek galiu prisiminti, Hermina fon Frišenbach nebuvo suklydusi nė vienintelio karto.

Kaip jau sakiau, tėvas laikėsi atstu nuo manęs.

Tačiau viskas pasikeitė, kai gimė mano brolis Albrechtas. Pagaliau – sūnus. Ir nuo tos akimirkos aš tapau „kilniąja panele“. Tėvas atkreipė į mane dėmesį. Tačiau matė tik klaidas. Staiga pasidariau didžiuokle: „Manot esanti geresnė?“ Staiga pasidariau tuščiagarbe: „Nuolat stypso prie veidrodžio, o pati bjauri kaip naktis“. Aš painiojausi jam po kojų. Visur. Namie man niekur nebuvo vietos. Taip truko kelerius metus. Aš nebesupratau pasaulio. Nebesupratau prasmės. Tai kuriam galui auklėjo mane kaip kilmingą panelę? Kad galėtų prikaišioti, jog esu „geresnė“?

Be to, juk jis buvo namų galva. Galėjo nutraukti mano mokymą. Bet kurią dieną išvaryti Herminą. Tai kodėl to nepadarė? Tačiau apie tai negalėjo būti nė kalbos. O keisčiausias dalykas: jis bijojo Herminos. Ji netgi miegojo *savo kambaryje!* Anuomet guvernantėms tai buvo negirdėta prabanga. Guvernantės *visuomet* miegodavo su vaikais. Tik ne Hermina! Ir mano motina kuo labiausiai gerbė mažąją Frišenbach. Žodžiu: Herminos padėtis mano tėvų namuose buvo nepajudinama kaip uola. Tačiau kodėl? Dažnai apie tai mąstydavau. Kodėl?

Aišku, Hermina buvo kilminga. Tačiau to nepakako. Juk ji neturėjo nei turto, nei namų, nei pilies. Nuosavybę paveldėjo jos brolis Fricas. O mano tėvas vertino pinigus. Gerbė tik turtuolius. Herminos galia turėjo kitų priežasčių. Tačiau kad ir kiek sukau galvą, jų neatspėjau.

Tačiau mano penkioliktojo gimtadienio vakarą padėtis paaštrėjo. Pradėjo smarkiai snigti, ir aš jau gulėjau lovoje, kai staiga į kambarį įžengė tėvas, nors mano gyvenime to

dar nebuvo nutikę. Jis atrodė keistai: geltoni kaip šiaudai plaukai po tinkleliu (ką tik sugarbanoti rytoj rengiamam miesto pokyliui), geltoni ūsai prispausti baltu raiščiu, kurio galai sumegzti pakaušyje, o rankoje raudona naktinė lemputė, nuo kurios ant lubų krito keistas šešėlis. O kur dar putnūs raudoni žandai, išsprogusios bespalvės akys, kresna figūra – mopsas su antsnukiu. Štai ir viskas. Netgi elegantiškas rudo aksomo naminis švarkas nesuteikė jam taurumo. Ir dar jis dvokė taboka, o priėjęs arčiau keliskart apsidairė, tarytum ko nors ieškodamas. Paskui prisitraukė kėdę prie mano lovos ir atsisėdo.

– Skaityti kilmingoji panelė moka, – prašneko jis kaip visuomet atžariai, – tai dabar man pasakysi: kas parašyta prie vėduoklių fabriko Vienoje, Gvazdikų gatvė Nr. 4, priklausančio mano draugui Venceliui Kernui?

– „Vencelis Kernas ir sūnus", – atsakiau tvirtu balsu. (Tiktai jokios baimės. Tai man buvo įkalusi Hermina.)

– O kas parašyta virš viešbučio „Auksinė blakė" pavadinimo?

– „Ignacas Klocas ir sūnus".

– O prie šilkinių siūlų verpyklos Briliantų sklype, kurią nusipirko mano pusbrolis Leopoldas? Kas tenai parašyta?

– „Savininkas: Leopoldas Hiubšas ir sūnus".

– Taigi! Ir kas tau krito į akis?

Tylėjau.

– Tu moki skaityti, rašyti ir prancūzų kalbą. Spėju, kad gali ir logiškai mąstyti.

Nuleidau akis ir atsidusau. Numaniau, kas bus toliau.

– Nežinai? Taigi paklausiu: ar kur nors Vienoje, Prahoje, Kraino Spiše, ar kur nors Austrijos-Vengrijos imperijoje esi mačiusi, kad iškaboje būtų parašyta: „Savininkas Fricas Miūleris ir *duktė*"?Ar matei? Taip ar ne?

– Ne, – pasakiau trumpai.

– O kodėl ne? Ar kilmingoji panelė žino, kodėl ne?

Jis pergalingai žvelgė virš ūsų raiščio, pradėjusio smagiai trūkčioti.

– Tikriausiai pernelyg išmintinga tavo galva atspės.

Tylėjau.

– Ne? Kvaila avis! Tai leisk tau pasakyti: nes taip *nebūna*. „Fricas Miūleris ir *duktė*", nei vienas, nei du! Visame pasaulyje nieko panašaus nerastum! Prašyta kaip dera: „Fricas Miūleris ir *sūnus*". – Jis įdėmiai mane nužvelgė, tada atsistojo ir žengė durų link. – Šitaip bus ir pas mus, – sušuko, įsitvėręs durų rankeną, – čia, mano namuose. Fabriką gaus Albrechtas. O prie jo vartų bus parašyta: „Savininkas: Riudigeris Hiubšas ir sūnus"! Prisimink tai!

Tuomet atskubėjo Hermina su raudonu chalatu ir degančia žvake rankoje.

– *Non!!! Monsieur!!!* Ką čia darot pačiam vidurnakty? Gąsdinat mano Minką? Aš jums draudžiu!

Tėvas nunarino galvą. Staiga jis pasidarė panašus į vaiką, sučiuptą vagiant.

– Atsiprašau, panele fon Frišenbach, – sumurmėjo nuolankiai, ir jam pakumpo nugara, – neatidėliotinos aplinkybės, ėėė... aiškinantis esminius dalykus... tai daugiau nepasikartos. Bučiuoju rankutę. Labanakt. Bučiuoju rankutę. – Ir jis išnyko.

Likau sukrėsta iki sielos gelmių. Fabrikas man nerūpėjo. Nieku gyvu netroškau siūti fesų. Čia buvo kalbama apie *mane. Ar meilė traukia kaip magnetas?* Nesąmonė. Buvau tikra netikėlė. Pasipūtusi, bjauri, įkyri ir bloga.

O didžiausia blogybė: negalėjau pasikeisti. Kad ir kaip gražiai dainuosiu, skambinsiu pianinu, megsiu, kad ir kaip uoliai mokysiuos, piešiu gražiausius paveikslus, atmintinai

deklamuosiu visas pjeses – NIEKUOMET nebūsiu sūnus, kurio vardas parašytas iškaboje ir kuriuo didžiuojasi tėvas.

Mąsčiau ištisą naktį.

Pastaruoju metu tėvas visąlaik buvo suirzęs. Ir visąlaik išvažiavęs su reikalais į Leopoldštatą, staiga visi sušneko, kad jis neteko krūvos pinigų, prieš dvejus metus, 1873-iaisiais, per Pasaulinę Vienos parodą. Tačiau ne jis vienas. Kad ir kokia puiki buvo paroda, kad ir kaip išgarsino Austriją – praėjus aštuonioms dienoms po jos atidarymo biržoje kilo krizė. Vėliau paplito cholera. Paskui stojo siaubingi orai ir daugelis svečių neatvažiavo. Į parodą buvo investuota devyniolika milijonų guldenų, susigrąžinta tik keturi. Tačiau ne dėl mano kaltės. Aš buvau niekuo dėta. Ko norėjo tėvas? Kas tvenkėsi man virš galvos?

Viskas paaiškėjo kitą dieną dvyliktą valandą. Mes, Hermina ir aš, šįkart pietavome ne mano kambaryje, o su tėvais prie stalo. Ir man nereikėjo stovėti, kaip paprastai elgiasi vaikai. Gavau kėdę tarsi suaugusi. Puiku. Antraip jau atnešus pirmąjį patiekalą (veršiuko liežuvį su pikantišku padažu – o liežuviu aš visuomet bjaurėjausi) būčiau nualpusi.

Šiurpdama išgirdau, kaip sugriuvo mano ateitis, nes nors šiems metams viskas buvo numatyta – pasiūti kraitį, o rudenį atšokti pirmąjį pokylį (jau ketveri metai lankiau vaikų šokių pamokas), tėvas staiga viską pakeitė.

– Tavo Minka turi išmokti amato, – šiurkščiai paskelbė jis mamai. – Po ilgų svarstymų ir kruopščiausių skaičiavimų paaiškėjo: aš negaliu duoti jai kraičio. Kraitis...ėėė... pakenktų fabrikui.

Puikiai prisimenu. Mane ėmė krėsti čia šaltis, čia karštis. Jokio kraičio? Ar gerai išgirdau? Aš būsiu be kraičio? Tada jau verčiau mirti nuo raupų! Šitokios ateities neįsivaizdavau!

Mano motina išbalo, metė maldaujamą žvilgsnį į Herminą ir padėjo ant stalo įrankius.

– Kokio amato? – paklausė tada. – Mūsų luomo dukterims nėra amatų. Nieko nesuprantu, Riudigeri. Aš atnešiau tau kraitį, o tu šykštauji? Ir kaip tik *mano* vaikui? Jei tiksliai supranti mane, šitaip planuota nebuvo. Tai žodžio laužymas. Minka išauklėta dideliems namams. Išsilavinusiam vyrui. Ir staiga imama skaičiuoti ir svarstyti, o jai privalu pačiai pelnytis duoną? Aš mirsiu iš gėdos. Kokia negarbė! Turėtum nusišauti! Jei būtum garbingas vyras!

Hermina tylėjo. Tėvas pasitampė ūsus, palūkėjo, kol buvo patiekta sriubos, paėmė šaukštą ir nežiūrėdamas į mus pasakė:

– Nuo to laiko, kai įvestas privalomas mokslas, reikia mokytojų. Imperatorius nori, kad tauta būtų apsišvietusi. Nebus jokios gėdos, jei tavo išmintingoji duktė taps mokytoja. Nei tau, nei man, nei mūsų namams. Argi ne taip, panele fon Frišenbach? Tai garbė. Be to, vaikas bjaurus kaip naktis, argi ne?! Net ir su didžiausiu kraičiu ji negaus padoraus vyro.

Motina plojo delnu per stalą.

– Mokytoja? – sušuko ji įtūžusi. – Tai kodėl ne vienuole? Klysti, mielasis. Ji *partout** NEBUS mokytoja!!! Tada jai nebus galima tekėti. Juk žinai įstatymą! Nei vaikų, nei šeimos, nei nuosavų namų. Nenoriu, kad Minka būtų senmergė. O dabar basta! Gana, šnekos baigtos!

– Valdykis, Amanda, – šiurkščiai sudraudė tėvas, – šitaip sugadinsi apetitą! Kaip mokytoja, Minka bus apsirūpinusi visam gyvenimui. Gaus mėnesinį atlyginimą. Pensiją! Ir niekuomet netuštins kišenių savo broliui.

* Tikrai (*pranc.*).

– Tačiau jai bus užginta viskas, kas gražu. *Mon Dieu!* Niekada jokio vyro. Nė vieno pokylio. Daugiau niekuomet jokio šokio, o juk ji taip mėgsta šokti. Tada iškart uždaryk ją į kalėjimą.

– Reikėjo bausti *tave*...

– Jau esu nubausta. *Merci!* Taigi man nebus galima rengti švenčių savo dukrelei kaip debiutantei. Jau daug metų iš anksto tuo džiaugiausi. Mielasis, tu juk skriaudi mane. Tu sadistas! Hermina, *maldauju!* Tark savo tvirtą žodį, vargšelė Minka, visą gyvenimą vilkėti drabužiais be iškirptės... tiktai tamsiai rudais ir pilkais. Ir jokio papuošalo. Jokios puikios įmantrios šukuosenos. Ir jokių gerbėjų. Ir jai nevalia įsimylėti. Tai ne gyvenimas karštakraujei mano dukrelei.

Mano tėvas ciniškai išsiviepė:

– Įsimyli tiktai tarnaitės. Kilmingų tėvų dukrai to nereikia. Meilė – šeimynykščiams. Ir niekada ponams!

Motina išraudo kaip žarija, skubiai nugėrė gurkšnį vyno ir, lyg nieko nebūtų girdėjusi, pasakė:

– Be to, ji daugeliui metų būtų uždaryta pensione. UŽ PINIGUS. Ir nemažus.

Pensione? Aš suklusau. Staiga išvydau šviesą ties horizontu. Hermina taip pat mokėsi pensione. Ir ten jai labai patiko.

– Pensionas kaštuoja pigiau negu kraitis, – pasakė tėtė ir įniko valgyti antrą lėkštę sriubos.

Tačiau motina nenusileido:

– Mano Minkai jau penkiolika. O pensione mokomasi nuo keturiolikos. Juk aš sakau tiesą, mieloji Hermina? Ir priimamos tik aukštesniųjų valdininkų dukterys. Fabrikantų vaikai tenai nepageidaujami.

Tėvas susiraukė lyg paspringęs. O paskui dar ciniškiau drėbė:

– Jeigu aš neapsirinku, Amanda, tau tai ne kliūtis. Turi reikiamų pažinčių. Tik atgaivinau prisiminimus. Neabejoju, kad tavo vunderkindui bus padaryta išimtis!

Dabar jau mano motina nutilo. Įsiviešpatavo tyla. Tačiau aš mąsčiau kaip pašėlusi. Nė trupučio nenorėjau visą gyvenimą vilkėti tamsiais drabužiais, tačiau dar labiau nenorėjau priklausoma, nemylima ir be kraičio nykti tėvų namuose. Žinojau apie tokius likimus. Bet koks kitoks gyvenimas būtų geriau. Tada jau verčiau rudenį keliauti į pensioną. O po vienerių, dvejų metų pasižiūrėsim, kaip dugną dėsim.

Paprašiau mane išklausyti.

– Čia dabar kas? – irzliai sušuko tėvas, nes prie stalo kalbėdavo tik suaugusieji.

– Norėčiau būti mokytoja, – skubiai šūktelėjau.

– Ką??? – Motina įsistebeilijo į mane. – Tu net nesupranti, ką kalbi.

– Suprantu, mama. Prašau leisti, aš mielai važiuosiu į pensioną.

– Girdi, – staiga labai patenkintas sušuko mano tėvas, – viskas savaime susitvarkys. Tik jokio seilėjimosi. Tavim dėtas, dabar kuo greičiausiai sukrusčiau. – Jis atsistojo ir numetė ant stalo servetėlę: – Atsiprašau, turiu skubėti į Leopoldštatą.

Kitą dieną Hermina parašė ilgą laišką. Ir tada prasidėjo jaudinamas metas. Visi tik ir šnibždėjosi, o kadangi aš uoliai klausydavausi prie durų, nugirdau keletą žodžių: „giminaičiai vengrai“, „pasiruošę padėti“, „imperatorienė“, „didžiulis talentas“. Kad ir ką tai būtų reiškę, nieko nesuvokiau. Beje, Vengrijoje mes neturėjom giminių. Ir, anot tėtės, aš neturėjau jokio talento. Tačiau tai dar ne viskas: gavom telegramų. Ir sulaukėm atvykstant geltonplaukio pono mo-

kytojo. Jis nupiešė mano portretą, kurį kaipmat išsiuntė – aš nemačiau nė akies krašteliu. Atsikrausčiusi namų siuvėja pasiuvo man melsvą suknią iš plono ripso. Ir dar man nupirko švelnių pilkų kurmenų movą. Taip, tas laiškas buvo penktoji mįslė.

O paskui, vieną miglotą žiemos dieną, mane išsivežė. Tamsiai raudonomis, žvilgančiomis, naujintelaitėmis rogėmis. Pakinkytomis dviem širmiais, eikliais, puikiai šeriamais arkliais. Į jų karčius buvo įpinti raudoni kaspinai, nugaros apklotos raudonomis gūniomis, jų kvapas šaltame ore virto į garo kamuolius.

Vežėjas buvo apsivilkęs pilkais karakulio kailiniais tokia ilga ir plačia apykakle, kad ji karojo netgi iki alkūnių. Gerai prisimenu: Hermina važiavo su manim. Įsisupusios į minkštus kelionės apklotus mes nuskriejome į Pietus, į snieguose skendintį Hinterbriūlį. Į dailų, gerai prikūrentą namą, kur mes papietavome, o paskui aš turėjau dainuoti, skambinti pianinu ir deklamuoti eilėraštį. Mane labai išgyrė.

O vėliau, kai dar tebesėdėjau prie pianino, prie manęs priėjo jaunas ponas, negalėjau patikėti savo akimis, ir pasakė dailų komplimentą apie mano balsą. Jis buvo keleriais metais vyresnis už mane ir, regis, nė nepastebėjo, kad aš bjauri. Ne itin aukštas, tačiau plačiapetis, tamsiais, trumpai kaip kariškio kirptais plaukais ir įstabiomis akimis – mėlynomis, tokio mėlynumo kaip rugiagėlės – ir juodomis blakstienomis. Dar niekuomet nebuvau mačiusi tokių gražių akių. Ir mane pakerėjo jų linksmas atviras žvilgsnis.

– Ar leisit, gerbiamoji panele? – Jis padavė ranką ir nuvedė mane atgal į vietą. O tada atnešė gabalėlį torto, balto, aplieto marcipanų glajumi. Ant glajaus didelė vyšnia, o joje – pistacijos branduolys. Nieko gardesnio savo gyvenime nebuvau valgiusi. Kiekvienas kąsnis – tikras malonumas.

Dar nutiko ir kai kas daugiau.

Visą laiką gretimame kambaryje du elegantiški pagyvenę ponai žaidė šachmatais. Mačiau juos pro atviras duris, sėdėdama prie pianino, – o juodu matė mane. Paskui, kai jau stovėjome parke po apsnigtais medžiais ir sakėme „sudie", vyresnis iš tų ponų staiga žengė prie mūsų. Jis buvo vešliais žilstelėjusiais plaukais ir neįtikėtinai gyvų tamsių akių. Kaip vėliau sužinojau, jam jau buvo gerokai daugiau negu aštuoniasdešimt metų, tačiau laikysena tiesi kaip karininko. Pasivijęs tarnas apsiautė pono pečius ilgais, iki pat žemės kailiniais.

– Ačiū, Joška, – padėkojo jis sodriu balsu, kuris man patiko. O tada šypsodamas iš aukšto ilgai žvelgė į mane.

– Kaip šiame pasaulyje sekasi mažajai panelei? – galop paklausė prancūziškai.

– *Je vais bien, monsieur, merci.* – Aš žemai pritūpiau.

– Džiaugiuosi. Gražiai dainavot ir skambinot pianinu. Ir atnešėt man laimę. Aš laimėjau visas partijas. – Jis įsikišo ranką į kišenę ir įdėjo man ant delno šaltą daiktą. – Čia jums. Mano laimėjimo dalis.

Auksinė moneta! Brangi dovana. O paskui jis atkišo man pirštą, kad pabučiuočiau.

– Dėl jos nereikia gėdytis, – tarė jis Herminai, kuri susijaudinusi stovėjo šalia, – ji yra tvirto būdo, talentinga ir padykusi. Norėčiau vėl ją pamatyti. Pasirūpinkit tuo.

Ir jis liko stovėti sniege mojuodamas. Mes irgi mojome iš rogių, kol jį matėme.

Per visą kelionę atgal į Vieną Hermina glaudė mane prie krūtinės. Iš jos akių supratau, kad ji labai manim patenkinta. Tačiau kas buvo tas ponas? Hermina nesakė. Tik kai paklausiau penktąjį kartą, tarė.

– Grafas Šandoras. Ir jis kai ką padarys dėl tavęs!

– Kas tas grafas Šandoras? Iš kur jį pažįstat? Kodėl jis dėl manęs ką nors darys? Kada vėl jį pamatysim?

Hermina tik juokėsi, užuot atsakiusi į visus šiuos klausimus. Taip, grafas Šandoras. Šeštoji mįslė.

Ir iš tikrųjų po dviejų savaičių specialus pasiuntinys atnešė antspauduotą laišką iš Vienos rūmų kanceliarijos. Tai buvo kvietimas į Jozefštatą laikyti priėmimo egzamino garsiajam imperijos mergaičių pensione, kur buvo rengiamos mokytojos visai imperijai.

Laiškas buvo parašytas herbiniame Habsburgų popieriuje. Beje, pensioną buvo įsteigęs imperatorius, o globojo viena erchercogienė. Egzaminas trukdavo savaitę. Svarbiausi dalykai: vokiečių kalba ir muzika.

– Kodėl muzika? – parūpo man.

Hermina paaiškino:

– Mokytoja Austrijos-Vengrijos imperijoje yra ypatingas asmuo, ji – tautos mūza. Ji puoselėja kultūrinį paveldą. Ir turi kitokių pareigų, ne vien mokyti. – Ir tada Hermina įsileido pasakoti smulkmenas.

Sužinojau, kad mokytoja vadovauja ne vien mokinių chorui. Ji pati dainuoja, groja, kuria muziką ir mokosi teatro pjesių. Ji akompanuoja per vyrų choro repeticijas ir koncertus. Moko skambinti pianinu, griežti smuiku ir dainavimo. Bažnyčioje groja vargonais per sutuoktuves, krikštynas, sekmadienio mišias. Jos pilna visur, bet koks darbas jos jėgoms, todėl ji turi būti labai labai muzikali. Kaip žinia, tik talentinga asmenybė gali auklėti vaikus!

– O kodėl vokiečių kalba? – Tačiau aš jau pati žinojau atsakymą. Imperijoje, kur šnekama vengriškai, čekiškai, serbiškai, itališkai, slovėniškai, kroatiškai, rumuniškai, rusiniškai, rusiškai, albaniškai, jidiš ir lenkų kalbomis, reikia vokiečių kaip valstybinės kalbos. Antraip kas būtų!

– Puikus vokiečių kalbos žodžiu ir raštu mokėjimas, – baigė pasakojimą Herminą, – pageidautina be akcento. Vaikai turi ją mokėti, nes imperatorius negalės valdyti. Nes bus kalbų susimaišymas kaip Babelio bokšte. Ir dar vienas dalykas, brangioji. Mokytoja toje vietovėje yra pagrindinė sekretorė. Ji rašo laiškus visiems, kurie nemoka skaityti ir rašyti. Ji taip pat kuria iškilmingas kalbas ir sutuoktuvių linkėjimus, nekrologus ir sveikinimus, eilėraščius gimtadienių proga ir tarnybinius laiškus – dailyraščiu, su visokiais išraitymais ir brūkšniais, ir be klaidų! Dabar supranti, kodėl mokytojai nevalia tekėti. Ji neturi laiko rūpintis vyru ir vaikais!

Supratau, nors tai manęs ir nelietė.

Vyras ir vaikai? Kantrybės. Iš pradžių egzaminas, o paskui pažiūrėsim... Ir su geriausiais ketinimais ir besidaužančia širdžia, lydima Herminos, aš išvažiavau į Vieną.

Tris dienas buvau egzaminuojama vien muzikos Ir – o stebukle! – aš išlaikiau geriausiai!

Aš turiu aukštą, skambų lyg varpelis sopraną, įsimenu bet kokią melodiją ir net vaikystėje galėjau antruoju ar trečiuoju balsu pritarti bet kokiai dainai. Pianinu skambinti vienuolika metų mane mokė Hermina, kuri pati yra puiki pianistė. Kad ir ką man davė per egzaminą, skambinau iš natų, taip pat mokėjau ir improvizuoti. Taip, ne veltui mokomasi! Valandų valandos gamų, kadencijų, Černio etiudų, vertėjo kasdien barškinti. Lyg Hermina būtų numaniusi, jog kada nors man viso šito žūtbūt prireiks.

Gerai sekėsi ir vokiečių kalbos egzaminas.

Dvi dienos rašinių ir diktantų. Atmintinai išmokta ilga baladė. Įvairūs laiškai, sukurta vakaro malda, eilėraštis ir jo didenybės imperatorius pašlovinimas. Perskaityta teatro pjesė, pasiskirsčius vaidmenimis, – čia aš buvau kaip žuvis van-

deny. Beje, pasak Herminos, aš turiu lakią vaizduotę, tai dabar ją ir pasitelkiau: mano rašiniai buvo ilgiausi, o šlovinamoji kalba beveik kaip romanas. Be to, aš buvau metais vyresnė už kitas mergaites, vieneriais metais brandesnė, viskas man sekėsi lengviau, ir po prancūzų, anglų kalbų, istorijos, dailyraščio ir tikybos egzaminų mes patenkintos grįžome namo. Buvome svetur aštuonias dienas, miegojome ir maitinomės pensione, o prieš Sekmines sužinojau: Viena mano. Aš išlaikiau egzaminą. Naujas gyvenimas prasidės rudenį.

Tačiau iki rudens dar buvo marios laiko.

Per egzaminų savaitę mano tėvas užsakė nupiešti naują iškabą. Auksinės raidės tamsiai raudonam fone: FESŲ FABRIKAS – RIUDIGERIO HIUBŠO IR SŪNAUS. Didelė spindinti lentelė kabojo virš vartų, ir nuo to laiko gimtieji namai tapo man iš tiesų svetimi.

Kaip paprastai, paguodą radau skambindama pianinu – kol uždraudė tėvas.

Rezultatas: aš susirgau, turėjau gulėti, beveik nenorėjau valgyti ir miegojau kiauras dienas.

Tada Hermina parašė antrąjį laišką. Kam – nesakė. Septintoji mįslė. Tačiau po savaitės geltonplaukė mano motina įėjo į kambarį išraudusiais skruostais ir labai susijaudinusi.

Ji atsisėdo ant lovos, ir aš supratau: atsitiko stebuklingas, negirdėtas dalykas.

– Minka, – sušuko ji uždususi ir griebdama man už rankos. – Vis dar negaliu patikėti, tačiau tavo tėtė ką tik leido: tu iškeliauji. Važiuoji į Aukštutinę Austriją. Į *Ensą!!!* Ką pasakysi dabar? Įvyko stebuklas.

– Į Ensą? – pakartojau nesusigaudydama.

– Taip. Tavo teta kviečia ten praleisti vasarą. Viešbutyje. Tik įsivaizduok, gyvensi „Juodajame erelyje“, gražiausia-

me miesto name. O Dieve, Ensas... ir Aukštutinė Austrija... tau patiks. Nepatikėsi, kaip tenai puiku.

– O panelė fon Frišenbach?

– Taip pat važiuos. Ji tave lydės, tad būsi ne viena. Aš klaikiai tavęs ilgėsiuos. Pasimatysim tik rudenį... nebent įvyktų antrasis stebuklas. Kas žino? Gal man bus leista jus aplankyti. – Ji pagalvojo, tačiau paskui papurtė galvą: – Ne, greičiausiai ne. Juk pažįsti savo tėtę. Jis niekuomet neleis manęs į Ensą!

Dar tą pačią dieną pasijutau sveikesnė.

Kitą rytą nuovargio kaip nebūta, vėl galėjau valgyti, o vakare jau pradėta krauti daiktus: drabužius, knygas, rašalą, plunksnas, krucifiksą. Natas, kamertoną, metronomą. Elementorių, katekizmą, rožinį. Krikšto žvakę. Lėlę Elizabetą. Piešimo dažus. Paletę, molbertą. Smuiką. Dienoraštį. Užrašų knygą. Rašinių sąsiuvinius. Siuvinėjimo rėmelius. Liutnią su gražiais siuvinėtais kaspinais, taip, buvo išardytas netgi mano rašomasis stalas, suvyniotas į pilkas gūnias ir sudėtas į didelę medinę dėžę.

Naktiniai marškiniai, apatiniai drabužiai, pirštinės, šalikai. Kojinės, keliaraiščiai, Užgavėnių kostiumai, skrybėlaitės, skėčiai, mova, rožinis apsiaustas, žvakės, žvakidės, plaukų sagės, maldaknygė.

Stovėjau ir mąsčiau: labai jau panašu į išsikraustymą. Pernelyg daug daiktų vienai vasarai. Tačiau nieko nepasakiau.

Svarbiausia, kad būsiu toli nuo tėvo.

Jis su manim net neatsisveikino.

Buvo išvažiavęs su reikalais į Leopoldštatą kaip visuomet, su mūsų ekipažu, abiem gražuoliais keršiais ir naujuoju vežėju Liucu – man buvo tas pats, nieko nepraradau.

Užtat mane išbučiavo ir daug laimės palinkėjo šeimynykščiai. Virėja, kambarinė, tarnaitė, skalbėja, sekretorius,

o motina prispaudė prie širdies lyg bijodama, kad daugiau nebepamatys.

Atsisveikinimo dieną ji atrodė labai gražiai su nauja balta suknia, kurios rankovės ir apačia buvo išsiuvinėta varpeliais, suspaustas liemuo apjuostas plačiu rožiniu diržu, o geltonuose plaukuose – šviežios rožės iš sodo.

Šios suknios motina ilgai laukė. Ji buvo ką tik baigta. Anksti rytą ją atsiuntė „Gretelės Manoun" siuvėjų salonas antspauduotoje pašto dėžėje.

Mama ja apsirengė mano garbei: „Kad kai galvosi apie mane, prisimintum gražią". Buvo net apsisegusi savo blizguliuojančią briliantų apyrankę.

Už vartų ji apibėrė mane galybe gerų patarimų.

– Kiek įmanydama būk meilesnė tetai Julianai, – galop pasakė ji.

– Taip, mama. Aš labai stengsiuos.

– Ir jos vyrui, dėdei Luji.

– Taip.

– Ir visiems, kad ir su kuo susipažintum.

– Klausau.

– Ense reikia elgtis mandagiai ir dailiai. Parodyk, kad esi gerai išauklėta. Gal kada nors ten mokytojausi. Tad jau dabar turi būti pavyzdžiu. Nepadaryk man gėdos, Minka. Ar pažadi?

– Pažadu.

Ji nužvelgė mane.

– Tavo teta neturi vaikų. Neįkyrėk jai, ji nepratusi.

– Taip, mama. Neįkyrėsiu.

– Ir kas savaitę parašyk man laišką. Su piešiniu. Tu taip puikiai pieši. Tada viską galėsiu įsivaizduoti. Tavo kambarį viešbutyje, baldus. Ir nupiešk didelį mano mielosios Julianos portretą. Kitados ji buvo gražiausia moteris Ense. Tu-

rėjo tikrą vapsvos liemenį, keturiasdešimt penkių centimetrų. Tokį pat kaip mūsų *imperatorienė*. Vyras būtų galėjęs apimti delnais... norėčiau sužinoti, ar jis vis dar toks pat. O pirmiausia nuliesi didelę pagrindinės aikštės ir miesto bokšto akvarelę ir kuo skubiau atsiųsi man. O Dieve! Kaip bėga laikas. Jau aštuoniolika metų nebuvau namie. Galvoj netelpa... – Ji mąsliai įsižiūrėjo į mane iš aukšto. Paskui išsiėmė auksinį kišeninį laikrodį. – O dabar kalbėsiu rimtai, – pasakė, – ir kol nepamiršau, mieliausioji Minka, visuomet privalai daryti tai, kas *svarbu*. Tu pateksi į naują miestą. Į naujus namus. Susipažinsi su naujais žmonėmis. Dabar gerai manęs paklausyk: gyvenimas dažnai užgriūva kaip vėtra. Vienu metu nutinka keletas dalykų, ir neaišku, kaip apsispręsti. Ir jeigu taip nutiks, atidžiai įsiklausyk į save ir tada padaryk tai, kas *svarbu*. *Tik* tai, kas *svarbu*. Ar supranti? Visa kita susitvarkys savaime.

– Taip, mama. – Pabučiavau jai ranką ir žemai tūptelėjau.

– Ar tu iš tiesų supratai? – Ji palinko prie manęs.

– Puikiai, mama. Visuomet darysiu tai, kas svarbu.

– Tada gyvenime tau nieko nenutiks. Tegu Dievas tave saugo, vaikeli. – Atsisveikindama ji pabučiavo mane ir pasigręžė į Herminą. – Ačiū už viską, – tarė tyliai, – esu tau be galo skolinga. Ir nežinau, ar mudvi dar pasimatysime. Nuolankiausiai dėkoju ir... na... tu juk žinai, kam. Išbučiuok jį daugybę kartų. Ir pasakyk, kad aš... kad aš esu laiminga. O tau linkiu kuo geriausios kloties ateityje. Lik sveika, brangiausioji Hermina. Retkarčiais prisimink mane.

Mes sulipome į juodos ir geltonos spalvos fiakrą, kuris nuvežė į stotį. Beje, važiavome iškilmingai, traukiniu. Imperatorienės Elžbietos geležinkeliu. Ir ne trečiąja ar ketvirtąja, o pirmąja klase. Vienos kupė.

Bilietai kainavo nemenkai. Kas už juos sumokėjo? Aš nežinojau. Vėl mįslė. Jau aštuntoji.

Tačiau ilgai galvos nesukau, nes dar tą patį vakarą atvažiavome į Ensą.

Ir prasidėjo visiškai naujas gyvenimas, apie kokį niekuomet nesvajojau.

ANTRAS SKYRIUS

Negaliu net apsakyti, kaip džiaugiausi Ensu.Buvau girdėjusi pasakiškų dalykų apie šį miestą, tačiau neturėjau nė mažiausios vilties kada nors išvysti jį savo akimis. Beje, mano tėvui Ensas buvo raudona skepeta. Niekad nebuvo minimas šis pavadinimas. Tik vienintelį kartą ištarė jį, prieš daugelį metų mano motinos kambaryje. Buvo naktis. Juodu ginčijosi.

– Nori atgal į Ensą? Į ENSĄ?! – sušvokštė tėtė. – Daugiau *niekuomet* neleisiu tavęs tenai. Tu nepataisoma, Amanda... Elkis kaip padori moteris, ne kaip Babilono ištvirkėlė...

Nežinojau, kas yra ištvirkėlė, juo labiau Babilonas, tačiau supratau: Ensas buvo tabu. Tad smukau atgal į šiltą savo lovą (slapčiom klausiausi prie durų) ir nusprendžiau viską pamiršti.

Tačiau negalėjau.

Po tos nakties su Babilono ištvirkėle ėmiau davinėti taiklius klausimus. Ir mama mielai atsakinėjo, jei šalia nebuvo tėtės.

Sužinojau, kad Ensas yra įgulos miestas. Ir pats elegantiškiausias visoje imperijoje.

– Ensas – tai mažasis Austrijos-Vengrijos Paryžius, – išdidžiai kalbėjo mano motina. – Pas mus karinę tarnybą atlieka erchercogai. Ar žinai, kas jie yra? Mūsų didenybės giminaičiai. Į Ensą suvažiuoja visi jauni aristokratai, Vengrijos didikų sūnūs, imperijos žemių princai. Aš nemoku papasakoti tau apie gyvenimą ten. Turi pamatyti savo akimis.

– O ką jie veikia Ense? – paklausiau smalsiai.

– Mokosi dar geriau jodinėti. Ense stovi kavalerija. Prūsijos Albrechto šeštasis dragūnų pulkas. Jie mokosi ginti tėvynę. Rikiuotės, kautis kardais ir pulti priešą su nuogu kardu rankoje. Ir kaip vyrai narsiai grumtis su priešu...

– Ar sunku to išmokti?

– Taip, labai! Žinai, jie dėvi uniformą, kuri prigulusi prie kūno. Be menkiausios raukšlelės. Ir kai jie taip joja per miestą į pratybų aikštę Enghagene, o priekyje – karo orkestras... tai toks smagumas... toks *smagumas!* Kaipmat įsimyli... Ak, kokie niekai! – Ji pritildė balsą: – Minka, vaikeli, ką aš norėjau pasakyti: pas mus, Ense, garsiausia žiemos jojimo mokykla ir didžiausios visoje milžiniškoje Habsburgų imperijoje kavalerijos kareivinės. O, kaip jau žinai, mes esam didžiausia Europos šalis, didesnė už Vokietiją, didesnė už Prancūziją, Angliją ir Italiją. Mus pranoksta tik Rusija. Austrijos-Vengrijos imperija po jos. Ir tuo didžiuojamės.

– O kur gyvena ta daugybė dragūnų?

– Visur. Kareivinėse. Viešbutyje. Butuose. O imperatoriaus giminaičiai Ensego pilyje. Žiūrint, kas kiek turi turto. Tie, kas turi daug pinigų, gyvena „Juodajame erelyje“ pas tavo tetą, o kai kurie suvažiuoja į Ensą kaip valdantieji kunigaikščiai. – Jos veido išraiška pasidarė svajinga. – Jie atsiveža savo virėjus, savo tarnus ir muzikantus. Ir savo beždžiones bei papūgas. Ense gyvena trejus metus. Tai daug laiko. Jie turi savo arklius, savo baldus. Ir mieste išleidžia krūvas pinigų. Pirštinių siuvėjui. Balniui. Uniformų siuvėjui. Ginklininkui. Batsiuviui. Kavinėse ir restoranuose. Pulkas yra palaima miestui. Iš jo pelnosi visi miestiečiai!

– Argi jie tiek daug uždirba? – nusistebėjau.

– Jie nieko neuždirba. Viską apmoka iš savo kišenės. O karininkai gauna elgetišką algą, ir visi lošia kortomis ir žai-

džia azartinius žaidimus, lažinasi kaip pagonys, laimėtojas iškart surengia didelę šventę draugams ir padovanoja savo mylimajai apyrankę su briliantais. Pardon, turėjau galvoje nuotakai. Daugelis atvažiuoja į Ensą jau susižadėję. O nuotaka visuomet gauna galybę dovanų.

– O kas yra mylimoji? – skubiai paklausiau.

Mano motina atsiduso.

– Taip, kaip čia tau paaiškinti. Tai žemesnės kilmės nuotaka. Laisva meilė. Be santuokos. Kuo griežčiausiai draudžiama. Tačiau Ense vyrų kur kas daugiau negu moterų, todėl retkarčiais koks nors dragūnas įsimyli ensietę. Ir žinai, ką jis tuomet daro? Nes yra kilmingas ponas? Padovanoja jai puikų kryžių su briliantais. Ir grandinėle. Ir jeigu ensietei ant kaklo kabo kryžius su briliantais, tai žinantys supranta, kad ji turi kilmingą gerbėją.

– O jei jis išlošia, tai mylimoji gauna ir apyrankę?

– Taip. Tik... apyrankės reikšmė dar ir kitokia. – Ji vėl sudvejojo. – Apyrankė reiškia, kad reikalas sutartas. Jeigu moteris mūvi apyrankę su eile žėrinčių akmenų, vadinasi: šalin rankas nuo šitos poniutės, antraip būsi iššauktas į dvikovą!

– Tokią apyrankę... kaip jūsų? – paklausiau susijaudinusi.

– Kaip?! – sušuko pasipiktinusi mama. – Mano apyrankė *visiškai* kitokia! Maniškės susegimas su rubinu. Man ją padovanojo tavo tėvas, kai tu gimei. Tos apyrankės, apie kurias kalbu, baltut baltutėlės. Balti briliantai ir susegimas iš baltojo aukso.

– Ir dragūnams leidžiama įsimylėti? Juk įsimyli tiktai tarnai...

– Teoriškai, brangute. Teoriškai, – paskubėjo nutraukti mane motina, – teoriškai išsilavinę žmonės nepripažįsta

meilės. Tačiau praktiškai tai susimaišo, viskas apsiverčia aukštyn kojom... bet tu dar pernelyg jauna tokioms kalboms. Pati nesuprantu, kodėl tau tai pasakoju. Tu pernelyg klausinėji! Ir nepasakysi nė žodžio panelei fon Frišenbach. Pažadi? Ir, žinoma, nė žodžio tėtei!

Pažadėjau, tada nubėgau pas Herminą ir ėmiau klausinėti ją. Ir mano guvernantė buvo ensietė, karštai garbinanti savo gimtąjį miestą. Iš jos sužinojau, kad Ensas klesti ir auga. Kad namai ten pilni brangių baldų, o vaikai mokosi prancūzų kalbos ir skambinti pianinu. Kad mažne kasdien tame mažajame Paryžiuje vyksta teatro spektakliai ir koncertai. Kad tenai nėra vargšų, tik keli visam miestui pažįstami girtuokliai, jų atžalos ir Solferino kaime žuvusių kareivių našlės ir našlaičiai.

Be to, aš sužinojau – tai man didžiuodamasi pasakė Hermina, – kad Enso miestiečių manieros geriausios visoje Aukštutinėje Austrijoje. Niekas nesusimuša net per rinkimų dienas. Tuo tarpu kituose miestuose tai įprastas dalykas!

– Ense keturi tūkstančiai gyventojų, – pranešė man Hermina, – tai mažas miestelis, bet labai labai taurus. Kavinėse yra žurnalų iš Briuselio, Londono, Paryžiaus ir laikraščių iš viso pasaulio. Mes, ensietės, visuomet žengiam su mada koja kojon, tik mūvime trumpesnius negu Vienoje sijonus. Kai kas tvirtina, jog tai skandalas. Tačiau aš nepritariu šiai nuomonei. Tiesa, kyšo batelių galai, tačiau galima eiti kur kas greičiau, o drabužio apačia nesivelka purvina gatve!

– Teisybė, – pasakė mano motina, kai jai pakartojau Herminos žodžius, – mes, ensietės, esam ypatingos. O žinai, kodėl? Mat mūsų miestas – pats seniausias Austrijoje. Miesto teises mums suteikė imperatorius Karakala 212 metais! Ir

jau 1212-aisiais Ensas buvo miestas. Tada Berlynas tebuvo turgus, o Niujorko dar ilgai nebuvo nė pėdsako!

Pasakojimą užbaigė Hermina: aš sužinojau, kad jau Romos imperijos laikais Ensas buvo nuostabus miestas. Tada jis dar vadinosi Lauriakumu, ten buvo tik šventyklos ir pirtys, pilaitės ir vilos, ir nenugalima šešių tūkstančių kareivių įgula.

O iki Romos imperijos ten buvo keltų miestas su fachverkiniais namais, šokių salėmis, geležies liejyklomis ir kalvėmis, o anksčiau – dar senesnis, nes Ense buvo senovinis druską gabenančių laivų uostas, todėl jau žiloje senovėje jis buvo turtingas ir garsus.

– Ensas yra senas kaip pasaulis, – pabaigai pasakė mama, – galėtum kasti ir kasti ir po kiekvienu namu rastum dar senesnį, o po juo – dar kitą ir dar kitą iki pat Adomo ir Ievos, pačios laiko pradžios. O dabar, Minka, atskleisiu tau paslaptį. Gerai įsidėmėk: Ense buvo rojus. Kitaip net negalėjo būti!

Į šį uždraustą rojų pirmąkart žengiau 1875 metų birželio gale. Su didžiausiu pasitenkinimu. Niekuomet nepamiršiu jaudulio traukinyje, kai dūmėme kelionės tikslo link. Dar dvi stotelės. Dar viena. Dar dešimt minučių.

– Ruoškis, Minka! Atvažiavom!

O paskui mudvi stovėjom Enso stotyje!

Mes atvažiavom.

Pasakysiu teisybę, atrodėm kraupiai: skrybėlaitės ir pirštinės suodinos, kelioniniai drabužiai suglamžyti, skruostai išblyškę, o akys paraudusios nuo lekiančių kibirkščių. Visu keliu mums svaigo galva, nes traukinys lėkė pašėlišku greičiu: trisdešimt kilometrų per valandą posūkiais, penkiasdešimt aštuonis – tiesiu keliu. Koks jau čia kultūringumas. O pravažiavus Amšteteną ant kupė grindų staiga nukrito

žibalinė lempa ir apliejo kilimą. Hermina kaipmat išsiėmė uostomąjį buteliuką, tačiau tai nieko negelbėjo. Mus abi užsupo, todėl negalėjom ir valgyti, tad linkstančiais keliais, visiškai nusiplūkusios, stovėjom perone ir laukėm, kol mus pasitiks.

Tačiau niekas nepriėjo!

Buvo iškrauta mūsų manta, o mes vis dar tebestoviniavom vienos.

– Ką darysim? – paklausiau priblokšta, nes vyliausi entuziastingo sutikimo.

– Lauksim! – narsiai tarė Hermina. – Vis tiek kas nors ateis. Neleis mums čia mirti badu!

Atvažiavo traukinys iš Linco, ir iš jo išlipo stebėtinai daug žmonių, tarp jų keletas karininkų paradinėmis uniformomis, kurie juokdamiesi ir linksmi būreliais patraukė aukštyn į miestą.

– Kažkas čia vyksta, – spėjo Hermina, lydėdama juos akimis, – šitiek žmonių suplūdo vakariniu traukiniu... Gal šventė kareivinėse? – Toliau ji nieko nebepasakė, nes prie mūsų atskubėjo geltonplaukis ponas civiliniais drabužiais. Vidutinio ūgio, veikiau stambokas, su vešliomis žandenomis ir su – o stebukle! – monokliu dešinėje akyje. Niekuomet nebuvau to mačiusi.

– O! Pats ponas burmistras, – sušnibždėjo man Hermina. – Nesikūprink!

Ponas jau stovėjo priešais mus.

– Sveika pargrįžusi, panele fon Frišenbach, – sušuko jis balsiai, ir akimirką aš maniau, kad ją apkabins. – Pagaliau jūs vėl čia, neištikimoji. Mums visiems jūsų labai trūko. – Jis karštai išbučiavo Herminai abi rankas ir nusišypsojo.

Hermina išraudo, nuleido akis ir pralemeno:

– Kaip jums sekasi? Tikiuosi, puikiai?

– Kuo geriausiai. Dėkui! O jums?

– Nuostabiai! – Hermina susitvardė, kostelėjo ir pasitaisė pirštinaites: – Sakykit, mielasis, kas jus atsiuntė? Mes laukėm karietos. Iš „Juodojo erelio“.

– Ak, „Juodajame erelyje“ pasaulio pabaiga.

– O Viešpatie! Ar atvažiavome ne laiku?

– Ne laiku? *Jūs?* Mieliausioji Hermina, skaičiuojamos minutės, kai jus bus galima apkabinti. Štai kas: netyčia sužinojau, kad šiandien jūs atvykstat, ir prisimindamas senus gerus laikus... – Dabar burmistras sumišo: – Taip, kaip jau sakyta... Norėjau pirmasis jus pasveikinti!

Hermina tylėjo. Paskui skubiai paėmė mane už rankos.

– Gal leistumėt jus supažindinti? Minka Hiubš. Mano auklėtinė iš Vienos.

– Labai džiaugiuosi, – maloniai tarė burmistras. – Daug apie jus girdėjau, panele, nekantravau pamatyti. Ar leisite? – jis atkišo Herminai ranką. – Gal malonėsite eiti su manim, ponios? Jūsų bagažu pasirūpins Karlas. Jis atvažiuoja iš paskos. O aš nuvešiu jus tiesiai į „Juodąjį erelį“. Ten jūsų laukia didelė staigmena. Tačiau daugiau nepratarsiu nė žodžio.

Į miestą skriejom karieta, pakinkyta dviem žirgais. Ant pasostės – vežėjas, vardu Hansas, žirgai – du nuostabūs širmiai, mes važinėdavom kur kas prastesniais. Giliai atsikvėpiau. Oras regėjos kaip balzamas, saldus ir tyras po traukinio dūmų ir dvoko. Vakaras buvo šiltas, kregždės skraidė aukštai danguje, ir nors sėdėjau it prarijusi mietą, kaip mane mokė Hermina, žemyn nudūrusi akis, vogčiom šnairavau į prieš mus sėdintį burmistrą ir monoklį, nes jis mane kerėjo.

– Jūs visiškai nepasikeitėt, – po valandėlės tarė mūsų kavalierius. Jis ryte rijo Herminą akimis.

– O jūs padarėt didelę karjerą.

– Ir vis dar neturiu prie šalies žmonelės.

– Tada jums pats metas vesti, – pasakė Hermina, nežiūrėdama į jį. – Juk tikrai Ense ir jo apylinkėse galima rasti tokią, kuri jums patiktų. O kaip sekasi vežėjų verslas?

– Šiaip sau. Vos sukamės. Juk žinot, mūsų ko nesužlugdė geležinkelis. Tačiau jau dveji metai aš dar gaminu sodos vandenį. Jį iš manęs plėšte plėšia. Aprūpinu juo „Juodąjį erelį" – žinau, siūloma prekė pigi, – tačiau aš tebesu gera partija. Kaip ir anksčiau...

Hermina atsiduso ir nukreipė žvilgsnį į laukus.

– Kaip kelionė? – paskui lyg tarp kita ko paklausė burmistras. – Tikiuosi, nepernelyg varginanti.

– O taip! Labai varginanti! – Hermina vėl atgavo žadą: – Manau, geležinkelis neturi ateities, nebent prekiniai traukiniai. Tačiau kultūringiems žmonėms jis netinka. Bilietai labai brangūs, o kai atsidarai langą, tau į veidą bloškia juodų smirdančių dūmų debesis. Kam įmanoma įpiršti tokią kelionę? *Aš* kaip gyva daugiau nelipsiu į jokį traukinį. Ir mano Minka taip pat. Kitąkart plauksim laivu.

Burmistras supratingai linktelėjo galvą. Stojo tyla. Netrukus mes aplenkėm visus pėsčiuosius. Lengva risčia, kad nesukaistų žirgai, netrukus važiavom išlakių tuopų alėja. Už jos plytėjo laukai, pievos, miškai. O kairėje iš lėto vėrėsi Enso vaizdas.

– Štai, Minka, *dabar!!!* – staiga linksmai kaip vaikas sušuko Hermina. – Aš jau matau miesto bokštą. Gerai įsižiūrėk, tai mūsų simbolis. Na, ką pasakysi, *ma petite*? Argi jis ne gražus? Ir senovinė siena. Ir Kepėjo bokštas. Ar aš tau pernelyg daug žadėjau? Ar esi kada nors regėjusi gražesnį vaizdą? Ir pasižiūrėk, kaip viskas žydi!

Hermina sakė tiesą. Juo labiau artinomės, juo labiau gražėjo Ensas. Žirgai įsuko į stačią Vienos gatvę ir šauniai traukė karietą aukštyn, Pagrindinės aikštės link, ir staiga prieš mus visa savo didinga prabanga išniro miesto bokštas. Niekuomet nebuvau tokio mačiusi. Akmeninis, o žalvarinis gaubtas stogas man priminė kareivišką šalmą. Po juo spindėjo didžiulis laikrodis. Ant stogo, ant rutulio, šokėjo poza stovėjo angelas. Jo pečiai ir kulkšniukai su sparnais. Kas čia galėjo būti?

– Ar gražu? – vėl paklausė Hermina.

– Prašmatnu. – Laiminga linktelėjau galvą.

– Ir mes taip manom. – Atidžiai pasižiūrėjęs į mane burmistras šypsodamas ėmė pasakoti: – Toks bokštas vienintelis pasaulyje, – išdidžiai pasakė jis, – ir štai kokia jo paslaptis: jį padėjo pastatyti milžinė. Ilgą laiką išliko jos šonkaulis, mano tėvas dar matė. Aukštai bokšte, po stogu, prie sunkios geležinės grandinės...

– Kokia nesąmonė, – nutraukė jį Hermina, – sakmė! Minka! Kad man nepatikėtum milžine!

– Prašau atleisti, tačiau milžinė...

– Niekuomet neegzistavo, – nutraukė jį Hermina mokytojos balsu. – Meldžiu jus, mielasis Peregrinai, nekvailinkit vaiko. Stengiuosi išauklėti ją be prietarų, naujųjų laikų dvasia, ir tai pakankamai sunku, nes jos vaizduotė labai laki. O čia dar jūs su savo milžine. Minka, atidžiai paklausyk: kadaise čia stovėjo sena bažnyčia. Reformacijos laikais ją sugriovė protestantai. Visai paprasti žmonės. Jokios milžinės nė kvapo. Iš bažnyčios akmenų jie pastatė bokštą pačiame Pagrindinės aikštės viduryje, kad katalikams išvaikytų linksmybes. Ir pačiame viršuje iškart pakabino varpą. Ar supranti, ką tai reiškia?

– Prašau atleisti, ne!

– Tai reiškia, jog čia stovi protestantų statinys. Aukštesnis už bet kokį bažnyčios bokštą! Senoje katalikų žemėje. Pasikliaunant protu, jį derėjo nugriauti. Tačiau kas gi nutiko? Bokštas tokio dieviško gražumo, kad visi jį pamilo. Niekas nė pirštu jo nepalietė ištisus šimtmečius, kiek jis stovi. Ensas būtų ne Ensas be mūsų karštai mylimo siaubūno. Ir ko tu, vaike, gali iš šito pasimokyti? – Ji skvarbiai nužvelgė mane. – Gali pasimokyti, kad meilė yra stipresnė už protą. Tačiau: kas gerai bokštui, anaiptol nėra gerai mums, žmonėms...

– Šventa teisybė, – per monoklį nužvelgė Herminą burmistras, – mylimajai atleidžiama bet kokia kiaulystė!

– *Attention!* * Vaikui tik penkiolika! Minka, tau buvo nevalia klausytis. Iškart pamiršk, ką išgirdai.

– Ir mylimam valdovui atleidžiama už pralaimėtą mūšį...

– Labai prašau, – piktai šūktelėjo Hermina, – nekritikuoti mūsų didenybės!

– Ir mylimai valdovei atleidžiama, jei vengrus ji myli labiau nei savo tautą...

– Mielasis Peregrinai, mane tučtuojau ištiks smūgis, – pasibaisėjusi sušuko Hermina, – aš nebepažįstu jūsų. Kas čia per bedieviškos šnekos? Ir vengrai jos tauta. Visos imperijos tautos jai priklauso, ir mūsų imperatorė *vienodai* myli jas visas!!! Visa kita tėvynės išdavimas!

Burmistras griausmingai nusikvatojo.

– Tai tik pokštas. Ar iš jūsų atėmė humoro jausmą? Tenai Vienoje?

Herminos žandai ėmė pavojingai rausti.

---

* Atsargiai! (*Pranc.*)

– Ar galėčiau paklausti? – skubiai sušukau, nes mano guvernantė visuomet gindavo imperatorius, lyg būtų jų giminaitė.

– Klausk, vaikeli!

– O kur dabar tas šonkaulis? Milžinės? Ar tai žinoma?

– Be abejo! – Burmistras pasitaisė monoklį. – Jį pavogė prancūzai. Napoleonas...Jis norėjo užkariauti visą pasaulį, atžygiavo į Vieną, vėliau į Maskvą, bet anksčiau, 1809 metais, įvyko Ebelsbergo mūšis. Visai netoli nuo mūsų. Tą mūšį laimėjo generolas Masena. Ir vos tas Masena mus nugalėjo, ištuštino visą Ensą, o paskui pagrobė šonkaulį, dabar jis vienoje Prancūzijos pilyje. Ten jį galima pamatyti.

– Kokioje pilyje? – piktai šūktelėjo Hermina.

– Nežinau. Aš tik žinau, panele Hiubš, Napoleonas buvo pas mus Enzego pilyje. Tris dienas laikėsi. Pasakysiu jums, kad nieko nesivaržė. Su savo artilerija suluošino šimtus ensiečių. Praėjo šešiasdešimt šešeri metai, tačiau niekas jo nepamiršo. O per žygį į Rusiją belaisviams ant rankos liepė karšta geležimi išdeginti „B“. Bonaparto. Įdagus lyg gyvuliams...

– Pasigailėkit! – skubiai įsiterpė Hermina. – Mielas Peregrinai, negąsdinkit vaiko jau pačią pirmąją dieną Ense. Įsitikinau, kad ir *jūs* nė kiek nepasikeitėt. Labiausiai mėgstat pasakoti šiurpias istorijas. Kaip ir anksčiau. Gal leistumėt paprašyti, kad kalbėtumėt apie ką nors kita?

Tačiau viskas savaime susitvarkė. Mus pralenkė du raiteliai. Pirmieji mano kavaleristai. Kukliai nunarinau galvą, tačiau atidžiai dilbakiavau į dešinę. Motina sakė tiesą: tai bent elegantiškumas! Priekyje jojo išdidus ponas juodais kaip derva plaukais ir nukarusiais juodais ūsais, apsirengęs prašmatnia uniforma, raudona su aukso virvelėmis: gene-

rolas vengras. Tiesus kaip žvakė jis sėdėjo ant grėsmingo juodo eržilo, o paskui jį jojo jaunuolis, kuris pasirodė man pažįstamas. Ant sarto žirgo, apsirengęs Vienos Karo akademijos uniforma. Abu ponai šauniai pasisveikino. Hermina ir burmistras jiems atsakė.

Paskui mūsų žirgai įsuko į Pagrindinę aikštę, palengva darnia žingine pravažiavo pro miesto bokštą iš kairės.

– Trrr! – maloniai šūktelėjo vežėjas. Ir mes sustojome prie „Juodojo erelio" viešbučio.

Atsargiai pakėliau akis.

O Dieve, koks gražus Ensas! Vienas namas puikesnis už kitą, ir beveik kiekviename užeiga arba kavinė su gražiais darželiais durininkams prie durų. O jau viešbutis! Tokio tauraus pastato net neįsivaizdavau. Laiminga apžiūrinėjau didelį keturių aukštų namą, nuo kurio sklido saugumas ir jaukumas. Itališko stiliaus pagal Paladiją. Dailiai suskirstytu fasadu ir šešiomis akmeninėmis vazomis ant stogo krašto. Nudažytą geltonai su švytinčiais baltais lipdiniais, o abipus vartų dideliuose žaliuose mediniuose kubiluose – šeši žydintys, apkarpyti kaip rutuliai apelsinmedžiai. Tikrai pietietiškas vaizdas.

Aš visa atgijau. Nėra ko nė lyginti su mūsiškiu fesų fabriku namie. Kilstelėjau galvą ir trupučiuką pauosčiau. Nė dvelktelėjimo šlapio lyginamo fetro kvapo, tokio įprasto gimtinėje. Vos atsidavė arklių mėšlu, kaip ir kiekviename mieste, tačiau tai užgožė snapučių ir glicinijų aromatas. Tačiau smarkiausiai dvelkė nuotykiu. Vienoje to niekuomet nebūtų buvę.

Apžiūrėjau iškabą. Ir vėl smūgis: „JUODOJO ERELIO" VIEŠBUTIS. Aukso raidės tamsiame fone.

SAVININKAI JULIANA IR LUJI TANCERIAI. Jokio sūnaus! Trokšte troškau uždainuoti. Tačiau Hermina būtų

supykusi. Taigi susikryžiavau rankas ant krūtinės ir nuleidau galvą. Ir vis dėlto, nors ir stovėjau tokia kuklia poza, mačiau pakankamai. Aikštėje knibždėte knibždėjo žmonių. Todėl mes sustojome ne prie pat vartų. Mat tenai jau laukė galybė karietų, iš kurių lipo šventiškai pasidabinusios ponios aukštomis įmantriomis šukuosenomis, lydimos frakuotų vyriškių. Tie vyriškiai atkišdavo ponioms rankas, ir visi viltingai žengdavo į viešbutį.

Tačiau daugiausia čia buvo neapsakomai gražių uniformuotų jaunuolių. Niekuomet nebuvau mačiusi šitiekos kariškių vienoje vetoje. Jie stovėjo būreliais po du, po tris, spalvingos uniformos buvo dailiai apgulusios liemenį, ilgi kardai nerūpestingai įremti į grindinį, visi labai linksmi, viską pastebį žvitriomis akimis, besijuokią, pilni lūkesčių.

– Kas čia vyksta? – nustebo Hermina. – Toks antplūdis? Šitokiu metu?

Burmistras pasilenkė į priekį.

– Tai staigmena, panele fon Frišenbach. Viešbutyje operos vakaras. Didžiulis labdaros renginys Solferino mūšyje žuvusių draugų našlėms ir vaikams. Suplūdo visa aukštuomenė iš Linco, Šteiro ir Enso. Manau, kad pamatysit visus savo pažįstamus!

– O kas gi bus rodoma? – susijaudinusi paklausė Hermina.

– „Jaunoji gelbėtoja“. Vaikiška opera. Ją sukūrė panelė Šenbek.

– Olimpija Šenbek? Mokytoja? Ištisą operą?

– Taip, – išdidžiai pareiškė burmistras, – sako, kad tai genialus kūrinys.

– Minka, ar tu džiaugiesi? – visa nušvitusi paklausė Hermina. – Vos mudvi pasirodėm, ir jau surengiamas vakaras. Kaip tipiška. Tu atneši laimę!

– Ponios, gal galėčiau jūsų paprašyti? Ar palauksit manęs? Turiu trumpam užbėgti į viešbutį... tučtuojau grįšiu...

Vos burmistras nutolo, arčiausiai stovintys karininkai atsigręžė ir ėmė vogčiomis, bet įdėmiai mus apžiūrinėti. Dėjausi nieko nepastebinti, bet staiga išgirdau pažįstamą balsą:

– Labas vakaras, ponios! Bučiuoju rankutę. Bučiuoju rankutę!

Ir ką gi aš pamačiau? Prieš mus stovėjo jaunas ponas: platūs pečiai. Trumpi tamsūs plaukai, mėlynos kaip rugiagėlės akys su juodomis blakstienomis, atviras, linksmas žvilgsnis... Anas raitelis, mano gerbėjas iš Hinterbriūlio, tik dabar uniformuotas, ir aš nė nebūčiau jo pažinusi.

Nudžiugusi tamsiai išraudau.

– Ar prisimenat mane, gerbiamoji panele? Gaboras fon Borozis. Mudu susipažinom pas mano tetą žiemą. Jūs nuostabiai dainavot ir skambinot pianinu. Gražus jūsų balsas mane pakerėjo. Ar Ense pabūsit ilgiau? – Jis linksmai apžiūrinėjo mane.

– Visą vasarą, – pralemenau sutrikusi ir užsismaukiau ant veido kelioninę skrybėlaitę.

– O kur gyvenat, jeigu leistumėt paklausti?

– Čia. Viešbutyje.

– Aš irgi, – gyvai šūktelėjo Gaboras. – Koks sutapimas. Aš gyvenu čia su savo tėte. Jis man nė žodžiu neprasitarė, kad laukiama jūsų. Mes čia būsim iki rugpjūčio pabaigos. Žūtbūt turiu vėl išgirsti jus dainuojant. Ar kada nors tai padarysit dėl manęs?

– Gaborai!!! Kur tu dingai?! – nuskardėjo griausmingas balsas, ir staiga čia atsirado generolas vengras. – Dediesi esąs galantiškas ponas? Tavęs ieško. Princesė Valerija. Ji sė-

di restorane ir nuobodžiauja. Paskubėk. Viena koja čia, kita ten. Kuo greičiau!

– Klausau, tėte. Lekiu. – Gaboras nusišypsojo mums ir garsiai tarė: – Likit sveikos, ponios! – O paskui šnibžtelėjo: – Aš jūsų paslaugoms. Netrukus apie mane išgirsit. – Jis nusisuko ir veržliais žingsniais nuskubėjo prie viešbučio durų.

Palaimingai atsilošiau sėdynėje. Štai ir turiu pažįstamą Ense. Kas būtų pamanęs? Mieste nuotykiais ne tik atsidavė. Vieną jau patyriau!!! *Aš jūsų paslaugoms. Netrukus apie mane išgirsit...* Taip kalbama su suaugusia panele, ne su vaiku.

– Ką jis tenai murmėjo? – griežtai riktelėjo Hermina.

– Deja, nesupratau.

– Nuo kada tu neprigirdi? Ir prašau sėdėti tiesiai. Viešai nevalia elgtis storžieviškai. Ir pasitaisyk skrybėlaitę. Tu vis slepi veidą. Nederamas įprotis.

Atsisėdau tiesiai kaip žvakė ir lydėjau akimis Gaborą, kol pradingo viešbutyje. Kokia daili uniforma. Melsvos kelnės. Pilkas švarkas, apgulęs liemenį, be menkiausios raukšlelės. Skaisčiai raudoni atlapai. Ir kepurė, juoda, padabinta auksu. O kaip šauniai jis ėjo. Buvo ūgtelėjęs per tą laiką. O pats geriausias dalykas: jis *tikrai* apsidžiaugė mane pamatęs. Vis dar nepastebėjo, kad esu be galo šlykšti. Suspaudžiau pirštais skėtį ir nunarinau akis, nes Hermina stebeilijo mane. Tiktai įdomu, *kur* jis galės man pasitarnauti? Ir *kaip*? Ir *kada*? Aš niekuomet nebūdavau viena. Vienai netgi neleidžiama išeiti iš namų. Argi jis nežinojo, kad jaunos merginos visuomet griežčiausiai saugomos?

Tuo tarpu generolas apėjo ratu aplink mūsų karietą. Karininkai kuo nuolankiausiai davė jam kelią. Jis atidarė dureles mano guvernantei.

– Bučiuoju rankutę, gerbiamiausioji, – sugriaudėjo, – tai bent staigmena. Ar atvažiavot pailsėti? Palaukit, leiskit jums padėti. Čia taip lengva suklupti. Enso grindinys pavojingas ponioms, man taip sakė.

– O ne! – Hermina paėmė jo ranką ir grakščiai išlipo. – Žinot, aš esu užsigrūdinusi. Pažįstu ponus meistrus, visas klastas ir spąstus... bet *quelle chance**. Gal leisit paklausti, kas jus čia atvedė?

– Neleisiu, – sugriaudėjo generolas. – Kuo griežčiausia pareiga tylėti. Slapta misija.

– Tikiuosi, maloni?

– Garbės žodis, tik...Kavalierius mėgaujasi ir tyli.

Hermina nuovokiai šyptelėjo ir pasigręžė į mane.

– Eikš, Minka. Tačiau atsargiai. Pamina labai aukštai.

Valandėlę delsiau. Ar Gaboro tėtė dabar ir mane... Ne! Jam tai nė į galvą neatėjo. Užtat vežėjas žaibiškai stryktelėjo nuo pasostės ir stipriomis rankomis nukėlė mane ant žemės.

– Tai ji, jūsų prakilnybe, – sušuko Hermina, kai stovėjau greta, – mano globotinė Minka, kurią aš išauklėjau. Gražiai pasisveikink: bučiuoju ranką, *chérie*. O kad viską suprastum: priešais tave stovi baronas Zoltanas Borozis, husarų generolas. Vienas iš geriausių raitelių pasaulyje. Jis jodinėja su mūsų imperatore, kviečiamas į Giodiolo, lydi ją per visas medžiokles, ir visi jam labai pavydi...

Žemai tūptelėjau, tačiau geriausias raitelis net nemirktelėjo. Žiūrėjo, tarsi nematydamas manęs.

– Vakar atvažiavo mano pusbrolis, – tarė jis šiurkščiai, – ar dėl *jos*?

– Jis žino, kad mes čia. Taip. Viskas sutarta.

* Kokia sėkmė (*pranc.*).

Generolas suraukė kaktą. Juodų kaip anglis įkypų totoriškų akių žvilgsnis grėsmingai sužibo.

– Tai mane siutina, – drėbė piktai, – aš velniškai nepatenkintas. Mudu nesikalbam jau daugelį metų. Man *nusispjaut* į brangius jo išsidirbinėjimus. Jis sugadins man gražią vasarą Ense. Nenoriu turėti su juo jokių reikalų. Pasakykit jam trumpai drūtai, kad *esu nesukalbamas*!

Nuleidau galvą. Aš supratau. Ir vėl viskas dėl manęs. Generolas pyko, kad atvažiavo pusbrolis, kuris jam nepatinka. Ir nors aš to pusbrolio nei pažinojau, nei turėjau su juo (ar su brangiu jo išsidirbinėjimu) kokių nors reikalų, buvau kalta. Vėl mįslė. Kaip ir Vienoje. Ar niekada nebus tam galo?

– Žinai ką? – Hermina skubiai čiupo man už rankos. – Dabar pasisveikinsim su tavo teta Juliana. Ji taip džiaugiasi, kad atvažiavai. Prašom mums dovanoti, jūsų prakilnybe. Pasimatysim viršuje, teatro salėje, sudie.

Tą valandėlę sugrįžo burmistras, O šalia jo žengė ponas, neapsakomai išvaizdus. Kilmingas. Tamsiaakis. Vešlūs, pomada sutepti ir dailiai užriesti juodi ūsai. Labai aukšto ūgio, su fraku ir cilindru, todėl atrodąs dar aukštesnis, pasirengęs geltoną kaip saulė blizgančio šilko liemenę ir atlape įsisegęs tokios pat spalvos rožę.

– Mieliausioji Hermina fon Frišenbach, – išskėtė jis rankas, – galų gale jūs vėl čia. Ensas be jūsų atrodė tuščias. Jūs žavinga. Ir vis jaunėjat. Ar mūsų burmistras tai jums jau pasakė?

– Nepasakė, – nusišypsojo Hermina, kuri šalia aukštaūgio vyriškio regėjosi trapi kaip kūdikis. – Jūs pirmasis, mielas Luji. O čia mūsų Minka. Minka, tai tavo dėdė Luji. Šio prašmatnaus viešbučio bendrasavininkis. Pasisveikink su juo ir pasakyk, kaip džiaugiesi, kad esi čionai pakviesta.

Vėl tūptelėjau ir itin žemai nusilenkiau. Čia mano dėdė? Laiminga pakėliau į jį akis. Jis man nusišypsojo. Mudu patikom vienas kitam iš pirmo žvilgsnio.

– Ji juk dailus...miela maža panelė, – dėdė Luji paėmė man už smakro ir atidžiai apžiūrėjo, – tačiau šitoks panašumas. Ir ko tik nebūna. Iš tiesų stulbina. Taip... ponios, gerai, kad jau esat čia. Opera prasideda po dvidešimties minučių. Nuostabu.

Ketinau kažką pasakyti, tačiau netekau amo. Ar šis gražuolis, panašus į kompozitorių Johaną Štrausą, vos nepavadino manęs... dailia?

Ne! Negali būti. Anot tėtės, aš bjauri kaip naktis, ir netgi Hermina, kuri mane mylėjo, niekuomet geru žodžiu nėra minėjusi mano išvaizdos. Tiesa, mano plaukai buvo itin tankūs, žvilgantys, ilgi ir tamsūs, o akys, anot mamos, „juodos kaip vyšnios“, tačiau visa kita, be abejonės, pasibaisėtina.

Veikiausiai aš turėjau riestą nosį. Ir burną kaip daržinės durys. Ir per dideles ausis. Nežinojau, kas mane labiausiai bjaurino, nes vengiau veidrodžio kaip maro. Nuo tada, kai gimė mano brolis, penkeri metai, nebesu žiūrėjusis į veidrodį. O ir kuriam galui žiūrėti? Kad įskaudinčiau save? Ne ne. Laikiausi kuo toliau nuo savo atvaizdo. Be to, – ir be veidrodžio mačiau, kad esu per liesa. Dar neišsivysčiusi. Jokio apvalumuko. Per mylių mylias nuo imperijos gražuolių, kurias apdainavo visas pasaulis. O kaip žino visi, nėra nieko bjauresnio už liesą moterį. Ak, kaip nemalonu vadintis Hiubš ir atrodyti kaip aš.

Tačiau šiandien staiga manimi susižavėjo du ponai. Gaboras, naujasis mano draugas, ir šis patrauklus naujas giminaitis. Aiškiai aš buvau panaši į tetą Julianą. Kodėl ma-

ma man niekada nebuvo to sakiusi? Tik Juliana buvo graži. O aš – argi tai ne prieštaravimas?

Tačiau ilgai negalvojau, nes gyvenimas staiga pasidarė klaikiai smagus. Ačiū Dievui, kad atvažiavau į Ensą.

Tvirtai suspaudžiau Herminos delną ir glustelėjau prie jos. Ji padrąsindama man šyptelėjo.

Ir nė trupučiuko nenutuokdamos apie manęs laukiantį drąsos išbandymą mudvi įžengėme į prašmatnų viešbutį.

TREČIAS SKYRIUS

Didelis holas buvo skaisčiai apšviestas ir išpuoštas gėlių girliandomis. Sumaišties dar daugiau negu lauke: ponios vakarinėmis sukniomis, ponai su frakais. Generolai paradinėmis uniformomis. Karininkai. Tarnai. O tarp jų – vaikai, kurie dainavo operoje, jau nugrimuoti, su perukais ir kostiumais, spalvingais tautiniais imperijos žemių drabužiais. Aplink vaikus – išdidūs tėvai, broliai, seserys, draugai, giminaičiai.

Ir nors aš niekada niekam nepavydžiu – nuo šito vaizdo ko neapalpau iš pavydo.

Būčiau be galo troškusi dainuoti „Jaunojoje gelbėtojoje", su malonumu pasipuikavusi Gaboro akyse. Drąsos turėjau ganėtinai. „Pirmyn kaip vyras, – mokė mane Hermina, – nors ir tylomis. Žygdarbiai yra vyrų teisė. Nepageidaujama, kad jaunos merginos būtų drąsios. Tačiau prireikus tu nepabūgsi. Tokia yra naujųjų laikų dvasia. O visa kita – mielojo Dievulio valioje".

Aš nepabūgau per egzaminą Vienoje. Ir čia, kaip jau sakyta, nebūčiau prieštaravusi. Būtų buvusi puiki gyvenimo Ense įžanga.

Tačiau kas gi čia dabar? Kai sekiau paskui Herminą ir dėdę Luji, kuris skynė mums kelią per minią, mane staiga visą apėmė susijaudinimas. Nuo galvos iki kojų išmušė karštis. Supratau, kad šiandien dar kažkas nutiks. Jaudinama ir svarbu. Niekuomet neklystu, kai šitaip išpila karštis. Tačiau kas???

Dėdė Luji sustojo. Atidarė duris.

– *Voilà*, ponios. Prašom įeiti. Tai mūsų nauja Raudonoji svetainė. Na kaip, mieliausioji Hermina? Yra ko stebėtis. Viskas kaip gražiausiuose Vienos miesto rūmuose, pagal Makarto stilių. Atsigaukit, kiek užkąskit ir neskubėkit. Maniškė Juliana ateis jūsų laiku.

Jis kilstelėjo cilindrą ir paliko mus vienas.

– *Mon Dieu!* – pratarė Hermina ir apsidairė. – Ne, pasaulis nebeilgaamžis.

Buvom nedideliam koridoriuke. Prieš mus – Raudonoji svetainė. Tokios puikios patalpos dar niekuomet nebuvau mačiusi. Sienos išmuštos žvilgančiu raudonu šilku. Rytietiškas raudonas kilimas. Minkštučiukas. Mano batai ko nenugrimzdo. Egiptietiški gultai. Ant aukštų stovų – vazos iš Pompėjos. Jose egzotiški žalumynai, šilkinės gėlės, stručių plunksnos. Venecijietiškas veidrodis, kairėje, prie lango, aliejinis paveikslas auksiniais rėmais – o Viešpatie, ar gerai matau? – besimaudanti ponia, nuogut... *nuogutėlaitė!!!* Tučtuojau nusisukau.

Tamsaus medžio, raižytas valgomasis stalas, ilgas, ovalus, pačiame viduryje, aplinkui jį – dvylika patogių kėdžių. O tolėliau gale, beveik paslėpta sunkios raudonos aksominės užuolaidos, kone vienų veidrodžių niša, joje – raudona sofa, aptraukta pliušu ir itin plati. Ji čia netiko, kaip ir praustuvė už ištaigingos raudono aksomo širmos.

Mudvi lėtai įžengėme į šį teatro, valgomojo ir buduaro mišinį, ir aš nesuklydau: atsidavė bulgarišku rožių aliejum, o ore tvyrojo kažkas gundoma ir nuodėminga.

– Tikrai, *séparée*, – sumurmėjo Hermina ir sunkiai atsiduso.

– *Kas*, prašau?

– *Séparée*, – pakartojo ji nenoriai ir nė kiek ne garsiau.

– Niekuomet nesu girdėjusi šito žodžio.

– Nesvarbu.

– Prašau pasakyti, ką jis reiškia?

– Anksčiau čia, Ense, nieko panašaus nebuvo.

– Taip, tačiau ką tai *reiškia? Séparée?*

– Neklausinėk, mums metas nusiprausti. Atrodom kaip kaminkrėčiai, o po ketvirčio valandos prasideda opera. Ir nežiūrėk į šį vulgarų moters paveikslą ant sienos. Tai nuodėmė, kurią privalu išpažinti.

Tūptelėjau. Nusirengiau rudą, ilgumo iki pat žemės apsiaustą, numečiau ant kėdės. Nusiėmiau skrybėlaitę ir pasižiūrėjau į savo kuklią pilką kelioninę suknelę. Atrodžiau kaip vienuolė, palyginti su linksma išsipusčiusia draugija lauke, už durų.

Tuo tarpu Hermina apžiūrėjo praustuvę.

– *Voilà, chérie*. Vanduo ąsotyje pašildytas. Rankšluosčiai irgi čia, skirti mums. O kas gi tenai? Kiek suprantu, marmurinis keksas. Ar jau gali valgyti? Minka! Ar tavo skrandis susitvarkė? Žinai, ką tik suvokiau, kad alpstu iš bado.

Nuskubėjau prie stalo, atpjoviau didelį kekso gabalą, įdėjau į lėkštę ir nunešiau savo guvernantei.

– Mmm, kaip gardu. O tu nieko nevalgysi?

– Kąsniuką šokolado? Jeigu galima?

Mat šalia kekso stovėjo didelė sidabrinė pilna saldainių vaza.

– Kiek tik telpa. Šokoladas suteikia jėgų. – Hermina nusipraušė nuo kaktos suodžius. – Ar skanu?

– Nepaprastai, – sušukau, stovėdama toli nuo veidrodžio, atsukusi nugarą nuogalei, šukuodamasi ir pindamasi storas juodas kasas, – niekuomet nesu valgiusi tokių skanumynų. Čia geriausias šokoladas pasaulyje.

– Malonu girdėti, – nuo durų atsklido skambus balsas, – viską pagamino mano šaunieji šeimynykščiai. Minka! Hermina! Pagaliau jūs čia. Minka, aš tavo teta Juliana. Sveika atvykusi po mano stogu. Jauskitės kaip namie.

Pakėliau galvą.

Tarpdury stovėjo grakšti geltonplaukė ponia, aukštėlesnė už mane, vilkinti geltona kaip saulė, klostyta ir raukta suknia su nedideliu krinolinu ir tokia trumpa, kad kyšojo batų galiukai. Buvo tokia panaši į mano mamą, kad aš išsigandau. Tas pats skaistus veidas. Tokios pat išlenktos lūpos. Tokia pat balta it lelija oda. Tik veido bruožai buvo smulkesni, akys ne mėlynos, o rudos kaip riešutas ir spinduliuojančios gyvenimo džiaugsmu.

O jos liemuo – iš tikrųjų. Vapsvos kaip imperatorės. Hermina šalia jos atrodė storulė. Ir kai abi ponios apsikabino, o paskui atėjo mano eilė, itin žemai tūptelėjau ir pagarbiai pabučiavau jos švelnią rankutę.

Stengdamasi nespoksoti į jos šukuoseną. Mat šviesūs plaukai buvo kruopščiai sukelti aukštyn, pačiame viršuje įtupdytas rudo aksomo paukščio lizdas, o jame – žydro kolibrio išskėstais sparnais iškamša. Ir kai ši nepaprastai elegantiška būtybė palenkė prie manęs savo brangiai padabintą galvą ir nuoširdžiai pabučiavo į kaktą, suuodžiau, kad ji kvepia angliška pomada, ir pamačiau, jog jos suknelė tokios pat spalvos kaip dėdės Luji liemenė ir rožė jo frako atlape. Pašėliškai elegantiška.

Tačiau aš nebuvau nė kruopelės panaši į ją. Kad ir kaip norėtum, apie tai negalėjo būti net kalbos. Keistas daiktas. Tai į ką aš turėjau būti panaši Ense?

Gražuolė teta padėjo man atsitiesti ir valandėlę sustingo priešais.

– Tuoj apalpsiu, – šūktelėjo paskui, – tas pats veidas. Visai kaip... – Herminos smilius kaipmat atsidūrė jai prie lūpų, – ... visai kaip... kaip aš ją ir įsivaizdavau, – paskubėjo baigti sakinį teta. – Ko čia norėjau jūsų paklausti, ar turit viską, ko reikia?

– Dėkojame. Turim daugiau negu reikia. Tiesa. Valandėlę, Juliana. Ar nepaskolintum man dailios peteliškės plaukams? Maniškė visai išsisuodino per kelionę. Ir kokia elegantiška tavo šukuosena, aš jaučiuosi kaip vargšė giminaitė iš kaimo vidurio.

– Mielai... Tegu Jozefa paieško. Gal tarp mano daiktų ras ką nors tau.

Ir tikrai netrukus žvitri juodukė, vardu Cilė, atnešė šilko peteliškę, didžiulę, raudoną kaip aguona ir net kiek per ryškią kukliai tamsiai mėlynai Herminos suknelei.

– Siunčia gerbiamoji ponia, – pasakė ji tūptelėdama, – gal ponia leistumėt padėti? – Ir ji mikliai kibo į darbą, o Hermina stebėjo jos triūsą veidrodyje.

– Visai neprastai, – tarė ji, kai Cilė išėjo. – Žinai ką? Paprašysim, kad mums paskirtų ją kambarine. Aš iš tiesų atrodau daug aukštesnė, kai peteliškė prisegta labiau į priekį. Kaip manai, vaikeli?

– Ji pašėliškai jums tinka.

– Meldžiu, nesakyk visą laiką „pašėliškai“, neapkenčiu šio madingo žodžio.

– Ak, pardon. Ar galėčiau kai ko paklausti?

– Klausk.

– Kaip manot, ar teta panaši į mano motiną?

– Kaip du vandens lašai! Jos lyg seserys.

– Tačiau tada į ką panaši *aš*? Juk daugiau giminaičių Ense neturiu.

– Tu?! – paklausė Hermina, lyg niekuomet anksčiau negirdėjusi šio žodžio. – O į ką turėtum būti panaši? Kas čia tau šovė į galvą?

– Mano dėdė taip išsigando pirmai. „Šitoks panašumas stulbina“, – pasakė jis. Tačiau panašumas į ką? O teta...

– Vaikeli, tai tikriausiai klaida.

– Argi jūs negirdėjot? Kad ji tuoj apalps?

– Ne.

– Bet...

– Jokių „bet“, – griežtai šūktelėjo Hermina, – išauklėti vaikai nebombarduoja suaugusiųjų klausimais. Jei ko nors nesupranta, laukia, kol jiems bus paaiškinta. *Tinkamu metu.*

– Tačiau prašau pasakyti, kada *bus* tas tinkamas metas?

– Dar ne dabar. Eikš! Trupučiuką pasikvėpink. Kad užmuštų geležinkelio dvoką. Ir prašyčiau atnešti mano vėduoklę. Ir išsitiesk. Jau vėl slepi veidą. Galvą aukštyn, brangute. Pečius atgal. Atstatyk krūtinę. Įtrauk pilvą. Taip! O dabar jaukiai praleisim vakarą. Mudvi to nusipelnėm.

Apie jaukų vakarą negalėjo būti nė kalbos. Vos susėdom didelėje teatro salėje, kilo pirmasis barnis: pernelyg daug svečių ir pernelyg mažai vietų.

Taigi jaunimas buvo sustatytas gale, palei sieną. Man leido sėdėti trečioje eilėje, šalia Herminos, nes buvau po įtemptos kelionės.

Tačiau salė buvo sausakimša – graži salė, su lipdiniais, didele scena, gobelenų uždanga, – o žmonės vis dar grūdosi. Visas miestas troško patekti į vidų. Tokios spūsties dar niekuomet nebuvau mačiusi.

Pro šalį praskubėjo Juliana, už rankų vesdamasi šventiškai pasidabinusias mergaites. Kolibris jai ant galvos siūbavo. Ji trumpam stabtelėjo.

– Minka, – šūktelėjo ji savo skambiu balsu, – čia Gala Pumb. Jos tėvas garsus cukrainės Vienos gatvėje savininkas. O čia Emsė Kropf, mėsininko iš Pagrindinės aikštės duktė. Jūs visos bendraamžės.

Mes susišypsojome.

Gala man iškart patiko. Ji turėjo žvilgančias rudas kasas, rudas akis ir meilų veidelį. Emsė buvo geltonplaukė putniais raudonais žandais, atrodanti kur kas vyresnė už mudvi. Jau išsivysčiusi, su korsetu, tikra moterėlė. Man ji nepatiko. Nuo šitos, pamaniau, laikysiuosi atstu.

– Atsistokit tenai, gale, – nurodė Juliana merginoms, – tiesiai prieš vidurinį tarpą, iš ten puikiai matyti. O po spektaklio visi susitinka žemai, restorane. Tenai, jei norėsit, galėsit susidraugauti.

Tada ji atsisėdo šalia mūsų, visiškai uždususi, išskleidė vėduoklę ir ėmė vėsintis sukaitusį veidą.

Galų gale daugiau svečių nebeatėjo. Buvo uždarytos salės durys.

Kur pragaišo Gaboras? Atsargiai apsižvalgiau. Aha. Jis stovėjo su draugais prie sienos. Jo kepurė buvo atsmaukta ir pakreipta. Gal tyčiom? Jis atrodė be galo šauniai. Tada pastebėjo mane ir nusišypsojo. Išraudau kaip burokas ir iškart nusukau akis.

– Ko ieškai? – griežtai paklausė Hermina.

– Nieko. Tiktai... taip gardžiai kvepia gėlės. Man parūpo pasižiūrėti, iš kur tas kvapas.

– Tiktai jau ne iš galo... įsidėmėk vieną sykį visam laikui, nedera gręžiotis į jaunus ponus.

– Ji užuodė kvapnią alyvą, – užsistojo mane teta, – jos pripylėme į lempas. Labai džiaugiuosi, kad tai pastebėjai, širdele.

Žmonės ėmė ploti.

Mat pasirodė panelė Šenbek, droviai nusilenkė, atsisėdo prie šventiškai apkloto fortepijono, kuris stovėjo ant scenos kairėje, priešais užtrauktą gobeleną.

– Bravo! Bravo! – šaukė žiūrovai. Čia, Ense, ji buvo garsenybė. Atidžiai į ją žiūrėjau. Ir aš galėjau kada nors tokia būti. Jeigu jau iš tiesų turėsiu tapti mokytoja, tai taip pat kursiu muziką, koncertuosiu, o žiūrovai man plos – visai neprasta mintis.

Panelė Šenbek vilkėjo pilka suknele, uždara iki pat kaklo, su nedideliu krinolinu. Beveik nesusispaudusi liemens, o plaukai kukliai susukti ant pakaušio į kuodą. Jokio papuošalo, jokių kaspinų, peteliškės ar šukų, tačiau jos veidas buvo dailus, laikysena tobula – maloni ypata. Salėje įsiviešpatavo tyla.

Geltonplaukis berniukas, akivaizdžiai jaudindamasis, su balta jūreiviška eilute uždegė žvakes pulto dešinėje ir kairėje. Nekantriai atsilošiau atgal ir ėmiau džiugiai laukti pirmojo garso.

Tačiau kas gi čia dabar? Krūptelėjau nuo spigaus riksmo. Vaikiukas staiga sužviegė lyg skerdžiamas, nušoko nuo scenos, pribėgo prie savo motinos antroje eilėje ir įsikniaubė veidu jai į sijonus. Kas jį taip išgąsdino?

Ištempiau kaklą, tačiau nieko neišvydau.

– Žvėris! – staiga sušuko kažkas pirmojoje eilėje. Visi karininkai kaipmat pašoko.

Į mus atsisuko ulonų kapitonas:

– Nebijokit, ponios, aš jus apginsiu.

Jis išsitraukė ilgą kardą ir nuožmiai apsižvalgė.

– Žiū! – šūktelėjo Hermina, kuri stovėjo pasistiebusi. – Minka, koks mielas padarėlis. Tenai priekyje ratu laksto beždžionėlė.

Aš jau irgi stovėjau. O lia lia. Ant scenos užšoko gyva beždžionė, ruda, juodu kaip anglis veidu,smailiomis ausimis ir ilga uodega. Gal tokio dydžio kaip tinginys, tačiau neapsakomai vikri. Džiaugsmingai klykaudama ji šuoliavo aplink fortepijoną ir Olimpiją Šenbek, kuri sėdėjo ant kėdutės sustingusi iš baimės.

– Kokia ji graži! – visa gerkle sušuko Hermina.

– Bjaurybė, – pasakė mano teta.

– Kaip, tu ją *pažįsti*? Iš kur?

– Ji mūsų generolo. – Teta Juliana išsiviepė. – Šis gyvūnas – didžiausias jo numylėtinis, kuriam leidžiama daryti viskas, ko tik įsigeidžia.

– Tačiau tai ne šimpanzė.

– Beždžionė iš Javos.

– Viešpatie aukščiausiasis! – sugriaudėjo Gaboro tėtės balsas. – Stebukle! Tučtuojau eikšen! Ir kuo greičiau!

Apgniaužę kardus karininkai pasikeitė nustebusiais žvilgsniais, paskui slapčiom nusišaipė ir vėl atsisėdo.

– Ak tu prakeiktas šunsnuki, – šaukė generolas, – tai jau niekuo nebegalima pasikliauti? Man reikia stebuklo... – Jis pašoko. Hermina pasilenkė prie mano tetos:

– Argi jis iš rimtųjų tikisi stebuklo vien todėl, kad jam paspruko *beždžionė*?

Mano teta abiem rankom užsidengė veidą ir pratrūko kvatotis.

– Ar supratai mane, Juliana?

Teta nuleido rankas.

– Pardon, tai bent pokštas.

– Koks pokštas? – įsižeidusi sušuko Hermina.

– Mat... Stebuklas yra *vardas*. – Ji vis dar kikeno.

– Vargšę beždžionytę jis pavadino *Stebuklu*?

– Taip.

– Bet kodėl?

– Jo prakilnybė mano, kad tikras stebuklas, jog ji ne žmogus, nors yra tokia protinga.

– Jis užgaidus, – įsitikinusi pareiškė Hermina, – tą pastebėjau, vos atvažiavome.

Generolas su raudona puošnia uniforma grėsmingai sustingo priešais sceną.

– Užsispyrusi bestija!

Stebuklas pakėlė galvą, iššiepė dantis, o paskui apvirto aukštielninkas, koketiškai žvairakiuodamas į žiūrovus.

– Tu man ir vėl darai gėdą?

Stebuklas dusyk smagiai pašoko į orą, sužadindamas didelį linksmumą, o paskui vėl atsitūpė palei Olimpijos kojas ir ėmė rimtai apžiūrinėti jos suknelės apačią. Panelė išbalo kaip drobė, o jos akys ėmė virsti iš kaktos.

Generolui to buvo gana. Jis staigiai užšoko ant scenos, tačiau Stebuklas buvo greitesnis, nudūmė dešinėn ir žaibiškai užsirepečkojo uždangos kraštu aukštyn. Jo nebebuvo įmanoma pasiekti, ir kai generolas atsistojo apačioje, beždžionė iš viršaus ėmė jam kažką pliaukšti savo kalba, kurios nesuprato nė vienas žmogus, bet kuri skambėjo taip juokingai, kad keli karininkai pratrūko kvatotis.

Tas kvatojimasis įkvėpė Stebuklą. Jis lipo vis aukščiau ir aukščiau taip juokingai maivydamasis, kad ponios kikendamos užsidengė veidus vėduoklėmis, o ponai krito iš padų.

– Tyyylos! – sugriaudėjo generolas, ir iškart stojo kapų tyla. – Klausyk, parše. Rytoj kiaurą dieną pasninkausi, jeigu greitai greitai nenulipsi žemyn.

Beždžionė atidžiai klausėsi, kojom ir viena letena įsikibusi uždangos. Paskui laisvąja letena energingai pasikasė smakrą, o paskui be galo susidomėjusi ėmė apžiūrinėti savo ilgą uodegą.

Įžeistas generolas smarkiai išraudonijo.

– Erni! – sustaugė jis. – Kur tas kretinas? Kodėl Stebuklas laksto palaidas? Gaborai! Tempk jį, gyvą ar mirusį, čionai kartu su kopėčiomis ir prespapjė nuo mano rašomojo stalo!

Netrukus ant scenos užsikorė menkas gyslotas vyrutis atsikišusiomis ausimis ir nustebusiomis rudomis akimis. Jam iš paskos pasiuntinys Karlas bogino ilgas kopėčias.

– Aš laukiu! – suriaumojo generolas, o vešlūs juodi jo antakiai susiliejo į vieną brūkšnį.

– Meldžiu atleidimo, jūsų prakilnybe, – žemai nusilenkė Ernis, – šitas patrakėlis pasislėpė. Ir vos kėliau koją iš kambario, movė kaip nušutintas pro tas prakeiktas duris, ir gaudyk vėją laukuos.

– Laukuos? – įsiuto generolas. – Jis *kabo* štai ten, aukštai.

– Taip, dabar tai kabo, – rimtai linktelėjo galvą Ernis, – lyg šlapia lupata...

– Nestoviniuok čia kaip koks kvėša, – įniršo Zoltanas fon Borozis, – statyk kopėčias, čiupk prespapjė ir kuo spėriau kabarai kabarai aukštyn!

– Prašau, aš žaibiškai, jūsų prakilnybe. – Ernis mąsliai pasikasė kaklą, lėtai nuslinko prie kopėčių ir ėmė atsargiai ropštis aukštyn.

– Kuriam galui jam prireikė prespapjė? – sušnibždėjo Hermina, kuri labai mylėjo gyvūnus. – Tikiuosi, nemuš tuo daiktu beždžionės.

– Nieku gyvu, – išgirdo ji raminamą atsakymą, – tačiau šis brangus šaunuolėlis nieko nebijo. Letena ima netgi degančią žibalinę lempą. Šalin sprunka tik nuo prespapjė.

– Kodėl?

– Mat tas daiktas gyvatės pavidalo.

Užgniaužusios kvapą stebėjome, kaip Ernis lipa prie plafono. Stebuklas paleido savo uodegą ir meilingai įsispoksojo į vyrutį, kuris pamažėle artėjo. Staiga beždžionytė tiestelėjo laisvąją leteną ir švelniai kažką čiauškėdama įžnybo jam į ausį. Salė linksmai sustaugė. Tada Ernis atkišo prespapjė.

Iš siaubo Stebuklas išsišiepė, kaip žaibas smego žemyn uždangos kraštu ir aimanuodamas nušoko ant scenos.

– Čiupkit! – suriaumojo generolas. Tačiau Stebuklas buvo pernelyg vikrus. Drąsiu šuoliu jis stryktelėjo ant fortepijono, kaip akrobatas nusvyruliavo pakelto fortepijono dangčio kraštu prie pašiurpusios panelės Šenbek, vieninteliu elegantišku šuoliuku perskriejo jai virš galvos ant grindų ir nuskuodė už gobeleno. Jį nusivijo Ernis, Karlas ir generolas. Kaipmat iš už kulisų pasigirdo vaikų spiegimas, o paskui pergalingas šūksnis – ir jo prakilnybė vėl pasirodė ant scenos – kupinas laimėjimo džiaugsmo.

– Neklaužada sučiuptas, – griausmingai pareiškė jis salei mums virš galvų, – širdingiausiai prašau dovanoti už sutrukdymą... – Bet nieko daugiau pasakyti nebespėjo. Laimė dar kartą jį apleido. Mat jis netyčia užkliuvo už fortepijono ir deganti žvakė iš žvakidės iškrito vargšei Olimpijai tiesiai ant kelių, o paskui viskas vyko pašėlišku greičiu: nesusitvardžiusi panelė suklykė: „Gelbėkit! Gaisras!“, nusviedė šalin žvakę, pašoko, apversdama kėdutę, suklupo ant jos ir pargriuvo ant grindų, kur ir liko gulėti tylutėliai dejuodama.

– Ji susižeidė ranką, – šūktelėjo Hermina, – žiū, Juliana, vargšelė nebepajėgia atsistoti.

– Švenčiausioji Marija! Kokia nelaiminga diena. – Mano teta pašoko, tuo tarpu visi žiūrovai sukilo ir puolė prie scenos padėti didžiai gerbiamai panelei.

Be paliovos atsiprašinėdamas Zoltanas fon Borozis jau pasodino panelę ant kėdutės. Toji sėdėjo narsiai, iš paskutiniųjų stengdamasi nuryti ašaras. Tačiau panelei aiškiai skaudėjo dešinę ranką, nes prilaikė ją kairiąja.

– Sėdėk čia! – paliepė man Hermina, sekdama paskui tetą Julianą. – Ir lauk, kol aš grįšiu. Net nepasijudink iš vietos.

Daktaras Kneiferis, miesto gydytojas, sėdėjęs mums už nugarų, jau apžiūrėjo panelės Šenbek ranką.

– Dėkui Dievui, nesulaužyta, tačiau, deja, deja, labai sumušta, – šūktelėjo jis žiūrovams. – Didžiai apgailestauju, ponios ir ponai, su grojimu šiandien nieko nebus.

Jis atsisegė krepšį ir, kol visi triukšmingai erzeliavo, aptvarstė ranką.

Generolas pasilenkė prie Olimpijos ir ėmė susijaudinęs kuždėti. Paskui vėl pakėlė balsą:

– Ieškom panelės Prechtl, – perrėkė jis erzelynę. – Ar panelė Prechtl salėje?

Panelės Prechtl niekur nebuvo matyti.

– Keista, – tarė teta Juliana, vėl klestelėjusi šalia manęs, – ir kur ji dingo? Jodvi mokėsi šį kūrinį, ir ji gali pakeisti nukentėjusiąją.

– Panelė Prechtl nuoširdžiausiai atsiprašo, – šūktelėjo ponas iš galinių eilių, vyresnysis mokytojas Mėjeris, – ją paguldė gripas. Staiga pašoko karštis, ėmė svaigti galva, ir aš išsiunčiau ją namo.

Tada ant scenos išdrįso užlipti Ana Pumb, Galos motina, daili brunetė slyvų mėlynumo suknia.

– Ji puikiai skambina fortepijonu, – tarė mano teta ir su palengvėjimu atsiduso: – Išsigelbėjome.

Ponia Pumb ilgai vartė natas.Tada apgailestaudama papurtė galvą.

– Neapsakomai apgailestauju. Nesugebėsiu skambinti iš natų.

Tarp žiūrovų pasigirdo nusivylimo šūksnių.

Vargšė mano teta vėl ėmė mosuoti vėduokle, kolibris lingavo pirmyn ir atgal.

– Neįmanoma išvaryti žmonių, – pasakė ji susijaudinusi. – Savaičių savaites buvo repetuojama, siuvami kostiumai, piešiamos dekoracijos, vaikai taip žavėjosi... ypač tėvai! O surinktus pinigus ketinome skirti Solferino žuvusiųjų našlėms. Visa aukštuomenė susirinko. Štai, tiesiai prieš mus, pilies kunigaikščiai... su giminėmis... O greta sėdi komendantas. Tas storas ponas su daugybe ordinų pirmojoje eilėje kairėje – Rusijos ministras, jis gyvena mūsų viešbutyje. Šalia jo – Prūsijos pasiuntinys. O ar matai tą aukštą rudaplaukę ponią? Tai princesė Valerija. Jai iš kairės kapitonas Šileris, jos sutuoktinis. Bet... kodėl... – Ji kiek pasikėlė nuo kėdės. – Kas šovė į galvą mūsų Herminai?

Tuo metu ant scenos išniro mažoji mano guvernantė, atsisėdo šalia panelės Šenbek, pradėjo su ja kuždėtis ir uoliai vartyti natas.

– Nuostabu, mano brangiausioji! Grokit, – sudundėjo generolas, – išgelbėkit vakarą. Niekuomet sau nedovanosiu... *Fortes fortuna adiuvat* – drąsiems ir laimė padeda. Būsiu amžinai jums dėkingas...

Hermina sušnibždėjo kažką, ko aš nesupratau. Zoltanas fon Borozis nepatenkintas papurtė galvą.

Hermina keliskart ryžtingai linktelėjo, leidosi nuvedama nuo scenos ir aukštakulniais bateliais atkaukšėjo prie mūsų. Tuo tarpu dėdė Luji nuramino svečius:

– Didžiai gerbiami ponai, mes ką nors rasime. Meldžiu nesijaudinti. Gal galėčiau jūsų paprašyti? Ar nemalonėtumėt susėsti? *Merci*.

Žmonės, sklidini vilčių, pakluso.

– Taip, – džiugiai pasakė Hermina, – dabar jiems parodysim. Ypač generolui. Netrukus jis patirs antrąjį stebuklą. Tik šįkart tikrą. Gros mūsų Minka.

– Pardon?! – Aš išpūčiau akis. Man reikės groti? Be repeticijos? Tokiai daugybei nepažįstamų žmonių? Aš dar neišsikrausčiau iš galvos!

Mano teta užsidengė vėduokle veidą.

– Manai, kad ji *sugebės*? – sušnibždėjo.

– Be jokios abejonės. Minka, *chérie*, viskas parašyta *c-dur*. Paskui – *a-moll*. Valso taktu. Lengvai įsimenamos melodijos. Juokais susidorosi, *ma petite*.

Sėdėjau lyg ištikta paralyžiaus. Niekuomet nebūčiau pamaniusi, kad mielasis Dievulis čia, Ense, tučtuojau pildys kiekvieną mano norą. Jeigu būčiau tai nutuokusi, net nebūčiau galvojusi apie operą. O gal šitaip esu baudžiama už pavydą?

– Nebūk bailė, – padrąsino mane Hermina, – tu išgelbėsi savo garbę jo prakilnybės akyse, nes jis mirtinai nusigaluos iš sarmatos, kad taip nemandagiai su tavim elgėsi.

– Bet jeigu ji nesugebės, tai apsijuoks prieš visą *miestą*, – išsigandusi pralemeno teta Juliana.

– Mano Minkai šitaip nepasitaiko. Manai, kad ji neskambino visokiausių kūrinių iš natų per priėmimo egzaminą Vienoje?

– Šit kaip? – pasigirdo abejojantis atsakymas. – Taip... jeigu ji *tikrai* sugebės, Dievo padedama... pamėginkim.

– Jis dar ims tave gerbti, tas ponas baronas. – Hermina pasigręžė į mane ir piktdžiugiškai nusijuokė.

– Tačiau aš jam nepatinku, – pasakiau tyliai.

– *Dar* ne, brangute.

– Jis sakė, kad yra neperkalbamas.

– Neprieštarauk. Dabar tu padarysi jam gėdą. Drąsiau, Minka. Pirmyn kaip vyras.

– Bet... ar jau taip *svarbu* jo nuomonė apie mane?

– Labai svarbu. Net jei tu ir nesupranti.

– Ar pirma man galima pasižiūrėti į natas?

– Žinoma. Aš eisiu su tavim. – Mano teta atsistojo, paėmė mane už rankos, ir nė susivokti nespėjau, kas darosi, mums buvo padėta užlipti ant scenos, o salėje įsiviešpatavo tyla. Visų žvilgsniai susmigo į mus.

– Mieli ir gerbiami svečiai, – sušuko teta skambiu balsu, – suteiksiu jums vilties šiam vakarui. Mūsų mažoji viešnia – ką tik atvažiavusi iš Vienos – gal pakeis panelę Olimpiją.

Iškart kilo smarkus džiūgavimas!

– Drąsiau!!! – sušuko Gaboras, stovėdamas šone. Pasigirdo plojimai, o Gaboro draugai ėmė svaidyti į orą kepures.

Tūptelėjau priešais panelę Šenbek, atsisėdau šalia ir įsigilinau į partitūrą.

– Ar sugebėsi? – paklausė ji susijaudinusi.

– O jūs man parodysit, kada įstoti?

– Aš sėdėsiu šalia ir versiu lapus. Štai: čia uvertiūra, paskui rečitatyvas. Tada dainuoja choras. Tada pirmoji arija. O čia duetas. Paskui akompanimentas – kaip manai, sugebėsi?

– Taip, prašau. Man didelė garbė.

Tą valandėlę mano akys nukrypo į Gaboro tėtę. Jis sėdėjo tiesiai prieš mane, pirmojoje eilėje, susikryžiavęs ant krūtinės rankas ir suspaudęs lūpas. Totoriškos jo akys nuožmiai žvelgė į mane. Man kaipmat išgaravo visas ryžtas.

– Kas nutiko? – sušnibždėjo teta Juliana.

– Tai neįmanoma.

– Kodėl taip staiga?

– Na ... aš neturiu kuo apsirengti. Mūsų bagažo dar neatgabeno.

Teta su palengvėjimu atsiduso:

– Čia ne kliūtis. Eime su manim. Panele Olimpija, netrukus mudvi grįšim. Minka, mes turim puikių teatrinių kostiumų ir rasim ką nors tau. Mielieji mano svečiai, – sušuko paskui balsiai, – spektaklis išgelbėtas. Pradėsim po ketvirčio valandos.

Aidint audringiems plojimams ji vėl paėmė mane už rankos ir nuvedė į kambarėlį užkulisiuose. Tenai viešpatavo neįtikėtina netvarka. Ant kėdžių pūpsojo krūvos drabužių. Ant komodos prikrauta spalvingų uniformų. Ant sienų prikabinta skrybėlaičių, perukų ir kaukių. Iš vienos dėžės kyšojo povo plunksnos, iš kitos – vėduoklės ir šydai. Mums po kojų painiojosi skydai ir mediniai kardai, o kambarėlio viduryje stovėjo žąsies iškamša.

– Vaikai viską sujaukė, – pasiskundė teta Juliana. – Kurgi aš dabar... kai reikia šitaip skubėti... Pala! Kokia laimė! – Ji išėmė iš spintos violetinę suknią. – Geroji fėja iš „Miegančiosios gražuolės“! Neseniai ja vilkėjo Gala Pumb... Jūsų figūros mažne vienodos. Kuo greičiau nusirenk... Luktelėk, aš tau padėsiu...

Suknia buvo kone vienų raukinių. Pūstas sijonas, pūstos rankovės, du pasijoniai su raukiniais, nedidelis krinolinas.

– Nesuklydau, lyg tau siūta. O dabar išpinsim tavo kasas ir plaukus surišim sidabriniu kaspinu. Patikėk, tai puikiai atrodo ant scenos.

– Labai norėčiau paprašyti vieno dalyko, – pratariau tyliai. – Ar negalėtumėt paleisti man plaukų taip, kad jie kuo labiau užkristų?

– Žinoma, bet kodėl? Aš nesuprantu.

– Tuomet bus ne tiek daug matyti mano veido.

– O kodėl neturi matytis tavo veido?

– Šiaip sau, – pralemenau graudžiai, – tik šį kartą.

Teta Juliana pakraipė galvą taip, kad net sudrebėjo kolibris, tačiau padarė kaip prašoma. Baigusi žengtelėjo atgal ir atidžiai pasižiūrėjo į mane.

– Klaiku, mielas vaikeli. Kaip raganiūkštė. Ne, šitaip *nieko* nebus. Tu apskritai neišmanai, kas tau tinka. Tau reikia sušukuoti plaukus aukštyn. Palauk... mes tuoj... taip, dabar tu man patinki.

Ji privedė mane prie didelio veidrodžio. Žaibiškai nusisukau. Teta vėl energingai mane apgręžė. Ir aš, nespėjusi užsimerkti, išvydau save. Pirmąkart po penkerių ilgų metų.

Ir gavau smūgį. Į mane žvelgė visiškai nepažįstama mergaitė. Grakšti. Dailaus veidelio. Jokios riestos nosies. Jokių dramblio ausų. Jokių daržinės durų. *Argi čia aš?* Anaiptol ne bjauri. Ar galėjo taip būti?

– Tau reikia dėvėti šviesių spalvų drabužius, – linksmai pasakė mano teta. – Rudi ir pilki netinka.

Beveik negirdėjau jos. Galva garsiai ūžė iš laimės. Aš ne bjauri. *Aš nesu bjauri!* Nėra dėl ko slėpti veido. Man nereikia gėdytis savo išvaizdos. Esu tokia pat kaip kiti – *košmaras* išsisklaidė. Prapliupau balsu kūkčioti ir puoliau tetai ant kaklo.

– Ačiū...ačiū... – lemenau.

– Už ką ačiū? – sušuko ji nustebusi.

– Kad aš nebesu bjauri.

– Tu? Kodėl? Kas sako, jog tu bjauri? Tu tik ne taip rengiama. Bet aš iškart pamačiau, kad esi meilutė, pala... – Ji išsiėmė iš rankovės nėrinių nosinaitę ir nušluostė man ašaras. – Nebeverk. Viskas gerai... taip, šaunuolė... o dabar žengte. Antraip mūsų svečiai neteks kantrybės.

Ir ji išėjo pirma, o aš, kone alpdama iš laimės, nusekiau įkandin. Kur tau nusekiau. Nuskriejau padebesiais. Aš pasirodysiu žiūrovams, nebebūdama bjauri. Galėsiu rodytis be skrybėlaitės Gaborui, generolui, visam miestui! Tačiau vos priėjome prie scenos, man pečius prislėgė dviguba jaudinimosi našta.

– Na na na, – sušnibždėjo teta Juliana ir paliko mane vieną. Pro akutę pažvelgiau į sausakimšą salę, į neaprėpiamą smalsių akių jūrą.

Ne! *Negaliu,* pamaniau pasibaisėjusi. O po akimirkos jau žengiau priešais uždangą.

Man linko keliai. Buvau viena kaip pirštas. Prapliupo plojimai. Žemai pritūpiau. Ir vėl mano žvilgsnis kliudė generolą. Jis pašaipiai vypsojo. Tačiau ką dar išvydau? Kas sėdi šalia jo? Anksčiau ta vieta buvo tuščia. O dabar pamačiau pažįstamą veidą. Gyvos tamsios akys, vešlūs išpuoselėti žili plaukai. Ar iš tikrųjų? Čia juk žavusis grafas Šandoras iš Hinterbriūlio. Mano gerbėjas! Padovanojęs man auksinę monetą. Kaip jis čia atsidūrė?

Atsisėdau prie fortepijono lydima garsių šūksnių ir dar audringesnių plojimų. Salėje įsiviešpatavo lūkestinga tyla. Širdis daužėsi man krūtinėje. Rankos pasidarė švininės. Akies kampučiu regėjau generolą. Šnibždėjosi su grafu. Ne. Ne. Ne. Kokias apkalbas apie mane tas skleidžia? Man įkyrėjo iki gyvo kaulo. Parodysiu jam, ką sugebu. Be to, juk nebesu bjauri.

– Dabar, – šnibžtelėjo Olimpija Šenbek, – dabar pradėk.

Paskambinau pirmąjį taktą. Fortepijonas nepažįstamas, skambinti sunku, o aš nepratusi.

– Garsiau. *Energingiau!* – Olimpiją pagavo siaubas: – Čia ne operetė. Čia Austrijos-Vengrijos imperijos šlovinimas. Galvok apie mūsų didenybę. Drąsiau!

Aš sukaupiau visas jėgas, kuo stipriau daužiau klavišus ir iš tiesų paskambinau uvertiūrą su įkvėpimu ir dviem veik negirdimomis klaidomis.

Kai pakilo uždanga ir į sceną žengė pirmieji vaikai, jau pripratau prie fortepijono ir darbavausi iš peties. Tai buvo graži opera, patriotinis kūrinys, pilnas visų imperijai priklausančių šalių melodijų. Kaire ranka Olimpija dirigavo, vaikai dainavo šauniai, o aš taip įsigilinau į natas, kad net nesekiau veiksmo. Nė kiek nenutuokiau, kam akompanuoju ir kodėl, tačiau argi tai buvo svarbu? Aš neklysdama spaudžiau reikiamus klavišus.

– Gerai! Gerai! – pašnibždomis palaikė mane Olimpija. Pagyrimas! Pajutau tikrą malonumą. Pamiršau generolą. Įstodavau tada, kai reikėdavo. Scenoje viešpatavo nuostabi nuotaika. Pašėliškai skambinau pasažus, ir žiūrovai vis labiau žavėjosi.

Jau per antrąjį veiksmą po kiekvienos arijos sugriaudėdavo plojimai. O paskutinis veiksmas taip patiko, kad turėjo būti kartojamas ištisai. Galų gale uždanga nusileido – aš buvau tarytum apsvaigusi, – ir kilo niekaip nesiliaunantis šurmulys.

– Bravo!!! – šaukė žiūrovai, pašokę iš vietų. – Tegyvuoja panelė Šenbek! Valio!!! – Ir toliau plojo stačiomis. Nepaprastas momentas. Stovėjo visa salė, patys kilmingiausi svečiai taip plojo, kad jiems net įskaudo delnai.

Vaikai turėjo lenktis ir lenktis. Garbstomą Olimpiją privedė prie rampos. Burmistras miesto tarybos narių vardu įteikė jai auksinį laikrodį su ilga grandinėle ir garbės pilietės diplomą. Dėdė Luji padovanojo gryno sidabro vazą su įrašu: *Talentingajai Olimpijai Šenbek – atminčiai. „Jaunoji gelbėtoja". Ensas, 1875 m. birželio 24 d.*" Ir vėl plojimų audra. Lipdama nuo scenos Olimpija verkė.

O paskui visi spektaklio dalyviai dar lenkėsi atskirai, po vieną. Galų gale jie palengva nulipo nuo scenos, tačiau plojimai nesiliovė. Taip, jie vis stiprėjo ir stiprėjo, lyg būtų kažko laukiama. Tačiau ko? Nežinodama viena sėdėjau prie fortepijono. Kada gi mane nusives Hermina? Kaip man dingti nuo scenos? Gal atsistoti ir eiti?

Staiga suvokiau, kad visi žvilgsniai nukreipti į mane, taip, visa salė, šimtų šimtai veidų šypsojo man. Man linkčiojo galvomis, rodė rankomis – stokis. Stokis. Išraudonijau kaip burokas. Ar man stotis? Kaip dera elgtis? Sutrikusi spoksojau sau į skreitą.

Tada prie manęs žengė dėdė Luji, apsirengęs elegantišku fraku ir išdidžiai šypsodamas. Padavė ranką lyg suaugusiai, ir turėjau eiti su juo į priekį, visai prie rampos.

– Bravo! Bravo! – šėlo žiūrovai.

– Tegyvuoja *Jaunoji gelbėtoja!* – Gaboro balsas. Susiėmiau violetinę šilko suknią ir žemai pritūpiau, paskęsdama tarp raukinių. Dieviška akimirka. Mane tiesiog užliejo žiūrovų meilė. O paskui vėl tūptelėjau, iškėlusi galvą, juk nebebuvau bjauri – ir nusišypsojau salei.

Dėdė Luji pakėlė ranką. Kaipmat stojo tyla.

– Didžiai gerbiami svečiai, mieli mūsų bičiuliai, – sušuko jis balsiai. – Ši šauni muzikantė yra mūsų dukterėčia Minka Hiubš, kuri rudenį mokysis Vienos Imperatoriškajame merginų pensione. Ji išlaikė egzaminus su pagyrimu ir taps mokytoja.

– Bravo, panele Hiubš!!! – Dar audringesni plojimai.

– Kartu dėkoju už dosnumą ir ir nuoširdžiausiai kviečiu į restoraną. Tenai padengtas stalas visiems žiūrovams. Tikiuosi, kad bus puiki puota.

Jo kalbą pabaigė griaudėjantys plojimai, o kai dėdė Luji nuvedė mane nuo scenos, pirmosios ponios pripuolė ar-

tyn, glėbesčiavo ir bučiavo mane, kol galų gale išlaisvino Hermina. Ji prasibrovė pro mane apstojusių žmonių ratą, o kai pagaliau atsistojo priešais, jos skruostai skaisčiai raudonavo, o akys buvo pilnos ašarų. Niekuomet nebuvau mačiusi jos tokios laimingos.

– Manoji Minka! – Ji priglaudė mane prie krūtinės. – Nuostabiai skambinai. Aš tavim didžiuojuosi. Ir tu neužsidengei veido. Pirmąkart laikeisi *comme il faut**.

Už jos stovįs Gaboras nusilenkė man ir sušuko:

– Bravo, gerbiamoji panele. Nepaprastas malonumas.

Paskui priėjo Gala Pumb, dailioji jos mama, teta Juliana ir burmistras, o tada nutiko Herminos lauktas stebuklas.

Prie mūsų žengė mano priešas, generolas. Tačiau ar čia buvo tas pats žmogus? Aukštai iškėlęs galvą, susižavėjimu spindinčiomis įkypomis akimis, kurios matė vien mane.

– Sveikinu! *Félicitation!* – sugriaudėjo savo vado balsu. – *Gerai* skambino! *Su polėkiu!* Ir su *paprika!* – Jis apglėbė mane ir stipriai priglaudė prie savo raudono, auksinėmis virvelėmis papuošto husarų švarko.

– Oi! – surikau mažne uždusinta.

Generolas kaipmat mane paleido, tačiau griebė už galvos, skambiai išbučiavo akis, kaktą ir plaukus, švelniai patekšnojo per skruostą – lyg myluodamas arklį – ir pasigręžė į Herminą.

– Nuostabiai talentinga, – sugriaudėjo, tuo tarpu aš svyruodama stovėjau šalia, – kiek laiko mergučė skambina?

– Nuo ketverių metų, jūsų prakilnybe.

– Tai kiek metų?

– Mano Minkai dabar yra penkiolika su puse.

– Kaip?! Penkiolika su puse? – Generolas pasibaisėjęs atsitraukė per žingsnį atgal. – Ir aš bučiuoju ją kaip nauja-

---

* Pavyzdingai (*pranc.*).

gimę? Maniau, kad ji kur kas jaunesnė, kokių vienuolikos... – Jis kostelėjo trumpai kaip tikras kariškis. – Už darbą privalu atsilyginti. Ar ponios man leis netrukus jas pakviesti į grynai vengrišką puotą?

– Kur? – dėl visa ko paklausė Hermina.

– Čia. Viešbutyje. Kaip manot? Esu vienišas našlys, be žavios draugijos...

– Kvietimas priimtas, – pasigirdo man už nugaros pažįstamas balsas. Atsisukau. Tai buvo grafas Šandoras, ir jis merkė man kaip suokalbininkas. – Priimu kvietimą, mielasis Zoltanai, su sąlyga, kad ir aš būsiu laukiamas svečias.

– Laukiamas? – sugriaudėjo generolas. – Tu mano *garbės svečias*. Šandorai, mūsų nesutarimai pamiršti. Aš buvau *neteisus*. Prašau man atleisti. Suklydau.

Abu ponai apsikabino, paskui grafas atsisuko į mane ir uždėjo išpuoselėtas rankas man ant pečių.

– Ji nepadarė man gėdos, – pagyrė. – Gerai atrodė ant scenos, puikiai skambino, o suknia jai labai tinka. Be to – vėl atnešė man laimę. Aš laimėjau lažybas...

– Lažybas? – nutraukė jį Hermina. – Man niekas nesakė, kad buvo lažinamasi.

Generolas, labai suglumęs, vėl kostelėjo.

– Taip, na... *factum est*, mieliausioji pussesere, neširsk... ši narsi balandėlė... Aš ja nepasitikėjau. Susilažinau su pusbroliu, kad daugių daugiausia per antrąjį veiksmą ji apsiverks ir palūš. „Šandorai, – pasakiau, kai ji ištipeno ant scenos su savo raukinių suknia, nežiūrėdama nei į kairę, nei į dešinę, – palauk. Tai bus pati didžiausia nesėkmė po Dievo prakeiktos Adomo ir Ievos nuodėmės. Rausiesi plaukus, kad atvažiavai į Ensą, taip ji tave apjuoks“.

– Dvidešimt guldenų, – pasakė grafas Šandoras ir atkišo delną.

– Gausi rytoj. Raitelio garbės žodis. Tačiau, ponios, grįžkim prie muzikos, per puotą aš jus palepinsiu. Atsivežiau savo čigonus, aš juos nuviliojau iš vieno Esterhazių. Mano geriausias muzikantas, jis griežia smuiku, tokio pasaulis dar negirdėjęs. Jis ne gražuolis, atrodo lyg pakvaišęs pavianas, tačiau turi paprikos... ėė... kraujyje. – Paėmė Herminos ranką ir pabučiavo. – Brangute, *félicitation* jūsų vaikui. Šandorai, eime su manim. Turim pasikalbėti. Mano pagarba... Bučiuoju rankutę...

– Kodėl jis sakė „pussesere“? – paklausiau, vos generolas atsitolino.

– Vengrai visada elgiasi, lyg būtų tavo giminės. Visi jie dėdės arba tetos. Tai nieko nereiškia, pamiršk jo kalbas. Žinai, dabar aš surasiu princesę Valeriją ir pristatysiu tave jai. Lik čia. Netrukus grįšiu.

Ir vėl Hermina paliko mane tarp nepažįstamų ponių, kurios glamonėjo ir bučiavo, kol man ėmė degti skruostai, o sidabrinis kaspinas nusmuko ant kaklo. Pagaliau Hermina sugrįžo už parankės su princese, kuri atrodė įspūdingai.

Nepasakytum, kad gražuolė, mat buvo pernelyg aukšta. Ir nesusispaudusi liemens, samanų spalvos suknelė nemadinga ir per ilga, užtat pirštinaitės per trumpos. Kokia gėda – *plikomis alkūnėmis!* Tačiau labiausiai krito į akis jos ryškiai rudi plaukai. Sukelti aukštyn ir padabinti garnio plunksnomis. Ir akys traukė dėmesį: didelės, apskritos, melsvos kaip porcelianas ir atviros. Graži tiesi nosis, dailių apybraižų lūpos, energingas smakras – čia stovėjo tvirto būdo moteris. Iškart matyti.

Princesė į raudoną cilindrą rinko aukas. Jis buvo su kaupu.

– Mielos ponios, – džiugiai tarė ji žemu kimiu balsu, – šįmet surinkom dvigubai daugiau negu pernai. Kai kas me-

tė net auksines monetas. – Šyptelėjo man: – Panelė atnešė mums laimę.

Tūptelėjau ir pabučiavau jai ranką.

– Stokis, stokis, – sušuko ji nekantriai. – Tu tikra muzikantė. Jau daug apie tave girdėjau. Turėsi greitai aplankyti mane ir paskambinti su mano Ksenija keturiomis rankomis. Bet luktelėk, kaip tu atrodai... – Ji pastatė cilindrą ant grindų ir pataisė mano kaspiną: – Štai...dabar vėl viskas gerai. Ponai, – paskelbė ji stovintiems ratu, – pagrobiu iš jūsų jaunąją gelbėtoją. Pasimatysim apačioje, restorane.

Visi kaipmat davė mums kelią. Gaborui buvo leista nešti sunkų cilindrą. Ir įkandin ko nesprogstančios iš puikybės Herminos, lydima ilgos gerbėjų vilkstinės, aš, vos negyvai neužbučiuota, išėjau iš salės.

Tokia buvo pirmoji mano diena Ense.

Ir kitos turėjo būti ne mažiau audringos.

KETVIRTAS SKYRIUS

Nesunkiai įsigyvenau Ense.

Po „Jaunosios gelbėtojos“ sėkmės tapau kylančia miesto žvaigžde, ir nė diena nepraėjo be kvietimo į gražius namus dainuoti, groti, į teatrą ar koncertą, o Hermina visur lydėjo mane, paraudusi iš puikybės ir mėgaudamasi mano triumfu!

Valgiau prie vieno stalo su suaugusiais!

Man buvo leidžiama dainuoti su vyrų choru. Mane kvietė į merginų sąjungą, kur vėl sutikau Galą ir Emsę Kropf. Panelė Šenbek pakvietė arbatos ir vedėsi į bažnyčios choro repeticijas. Kad ir kaip ten būtų – pirmasis mano laiškas į Vieną buvo prikimštas žinių apie mano pergalės žygius aukštuomenėje, ir jeigu nebūčiau taip ilgėjusis mamos, būčiau buvusi laimingiausia visame pasaulyje!

Atvirai prisipažinsiu, iš pradžių kasnakt verkdavau. Tačiau paskui man palengvėjo, nes gyventi dideliame viešbutyje buvo taip smagu, egzotiška ir nauja, jog vis rečiau pasigesdavau mamos.

„Juodasis erelis“ iš tiesų buvo prašmatniausi namai Ense. Pas mus apsistodavo visi kilmingi ir garsūs svečiai: ministrai ir pasiuntiniai, aukšti karininkai užsieniečiai, rūmininkai ir imperatoriaus palyda – su livrėjuotais tarnais, didžiulėmis drabužių skryniomis, skrybėlaičių dėžutėmis, rankiniu bagažu bei tam tikru saldžiu didžiojo pasaulio aromatu, man visiškai nepažįstamu ir iš pradžių be galo patraukliu.

– Kas atvažiavo šiandien? – toks būdavo pirmasis mano klausimas per pusryčius. Ir visuomet būdavo apsigyvenęs įdomus svečias.

Tačiau lankėsi ne tik ponai.

Kas savaitę pasirodydavo viena ar dvi aukštuomenės ponios iš tolimiausių imperijos žemių, kad aplankytų sūnus, tarnaujančius kariuomenėje. Apmokėdavo jų skolas. Ragindavo neišlaidauti, žavėdamos visą Ensą savo apdarais, skrybėlaitėmis ir brangenybėmis, nešykštėdamos arbatpinigių, ir vėl išvažiuodavo.

Kartais net nepaklaususi jau atspėdavau, kas pas mus apsistojęs. Jeigu vestibiulis trenkdavo stipriais salsvais kvepalais, žinodavau: karininkai rusai.

Jeigu skalbėjos skųsdavosi padvigubėjusiu darbu, vadinasi: apsigyveno kariškiai rumunai. Beje, rumunai buvo kur kas didesni puošeivos už rusus. Po uniforminiais švarkais buvo pasivilkę ankštus korsetus ir netgi dažydavosi: skruostus raudonai, antakius juodai. Kasnakt išterliodavo dažais patalynę, kasryt reikėdavo viską pervilkti, o arbatpinigių anaiptol ne visuomet palikdavo.

Jei iš Raudonosios svetainės sklisdavo balsai, prislopintas juokas, dainos ir muzika, tai reikšdavo: "Ponai su slapta misija". Sykį pas mus buvo apsistojusi maurų trupė su impresarijum misteriu Vaitu. Ji surengė Moterų gatvelės aludėje šokių spektaklį, apie kurį paskui buvo šnekama ištisas savaites.

Tačiau patys įdomiausi svečiai buvo Gaboras ir jo tėtė. Gaila, kad juos taip retai matydavau. Gaboro tėvas buvo turtuolis, stambus dvarininkas ir žirgyno savininkas, šešiasdešimt penkerių metų amžiaus ir jau našlys, trečiąkart.

Jis atbildėjo į Ensą asmeniniu traukiniu iš keturių vagonų: salono, miegamojo, virtuvės ir skirto žirgams. Pastarojo

sienos minkštai išmuštos, kad per kelionę karštai mylimi gyvuliai nesusižeistų.

Visas Ensas kalbėjo apie generolo traukinį. Kaip ir apie jo guminį kelioninį naktipuodį. Ir apie jo kirpėją Tamą, su kuriuo generolas šnekėjosi tik lotyniškai. Žinoma, ir apie Stebuklą, prijaukintą kaip šunį ir sugebantį valgyti prie stalo iš lėkštės.

Gaboras ir jo tėtė gyveno elegantiškuose kambariuose antrajame aukšte. Tačiau prabangiausiai gyveno Stebuklas: paauksuotoje pagodoje su tualetu, kuriuo naudojosi kaip žmogus.

Ir jis buvo lepinamas kaip žmogus.

Kartą per savaitę vienkinkiu vežimaičiu generolo virėjas, lydimas Ernio ar Karlo, važiuodavo į Lincą. Tenai pirkdavo geriausių vaisių, be to, džiovintų bananų ir datulių iš Rytų šalių, visko, kas gera ir brangu, nes ponui baronui plyšdavo širdis dėl savo numylėtinio: „Gyvena nelaisvėje, vargšelis. Taigi bent nebadauja".

Su neapsakomu malonumu aš irgi būčiau važiavusi į Lincą, nes tas miestas buvo ne tik labai gražus, su teatru ir pilimi, pastatytas ant Dunojaus kranto, iš kur atsiverdavo Urfaro ir Pestlinbergo vaizdas. Lince buvo ir pačių patraukliausių parduotuvių, kokias tik galima įsivaizduoti. Ten gaudavai viską, ką Austrijos Lloido laivai pargabendavo iš tolimųjų pasaulio jūrų. Kai buvo nutiestas geležinkelis, Lincas vis labiau populiarėjo kaip didžiųjų jūros uostų Hamburgo ir Triesto perkraunamoji vieta. O Triestas jau penki šimtai metų priklausė Austrijai ir buvo imperijos vartai į platųjį pasaulį.

Man niekada neleisdavo važiuoti, tačiau visuomet parveždavo brangių dovanų: pasišiaušusį kokoso riešutą iš Nyderlandų Indokinijos; kietų rožinių vyšnių iš mandarinų ša-

lies; žalią bananą, ilgą kaip kardas, storą kaip ranka, kurį reikėdavo kepti ir valgyti lyg daržoves; šešis kilogramus sveriantį ananasą. Su pono generolo mandagybėmis.

Taip, jo prakilnybė, baronas Zoltanas Borozis, pasidarė antruoju dosniu Herminos ir mano garbintoju. Jis nepamiršo ir kvietimo į puotą: antradienį, liepos 13 dieną, devintą valandą vakare mudvi būsim jo viešnios. Anksčiau neišeina, taip liepė jis perduoti. Tiek laiko bus rengiamasi mus nustebinti. O kol kas, kaip jau minėjau, mes beveik jo nematėme.

Jo ir Gaboro ištisai nebūdavo namie, nes buvo iki kaklo apsivertę žirgų lenktynių su kliūtimis ir be jų rūpesčiais, kvietimais į aplinkines pilis ir įgulas. Svarbiausia – nebuvo praleidžiamas nė vienas vasaros pokylis, nes slapta generolo misija buvo susirasti nuotaką. Jis ketino vėl vesti. Vėlių vėliausiai rudenį.

Todėl jis buvo išėjęs pusei metų atostogų, važinėjo į Vieną ir Gracą, Kronštatą, Abaziją ir Meraną, tačiau vis grįždavo be nuotakos. Paskutinė stotis buvo Ensas. Aukštutinės Austrijos moterys buvo laikomos itin geidžiamomis. Todėl jis ir apsigyveno šiame viešbutyje.

Žinoma, tai buvo griežta paslaptis, tačiau kaip ir visos paslaptys lyg epidemija paplito mieste, tuo tarpu jau kiekvienas, nuo pilies valdovų iki menkiausio kareivinių trimitininko, žinojo: generolas fon Borozis ketina vesti ketvirtąkart.

Pasekmės aiškiai krito į akis. Jeigu generolas pietaudavo viešbutyje, prie jo stalo plūsdavo pažįstami: tėvai su tekintinomis dukterimis, dar beveik vaikais, tačiau jau suspaustomis korsetais, išpuoštomis, išpuoselėtomis, o daugybė gerų bičiulių su netekėjusiomis seserimis, dukterėčiomis, pusseserėmis irgi atsitiktinai valgydavo viešbučio

restorane. Tada visi kartu gerdavo juodą kavą ir leipdavo juokais. Šiaip ar taip, generolą supo spiečiai gerbėjų, nė kruopelės panašumo į vienišą našlį.

Jei pasitaikydavo, kad vakare jis likdavo viešbutyje, tai vakarieniaudavo Raudonojoje svetainėje su linksma draugija. Tuomet per duris sklisdavo tranki čigonų muzika, taurių skambėjimas, juokas, griaudėdavo jo bosas, ištisą naktį padavėjas lakstydavo pirmyn ir atgal, tik paryčiais viskas pamažėle nurimdavo.

Mes susidomėję laukėm sužadėtuvių.

– Jau netrukus, – pasakė gražioji mano teta, nekantraudama surengti didžiules iškilmes. – Įsivaizduokit, kokia nuostabi partija: vengras didikas, pilis kaime. Rūmai Budapešte. Asmeninis *traukinys!* Kelionės su imperatore, rūmų pokyliai Vienoje, gražiausi žirgai, vieta kilmingiausioje aukštuomenėje – juk nė viena tokiam neatsispirs. Iki birželio pabaigos jis susiras išrinktąją, o paskui taip švęsim, kad net sienos drebės.

Liepos pirmąją taip ir atrodė.

Generolą pakvietė Tilisburgan į pokylį, suteikusį progą didžiausioms viltims. Prie stalo šalia jo buvo pasodinta ponia, kurios jis dar nepažinojo: gražuolė Trauno grafaitė, puiki raitelė, kuri dar rašė lyrinius eilėraščius ir tarytum nebijojo nutekėti į kaimišką Vengriją. Be to, buvo kilusi iš senos aristokratų giminės, su šešiolika rūmuose pristatytų protėvių. Su savo mama ji buvo ką tik grįžusi iš poilsio Karlsbade.

Gaboras į pokylį nėjo.

Jis valgė su mumis viešbutyje, šeimos svetainėje, prie bendro stalo po šakotais ragais briedžio, kurį nušovė dėdė Luji, kai dar medžiodavo. Prieš Solferiną. (Nuo tada jis tapo pacifistu ir nė pirštu nebeprisiliesdavo jokio ginklo.)

Jaukiai sėdėjom kampe ant suolo, Hermina – tarp manęs ir Gaboro – ir kaip tik valgėm desertą (žalią migdolų kremą iš širdies pavidalo marcipanų), kai atsidarė durys ir įėjo mano teta. Apsirengusi blyškiai rožine vakarine suknia, su balzaminų žiedais plaukuose, tikrais perlais ausyse ir ant kaklo.

– Nekreipkit į mane dėmesio, – sušuko ji savo skambiu balsu. – Noriu trumpai paklausti: ką manot apie Trauno grafaitę?

– Kodėl klausi? – pasidomėjo Hermina, padėdama šaukštą.

– Dabar kaip tik lažinamasi. Burmistras sako, kad rytoj jis spurdės grafaitės tinkle, ir stato aštuonis guldenus. O kapitonas Šileris tvirtina, jog generolo ji nesugaus, ir reikalauja dvylikos guldenų.

– Kapitonas laimės, – pasakė Gaboras.

– Šit kaip? – Teta Juliana uždarė duris. – Ką jūs žinot apie grafaitę? Jau pažįstat ją?

– Neturėjau šio malonumo. Deja...: tik jos popieriai prasti. Senajam mano ponui ji, be abejo, pernelyg stora ir pernelyg liesa.

– Pardon, tai jau kiniškai, – atkirto mano teta. – Pernelyg stora ir pernelyg liesa. Galima būti pernelyg storai *arba* pernelyg liesai. Tik ne tokiai ir tokiai iškart.

Gaboras nusijuokė.

– Pas mus galima. Garbinamoji ponia turi būti tokia apkūni, kad apvalumai veržtųsi iš korseto viršuje ir apačioje. Ir kartu tokia liekna per liemenį, kad ją būtų galima apimti rankomis. Mano tėtė svajoja apie kūningą moterį su vapsvos liemeniu. O be jūsiškio, miela gerbiamoji ponia, Ense dar nemačiau kito vapsvos liemens.

– Tuomet pasiųskim jį į Paryžių, – sušuko mano teta, – tenai gražiausios figūros pasaulyje. Prancūzės kur kas grakš-

tesnės už mus. Neseniai mačiau paveikslą, keturiasdešimt du centimetrai per liemenį, ne daugiau.

– Nesuprantu, – šūktelėjo Hermina. – Anksčiau jam terūpėjo tik apvalumai apvalumai apvalumai – nuo kada susižavėjo liemeniu?

– Nuo paskutinio rudens. Viskas prasidėjo Giodiolo. Juk žinot, ten jis kviečiamas kiekvieną rugsėjį, medžioklės vyksta keturiskart per savaitę, ir štai sykį imperatorienė nukrinta nuo žirgo, tėvas, ilgai nesvarstydamas, nušoka žemėn, puola prie jos, apglėbia per liemenį, pakelia...Nieko nuostabiau nebuvo patyręs, vis kartoja jis dabar, nuo mano vargšės mamos mirties, tas lieknas liemuo tarp pirštų, smulkutėlė nepaprastos moters talija, ir jis vėl trokšta šito...

– Tačiau kartu trokšta, kad jai liptų iš korseto viršuje ir apačioje.

– Taip, jeigu pasiseks.

– Tačiau mūsų imperatorienė niekur neišpampusi.

– Prancūzės irgi ne, – pritarė mano teta, – tikros smėlio laikrodžio pavidalo figūros – abejotina, ar tokių apskritai būna.

– O šiaip dar kokia turi būti naujoji baronienė? – paklausė Hermina. – Kokio būdo?

– Prašmatni moteris. Kupina paprikos. Mėgti medžioklę ir jodinėti kaip jos didenybė, be baimės šokti per aukščiausias žalitvores ir giliausius griovius... O namie jam reikia balandėlės, tylios, kuklios ir švelnios.

– Tai prieštaravimas, – šūktelėjo Hermina. – Arba medžiotoja, arba balandėlė, tik ne abi kartu.

– Ar ji turi būti ir išsilavinusi? – paklausė mano teta.

– Labai. Skaityti tas visas naujas knygas, tačiau nereikšti savo nuomonės. Tėtė draudžia jam prieštarauti.

– Niauri ateitis, – džiugiai šūktelėjo Hermina.

– Kas jau čia bus tokia kvaila ir prieštaraus generolui, – įsikarščiavo mano teta, – juk protas byloja, kad iš to jokios naudos. Bet nesijaudinkit, gal viskas eina kaip per sviestą, grafaitės liemens apimtis yra keturiasdešimt du centimetrai... tėtė vėl įsimylėjo...

– Lažinamės iš šimto guldenų, kad ne? – sušuko Gaboras.

– Nebūk toks greitas, jaunuoli. Aš žinau paslaptį. – Teta Juliana nusišypsojo man. – Ponas baronas Lince pirko papuošalų. Volfarto juvelyrinėje, kur imperatoriaus Prano Juozapo aikštėje. Aukščiausios kokybės kryžių su briliantais. Ir užsakė apyrankę, tikrai nepaprastą. O jeigu ponas perka papuošalus tokioje juvelyrinėje, vadinasi, jis nusprendęs...

– Dovanokit, kad jus pertrauksiu, – sušuko Gaboras, – tačiau tai nieko nereiškia. Mano tėtės širdis auksinė, jis mėgsta teikti gražias dovanas... Tai menkniekiai. Nuotakai jis atsivežė visai ką kita. Tauraus.

– Ką gi? – smalsiai sušuko teta ir išskleidė vėduoklę.

– Mano bavarietės prosenelės diademą.

– O kokie akmenys joje?

– Patys brangiausi, stambūs rubinai, perlai, briliantai...

– Tad ji tinka juodaplaukei nuotakai, – svajingai tarė teta Juliana. – Ar kas nors žino, kaip toji grafaitė atrodo?

– Ne, – pasakė Gaboras, – bet tai ir nesvarbu. Tėtė apvažiavo visą imperiją ir nieko nerado. Šiemet dalyvavo netgi Vienos Užgavėnių šventėje, o tenai būna didžiausias nuotakų pasirinkimas visame pasaulyje. Rezultatas – šnipštas. Jau šešeri metai tas pats, ir man tai patinka. – Jis ir Hermina pasikeitė reikšmingais žvilgsniais. – Man nereikia pamotės. Ko jau nepasigendu, tai jos.

– Tikra tiesa, – pritarė mano guvernantė. – Nesuprantu. Jis vis nepasiduoda ir nepasiduoda. O juk su moterimis jam taip nesiseka...

Atsidarė durys. Įėjo dėdė Luji.

– Juliana! Tavęs ieško. Ten tavęs reikia.

Mano teta suskliaudė vėduoklę.

– Aš einu, vaikučiai. Turiu atsisveikinti su svečiais. Ir, Gaborai, aš lažinuosi ne iš šimto, o iš dešimties guldenų, kad Trauno grafaitė bus nuotaka.

– Mieloji mano Juliana, – švelniai tarė Hermina, – mūsų Zoltanas ieško ypatingos nuotakos. O viena moteris negali turėti tų visų ypatybių.

– Aš esu optimistė.

– Dešimt guldenų, kad tu klysti.

– Sutinku.

– Ar per daug pinigų turi kasoje? – linksmai sušuko Hermina.

– Ne. Tačiau pernelyg ilgai laukiu. Sudie.

– Sudie. Tačiau įspėju tave: mūsų Gaboras neklysta.

Ir jis iš tiesų neklydo. Generolas sugrįžo iš pokylio nei įsimylėjęs, nei susižadėjęs. Tai sužinojom kitą rytą po pusryčių, prieš dešimtą valandą. Grafaitė pasirodė ponui baronui pernelyg jauna ir kvaila. Teta Juliana viską mums papasakojo ir sumokėjo dešimt guldenų, kuriuos Hermina džiūgaudama įsidėjo į savo papuošalų dėžutę.

Tačiau aš sužinojau dar daugiau: grafaitė iš tiesų buvo per stora *ir* per liesa, tai kilmingasis ponas papasakojo dėdei Luji prieš pat pietus koridoriuje, o aš kaip tik lipau žemyn laiptais.

– Siaubinga ypata! – griaudėjo generolas. – Visiškai bekraujė kaip žuvis. Pernelyg aukšta, visiškai nenutuokia apie arklius, nei kartelio nebuvusi medžioklėje. O jau gudragalvė! Kalba eilėmis. Liemuo kaip iš molio drėbtas. Šiaip visa plokščia. Kaip lenta. Jokios krūtinės. Per stora ir per plona ne ten, kur reikia. Ilga kaip kartis. Ar suprantat, mielas Luji? Priekis ten, kur sagė!

Abu ponai įsikvatojo kaip kvaili berniūkščiai ir nutolo koridorium. O aš apstulbusi sustingau vietoje. Kas čia per šnekos? Niekuomet nebuvau girdėjusi, kad išauklėti vyrai šitaip nepagarbiai apkalbėtų moterį. Draugijoje apie moteris apskritai atsiliepiama tik su didžiausia pagarba. Nesvarbu, nuolaidžiauji ar ne, visuomet esi gerbiamiausioji, maloningiausioji, geriausioji. Visuomet „bučiuoju rankutes", „puolu po kojų", visuomet grožimasi ir šaukiama „žavinga suknelė", „kerinti šukuosena". Tačiau vargšė grafaitė buvo „visa plokščia", taigi be iškilios krūtinės, todėl išjuokta. „Priekis ten, kur sagė!"

Aš irgi plokščia kaip lenta. Ir aš neturėjau krūtinės, nė menkiausios žymės. Tiesa, nebebuvau bjauri, tačiau dar neturėjau nei liemens, nei strėnų. Ar ir apie mane netrukus bus šitaip kalbama? Tikiuosi, ne. Bet man jau penkiolika! O Viešpatie! Kada aš pagaliau imsiu storėti?!

Ilgai apie tai mąsčiau. Tačiau paskui viską pamiršau. Gyvenimas „Juodajame erelyje" buvo pernelyg puikus. O pats geriausias dalykas: teta kaip įmanydama mane lepino. Jai buvau duktė, kurios taip ir nesuteikė dangus. Buvo pildoma bet kokia mano užgaida.

Kai savaitę miegojau Herminos kambaryje, gavau nuosavą. Nelabai didelį, tačiau mielą ir šviesų, trečiajame aukšte. O pati didžiausia prabanga: nuosavas nuostabus, minkštas ir storas samanų žalumo kilimas iš Linco vilnos audinių fabriko. Kambaryje stovėjo apvali koklių krosnis, balta ir pagražinta auksu, aukštumo iki pat lubų, didžiulis veidrodis virs praustuvės, skaitymo pultas, žibalinė lempa su žaliu gaubtu ir didelė drožinėta drabužių spinta.

Mano rašomasis stalas buvo pastatytas tarp langų. Ant jo – gaublys. Mano knygos sukrautos į stiklinę spintą, kurią iš savo kambarių liepė atnešti teta Juliana, o lova apklota auksu siuvinėtu balto šilko užtiesalu.

Hermina miegojo gretimam kambary. Kasryt, pusę aštuonių, mudvi susitikdavom jos kambaryje, nes tenai mums patiekdavo pusryčius: karšto šokolado, pieniškų bandelių su razinomis, sviesto, medaus, juodos duonos, po minkštai virtą kiaušinį. Iš virtuvės buvo kuo skubiausiai atnešama visko, ko tik įsigeisdavo širdis.

Tačiau prieš pusryčius atsistodavome prie lango, lyg atlikdamos ritualą. Mat lygiai pusę aštuonių pro viešbutį, skersai miesto, į pratybų aikštę Enghagene jodavo dragūnai. Juos lydėdavo karinis orkestras. Prašmatnus reginys. Niekuomet nebuvau mačiusi tokių išnašių raitelių, o jau spalvų gražumas: raudonos kelnės, lyg nulieti tamsiai mėlyni švarkai ir lenkti šalmai, blizgą saulėje. Per pasaulinę parodą Paryžiuje 1867 metais šios uniformos laimėjo pirmąją premiją. Pro mus jojo elegantiškiausi žemės rutulio kariai. Mano motina buvo teisi: bet koks apgailėtinas bernas, aprengtas dragūno uniforma, atrodė įspūdingai.

O jau žirgai žirgai! Litaurininko stambus juodis. Trimitininkas joja obuolmušiu eržilu. Ir tos smagios melodijos. Kojos pačios kilnojasi. Prajojus dragūnams išsiblaivai. Ir pralinksmėji. Kitąmet tarp jų bus ir Gaboras. Kaip kavalerijos karininkas.

Ense Gaboras mažne kaip namie. Beje, jis pulko vado giminaitis – tą man pasakė teta Juliana, be to, po vieno kito taiklaus klausimo aš sužinojau, jog jis ir Herminos giminaitis, velionės jos pusseserės Irmos sūnus. Herminos močiutė kilusi iš Borozių giminės. Generolas jai svainis *ir* pusbrolis. Todėl ir pavadino ją mieliausiąja pussesere, o ne kad šitaip paprastai kreipiamasi Vengrijoje.

Valio, viena mįslė įminta: Hermina – pono barono giminaitė, taigi ir grafo Šandoro giminaitė, todėl grafas ir domisi manim.

Sukau galvą: kodėl grafas globoja nekilmingą vaiką? Juk aristokratai visada palaiko vieni kitus. Tačiau suprantama, kai tavim domimasi kaip jo giminaitės globotine.

Deja, teta nepasakė, į *ką* čia, Ense, aš panaši.

– Gal niekuomet to ir nesužinosi, – tarė apgailestaudama, – aš negaliu išplepėti, turėjau duoti priesaiką, šventą priesaiką, todėl prikąsiu liežuvį.

Taip, vos nepamiršau: grafas Šandoras gyveno Enzego pilyje. Tačiau dažnai pas mus valgydavo, tad matydavom jį beveik kasdien.

Vasara. Atostogos.

Aš taip puikiai pasirodžiau Vienoje, kad nebeturėjau mokytis. Nekaip mokėjau tik anglų kalbą, todėl dabar kibom į ją.

Kasryt papusryčiavusios uoliai kalėme. Lygiai pusę devynių Karlas atnešdavo iš pašto Londono laikraštį. Būdavo parenkamas lengvas straipsnis, išrašomi nežinomi žodžiai ir išmokstami atmintinai.

Tobulinau tarimą, verčiau antraštes ir parašus po nuotraukomis. Paskui ateidavo pamokų iš vadovėlio eilė.

Hermina buvo puiki mokytoja.

Taip prabėgdavo lygiai dvi valandos, tikras malonumas. Paskui būdavau laisva. Ir jei niekur nebūdavom kviestos, aš skambindavau pianinu saulėtoje tuščioje teatro salėje, griežsaid davau smuiku, piešdavau paveikslus, kaip buvau pažadėjusi mamai, rašydavau laiškus, lydėdavau Herminą per pasivažinėjimus karieta, taip, aš jaučiausi kaip žuvis vandeny.

Teta Juliana kasdien man pozuodavo. Dažniausiai vėlai po pietų, po pogulio, kurio ji griežčiausiai paisydavo. Ir nors buvo silpnos sveikatos (nuo tada, kai mes atvažiavom, jau dukart apalpusi), visuomet turėdavo laiko man. „Jau seniai nebuvau gavusi tokios puikios dovanos kaip tu, – sakė ji

maloniu balsu. – Niekada tavęs neišleisiu. Žinai ką? Liksi gyventi su mumis Aukštutinėje Austrijoje". Bučiuodavo ir šypsodavosi man. Ir prigalvodavo staigmenų.

Liepė man pasiūti batukus. Juodo lako. Elegantiškesnių nebūna. Peržiūrėjo mano atsivežtus drabužius ir pagražino: tikrų nėrinių apykaklėmis ir rankogaliais. Rankovių ir sijonų apačių siuvinėjimais. Liepė viską patrumpinti, kad nebesivilktų žeme.

– Taip, – pareiškė patenkinta, – dabar šie drabužiai tinka dėvėti Ense.

Namų siuvėjai liepė pasiūti man tris puošnias sukneles, lyg debiutantei, ieškančiai jaunikio: baltą su violetiniais šlakais, smaragdo žalumo, siuvinėtą karoliukais ir blizgučiais, ir rožinę su kreminiais mezginiais, be to, apatinių sijonų su raukiniais. Gavau ir nedidelį krinoliną.

– Paversiu tave gražuole, – mėgo gražbyliauti teta, – tikra *beauté*. Visos moterys mūsų šeimoje dailios. Neturi būti pirmoji Pelenė.

Rezultatas: trys naujosios suknelės buvo siauros, aptempiančios figūrą kaip suaugusiai. Todėl man reikėjo korseto. Pirmojo korseto. Svarbus žingsnis moters gyvenime. Teta jį man nupirko Lince. Didysis matavimasis vyko mano kambaryje. Korsetas buvo pasiūtas iš standaus audinio, sutvirtintas plokštelėmis iš banginio ūsų. Užpakalyje – kilpos, priekyje – stora geležis, suspaudžianti pilvą, atrodė kaip balti šarvai.

– Prašau įsitverti lango rankenos, – įsakė teta, tuo tarpu Jozefa atsistojo už manęs su virvele varstymui rankoje, – o dabar iškvėpk, kiek gali. Pilvą vidun! Įtrauk jį. Ir nekvėpuok. Netrukus pamatysim, kas iš tavęs išeis. Labai rimtai įtariu... ką gi, Jozefa, pirmyn. Pradėk.

Pajutau į kryžkaulį įremtą Jozefos kelį. Ji ėmė tempti šnopuodama, tempti ir tempti, korsetas vis labiau ir labiau

spaudė, tarytum milžinė būtų norėjusi taip mane suvarstyti, kad uždusčiau.

– Baigta, – sušuko mano teta, – paleisk. O dabar kvėpuok atsargiai, mieliausioji Minka, vos vos.

Atsisukau gaudydama orą.

– Tik nebijok, – ramino ji mane, – ša ša,širdele, štai taip. Viskas ne taip jau baisu. Priprasi.

Tada paėmė mane už rankos ir privedė prie didelio veidrodžio drabužių spintos duryse.

Man jau seniai buvo išgaravusi veidrodžių baimė. Po „Jaunosios gelbėtojos" spektaklio kiekvienas veidrodis tapo širdžiai mieliausiu draugu – ir atvirai prisipažinsiu: didžiausia palaima pasaulyje yra laikyti aukštai iškėlus galvą ir nebebūti bjauriai. Tačiau dabar aš išpūčiau akis. Negali būti! Man staiga atsirado plonutėlis liemuo. O žemiau pūtėsi apvalios strėnos. Įvyko stebuklas!

– Centimetrą, Jozefa! Kiek?

– Keturiasdešimt penki centimetrai, gerbiamoji ponia.

– Ar aš nesakiau? – sušuko iš laimės mano teta. – Mano nuojauta neklaidinga. Mieloji Minka, daugumą moterėlių galima veržti korsetu, kol jos uždus, tačiau jų figūros vis vien nebus geros. Vapsvos liemeniui reikia iš prigimties grakštaus ir lankstaus juosmens, tokio kaip mūsų, tavo ir mano. Dabar vyras apimtų tave rankomis. Gali didžiuotis.

Džiugiai linktelėjau galvą, grožėdamasi savimi iš visų pusių. Pirmąkart gyvenime atrodžiau kaip moterytė, o ne kartis. Kiek iškilumo krūtinei, galvojau, ir pažvelgus į mano figūrą užgniauš kvapą.

– Pala, – sušuko mano teta, – prašau dar sykį apsisukti, širdele. Dabar pamažėle iškelk dešinę ranką virš galvos, kaip šokėja. Nagi, Jozefa, mano meilute: argi ji ne panaši? Kaklo linija, pečiai. Ir grakščios rankos...

– Iškart krinta į akis, gerbiamoji ponia, – sutiko energingoji geltonplaukė kambarinė, – aš tuoj pat pastebėjau, kai tik gerbiamoji panelė nusivilko suknelę. Lyg motina ir duktė.

– Ir laikysena tokia pat. Sakau tau, mieloji, mes susikrausim kapitalą... Šitokia proga! Tik idiotas gali žiopsoti. Minka, nesprogink taip akių. Man nevalia tau nieko sakyti. Turi mumis pasikliauti. O dabar kalbėk, vaikeli. Kaip jautiesi?

– Ačiū, gerai... – sušvokščiau. – Tiktai aš... negaliu... kalbėti.

Net kvėpavau vargais negalais.

– Ak, tai susitvarkys, – buvau nuraminta. – Dabar klusniai atsisėsi ant lovos ir dvi valandas nė krust. O ryt vėl tave suspausim dviem valandoms, poryt – trim, ir pamatysi, kad netrukus tau nieko nebeskaudės. Oro tai visąlaik mažumėlę trūks. Tačiau prie to pripranti.

Ką gi, tai buvo netiesa. Didžiulė laimė, kad aš *niekuomet* nepripratau – ir vėliau mano gyvenime tai turėjo neįtikėtinų pasekmių. Tačiau užbėgu į priekį.

Atvirai prisipažinsiu, gyvenimas *su* korsetu nesulyginamas su gyvenimu *be* jo. Anksčiau buvau laisva. Savo gyvenimo valdovė. O dabar surišta lyg paketas, be jokio savarankiškumo. Jaučiausi mažne suluošinta. Nebegalėjau susilenkti. Ką nors pakelti įstengiau tik su didžiausiomis kančiomis. Nebegalėjau viena nei nusirengti, nei apsirengti. Dabar ir man reikėjo kambarinės – kaip kiekvienai suaugusiai moteriai. Herminai paprašius, mums paskyrė storulę Cilę. Ji mane nurenginėjo ir aprenginėjo, o vakarais kantriai masažuodavo, kol nuo nugaros išnykdavo raudoni ruožai.

Greitai netekdavau pusiausvyros. Vis svaigdavo galva. Laiptais pajėgdavau lipti tik pamažėle. O užlipusi gaudy-

davau orą. Jei tik paspartindavau žingsnį, pradėdavo ūžti ausyse, o bėgti apskritai nebegalėjau. Tačiau mielajai mano tetai visa tai atrodė gerai.

– Kilminga panelė niekuomet pati nesiriša batraiščių, – paskelbė ji man, – ir *niekuomet* nesilanksto! Juk kam nors pakelti yra ponai. O juda iš lėto ir gracingai. Įsidėmėk visam gyvenimui, Minka: *grožiui kenkia skubėjimas!* Neskubėk, širdele. Visa kita yra vulgaru.

Paskui ji liepė susiaurinti visus mano drabužius – tik ne baltas mokyklines sukneles, – taigi beveik neliko nė vienos popietės ir vakaro be korseto.

Iš pradžių bijojau. Visą gyvenimą vaikščioti suspaustai lyg ryšulys... nė dienos, kad kvėpuočiau visa krūtine – niauri ateitis.

Tačiau viską narsiai ištvėriau, nes galėjau pasirinkti tik išjuokiamą kartį, *priekis ten, kur sagė,* ir *grožio idealą*, karštai trokštamą vapsvos liemenį – nėra jokios abejonės, ką pasirinkau. Norėjau būti graži, tokia graži, kokia tik įmanoma. Ir tam buvo priežastis.

Dar neminėjau, tačiau vienas dalykas mane sujaudino labiau negu nauji batai, elegantiški apdarai, korsetas ir faktas, kad nebebuvau šlykšti, – trumpai drūtai: man „davė žinią“ Gaboras.

Tų neįvykusių sužadėtuvių vakarą, liepos pirmąją, kai Tilisburge šurmuliavo puota, Herminai nematant, Gaboras mikliai įspraudė man į delną laiškelį, kurį aš kaipmat paslėpiau suknios rankovėje.

Vėliau, kone susirgusi iš jaudulio, perskaičiau jį savo kambaryje: DIENĄ NAKTĮ MĄSTAU APIE JUS. OMNIA VINCIT AMOR.

O kitoje pusėje parašyta: „Prie palmių teatro salėje“. OMNIA VINCIT AMOR. Meilė viską nugali.

Skaičiau tikrai kokius šimtą kartų. Ak, kad būtų pamatęs tėvas. Jis vadino mane šlykščia lyg naktis. Net ir su didžiausiu kraičiu ji negaus jokio vyro. O dabar aš neturėjau *jokio* kraičio, tačiau turėjau žavingiausią visame mieste gerbėją. Jį ištiks smūgis, kai sužinos.

Tačiau bus geriau, jeigu nesužinos.

Nevalia žinoti ir Herminai, nors – niekuomet nesu nieko nuo jos slėpusi. Štai kur dilema. Tačiau aš mikliai ją išsprendžiau. Pirmą ir vienintelį kartą pasielgsiu kitaip – dėl Gaboro.

Rytojaus dieną atidžiau apžiūrėjau palmes. Tarp smailių lapų nieko nekabojo. Kaip ir apačioje, tarp rudų raizgalų, apipynusių žalius kamienus. Tai kurgi... Pasilenkiau žemiau ir įsmeigiau akis į žemę. Juoda, smulki, apibarstyta baltais žvirgždukais, kuriais buvo papuoštas vazono kraštas. Lyg pakerėta ėmiau kilnoti ir versti tuos akmenukus. Daug laiko neturėjau.

Mes skambinome keturiomis rankomis su Hermina, ir ji trumpam nuėjo į tualetą, bet greitai grįš. Štai. Kas čia? Pačiame gale, dešiniajame kampe? Apskritas kamštis. Įkištas į cigaro kandiklį. Atsargiai ištraukiau kandiklį ir atkimšau.

Valio! Vėl laiškas. Trumpučiukas: SKAIČIUOJU DIENAS IKI LIEPOS 13-OSIOS. OMNIA VINCIT AMOR.

Paskubėjau vėl įgrūsti kandiklį į žemę. Būčiau galėjusi plyšauti iš laimės. Ir nuo tada mudu ėmėme susirašinėti. Kad ir kada ponai apsilankydavo viešbutyje, rasdavau laiškelį. Ir kartais „atrašydavau". Na, palikdavau piešinuką. Širdį. Gėlę. Tačiau savo ranka parašyti laiškelį – ne. Pernelyg pavojinga.

Likus keturioms dienoms iki vengriškojo vakarėlio buvo pasiūti nauji drabužiai. Pasirodžiau su jais per pietus dėdei Luji ir Herminai, suveržta korsetu ir palaidais plaukais. Ma-

no guvernantė nieko nepasakė. Tačiau po pietų ji įpykusi nulėkė prie tetos Julianos kambario, triukšmingai padaužė duris, nors buvo pokaičio metas, ir įpuolė vidun, o aš kaip paprastai nusėlinau jai iš paskos ir pasiklausiau prie durų.

– Kodėl šitaip su manim elgiesi? – aiškiai atsklido iki mano ausies. – Kodėl gadini man vaiką? Auklėju ją kuklią, ji tiki, kad yra bjauri, ir elgiasi kaip dera, o tu kvaršini jai galvą niekais. Mano Minkai nereikia nei naujų drabužių, nei korseto, nei vapsvos liemens, nes rudenį ji važiuos į *pensioną*. Kaip manai, ką ten dėvi mokinės? *Tamsias uniformas*. Paskui ji galvos, kad turi atgailauti už nuodėmes.

– Kaip tik taip! Vargšelė. Noriu, kad ji pasilinksmintų. Bent šias keletą trumpų savaičių mano namuose.

– O aš noriu, kad ji būtų laiminga Vienoje.

– Tame griežtame pensione? Tu pati netiki. Bet gerai, kad atėjai. Jau seniai ketinu kai ką su tavim aptarti... kaip manai, ar sutiktum, jeigu aš išleisčiau Minką už vyro? Dar šią vasarą?

– Kaip!!! – pasibaisėjusi suriko Hermina. – Be kraičio? Ką tu manai? Nori ją iškišti? Išsižiojusiam kvėšai, kuris ves iš pasigailėjimo? Tu beširdė.

– Tačiau, mieliausioji Hermina...

– Ji dar net nesubrendusi. Kad tau būtų aišku, dar net neserga mėnesinėmis.

– Maldauju, paklausyk manęs... aš turiu nuostabų planą...

– Ir ji neapkenčia vedybinio gyvenimo.

– Šit kaip? Juk net nežino, koks jis yra.

– Žino. Aš jai papasakojau.

– Tu?

– Taip, aš.

Teta taip įkvėpė oro, jog net buvo girdėti.

– Ar tau būtina ginčytis? Paklausyk. Mūsų Minka neturi kraičio, bet jai sekasi. Prisimink jos panašumą į...

– Nutilk.

– Kodėl? Tai didžiausias jos švietalas. Ir turim juo pasinaudoti.

– Visi prisiekėm, kad niekuomet šito neminėsim nė žodžiu. Šventai prisiekėm, jeigu teikiesi prisiminti.

– O Dieve, tu visuomet į viską žiūri taip be galo rimtai. Klausyk, štai ką tau pasakysiu. Gyvenime būtina ir pasilinksminti. Antraip mirsi ir nieko nebūsi patyręs. Minka traukia akį. Iškart pastebėjau. Ir aš turiu planą. Jeigu jis išdegs, visi būsim patenkinti. Jeigu ne, rudenį ji vis dar galės važiuoti į tavo kalėjimą Vienoje.

Hermina pratrūko prieštarauti, bet aš nebesiklausiau. Ant pirštų galų partykinau į savo kambarį. Mat iš kur vėjas pučia. Teta pastebėjo, kad patinku Gaborui, ir norėjo mus sujungti, kad galėčiau likti su ja čia, Ense. Man prieš akis smagi vasara. Dar daugiau kvietimų. Aš vėl galų gale šoksiu. Todėl ir nauji drabužiai. Antraip kuriam galui jų reikia?

Tačiau viskas buvo anaiptol ne taip paprasta.

Dėl vieno dalyko Hermina neklydo. Aš nebenorėjau ištekėti. Tuo buvo pasirūpinusi mažoji mano guvernantė.

Kai tėvas atėmė iš manęs kraitį, ji pradėjo pasakoti apie vedybinio gyvenimo trūkumus. O aš, kaip jau sakyta, aklai ja tikėjau.

– Dabar tau atskleisiu didelę paslaptį, – bylojo ji, – mieloji mano Minka, paslaptį, apie kurią *niekuomet* nešnekama. Nuo ko čia pradėjus. Paklausyk. Kiekviena santuoka... hm... turi dalykų, kurie itin šlykštūs padoriai moteriai.

Išsigandusi įsmeigiau į ją akis.

– *Itin* šlykštūs, – pakartojo ji griežtai, – ir jie vadinami santuokine pareiga.

– O kas yra santuokinė pareiga?

– Gyvuliški vyro ir moters santykiai. Labai šlykštūs, tačiau jų negalima išvengti.

– Taip, o kodėl?

– Nes prisiekiama atlikti vedybinę pareigą. Dievo ir žmonių akyse. Per vestuves. Prie altoriaus.

Į kitus klausimus Hermina atsakinėjo be galo šykščiai. Ji pati esanti mergina, pasakė, ačiū Dievui, tai jai negresią. Tačiau iš geriausių jos draugių pasakojimų aiškių aiškiausia, kad TAI esanti šlykščiausia vedybinio gyvenimo pusė. Kadangi kitaip neįmanoma, tai su TUO susitaikoma. O paskui tikimasi kuo ilgiau TO vengti. Mat visuomet skauda. Ir sukelia migreną ar isteriją, šiaip ar taip, nieko baisesnio ištekėjusios moters gyvenime nėra už santuokinės pareigos atlikimą.

Taip! Patikėjau Herminos žodžiais.

Kodėl tokia daugybė ištekėjusių ponių nuolat sirguliuoja? Kodėl mano motina vidurnaktį klykia: „Ne! Riudigeri! Maldauju! Duok man ramybę! Šiandien aš negaliu!"

Esu girdėjusi šimtus kartų. Ir gražuolę mano mamą TAI kankino! Todėl aš ir nenorėjau. Man gana ir korseto!

Ne. Ne. Ne. Tegu Gaboras toks ir lieka: kavalierius, kuris garbina mane, meilinasi ir rašo gražius žodžius. Apskritai tegu ponai nesikeičia, taip, niekuomet. Man patiko, kai jie mumis žavėjosi, bučiavo rankas, atidarinėjo duris, padėdavo įlipti į karietą, pakeldavo nuo žemės nukritusius daiktus, kad buvo herojai, pasiryžę dvikovai, gindami mūsų garbę, tėvynės gynėjai, saugą mus nuo pavojų. Man to gana. *Merci*. Tegu gyvuliškieji vyro ir moters santykiai, paslaptingasis TAI palaukia. Man netgi neįdomu.

Nusižiovavau ir priguliau pokaičio ant lovos. Ir ėmiau galvoti apie Gaborą. Gražias jo akis. Ir apie paskutinį laiš-

ką, tokį jaudinamą, kad man iškart pradėjo daužytis širdis: KURIU PLANĄ, KAD GALĖČIAU DAŽNIAU JUS MATYTI. OMNIA VINCIT AMOR.

Dieve. Dieve. Kokį planą? Nebuvo jokio pagrindo matytis dažniau. Jis gyveno kaip jaunas baronas, jam buvo atviras pasaulis, o aš kiūtojau namie, ir mus abu nuolat saugojo, mane – Hermina, jį – tėtė. Tačiau per vengrišką vakarėlį visą naktį praleisim kartu.

Iš džiaugsmo garsiai atsidusau. Jau greitai. Tačiau ką man daryti per šokius? Per šokių pamokas Vienoje buvo tik mergaitės. Visiškai nenutuokiu, kaip šokti – su ponu.

Gal dar galėčiau trupučiuką pasimokyti? Gala Pumb turi šokių mokytoją nuo gegužės pradžios. Gal man leistų pasižiūrėti? Kokį kartą ar du? Teta leistų, šokiai tikrai jos plano dalis.

Valio! Juk aš taip mėgstu šokti. Polką, valsą, kadrilį, kotiljoną, pagaliau aš išmoksiu šokti kaip suaugusi... Patenkinta užmigau.

Tačiau žmogus galvoja, o Dievas vairuoja.

Šią vasarą išmokau *visiškai* ko kito.

Tačiau tai jau atskira kalba.

PENKTAS SKYRIUS

Iškart pasakysiu: man neleido lankyti šokių pamokų su Gala Pumb. Hermina pasipriešino. Užtat vengriškojo vakarėlio išvakarėse patyriau sukrėtimą, ne tik naujai nušvietusį mano mįslę, bet ir pridengusį ją naujais šešėliais. Pirmiausia pavojingai susvyravo mano nuomonė apie savo gimimą. Tačiau geriausiai pradėsiu pasakoti iš eilės.

Liepos dvyliktąją, po anglų kalbos pamokos, teta paprašė ateiti į jos kambarį. Buvo vėsi, lietinga diena. Man įėjus, teta rymojo prie savo drožinėtos komodos, kurios viršutinysis stalčius buvo atidarytas. Rankoje ji laikė du dagerotipus, kuriuos trumpai palygino su manim, kad paskui džiugiai pakinkavusi galvą padėtų vaizdu žemyn į stalčių – kaipmat užrakintą.

– Mielas vaikeli, – tarė ji linksmai, eidama manęs pasitikti, – programa mažumėlę pasikeitė. Šiandien nepiešim, šiandien puikiai praleisim popietę ir nusimaudysim.

Ji atkišo man mažą ryšulėlį ir smalsiai įbedė akis.

– Mmm. Kaip kvepia. Mieloji teta, gal leisit paklausti, kas tai?

– Balzaminų muilas. Namų darbo. Nežinojai apie jį? Tai tau staigmena. Vakare ištrinksim tau galvą, o rytoj – ar žinai, ką veiksim rytoj? Paversim tave į grafaitę. Tačiau, maldauju – nė žodelio madam guvernantei! Tegu jai būna staigmena.

– Kaip liepsite, – tūptelėjau aš, – tačiau kaip jūs mane paversit? Ar galiu spėti? Perrengsit?

– Pakeisim šukuoseną.

– O kuria iš naujųjų suknelių apsivilksiu?

– Grafaitės. Balta su rožiniais šlakais. Pas mus, Ense, kartą jau buvo vilkėta tokia suknele. Tačiau tai paslaptis. Ir mes, jeigu pasiseks, pabandysim suspausti tave iki keturiasdešimties centimetrų.

– Taip smarkiai? – sušukau išsigandusi.

– Jeigu pasiseks. – Teta atkišo ranką pabučiuoti. – Taigi, brangute, liepsiu atvesti tave ketvirtą valandą popiet. Kad man būtum pasiruošusi laiku.

Taip ir padariau. Mat maudynių neketinau atsisakyti. Mudvi, Hermina ir aš, sykį netgi maudėmės, vos atvažiavusios. Tačiau ne „Juodajame erelyje“, o pono Romano Gruberio alaus darykloje, tiksliau – salyklinėje.

Beje, toji patalpa nuo gegužės iki spalio mėnesio nenaudojama ir paverčiama pirtimi, o medinės rėčkos atstoja vonias. Jos tokios ilgos, kad ten galima *gulėti*. Normaliose voniose paprastai sėdima, kaip ir viešbutyje mūsiškėse, kurios svečių pageidavimu boginamos į kambarius, su didžiuliais variniais, sklidinais karšto vandens ąsočiais. Tačiau tose rėčkose galima išsitiesti, kiek geidžia širdis. Nepatirta palaima.

– Namie maudomės už dyką, – tarė mano teta, kai lygiai ketvirtą vėl įžengiau į jos kambarį, – tačiau pas Gruberį linksmiau. Man negaila keleto kreicerių. Įsikalk į galvą: žmogui būtina per tam tikrus laiko tarpus pasilepinti, taip išlieki žvalus ir sveikas.

Kai mes įėjome, pirtis buvo kone tuščia. Užimtas paskutinis iš trijų kambarėlių. Mus pasitiko pirtininkė Elza Hopf, paėmė mūsų skrybėlaites, skėtį, apsiaustus bei pirštinaites

ir nuvedė į antrąjį kambarėlį. Jau žinojau jį iš ano apsilankymo.

Jis buvo prikūrentas, nes lauke vėsu. Tenai stovėjo dvi didelės medinės rėčkos, ir kai mes susėdome ant kėdžių, ponia Hopf ėmė pilti į vonias vandenį iš aukštų mėlynų ąsočių.

Vanduo buvo maloniai šiltas. Už keletą kreicerių ji dar įpylė levandų aliejaus, ir iškart pasklido malonus aromatas. Pirmoji rėčka buvo mažne pilna, kai mano teta staiga atsistojo.

– Mieloji Elza, Minka, nepykit. Aš eisiu namo. Mūsų generolas visiškai perstato Raudonąją svetainę. Man neramu, nes jau sudaužė gražų šviestuvą. Verčiau pati prižiūrėsiu. Minka, turėsi nusimaudyti viena. O po dviejų valandų tavęs parsivesti ateis Jozefa. – Ji padėjo man nusirengti, atvarstė suspaustą korsetą, susegė pakaušyje plaukus ir aprengė atsineštais marškiniais, siekiančiais kulkšnis. – Taip, – ištarė patenkinta, meiliai pabučiavo mane į lūpas ir sušuko: – Šok į vandenį! Sudie, brangute. – Ir išėjo.

Išvaduota iš banginio ūsų šarvų, panirau į šiltą vandenį. Koks malonumas!

– Ar gerbiamoji panelė turi viską, ko jai reikia? – paklausė Elza Hopf.

– Taip, ačiū. Viskas nuostabu.

– Jeigu ko nors pageidausit, prašom tiktai paskambinti! – Ir ji parodė į varpelį, stovintį ant stalelio šalia rėčkos. Ant jo dar buvo stiklinė, raižyto stiklo vandens grafinas, o šalia – raudona lėkštė su pūpsančiu atsineštuoju muilu.

Beje, aš ketinau išsimuilinti kaip reikiant, ne *per* marškinius, kaip visuomet, o šįkart nuogą *kūną*. Tai buvo drąsi mintis, nes nuogybė – šlykšti nuodėmė, tačiau šito pareikalavo gražioji mano teta.

– Jauna dama turi būti patraukli visais atžvilgiais, – paaiškino ji man dar namie, – švari kaip katė ir kvapni kaip gėlė. Turi išsiplauti intymiausius kampelius, mieloji, kur šiaip niekuomet nesiprausi. Ar supranti?

Supratau. Ir pagalvojau apie mažąją savo guvernantę, kuri manė visiškai priešingai. Buvo nuoširdžiai įsitikinusi, jog kūnas toks bjaurus, kad jo reikia gėdytis, be to, nuo smakro žemyn netyras. „Tas, kas liečia lytinius organus, nusideda. Jie netgi vadinami negražiai, kad nepamirštum, kokie yra *blogi*".

Tačiau, galvojau aš, atsistodama savo rėčkoje, jei nevalia jų liesti, tai kaip tuomet išsiprausti ir kvepėti lyg gėlei? Ir pasikėlusi šlapius marškinius aš kuo kruopščiausiai išsimuilinau visas draudžiamas vieteles. Tarp... na, aišku. Ir ten, kur negalima pavadinti: mat jeigu jau nusidedu, tai iš rimtųjų. Plušėjau, kol visa, po marškiniais ir virš jų, pasidengiau baltomis putomis. Ir linksmai niūniavau.

Tą valandėlę gretimame kambarėlyje išgirdau skambų juoką. Sustingau. Aš jį pažinojau. Tai juk... Ir vėl... skambus, tikrai užkrečiamas kvatojimasis. Be jokios abejonės. Tai Lizi. Mūsų *patissière*. Kepėja, daili lenkė iš viešbučio. Suklysti negalėjau. Jokia kita taip nesijuokia.

Vėl panirau į šiltą vandenį ir taip ištempiau ausis, kad net suskaudo. Tačiau negalėjau suprasti, kas kalbama.

Lizi švaisto pinigus pirčiai? Niekuomet nebūčiau pamaniusi. Nors – ji visuomet labai išsigašinusi ir švyti tuo trapiu šviesiu grožiu, kuris išgarsino austriškosios Galicijos moteris visame pasaulyje. Vešlūs, geltoni kaip auksas Lizi plaukai paleisti siekė iki kulkšnelių. Ji buvo mano ūgio, tačiau itin apvalaina, akys mėlynos kaip turkis, o veido oda balta lyg brangus baltas porcelianas. Ji man labiausiai patiko iš

visų viešbučio darbuotojų, nes skleidė gaivią linksmybę ir kalbėjo pačia juokingiausia vokiečių kalba, kokią tik įmanoma įsivaizduoti.

Tačiau labiausiai ji traukė dėmesį vienu dalyku: veržėsi liemenį korsetu kaip tikra dama. Liemuo buvo toks plonas, kokio niekuomet nepamatysi tortų kepėjų. Ir ikipiet baigusi triūsti virtuvėje, visuomet nešdavosi į savo kambarį ąsotį karšto vandens. Po laisvų valandų nulipusi į apačią, ji nuostabiai kvepėdavo.

O šiandien štai leido pinigus brangiai maudynei. Nesuvokiamas daiktas. Ar ir ji ėjo į vakarėlį?

Staiga man šovė mintis. Tylutėliai išlipau iš rėčkos, paėmiau nuo stalo stiklinę, priglaudžiau ją prie sienos ir prie jos prispaudžiau ausį. Dabar viską girdėjau taip aiškiai kaip per piltuvėlį.

– Vargšas meilutis iš viso nelaimėlis, – kaip tik sakė Lizi, – jam niekuomet nesiseka. Paskui verkia aimanuoja, o man jį maldyk. Tada viskas vėl būna gerai.

Elza Hopf pasakė kažką, ko aš nesupratau.

– Po puotos, – atsakė Lizi, – ir po pokylio. Kaskart, galvą dedu. Visuomet nusivilia, o paskui vidurnaktį kviečiasi mane. Geisdamas smagumų. O jau karštakraujis. Stiprus kaip lokys. Mėgsta papriką lovoje!

Ir ji skambiai nusikvatojo.

Elza vėl paklausė, bet aš nieko nesupratau.

– Man jau sakė. Rytoj žūtbūt reikės manęs po vakarėlio, – išpylė balsiai Lizi. – Palinksminsiu jį. Juk turtingas kilnus ponas.

– Ar jis atsilygina? – paklausė pirtininkė.

Lizi vėl prajuko. Išgirdau pliuškenimąsi, o paskui susižavėjusį Elzos Hopf balsą:

– Ale koks grožis! Ar jis tikras?

– Kaip ir mano širdis! Iš Linco. Pono Volfarto. Stambaus juvelyro iš Prano Juozapo aikštės. Dabar kiekvienas gali matyti, kad aš nesidomiu vežėjais, kamerdineriais ar anglininkais. Parodžiau Jozefai. Ji tvarko gerbiamosios ponios papuošalus. Puikiai nusimano. „O lia lia! Lizi! – pasakė. – Tegu Dievas mane nubaudžia, bet tokių gražių akmenų dar nesu regėjusi!“

– Jūs protinga moteris, – sušuko Elza Hopf.

– Sukiesi, kaip įmanydama, – kukliai atsakė Lizi. – Tiesa, man būtų maloniau su dailučiu vištyčiu, bet nieko neišeina. Pirma – kišenėje švilpauja vėjai. O antra – įsimėklinęs kitą.

– Ką? – smalsiai paklausė Elza Hopf.

Vėl nesupratau atsakymo, nes Liza vartėsi rėčkoje. Taip primygau ausį prie stiklinės, kad ji degte degė, tačiau nugirdau tik nuotrupas! Nors pasiusk!

– Per jauna, – pagaliau vėl supratau, – puikiai išauklėta ir visiška neišmanėlė! Ne ne! Jokios galimybės. Tikra tragedija. Vargšelė be pasogos! Velniškai painūs santykiai šeimoje. Ne! Ne! Ne! Vaikelis nieko nenutuokia. Man išpasakojo Jozefa, gerbiamosios ponios kambarinė. *Griežtai draudžiama* kalbėti. Tai valstybės išdavimas. Prašau tylėti kaip žemė. Juk taip, Elza? Aš jumis pasitikiu.

Tą valandėlę užpakalyje išgirdau bildesį. Atsisukau. Tikrai, vėrėsi durys. Kaipmat vėl šmurkštelėjau į vandenį. Įėjo mėsininko Kropfo pati, su šlapiu apsiaustu ir skėčiu, akivaizdžiai įpykusi, kad niekas jos nepasitinka.

– Laba diena, ponia Kropf, – pasakiau ir įslydau dar giliau į savo šiltą vonią.

Lidija Kropf linktelėjo galvą. Ji buvo mažaūgė ir keturkampė, putniais raudonais žandais ir pilkais kaip pelės kai-

liukas raitytais plaukais. Kilusi iš Dalmatijos, piečiausios imperijos dalies, ir taip nelaimingai gyvenanti su vyru, kad nebesugebėjo nuslėpti. Visas Ensas žinojo: ponas ir ponia mėsininkai mušasi, ir nors vargšė Lidija dirbo už du, niekas jos neklausė, nei namie, nei mėsinėje, o anot kalbų, duktė Emsi buvo kaip iš akies luptas tėvas.

– Ak mieloji, jūs jau čia. – Elza Hopf atskubėjo iš gretimo kambario. – Laukiau jūsų. Gal leistumėt pakviesti jus į trečiąjį kambarį, – pasakė, pašnairavusi į mane, – šita vonia teka, – ir parodė šalia mano rėčkos stovinčią tuščią.

Labai keista!

Neseniai, kai mano teta norėjo maudytis, ji buvo sveikutėlė. Kas čia vėl yra? Ar nuo manęs slepiamas naujas nutikimas? Mat Elza Hopf viską kuo puikiausiai žinodavo. Garsėjo Ense tuo, kad pirmoji išgirsdavo visas paskalas. Ir kokias paskalas! Niekur kitur nebuvo šitiekos neklusnių dukterų, slaptų sužadėtuvių, sudaužytų širdžių, įniršusių tėvų, dvikovų, intrigų ir suvedžiojimų kaip garnizono mieste. Man pasakojo teta Juliana! Todėl nenuleidau rankų. Vos ponia Kropf atsisėdo į savo rėčką, skubiai iššokau iš savosios ir vėl prilipau prie sienos. Trys moterys čiauškėjo viena per kitą, nieko nesupratau. O paskui nuskambėjo pavardė „Reška“.

Apie šį skandalą žinojau. Leitenantas Reška neseniai už bausmę buvo perkeltas. Į patį tolimiausią imperijos užkampį. Galiciją. Prie pelkėtos sienos su Rusija. Jo nusikaltimas: broliavimasis su liaudimi. O imperatorius to nemėgo.

Baronas Reška „sugadino“, kaip paprastai būdavo vadinama, dailutę pono pašto viršininko dukterėčią. Tačiau šis nutikimas buvo mikliai „užglostytas“, taip man pašnibždėjo teta, ensiškiai įgudę šitaip elgtis.

– Ji nuteka į Šteirą, – staiga aiškiai išgirdau garsų Lidijos Kropf balsą, – už staliaus Holcerio. Jis gauna krūvą pinigų. Taigi nusipirks didelį namą ir išplės verslą.

– Ačiū Dievui, – pasakė Elza Hopf, – dabar ji bus padori moteris. Niekas nebegalės jai prikaišioti...

Lizi nusijuokė.

– Prikaišioti tai ne, mieloji Elza. Tačiau bet kas, kas sugeba suskaičiuoti iki devynių, supras. Tai kada laukiama vaikelio?

– Po Naujųjų metų. Taip bent girdėjau.

– Labai gudru. Ar tik ne per anksti gims? – Skambus kvatojimasis. – Mažulytis septynių mėnesių bamblys?

– Turbūt, – pasakė Elza Hopf, – tačiau prašom – santuokinis.

– Tačiau bet koks idiotas žinos, kad pradžia pernelyg ankstyva, palyginti su pabaiga. Įtars tėvus. Septyni mėnesiai po vestuvių. Kvepia skandalu.

– Tik ne Šteire, kur jos niekas nepažįsta. – Lizi sukikeno. – Juk gyvenimas tenai ne Mėnulyje. Man gaila mažylės. Tėvas jos nemėgsta, visur paslaptys, niekur ji netinka, visur kalta be kaltės...

Dunkstelėjimas į sieną.

– Ak, pardon, – sušuko pirtininkė, – mieloji Lizi, ar aš jus užgavau?

– Nieko, nieko. Tačiau, Elza, gal malonėtumėt nutrinti man nugarą? Ir įpilti dar trupučiuką karšto vandens?

Paskui ėmė pliaupti vanduo ir aš nieko nebesupratau. Tačiau man nebebuvo svarbu. Vis tiek stypsojau it mietą prarijusi. *Ką* aš nugirdau? Tėvai įtariami, jeigu vaikas gimsta septynių mėnesių? Kvepia skandalu? Juk ir aš gimiau per anksti. Tai ir mūsų padėtis tokia pat? O staliaus Holcerio

nuotaka? Iš kur visi sužinojo, kad ji laukiasi vaiko? Kai dar net nebuvo ištekėjusi!

Na gerai. Vaikų gimimas – opi tema. Padoriuose namuose apie tai NIEKADA nekalbama. Tačiau Hermina išauklėjo mane Naujųjų laikų dvasia ir atskleidė, kaip viskas vyksta.

Pirmiausia privalu ištekėti. O po medaus mėnesio iškart perduodi savo pageidavimą pribuvėjai. Pastaroji po devynių mėnesių atneša į namus vaiką. Dideliam krepšy. Ir visus tuos devynis mėnesius motina laukiasi, negeria nei kavos, nei vyno, be to, turi saugotis. O vėliau gimdo, iš didžiulio džiaugsmo pusantro mėnesio neišeina iš kambario. Taip buvo ir mūsų namuose, kai gimė mano brolis Albrechtas.

Tačiau su manim viskas tetruko septynis mėnesius. Pribuvėja atnešė mane per anksti. Ir jeigu Lizi kalbėjo tiesą... mano tėvai nebebuvo padorūs, o mano gimimas sukėlė skandalą.

– Pala! *Šitaip* negalima! – staiga vėl kuo aiškiausiai išgirdau už sienos Lizi balsą. – Negalima taip greitai pasmerkti... – Ir vėl klegesys, vienas balsas permuša kitą. Šit kaip, jau kita tema! Nebe apie Rešką, o apie kitą vyrą. Lizi apskritai nebepritarė kitoms, keliskart susijaudinusi pertraukė pašnekoves, ponia Kropf pamokslavo, o pirtininkė irgi buvo įsikarščiavusi.

Liepsnojo ginčas, bet aš nesupratau nė žodžio. Po perkūnais, apie ką taip aistringai liežuvaujama? Galop riksmas aprimo.

– Graži? – vėl supratau.

– Yra ir gražesnių, – Lidijos Kropf balsas, – tačiau turtinga. Architekto Holterio iš Sen Floriano našlė. Karštai mylisi ir sutaria. Burkuoja kaip pora balandėlių. Sako, kad vos ne kiekvieną popietę tenai joja.

Tu tik pažiūrėk! Tai čia apie kitą porelę? Įdomu! Pažinojau ponią Holter. Išvaizdi, šviesiaplaukė, juki, itin garbinama ir kur kas gražesnė už storulę ponią Kropf. Sekmadieniais ji su sūnumi pietaudavo pas mus. Tačiau kas jos naujasis kavalierius?

– Netikiu nė vienu žodžiu, – pasipiktinusi sušuko Lizi. – Seniai būčiau pastebėjusi. Mano akys kaip lūšies. Didesnės nesąmonės nesugalvosi.

– Sakau jums!!! – Vėl Lidija Kropf. – Viti jį matė. Kaip tik priešais gyvena. Prisiekinėja, kad tai buvo JIS! Ponia architektienė neturi kur akių dėti. Įsivaizduokit, nusipirko jojamąjį arklį!!! O rudenį važiuoja į pramoginę kelionę. Į Caprį!

Jojamasis arklys? Kapris? Aristokratų užmačios. Negirdėtas daiktas paprastoms miestietėms. Tai kam ponia Holter apsuko galvą? Vienam iš kilmingųjų mūsų viešbučio svečių? Ar „Aukso jaučio" šeimininkui? Tas irgi gyveno poniškai ir garsėjo kaip moterų širdžių ėdikas.

Man ėmė tarškėti dantys. Klaikiai sušalau. Šlapi marškiniai prilipo prie kūno, ir buvau iki soties prisiklausiusi. Tačiau staiga pamiršau viską aplinkui, nes man ausyse nuskambėjo du vardai. „Juliana Tancer ir jos Luji".

Mon Dieu!

Tai visąlaik jos tauškė apie mano dėdę? Dėdę Luji ir gražuolę našlę? Tai jis tas kavalierius? O ne, negali būti. Tačiau jis turėjo jojamąjį arklį. Ir popiet vis išjodavo. Ir ponia architektienė, atėjusi pas mus pietauti, visuomet būdavo širdingiausiai sveikinama ir garbstoma. Visuomet ilgai bučiuodavo jai rankas, ir ji gaudavo geriausią stalą...

– Ir vėl pliurpalai, – pasipiktino ponia Kropf. – Juliana kalta. Jos motina mirė gimdydama. Dabar ji bijo. Kaip? Kaip

brolis ir sesuo. Juozapo santuoka, – prajuko ji, – kaip Marija ir Juozapas Šventojoje Žemėje.

– Kaip aš norėčiau šitokios, – pasakė Elza Hopf, – *Juozapo santuokos*. Tačiau su mano Viliu neįmanoma. Reikia galuotis kasnakt.

– Tačiau jūs drūta ponia, – vėl išgirdau Lizi balsą. – Gerbiamoji ponia Tancer trapaus sudėjimo.

– Trapaus? – pasipiktino ponia mėsininkė Kropf. – Ji stangri kaip guma, tik taip susivarsčiusi, kad vos gyva.

– Noriu tik pasakyti, – kalbėjo toliau Lizi, – kad jai būtina gulėti vienai lovoje, antraip neišsimiega. O gerbiamasis ponas niekuomet prie manęs nekibo. Nei prie Cilės, nei prie Jozefos... Neištikimi vyrai visuomet pabando lįsti prie tarnaičių. Tačiau mūsų šeimininkas temato tiktai savo pačią. Ir jis tikras džentelmenas. Deja, turiu jums paprieštarauti. Jūs nuklydot į šunkelius.

Ir aš taip maniau. Susimąsčiusi vėl įlipau į rėčką. Tai buvo labiausiai pamokomos maudynės mano gyvenime. Ir kai manęs parsivesti atėjo Jozefa, galva plyšo nuo minčių. Teta Juliana gyveno Juozapo santuokinį gyvenimą. Ar tai santuoka be TO? Ir vaikų ji neužsisakė. Labai protingas elgesys, nes dabar jau žinojau, kad galima mirti ir gimdant. Staiga man apskritai viskas paaiškėjo: motinystės ir santuokos blogybės buvo slepiamos nuo manęs iki to laiko, kol tėvas atsakė kraitį. O tada viskas apsivertė aukštyn kojom. Lyg perkūnas iš giedro dangaus trenkė TAI, o gimdyvės gyvybei grėsė mirtis! O mano gimimą lydėjo skandalas... Kas bus toliau?

Tačiau didžiausią įdomybę Lizi pasakė iki ateinant poniai Kropf: *kas* siunčia jos pakviesti? Vidurnaktį? Po kiekvienos šventės? Stiprus kaip lokys vyras, smaguriaująs paprika? Lovoje!!! Matyt, tikras laukinis! O ką parodė Lizi

Elzai Hopf? Papuošalą? Laikrodėlį? Už ką jį gavo? Ir kokią paslaptį jai atskleidė Jozefa? Apie velniškai painius šeimos santykius – kieno?! Ir kokio vištyčio kišenėje švilpauja vėjai? O kas per jauna ir visiška neišmanėlė? Ko neišmano? O ką reiškia: ji be pasogos? Tačiau labiausiai mane sujaudino sakinys: „Vaikelis nieko nenutuokia". Buvau mažne linkusi spėti, kad kalbėta apie *mane*.

– Ar kas nors atsitiko, gerbiamoji panele? – paklausė susirūpinusi Jozefa, kai ėjome namo. Nustojo lyti, ir grindinys beveik išdžiūvo. – Nepažįstu jūsų tokios tylios. Tikiuosi, jūs čia mums nesusirgsit?

– Staiga pasijutau labai pavargusi ir net nežinau kodėl.

– O, taip būna po karštos pirties. Jei daugiau nieko nėra, tada viskas gerai. Iki pietų turėtumėt pagulėti. Kai vakare plausime galvą, būsit kaip atgimusi.

Taip ir įvyko.

Tačiau užmigti negalėjau. Vos padėjau galvą ant mezginiuotos pagalvės, vėl išgirdau Lizi juoką ir mįslingojo pašnekesio sakinių. Kad ir kaip keista, niekaip nepajėgiau išmesti iš galvos žodžio PASOGA. Jis skambėjo taip grėsmingai. Visą vakarą tik apie tai ir galvojau.

Po vakarienės man ištrinko galvą. Su muilu iš Marselio. O išskalavo šalavijų nuoviru ir nušluostė kalnais rankšluosčių. O kad išdžiūtų per naktį, Cilė aprišo man galvą drobine skepeta. Sunaudojom tris varinius ąsočius karšto vandens. Baisi procedūra.

Kai atėjo Hermina paskaityti iš prancūziškos knygos, man lipo akys.

– Ar negalėčiau šio to paklausti? – prašnekau, kai ji baigė skyrių.

– Klausk, vaikeli. – Hermina užvožė knygą ir išsiėmė iš už juostos laikrodį. – Tačiau trumpai, jau vėlu.

– Kokia santuoka yra Juozapo? Santuoka be TO?

– Taip, – nustebusi atsakė Hermina. – Kaip čia tau atėjo į galvą klausti?

– Šiaip. O ar dažnai jų pasitaiko?

– Itin retai. Ponai to nemėgsta.

– Tačiau retkarčiais pasitaiko.

– Taip, kada ne kada. Tačiau itin retai.

– O ką reiškia tai, kad ponas siunčia pakviesti ponios? Vidurnaktį?

Hermina išbalo.

– Kas išdrįso... Ar lindo prie tavęs? Minka! Tai labai rimta! Tučtuojau pasakyk...

– Ne manęs. Suaugusios ponios. Ką tai reiškia?

– Kad toji moteris yra nepadori ypata ir mirtinai nusideda. Mirusi nugarmės į pragarą. Kas ji tokia, Minka? Kuo greičiau pasakyk! Ar iš viešbučio?

– Ne. Girdėjau praeidama. Iš svečio.

– Ačiū Dievui, – su palengvėjimu atsiduso Hermina. – Bet kaip tu mane išgąsdinai! Žinai ką? Aš užrakinsiu tavo kambario duris nakčiai. Atsarga gėdos nedaro. – Ji atsistojo ir susimąsčiusi iš aukštai pasižiūrėjo į mane. – *Ma chérie,* dar niekuomet nesi šitaip keistai klausinėjusi. Sakyk, ar teta tau ką nors pasakojo... ką nors nederama... ko tu nesupratai?

– Ne, visiškai nieko! – Aš užsimerkiau. Dar ir skepeta pernelyg spaudė kaktą.

– Tačiau jeigu ji pabandys, girdi, tučtuojau ateik pas mane. Tada viską išsiaiškinsime. Apskritai prieš vakarėlį reikia dar kai ką aptarti. Bet tu jau miegi. Taigi atidėsime rytdienai. – Ji užpūtė žvakę. – Labanakt, mano brangioji. – ir pakštelėjo man į kaktą.

Vos Hermina išėjo ir užrakino duris, aš vėl pažvalėjau, tylutėliai išlipau iš lovos, tvirčiau susirišau ant galvos ske-

petą, basa pertipenau per tamsų kambarį, atsargiai pradariau langą (vos vos) ir pažvelgiau į vasaros naktį. Išsigiedrino. Danguje žibėjo žvaigždės. Rytoj bus graži diena.

Iš „Aukso jaučio“ viešbučio sklido muzika. Po manim, restorane, svečiai dar vakarieniavo ir juokėsi. Ir Gaboras ten. Vakarieniauja su draugais prie kavaleristų stalo. Jo tėtė šįvakar svečiavosi Enzego pilyje.

Atsistojau ant pirštų galų ir pažvelgiau žemyn į aikštę.

Keli uniformuoti ponai kaip tik ėjo iš viešbučio, nuolankiausiai išlydėti durininko.

Gaboro tarp jų nebuvo.

Kartkartėmis, kai jis pavalgydavo apačioje, paskui lėtai apsukdavo bokštą – norėdamas pamatyti, ar aš stoviu prie lango. Jau keliskart mudu vogčiom susilinkčiojom galvomis. Jaudinamos akimirkos.

Beveik slepiama sunkios aksominės užuolaidos aš stebėjau, kas vyksta lauke. Ir mąsčiau apie paskutinę slaptą Gaboro žinutę, apskritai pačią geriausią.

PLANAS PASISEKĖ. MES BŪSIM KARTU. OMNIA VINCIT AMOR.

Ką jis sumanė? Valandų valandas vakar lakdinau vaizduotę, tačiau, be pagrobimo ar sužadėtuvių, nieko nesugalvojau.

Pagrobimas manęs nežavėjo.

Neatsisveikinus su Hermina naktį, gaubiamai miglos, per kalnus sprukti į svetimą šalį iš Enso, kur pirmąkart gyvenime tikrai buvau laiminga – o ne. Be to, aš nemoku joti, taigi vis tiek nieko nebūtų išėję.

O sužadėtuvės?

Taip, gal Gaboras susitarė su mano teta, abu sukūrė planą, ir rytoj per vakarėlį jis paprašys mano rankos.

Mon Dieu. Koks pašėlimas. Sužadėtuvės. Be jokio kraičio. Vos po trijų savaičių Ense.

Tačiau po sužadėtuvių seka jungtuvės. Šlykštusis TAI. O gimdant galima mirti.

Tai ne man. Kad ir kaip žaviuosi Gaboru, tik ne tai.

Jeigu ištekėčiau, tai kaip mano mieloji teta: Marija ir Juozapas Šventojoje Žemėje – ir vaikų aš neužsisakinėsiu.

Iškart pralinksmėjau.

Dar paskutinis žvilgsnis į Pagrindinę aikštę – Gaboro nė žymės.

Ir nors jaudulys mane mažne smaugė, labai ramiai, be jokio bildesėlio, tvirta ranka uždariau langą.

ŠEŠTAS SKYRIUS

Išaušo geidžiamoji diena.

O kai pabudau, ankstėliau negu paprastai, užuolaidos buvo atitrauktos, langas atdaras, saulė, žydras dangus – ir ant mano lovos sėdėjo Hermina.

Ji tebebuvo su duksliais naktiniais marškiniais, be peteliškės ir dar net nesusišukavusi. Susivėlusių tamsių plaukų garbanėlės krito ant pečių... Niekuomet nebuvau mačiusi jos tokios. Nesusišukavusios. Be peteliškės plaukuose. Ar ji susirgo?

Išsigandusi atsisėdau.

– *Bonjour, ma petite,* – tarė ji, tačiau nepabučiavo manęs kaip visuomet.

– *Bonjour de même.* – Tvirtai apkabinau ją ir prisispaudžiau skruostu prie minkšto jos kaklo.

Hermina paglostė man petį. O paskui nurišo nuo galvos skepetą ir panardino savo pirštus į mano garbanas.

– O... plaukai jau sausi, – pasakė išsiblaškiusi, – labai pagražėję...

– Tai kiek jau valandų?

– Dar nėra septynių.

– Šitaip anksti?

– Taip, anksti. Turiu su tavim kai ką aptarti.

– Ką gi?

– Tuoj pasakysiu. – Ji nuslopino žiovulį, atsistojo, uždarė langą, stabtelėjo prie suknelės, kuria šiandien turėsiu

apsivilkti ir kuri kvapni, ką tik išlyginta ir kerinti gulėjo patiesta ant krėslo, prarijo pastabą ir vėl prisėdo šalia manęs. – Likimas nesigaili manęs... ar bent *tu* gerai miegojai, *ma chérie?*

– Dėkui. Labai gerai. O jūs ne?

– Ne, kamavo košmarai.

– Tik ne dėl manęs.

– Dėl tavęs ir tavo tetos, ir pamišėliško jos elgesio su tavim. Kartais galvoju, ar mudvi nesuklydome, atvažiuodamos į Ensą.

– O ne. Šitaip dar niekuomet nesilinksminom.

Hermina atsiduso.

– Gal *tau* ir linksma, tačiau man ne. Tas korsetas. Tas apgailėtinas varstymasis. Nuo jo susiraukšlėja kepenys. Tu gali mirti. Kaip manai, kodėl ji, tavo teta, vis alpsta ir alpsta? Ir tos gundančios suknelės, o šiandien tave kitaip sušukuos! Ji įsikalė į galvą, kad padarys iš tavęs *beauté.* Bet, Minka, esu tau šimtąsyk kartojusi: grožis kenkia moteriai. Veda prie puikybės, o šią didžiąją nuodėmę tu turi išpažinti. Jeigu mirsi neišpažinusi, pateksi į pragarą. Nepamiršk to.

Aš tylėjau.

– Pusę nakties galvojau, ar tau sakyti, – kalbėjo toliau Hermina. – Tavo teta nenori, kad taptum mokytoja. Turi likti Ense ir ištekėti, ir ji sukūrė beprotišką planą, na, bent jau paliepė mūsų Gaborui pakviesti draugų į vakarėlį. Karininkų iš įgulos. Kas per nesąmonė! Ar žinai kodėl?

– Kodėl?

– Juk nė vienas negali tavęs vesti, nors ir visi karštai tave įsimylėtų.

– Nesuprantu.

– Tuoj paaiškinsiu. – Hermina numetė skepetą ant grindų ir atsiduso.

– Dabar atskleisiu tau vieną dalyką, kurio tu dar nežinai. Kad vestų, karininkui reikia pasogos.

PASOGOS! Ir vėl tas bjaurus žodis.

– Kas atsitiko? – išsigandusi sušuko Hermina. – Tau bloga?

– Ne, visai ne. – Prisiverčiau nurimti, kaip ji buvo mane mokiusi, ir nusišypsojau.

– Pasoga yra didelis kraitis, bent dvidešimt penki tūkstančiai guldenų. Nėra pasogos, nėra imperatoriaus leidimo tuoktis. Toks įstatymas.

– Dvidešimt penki tūkstančiai guldenų? – šūktelėjau pasibaisėjusi.

Hermina linktelėjo galvą.

– Didžiulis turtas. Už jį išsinuomojamas namas. Ir nevalia apgauti, nes pinigus reikia sumokėti ministerijai prieš vedybas, ten jie saugiai padedami, o jaunoji pora gyvena iš nuošimčių. O jeigu kyla karas ir moteris tampa našle, ji gauna pensiją ir gali deramai išauklėti vaikus... taip? Ko nori paklausti?

– Kiek uždirba karininkas?

– Menką algą. Tikrai juokingą. Tu pažįsti poną Martiną Huberį? Mašinų fabriko savininką? Savo darbininkams per mėnesį jis moka keturiasdešimt guldenų, ir lygiai tiek pat gauna jaunas karininkas. Vėliau – truputį daugiau. Tačiau vien iš atlyginimo tu neišmaitinsi nei leitenanto, nei kapitono, nei rotmistro. Tai ypatingi ponai. Jie dėvi imperatoriaus uniformą, todėl negali padaryti jai gėdos. – Ji pasilenkė ir užkišo man už nugaros pagalvę: – Sėdėk tiesiai, Minka. Pečius atgal. Negalima knapsoti susilenkus, net savo lovoje. Taip, ką dar norėjau pasakyti; karininkas visuomet privalo elgtis kaip parade. Todėl jam reikia gražiausių uniformų. Šventinės uniformos. Paradinės uniformos, karininkas nedėvi civilių drabužių. Jam reikia jojamų arklių

ir pasiuntinuko patarnauti, atnešančio pusryčius, blizginančio batus ir tvarkančio drabužius. Kad ir kaip ten būtų, karininkui privalu gyventi kaip kilmingam ponui. Todėl jam reikia turtingos žmonos. Jo amatas – prabangos amatas. Jam reikia švaistytis arbatpinigiais ir nešykštint lošti kazino. Sumokėti lošimo skolas per parą ir laikytis duoto žodžio... Taip, vaikeli! Kas yra?

– Nieko... Nieko. Klausausi jūsų.

– Ir jo žmonai reikia gražių pašvitų ir tikrų brangenybių. Jo vaikai auklėjami poniškai. Karininkas atstovauja kilmingiausiajam ponui. Jo namai dideli, išpuoselėti, vaišingi, o tam reikia pinigų. Juk žinai, ką vis kartoja princesė Valerija: „Mano vyras uždirba kišenpinigius. Aš išlaikau visus namus". Ji netgi perėmė jo lošimo skolas. Tarp mūsų kalbant.

– Ar princesė sumokėjo ir pasogą?

– Trisdešimt tūkstančių guldenų! Iš savo turto!

Nurijau seiles. Taigi ne sužadėtuvės. Gaboras nepasiekiamai nutolo, todėl pasidarė dvigubai geidžiamas.

– O jeigu... jaunas karininkas... kilęs iš turtingos šeimos...

– Spėju, kad kaip mūsų Gaboras.

– Taip.

Hermina skvarbiai nužvelgė mane. Išbalau. Ar ji aptiko slaptą mūsų susirašinėjimą? Kad ir ką ji žino, viską neigsiu!!!

– Kaip mūsų Gaboras, – pakartojo Hermina, – taigi kalbėsiu apie reikalo esmę. Aš nesu akla, vaikeli. Jau seniai pastebėjau, kaip į tave žiūri Gaboras. O tu? Ar ir tau jis patinka?

Nunarinau akis. Daugiau Herminai ir nereikėjo.

– Kaip tik taip ir maniau. Tučtuojau išmesk jį iš galvos, ar supranti mane? Taip? Pakelk galvą. Pasakiau – *tučtuo-*

jau, kol nutiks didesnė nelaimė. Gaboras tau tabu dėl keleto priežasčių, kurių, kad ir kaip trokšdama, negaliu tau iškloti. O kol kas: netikras jo brolis Ilmaras paveldi didelį turtą. Mūsų Gaboras beveik nieko negauna. Tad jam reikia turtingos moters. Jeigu Gaboras ves, tai tik jauną ponią iš gerų namų, turinčią pasogą. Ir tik tokią, kurią jam parinks tėvas. Galiu tau netgi pasakyti ką: Elvyrą Fogoši iš Vengrijos!

Didysis Dieve! Juo toliau, juo blogiau. Gaboras mergina mane, o iš tiesų net nebėra laisvas?

Iš baimės man ėmė trūkti oro.

– Neliūdėk, Minka. Prieš faktus nepašokinėsi.

– O kas ta...toji...toji Fogosi? – pagaliau paklausiau, mėgindama dėtis visiškai abejinga.

– Borozių kaimynė. Jos tėvas buvo garsus didikas, o našlė, baronienė Piri, puiki jojikė. Ji augina arklius, turi didžiulį dvarą, kurį pati valdo. Šiaip ar taip, partija šauni. Nebūna geresnio pagrindo sėkmingai santuokai.

– Tai kada vestuvės?

– Dar negreit. Gal po dvejų, trejų metų.

– Ar juodu susižadėję?

– Kaip ir. Tiktai laukiama, kol Gaboras atitarnaus.

– O kada sutarta, kad Gaboras Elvyrą...

– Amžinybė, – nekantriai atkirto Hermina, – juk žinai, kaip daroma kilmingose šeimose. Kai sulaukia įpėdinio, iškart, kaip ir dera, ima žvalgytis tinkamos partijos. Vaikai neturi jokios gyvenimo patirties, ir tik tėvai žino, kur jų laimė.

– Bet... jis nemyli jos.

Hermina sunkiai atsiduso.

– Juk visiškai nesvarbu, myli ar ne. Apskritai nuo to niekas nepriklauso. Įsimyli tiktai tarnaitės. Gera partija svarbi kuo kitu. Pavarde. Dvaru. Turtais. Puikia vieta aukštuomenė-

je. O ne tokiais laikinais dalykais kaip jausmai. – Tačiau staiga ji paėmė mane už rankos: – Tu esi mano vienintelė, paklusnioji, numylėtoji Minka. O dabar štai ką tau pasakysiu, ir tu žinai, jog aš visuomet teisi. Meilė neamžina. Šiandien ji gyva, o rytoj – mirusi. Tau irgi bus ne kitaip, ir Gaboras su tuo susidoros. O dabar trumpai drūtai apie tavo tetos žygius. – Ji pradėjo glostyti mano ranką. – Taigi. Patikėsi ar ne, ji parašė tavo mamai, kad gal būtų įmanoma duoti tau kraitį. Tačiau, Minka, mano galva, iš to jokios naudos. Jei tavo tėvas turėtų lėšų, *privalėtų* tau duoti. Taip... sutarta. Tačiau jis užsispyręs tvirtina, kad neturi. Ir jeigu, sakykim, jis tau duos nedidelį kraitį, tai *niekuomet* nesumokės pasogos. Todėl tu esi tabu kiekvienam karininkui. Nė vienas negali imti tavęs į žmonas, nebent iš šalies.

– O ką tai reiškia? Iš šalies?

– Tai reiškia, kad jis tave pagrobia ir paslepia kur nors varganam bute išgalvota pavarde, dedasi esąs tavo sutuoktinis ir slaptai su tavim gyvena keletą metų – *summa summarum*: tu atlieki visas žmonos pareigas, bet neturi jokių teisių. Tai yra laisva meilė. O tu tam pernelyg gera!

– *Visas* pareigas? Ir... ir santuokines?

– Kaip tik jas. O jei užsimanysi vaikų, tai jie bus be lėšų. Pavainikiai. Tu netgi nenutuoki... taip... gyveni nuodėmingai ir, be jokios abejonės, pateksi į pragarą, o visuomenei tu mirusi. Kad ir kaip gražiai dainuotum ir skambintum pianinu, *niekas* tavęs nebekvies. Visi plaks liežuviais. Tai ne gyvenimas mano Minkai. Tu gyvensi skurdžiai. Kaip puolusi moteris. O žinai, kas bus paskui? Kai išgaruos meilė? Šaunusis tavo kavalierius mes tave ir ves kitą, su pasoga! Ir su ja gyvens savo malonumui! Dabar supranti, kodėl aš nenoriu, kad šįvakar tave teta pristatytų kaip gražuolę, tinkamą vedyboms. Mažame miestelyje reikia būti itin budriai. Lengviausia sutepti gerą vardą.

– Tačiau mano vardui niekas nepakenkė. Visi mane myli.

– Juk esi kukli, puikiai išauklėta panelė. Tačiau jeigu teta padarys iš tavęs gražuolę, kaipmat aplinkui pasklis apkalbos. Rytoj visos kareivinės žinos: susispaudusi korsetu ir išsidabinusi *beauté* be pasogos. Ir tu nebebūsi saugi...

– *Ense?*

– Būsi saugi lyg toji nelaiminga ožka Afrikoje, pririšama prie medžio kaip jaukas, medžiojant liūtus. Ponai meilikaus tau, nersis iš kailio, kad pasimatytų su tavim slapčiomis. Painiosis mums po kojų vaikščiojant, šlaistysis po viešbutį. Prisiek man dabar, Minka: jeigu kas nors perduos tau papuošalą, briliantinį kryžių ar laišką – ryžtingai grąžinsi. Nieko nepriimsi. O jeigu ką nors rasi savo kambaryje, *tučtuojau* man parodysi, kad galėtume nusiųsti atgal, iki pasklis gandas, jog priimi dovanas. Juk žinai, nevalia meilintis netekėjusiai panelei. Tam ponas turi gauti tėvų sutikimą. O tokį sutikimą jis gauna tik tada, jei gali tapti žentu. Ir netgi tada jis turi *laukti*, kol tėvas pasakys: „Taip! *Dabar* gali rodyti pagarbą vaikui". Įsidėmėk visam gyvenimui, Minka: paslaptys nedoros. Jeigu kas nors slapčiomis tau prisipažins mylįs ir paprašys rankos, neatsiklausęs manęs, tai norės tik vieno dalyko: tavo nuopuolio.

Mon Dieu! Tai Gaboras norėjo mano nuopuolio? Ne, ne. Jis turėjo planą. OMNIA VINCIT AMOR.

– Tu išbalusi kaip drobė, – išgąstingai šūktelėjo Hermina. – Palauk, atnešiu tau stiklinę vandens.

Ji atsistojo.

– Ar negalėčiau paklausti? – tariau, nurijusi gurkšnį. – Kokio didumo būtų buvęs mano kraitis?

– O... labai didelis. – Hermina nusuko akis.

– Tačiau mažesnis už pasogą.

– Ne.

Kaip, už pasogą? Aš tik per plauką negavau pasogos! Dvidešimt penkių tūkstančių guldenų. Turtingų namų!!!

Vėl turėjau atsigerti vandens. Hermina atnešė dar vieną stiklinę.

– Žiūrėk, – tarė ji paskui ir giliai atsiduso, – kada nors vis tiek sužinosi: tavo motina ištekėdama atsinešė didžiulį turtą. Buvo sutarta, kad jis bus investuotas į fabriką. Iki tavo vedybų. Tada tu būtum gavusi viską kaip kraitį. Būtum buvusi puiki partija, ištekėjusi už kilmingo vyro ir aprūpinta visam gyvenimui. Taip buvo manyta.

– Už karininko?

– Bent jau.

– Kodėl „bent jau"?

– Yra geresnių. Ponų, gyvenančių savo dvaruose kaip mano brolis Fricas. Jis šaiposi iš visų kariškių. Vadina jų gyvenimą vargingu čigonišku bastymusi iš įgulos į įgulą. Jis ponauja savo pilyje, gyvena kaime iš žemės. Nieko daugiau šiame pasaulyje pasiekti negalima, tai *iš tiesų* elegantiška.

– Tačiau įgulos mieste linksmiau.

– Teisybė. Tačiau brolis niekuomet nebūtų manęs išleidęs už karininko... Bet tiek to. Vis tiek aš niekuomet netekėsiu. Nugyvensiu kaip panelė, ir man šitaip patinka.

– Ar galėčiau dar kai ko paklausti?

– Klausk.

– Kodėl mūsų imperatorius nemoka savo karininkams padoraus atlyginimo? Juk jie rizikuoja gyvybe dėl jo.

– Trūksta lėšų. Todėl.

– Kodėl? Austrijos-Vengrijos imperija – turtinga šalis.

– Tikrai. Tačiau žinai, pas mus mokesčius moka tik turtuoliai. Tie, kas turi pilį arba daug žemės. Arba kalnų kasyklą, geležinkelį ar banką. Tavo dėdė moka mokesčius už savo viešbutį. O teta – už du malūnus, kuriuos ji paveldėjo. Ir mano brolis Fricas moka. Tačiau jeigu tau nepasisekė ir

turi užsidirbti duonos kąsnį, nieko nemoki. Juk neatimsi iš nuskurėlio, kuris neturi jokio turto, to, ką jis *užsidirba.* Ir ką tai reiškia, vaikeli?

– Nežinau.

– Kad valstybės iždas ne kaupinas. Netgi imperatorius pasiryžo kitais metais mokėti mokesčius. Jis ir visi jo giminaičiai. Ir vis dėlto to nepakaks, kad karininkams būtų geriau mokama. Tačiau mūsų imperatorius atsilygina kitaip. Titulais, ordinais, medaliais, pakėlimu į bajorų luomą. Nuo Marijos Teresės laikų kiekvienas karininkas, ištarnavęs trisdešimt metų, gauna titulą. Dabar supranti, kaip yra? Karininkas į santuoką atsineša „fon“, o nuotaka gražius namus, baldus, sidabrą, prabangą ir jaukumą su savo pasoga.

– Trisdešimt tūkstančių guldenų. Kas turi šitiek pinigų?

– Gerai paklausei. Nedaug kas. Todėl du trečdaliai karininkų lieka viengungiai. Ir todėl tiek daug sužlugdytų moterų kiekvienam įgulos mieste.

– Jei tėvas atsiųstų man nedidelį kraitį – už ko aš galėčiau ištekėti?

– Už menko valdininko. Kareivinių raštininko, kuriam neprivalu prašmatniai gyventi.

– Raštininko?

– Arba kasininko.

– Mat kaip.

– Apie tai iš viso negali būti nė kalbos. Tu moki angliškai ir prancūziškai, o jis gal net dorai nemoka vokiečių. Esi išauklėta kaip kilminga panelė, moki elgtis geriausioje draugijoje, tu niekuomet negerbsi savo vyro ir būsi neapsakomai nelaiminga.

– Ir aš taip manau.

– O geresnio luomo... taip...galėtum ištekėti už našlio, kuris jau palaidojęs vieną ar dvi žmonas. Ar senio, kuriam nebereikia kurti namų ūkio. Nepatikėsiu, jog tave tai vilioja...

– Anaiptol.

Hermina atsiduso.

– Paklausyk. Žinoma, tavo kraičio istorija tragiška. Tačiau tu talentinga, žavi ir puikiai įsikursi šiame pasaulyje. Be to, mokytojos gyvenimas nėra toks jau blogas. Kad ir panelė Šenbek. Visi ja žavisi. Ji mylima ir garbinama, Čia, Ense, ji yra didžioji mūza...

– Taip, tiesa.

– O vienai gyventi tikrai smagu... Esi pati sau ponia, gali daryti, kas tik šauna į galvą, niekas neseka tavęs dieną ir naktį, ir ar žinai, ką vakar perskaičiau „Linzer Tagespost" laikraštyje? Ištekėjusios moterys miršta greičiausiai. O ilgiausiai gyvena netekėjusios. Iš visų gyventojų. Ar ši mintis tave guodžia?

– Dar ir kaip, – skubiai sutikau, nors iš tiesų man buvo nė motais. Galvojau apie savo Gaborą. Ir apie pasogą, kurią iššvaistė bjaurus mano tėvas – kartu iššvaistydamas ir mano laimę. Nes staiga visame pasaulyje neliko labiau geidžiamo dalyko kaip ištekėti už karininko.

Beje, karininkas tikrai priklauso rinktinei visuomenei. Mačiau čia tai diena po dienos. Jis kviečiamas imperatoriaus į rūmus Vienoje. Į elegantiškiausius pobūvius. Jam atviros visos pilys, visi prašmatniausi miesto rūmų salonai. Spalvingoji uniforma visur pageidaujama, kaip kiekvienos šventės pažiba.

O karininko žmona maloniai gyvena įguloje, apsupta kavalierių, ja visi žavisi, ją lepina, jai meilikauja. Be to, nuolat kas nors vyksta: operos spektakliai, koncertai, kaukių baliai ir pokyliai, vasaros šventės, iškylos, teatro vakarai, šaudymo varžybos, mugės, vakarėliai, vasarą – žirgų lenktynės, žiemą – pasivažinėjimas rogėmis, o tu visur dalyvauji.

„Už ko norėtum ištekėti?" – būdavo klausiama mergyčių Ense. „Už karininko!" Visada išgirsdavai tą patį atsaky-

mą. Nė viena nenorėjo „nuskurusio civilio" be uniformos. Aš atsidusau. Karininkai yra patys brangiausi vyrai pasaulyje. Tačiau jie graibstyte graibstomi.

Ak, pavydžiu Valerijai!

Ji plačiai gyvena čia, Ense, beveik priešais mus, elegantiškame būste Kunigaikščių gatvėje. Kiekvieną antradienį ir trečiadienį rengia *jour*, tada jos svetainė pilna svečių, miesto grietinėlės. Pietaujama, muzikuojama, politikuojama, ne kartą buvau kviesta tenai dainuoti... Taip, ir aš galėčiau šitaip gyventi su savuoju Gaboru. Pagal Juozapo santuoką, drauge su bendraminčiais. Jei nebūtų tos kvailos Fogoši ir nesėkmės su mano pasoga!

Hermina atsistojo.

– Keiskim temą. Šiandien su jumis nepietausiu. Esu pakviesta į Enzego pilį. Aš dar nesakiau tau, tačiau mane išrinko į rengėjų komitetą. Didžiojo vasaros pokylio. Minka! Ar girdi, ką tau sakau?

– Taip! Sveikinu. Tai garbė.

– Ir aš taip manau. Juk žinai. Didysis pokylis vyks rugpjūčio 18-ąją, imperatoriaus gimimo dieną. Ense jis rengiamas ypač elegantiškas. Aš organizuosiu daiktinę loteriją. Pelnas bus skirtas našlėms ir našlaičiams, ir kaip tik tą šiandien aptarsime pilyje per anglišką lančą.

– Angliškas lančas? Prašom pasakyti, kas tai yra?

– Tai paskutinis mados žodis. Iš Anglijos, kaip byloja pavadinimas. Užkandžiai pirmą valandą. Ne iš šešių patiekalų, kaip mes pratę, o tik iš keturių. Sako, labai sveikas dalykas. Įsivaizduok: patiekiama mišrainės iš žalių agurkų!

– Bet... juk agurkai valgomi tik virti!

– Žinau. Žmogui kenkia nevirtas maistas. Ir tai jį skiria nuo gyvulio. Tačiau greičiausiai nuo to nemirštama. Ponios anglės valgo taip kasdien ir garsėja gražia veido oda.

– Ir kaip galima valgyti žalius agurkus! – Aš nusipurčiau.

– Kas kaip moka, taip ir šoka. – Hermina pabučiavo mane į kaktą. – Atleisk, bet turėsi viena ir pusryčiauti. Pasimatysim tik gerokai po pietų. Nepamiršk pasimokyti anglų. O dėl vakarėlio: nesimaivyk šįvakar. Elkis santūriai. Kalbėk, tik paklausta. O jei kas nors į tave įsispoksos, tučtuojau nuleisk akis. Tik akiplėšos stebeilija vyrams į veidus. Visa tai liečia ir mūsų Gaborą. Nepamiršk: rudenį važiuosi į pensioną. Žmonėms tai daro įspūdį. Patikėk manim, Minka: privalu būti atsargiai. Visuomet turi prisiminti, ką sako žmonės. Nesusigadink ateities. – Tačiau staiga ji pasilenkė ir abiem delniukais suėmė mano veidą. – Nežiūrėk taip liūdnai. Gyvenimas gerokai lengvesnis be tos neprotingos meilės. Išauklėta jauna panelė kur kas aukščiau jos. Ir meilės jai nereikia. – Ji pabučiavo mane į kaktą. – Šiandien tau patieks pusryčius tiesiai į lovą. Cilė tuojau atneš. Su staigmenėle. – Hermina atsitiesė ir nusibraukė nuo veido juodas garbanėles. – Na, brangute, tai palieku tave. Kaip nors ištversim ir tą vakarėlį. Sudie! Sudie! Pasimatysim apie ketvirtą.

Ką man pasakyti? Sukaupiau visas jėgas, kad nepratrūkčiau verkti, ir, laimė, susitvardžiau. Nes vos praėjo dešimt minučių, kai išskubėjo Hermina, pasibeldusi pro duris įgriuvo storulė Cilė, o pirmoji taisyklė tokia: neverkiama, jeigu mato tarnai.

– Labas rytas, gerbiamoji panele, – sušuko ji uždususi, – šiandien atnešiau jums gardumyno. Ponia teta siunčia šios dienos proga ir linki gero apetito. – Ji padėjo sunkų sidabrinį padėklą ant naktinio stalelio, ir pasklido nuostabus aromatas.

– Tikra kava?

– Tikrų pupelių. Tačiau turit įsipilti labai daug pieno ir įsidėti cukraus, taip man buvo liepta perduoti, antraip jums nepatiks. Tikra kava, kokią paprastai geria tik suaugusieji.

Mane sujaudino šitokia gausybė meilės, nes kavos virimas užima daug laiko. Gera kava lašinama po trupučiuką, ir kavinukas būna pilnas po ištisos amžinybės. O iš pradžių reikia paskrudinti žalias pupeles, rūkstant aitriems dūmams, bei ilgai ilgai malti. Ir šiandien visa tai buvo padaryta dėl manęs.

Tačiau nuo kavos aš klaikiai įsiaudrinau, per pietus mažne nevalgiau, atsisakiau saldaus patiekalo ir iškart nulipau žemyn į teatro salę. Tarp palmių nieko nebuvo, taigi trupučiuką pagrojau iš „Šikšnosparnio", naujo genialaus Johano Štrauso kūrinio, kurį pernai girdėjau Vienos teatre. Hermina griežtai atsisakė padovanoti man natas, jau nėra ko ir kalbėti apie libretą, nes operetė pasirodė jai nedorovinga. Taigi skambinau iš atminties, kol trečią valandą atėjo manęs pakviesti, nes reikėjo šukuotis.

Labai džiaugiausi.

Tačiau tai virto bjauria kankyne.

Pasirodė Jozefa, sunkiai nešdama spiritinę lempelę, plaukų žnyples, šepetį, šukas, o jai iš paskos sekė teta, kaip visuomet, uždususi, su rankiniu veidrodėliu, skraiste ir pintine dirbtinių gėlių. Pačiame viršuje, vaizdu žemyn, gulėjo tuodu dagerotipai, su kuriais ji mane lygino prieš aną įspūdingą maudymąsi.

Aš didžiavausi savo plaukais. Jie dar niekuomet nebuvo kirpti, ypač tankūs ir gražūs. „Plaukai kaip imperatorienės", – iškart pastebėjo mano teta, ir aš visuomet pindavausi kasas, iki tos dienos, kai atvažiavau į Ensą.

Ense Cilė nakčiai juos susukdavo ant popieriukų, sudrėkinusi saldžiu vandeniu, ir tas žvilgančias kaip kamščiatraukiai garbanas paprastai pasileisdavau iki pat juosmens.

O vakar mes išplovėme lipnų cukrų, ir dabar užvirė darbas: žnyplėmis garbanojo mano plaukus, išteptus kvapnia

pomada, o paskui sukėlė aukštyn ir kuodą prikaišiojo rožinių ir baltų žiedų, padirbtų iš žvilgančio šilko, tų pačių spalvų kaip mano suknelė.

– Dabar – svarbiausias dalykas, – galop sušuko mano teta, paėmė abu atvaizdus ir ilgai juos tyrinėjo. – *Le point d'or!*

Dvi garbanos palei smilkinius buvo supintos į ilgas plonas kasytes, perrištos per kaktą lyg juosta ir prisegtos pakaušyje. Už jų rūpestingai, viena šalia kitos, vėl užkištos gėlės. Atrodė, kad aš užsidėjusi ant kaktos gėlių vainiką.

– Dabar nuostabu! Ką gi, Jozefa, mudvi gerai padirbėjome! – Teta žengė atgal, jos žvilgsnis pergalingai švietė. – Šukuosena kaip du vandens lašai. Štai ką jums pasakysiu: vienas kitas faktas bus tinkamai nušviestas. Kai kuriems žmonėms. Argi ne taip? Pažadins gražius prisiminimus. Ir tikrai pats metas!

Jozefa uoliai palinkčiojo, dar patampė garbanas iš visų pusių, o kai ji baigė, man svaigo galva.

Atvirai prisipažinsiu: anaiptol nebuvo gera. Ištisas tris valandas it mietą prarijusi prasėdėjau ant paauksuotos kėdutės, sustingusi lyg statula, suspaustu iki keturiasdešimties centimetrų liemeniu.

Zefi badė mane smeigtukais. Spiritinė lempelė dvokė. Nuo svylančių plaukų kvapo mane pykino.

– Atsiprašau, netrukus aš apalpsiu.

Tada teta atkišo man veidrodį. Iškart pasijutau geriau.

Ar čia aš? Švelni balta oda, didžiulės juodos akys, ant galvos – tamsios prašmatnios garbanos, ant kaktos – žiedų juosta – man šypsojosi jauna panelė. Nebe vaikas. Neįtikėtina, kad galima šitaip pasikeisti.

– Dabar pas mus, Ense, atsirado nauja *beauté,* – iš laimės sušuko mano teta. – Ar tu patinki sau? Taip? Ar šito būtum tikėjusis prieš tris savaites, kai atvažiavai pas mus?

– Ne. Niekuomet... bet prašau... atleisti, nenoriu būti nemandagi, tiktai... aš vos...kvėpuoju... ir negaliu... kalbėti. – Ėmiau gaudyti orą.

– Nuostabu, – pasakė teta Juliana, – taigi iškart sužinosi, kaip elgtis per vakarėlį: šypsokis, tylėk, niekada neprieštarauk, nieko nepeik, o jeigu apalpsi, į sveikatą. Ponai pasijus esą globėjai, tave pakels ant rankų, atsidursi dėmesio centre. Tiktai įsidėk į galvą: *švelniai* nuslysk ant grindų. Nesiplok ant žemės kaip lenta. *Beauté* ir apalpusi turi būti žavinga. Tuomet visi ponai taps tavo vergais. – Ji pratrūko kikenti kaip mergaičiukė: – Kalbu iš patirties. Taigi pasikliauk manim.

Jozefa vėl susidėjo pintinę. Teta padavė man savo vėduoklę. Geltoną kaip saulė, su raudonais šlakais; ji linksmai pjovėsi su rožiniais žiedais mano plaukuose.

– Širduliuk, dabar tu čia dailiai pasėdėsi. Nejudink galvos, kol ateis Zefi. Paskui ji tave aprengs. Pusę devynių ateisiu tavęs palydėti į apačią, ir lažinuosi iš viešbučio, kad šiandien mes kai ką išgyvensim. Jeigu neklystu, bus keletas naujų aistringų gerbėjų.

Ji pamojo man nuo durų, o Jozefa netgi tūptelėjo.

Galų gale viena.

Skubiai išskleidžiau vėduoklę. Ak... tyro oro. Tą valandėlę suvokiau, kodėl šio pasaulio elegantiškosios ponios *niekuomet* nesirodo be vėduoklės. Ne maivydamosi visur tąsosi tą daikčiuką, o ne! Kad liktų gyvos. Ne iš pasipūtimo, o iš tikro vargo. Vėduoklė ir korsetas, supratau pirmąkart, vienas be kito neįmanomi. Be vėduoklių suvarstytosios ponios seniai būtų uždususios. Ir jeigu kada nors korsetas išeis iš mados, vėduoklės irgi prasmegs lyg skradžiai žemę. Taip tikriausiai ir bus.

Staiga man įsiskaudėjo galvą. Ėmė diegti smilkinius. Niekuomet nebūčiau pamaniusi, kad suaugusios moterys lei-

džiasi šitaip kankinamos. Grožiui reikia aukotis, taip skamba senas posakis. Kokia tiesa, kokia tiesa!

Valandėlę klaikiai gailėjausi savęs. O paskui išsitempiau it styga. Jokia mano pažįstama moteris nėra skundusis. Ir aš nebūsiu pirmoji. Be to, sėkmė to verta.

Be galo patenkinta sviedžiau žvilgsnį į didelį veidrodį prie mano drabužių spintos durų. Aš *beauté*. Net drąsiausiose svajonėse savęs tokios neregėjau.

Tuo tarpu teta Juliana slapčiomis buvo įkalusi man dešimt moteriškojo grožio priesakų, ir septynis aš jau įvykdžiau: mano oda buvo balta kaip lelijos žiedas, nes niekada neidavau iš namų be skrybėlaitės, pirštinių ir skėčio. Šito žiūrėjo Hermina nuo to laiko, kai man sukako treji metai. Mano liemuo buvo plonutėlis. Mažos rankos ir pėdos. Didelės akys, ir dar juodos, geidžiamiausia spalva imperijoje, kur moterys daugiausia buvo geltonplaukės. Mano burna buvo nedidelė, plaukai ilgi ir tankūs, ir aš buvau neaukšta.

Man trūko iškilios krūtinės, plačių strėnų ir apvalių pečių. O jeigu visai sąžiningai: burna irgi nebuvo labai jau maža. Bet ir ne vulgarios daržinės durys. Ir, dėkui Dievui, lūpos plonos, nes storos lūpos apskritai buvo viena iš didžiausių grožio ydų.

Pasilenkiau į priekį, kad geriau įsižiūrėčiau į save.

Šukuosena. Ir ką ji man primena?

Visąlaik apie tai galvojau. Ir staiga prisiminiau.

Herminos papuošalų dėžutėje buvo miniatiūra. Gražios moters, panašios į mūsų imperatorienę, tik juodaakės ir tamsiaplaukės. Sykį prieš keletą metų Hermina man ją parodė. Ir ji buvo su tokia šukuosena.

Nežinojau, kas ji tokia. Tuomet nepaklausiau. Dar tuo nesidomėjau. Tačiau dabar man viskas atrodė kitaip.

Greit pašokau ir pažvelgiau pro langą. Penkios minutės po šešių! Kaip kvaila! Nors saulė vis dar pliskino miesto

bokštą, buvo pernelyg vėlu. Mat staiga pajutau nenumaldomą norą nusėlinti į Herminos kambarį ir paieškoti miniatiūros. Kitoje pusėje tikriausiai būtų parašytas vardas.

Pala. Ne. Išauklėta panelė nenaršo po svetimus kambarius. Tai didžiausias nediskretiškumas. Be to, kaip jau sakyta, nebebuvo kada. Netrukus grįš Hermina.

Kaip tik po dešimties minučių smarkiai pabeldė į mano duris.

– Kas ten?

– Tai aš.

– Malonu. Prašau įeiti.

Nuleidau vėduoklę ir nutaisiau pozą: galva aukštyn, krūtinė priekin... Hermina jau įpuolė per slenkstį – ir sustingo lyg nudiegta. Jos akys vis labiau lipo iš kaktos, ji garsiai šnopavo per nosį.

– Margita – kaip gyva, – paskui išsiveržė jai iš lūpų, ir ji susmuko ant mano lovos.

– Pardon, *kas* kaip gyva...

– Margita, – sumurmėjo mano mažoji guvernantė, aiškiai sutrikusi, kad nesusivaldė. – Tipiškas elgesys. Tavo teta tyčiom tai iškrėtė. Užsispyrusi kaip asilė. Puola į kraštutinumus ir netiki, kad iš to nieko nebus...

– Jei man bus leista paklausti, prašau pasakyti, kas ta Margita?

Niekuomet nebuvau girdėjusi šio vardo.

– Mano...mano...patrakėlė... atsitiktinė pažįstama. Noriu pasakyti, jau mirusi. Tačiau tikra tiesa, tu visiškai kitokia dabar, visai nebe mano mieloji mažoji Minka.

– Aš jums nebepatinku? – Suskliaudžiau vėduoklę ir pasukiojau galvą į visas puses.

– Žinoma, patinki. – Hermina jau nusiramino. –Tikėsi ar ne, pilyje viena ponia buvo panašiai susišukavusi.

– Ar pilyje buvo gera?

– Taip gera, kad vėliau net nebenorėjau grįžti namo.

– O žali agurkai?

– Bjaurastis. Neįkandami. Reikia kramtyti labai atsargiai, antraip jie siaubingai gurgžda tarp dantų. Tačiau prie jų skonio būtų galima įprasti... ilgainiui. – Ji atsistojo. – Ką dar norėjau pasakyti, aš veltui rūpinausi. Apačioje sutikau mūsų poną baroną. Iš kareivinių ateis tik vienintelis jo draugas, Atila Nadis, jaunas leitenantas, puikiai jį pažįstu, o šiaip būsim vien *en famille*. Atvirai prisipažinsiu, man akmuo nusirito nuo širdies. Tačiau vis dėlto elkis *comme il faut*. * Nežiūrėk Nadžiui į akis. Ir nekoketuok su Gaboru. Nenoriu dėl tavęs gėdytis. – Ji priėjo arčiau ir ilgai mane apžiūrinėjo nuo galvos iki kojų, susitvardė nenusišypsojusi, o paskui taikiai pareiškė: – Šitaip vaikai suauga. Taip... o dabar metas man paskubėti. Tu ne vienintelė, iš kurios reikia padaryti gražuolę. Už durų laukia Cilė... Tad sudie, brangute. Pasimatysim apačioje.

Ir ji išskubėjo.

Aha. Margita. Bent jau vardą sužinojau. Patrakėlė, kad ir ką tai reikštų, tačiau aiškiai mylima, nes teta Juliana kalbėjo apie gražius prisiminimus.

Tačiau reikalas keblus. Toks keblus – ėmiau greitai mojuoti vėduokle, – kad nepriekaištingoji mano Hermina... pamelavo! Atsitiktinė pažįstama? Idiotiškiau nebūna. Niekas nesinešioja menkai pažįstamų moterų miniatiūrų. Ir šitaip nesigąsčioja, jei netyčia regi ką nors į jas panašų.

Staiga man kilo įtarimas, tačiau toks absurdiškas, kad kaipmat jį pamiršau. Be to, – mane išgąsdino šnaresys už nugaros.

---

* Deramai (*pranc.*).

Atsigręžiau. Durys uždarytos. Tačiau jaučiausi stebima... Ar kas nors žiūrėjo pro rakto skylutę? Sulaikiau kvapą, ir – kas gi čia? Pro durų apačią į mano kambarį kažkas įkišo geltono popieriaus lapą. Paskui išgirdau tylius tolstančius žingsnius. Ir vėl viskas nurimo.

Man širdis daužėsi krūtinėje. Pritipenau prie durų, tačiau nepajėgiau pasilenkti. Korsetas! Ką daryti? Puoliau ant žalio kilimo keturpėsčia, sukandau lapą dantimis, vėl priropojau prie savo kėdutės ir atsitiesiau. Paskui perskaičiau žodžius popieriuje:

NUOLANKIAUSIAS JŪSŲ GERBĖJAS ŠIANDIEN PRAŠO MEILĖS ĮRODYMO! PASITIKĖKIT MANIM. OMNIA VINCIT AMOR.

Gaboras! Prispaudžiau lapą prie širdies.

Iškart viskas pasidarė gerai! Ir kodėl šįryt taip kankinausi? OMNIA VINCIT AMOR!

Išbučiavau žodį po žodžio, o paskui paslėpiau laišką knygų spintoje.

Gaboras mane myli! Taip, kai dar laikiau save bjauria, jam jau atrodžiau žavinga. Jis atnešė man torto. Pagyrė balsą. Plojo man po „Jaunosios gelbėtojos“. Kai apsilankydavo viešbutyje, visuomet rasdavau laišką, ir jis sugebėdavo padaryti taip, kad netyčia susitiktume.

Jis žinojo, kada eidavau valgyti. Kada skambindavau fortepijonu teatro salėje. Kada užlipdavau į savo kambarį pokaičio. Ir sveikindavosi su manim taip, kad man iškaisdavo skruostai.

Mudu dar nebuvom persimetę nė žodžiu vieni. Tačiau tai pasikeis dabar, kai jis sugalvojo planą. Na, o toji Fogoši, didiko dukra, aptekusi pinigais – šįvakar aš ją užtemdysiu. Staiga gyvenimas man nušvito skaisčiausiomis rožinėmis spalvomis. Iš bjauriojo ančiuko pavirtau į baltąją gulbę.

Gal nutiks antrasis stebuklas ir teta Juliana sumokės man pasogą?

Tačiau kokį niekutį aš padovanosiu Gaborui? Nosinaitę? Žiedą iš plaukų? Kurį nors iš šių daiktų. Tegu jis visuomet prisimena, kokia graži aš buvau per pirmąjį mūsų vakarėlį.

Tačiau kaip visa tai padarysiu, kad nepamatytų Hermina? Turiu pasukti galvą.

Na, nelengva užduotis. Ir kai grįžo Jozefa manęs aprengti, vis dar nieko nebuvau sugalvojusi. Dieve! Aš tokia susijaudinusi. Kiek prisimenu, niekuomet taip puikiai negyvenau.

– Prašau nekrutėti, – iškilmingai paprašė Jozefa.

Paskui aprengė mane švariais apatiniais: tamprios baltos kojinės. Mezginiuotos kelnaitės iki blauzdų, apgulusios juosmenį, su prarėžu. Baltas apatinis sijonas su banginio ūsais, savotiškas krinolinas, nors ir ne toks platus, kokie buvo madingi dar prieš penketą metų. Virš jo dar du baltos drobės sijonai su plačiais raukiniais – tai ilgokai užtruko.

Pagaliau atėjo eilė suknelei. Ji buvo plona ir švelni, ir kai Jozefa atsargiai apvilko ja mane per galvą, pamaniau paskendusi baltam šyde. Ji buvo pasiūta iš kelių plonutėlaičio medvilninio batisto sluoksnių, o įausti balto ir rožinio šilko šlakai gundomai žvilgėjo. Kai buvau aprengta, su rožiniu šaliku, lakuotais bateliais ir balta šilkine vėduokle rankoje, Jozefa vėl tūptelėjo priešais, lyg iš tiesų būčiau jau suaugusi. „Gerbiamoji panelė šįvakar kaipmat užkariaus visas širdis“. Ir ji privedė mane prie veidrodžio duryse. Spoksojau į save nekvėpuodama. Tai buvo trumpiausia suknelė mano gyvenime. Iš po jos kyšojo batų galai!!! O liemuo. Toks laibas, kad, regis, perlūš. Apskritai beveik nepažinau savęs. Šitoji neapsakomai elegantiška būtybė – ar iš tikrųjų čia aš?

– Ačiū, Jozefa. Labai išgražinai mane.

– Anoks čia menas, kai panelė šitaip sudėta.

– Dar pasakyk man, nuo ko mirė grafaitė Margita? – paklausiau abejingai.

– Ją sudraskė tigras, – kaipmat išpylė Zefi.

– Kaip!!! Cirke?

– Bengalijoje. – Paskui ji plojosi delnu sau per lūpas ir išraudonijo. – Kas papasakojo gerbiamajai panelei apie ledi Margitą?

– Mano guvernantė. Pasakyk dabar atvirai. Ar aš tikrai tokia panaši į ją? Ir tu taip manai?

Jozefa kažką sumikčiojo ir taip sutriko, kad nusprendžiau jos nebekankinti. Argi taip jau svarbu – viena mįslė daugiau ar mažiau? Jei likimas lems, viską sužinosiu dar čia, Ense.

O dabar buvau labai susijaudinusi. Artėjo mano vaikystės pabaiga: pirmasis vakaras ponų draugijoje. Pirmasis mano vakarėlis. Ir laukiąs gerbėjas. Nuolankiausias. Prašom!

Ir kai teta atėjo manęs vestis be ketvirčio devintą, patepė man paausius tikru rožių aliejumi, netekusi žado, nes pritrenkiau ją grožiu, korsetas staiga ėmė nebespausti ir kvėpuoti pasidarė lengva. Ir kaip ant sparnų leidausi žemyn laiptais šalia jos, trokšdama patirti viską, ką pasiūlys gyvenimas vos iškeptai *beauté*.

SEPTINTAS SKYRIUS

Būna valandų, kurių niekuomet nepamirši. Iš tokių buvo ir vengriškasis vakarėlis. Jis nulėmė naują audringą mano gyvenimo atkarpą, ir jeigu kas nors būtų pranašavęs, kad netrukus aš surizikuosiu prarasti viską – savo auklėjimą, Herminą, tėvus, požiūrį į pasaulį, taip, netgi pačią save, – būčiau pareiškusi, kad jis tikras pamišėlis.

Tai kas gi nutiko? Aš įsimylėjau. Kaip tarnaitė.

Tačiau geriausia pradėsiu pasakoti nuo pat pradžių.

Hermina laukė manęs apačioje, jos mielas apskritas veidas iš susijaudinimo buvo baltutėlis. Buvo labai elegantiška su mėgstamiausia savo suknia (juodos ir geltonos spalvos), geltona didžiule peteliške aukštai sukeltuose tamsiuose plaukuose, apsiavusi bateliais aukščiausiais kulniukais, nes ūgiu pranoko ir mane. Greitai pabučiavau jai ranką, o tada įžengėme į šviesomis plieskiančią Raudonąją svetainę, kuri buvo paversta į pasakų šalį.

Persiško kilimo nebebuvo. Parketas taip nušveistas, kad žvilgėjo. Dingusios visos skulptūros, egiptietiški gultai, o sienos apkarstytos spalvingais kaspinais, raudonais, baltais ir žaliais – Vengrijos spalvų. Žvilgt į kairę – nuogalės paveikslas tebebuvo, rėmai netgi apipinti ąžuolo lapų vainiku. O po juo stovėjo vaza, pilna įvairiaspalvių gvazdikų, kurie taip kvepėjo, lyg viskas būtų apšlakstyta kvepalais.

Šviesa švelni. Ne žibalinių lempų, o ne, degė šimtai brangių vaško žvakių raudono, balto ir žalio medžio žvakidėse.

Tačiau gražiausiai atrodė stalas. Kaip nedidelis apskritimas po gluosnio šakomis, kurios buvo apkabinėtos raudonomis, baltomis ir žaliomis paprikos ankštimis, viena greta kitos. Sėdėjai lyg po įvairiaspalvių daržovių dangumi. Niekuomet nebuvau to mačiusi.

Kiti svečiai jau buvo čia, stovėjo prie nišos, ir vos mes prisiartinome, visi atsigręžė ir sustingo, lyg būtų išvydę šmėklą.

Gaboras pakėlė galvą, jam išsprogo akys. Svetainėje įsiviešpatavo kapų tyla – buvo girdėti, kaip spragsi žvakės. Pagaliau generolas išskėtė rankas, sušuko: „Maloniai prašom!“ – ir burtai išsisklaidė. Visi juokdamiesi apsupo mus, iš visų pusių pasipylė komplimentai.

– Nebeįmanoma jos pažinti, – griaudėjo generolas, žvilgsniu smeigdamas liaunutį mano liemenį. – Vos trys savaitės Ense, ir jau *beauté*. Ne, širdele, ne, ne, ne. Nebevalia tūpčioti. Tie laikai jau praėjo.

Jis padėjo man atsitiesti ir pabučiavo ranką.

Iškaitau kaip burokas. Generolas bučiuoja ranką penkiolikmetei. Tokia garbė teikiama tik ištekėjusioms moterims. Ir niekuomet nesuteikiama jaunai mergaitei.

– Taip, taip, vaikas krinta į akį, – kimiu balsu sušuko princesė Valerija, apsirengusi žydra suknia, kuri vilkosi grindimis, nes buvo pernelyg ilga, palyginti su nešiojamomis Ense, ir aš turėjau pasisukti į visas puses. – Meilutė, labai labai meilutė, – pasakė ji savo vyrui. – Kaip jūs manot, Edi? Pritariat man?

Kapitonas Šileris tylėjo, tačiau niekas nesistebėjo. Jis garsėjo kaip didžiulis tylenis. Kalbėjo princesė, jis tik klausėsi.

– O, mano Minka, – sušuko grafas Šandoras. – Ji atrodo kaip mūsų... kaip tikra moteriškutė. Taip, kaip bėga laikas...

O tada prie manęs žengė Gaboras, jam iš akių atvirai sklido susižavėjimas. Hermina kaipmat įspėjamai kilstelėjo pirštą, ir aš nunarinau galvą.

– Gerbiamoji panelė atrodo kaip pasakų fėja, – išgirdau sakant Gaborą, – ir tai ne tuščios pagyros. Tačiau dabar... Ar galėčiau supažindinti? Mano draugas Atila Nagis.

Pakėliau žvilgsnį – prieš mane stovėjo nepažįstamas vyras. Kiek vyresnis už Gaborą, be to, aukštesnis ir lieknesnis, itin krintančiu į akis pietietiškais bruožais veidu. Juodi kaip anglis lygūs plaukai, juodos akys, tiesi nosis, romėniškas profilis. Su siaurais aristokratiškais ūsiukais, ir jis taip grakščiai man nusilenkė, kad pamiršau nudelbti akis. Vėpsojau į jį kaip pakerėta, jis atsitiesė, nusišypsojo, o Viešpatie. Kas čia dabar? Stambūs balti nelygūs dantys, staiga jis pasidarė panašus į vilką. Išalkusį... ko? Tačiau nebesuskubau prisiminti, nes tarp mūsų įsispraudė generolas su prašmatnia raudona, auksu dabinta uniforma.

– Šalin letenas, Nagi. Balandėlė priklauso man.

Jis atkišo man ranką ir pats asmeniškai palydėjo į vietą. Tačiau kokią vietą! Šįkart atsisėdau ne prastajame gale, kaip dera jaunuomenei. Iškilmingai įsitaisiau iš dešinės jo prakilnybei, kaip tik priešais Gaborą, ir iš kairės grafui Šandorui, kuris it užburtas sekė kiekvieną mano krustelėjimą, lyg regėdamas pirmąkart. Ir visąlaik jo lūpos susižavėjusios šypsojo.

– Maloniai sveikinu atvykusią į mano *csárdá*,* – sugriaudėjo Zoltanas fon Borozis ir linktelėjo man. – Šiandien švęsim kaip gražiajame Vengrijos krašte. Valgysim, gersim, dainuosim ir šoksim, turi būti *linksma*. Gyvenimas *puikus. Hic et nunc!* * – Ir jis parodė į veidrodinę nišą, kurios nebebuvo įmanoma atpažinti.

---

* Smuklė (*veng.*)

** Čia ir dabar (*lot.*).

Ji buvo paversta muzikos paviljonu. Plačioji pliušinė sofa išnešta, o po raudonos, baltos ir žalios spalvos audeklo baldakimu laukė čigonai ryškiai žydrais, auksu siuvinėtais drabužiais: Moras, pirmasis smuikininkas, Janošas, antrasis, Karolis, kontrabosininkas, ir garsusis cimbolininkas Matijas, – ir generolui mostelėjus jie užgrojo.

– *Eljen*, Minka!!! Tai čardašas! Su paprika... – susižavėjęs šūktelėjo jo prakilnybė, o aš turėjau iš paskutiniųjų tvardytis, kad nepradėčiau koja mušti takto. Niekuomet gyvenime nebuvau girdėjusi aistringesnės muzikos. Beveik nė nepastebėjau, kaip buvo patiekti valgiai – mane visiškai pakerėjo melodijos. Kai kurios prasidėjo lėtai nuo malonaus liūdesio, paskui vis greitėjo ir greitėjo, darėsi vis linksmesnės ir pasiutesnės, ir visos baigdavosi gyvenimo džiaugsmo klyksmu.

Prie mūsų priėjo Moras, pirmasis smuikininkas, nusilenkė, atsistojo šalia princesės Valerijos ir ėmė griežti jai tiesiai į ausį aukščiausias, ploniausias, skambiausias melodijas. Suokė lyg paukštis, džiūgavo iš laimės. O paskui priėjo prie Herminos, tada aš vėl iškaitau, nes jis prisigretino prie manęs, ir aš atsidūriau dėmesio centre. Ak, ta saldi muzika. O kur dar deginantys gerbėjų Gaboro ir Atilos žvilgsniai. Man visiškai nauja padėtis. Tačiau tokia, prie kurios būtų galima priprasti.

Generolas sodriu, kurtinančiu bosu pritarė, kai būdavo pradedamos griežti dainos „Akacijų kelias" ir „Vakare paragavau raudono vyno". Buvo patiekti užkandžiai. Suglumusi žiūrėjau į lėkštę. Stambiai maltas saliamis. Riekė riebaus pašteto. Trys skiltelės rauginto agurko, tokios permatomos, kad net pabalusios... Nurijau seilę. Virėjo vengro menas. Valgyti šito negalėjau, nieku gyvu. *Mūsų* vyriausiasis virėjas buvo prancūzas. Buvau pratusi prie

lengvo valgio. O nuo tada, kai dėvėjau korsetą, mano skrandis streikuodavo, kaip ir tetos Julianos, kuriai irgi po kas antro kąsnio darydavosi bloga. Tačiau ir be korseto nieko nebūčiau nurijusi, nes nuo Gaboro artumo man užgniaužė gerklę. Kai manydavo, kad niekas nemato, jis rydavo mane akimis, aš irgi gaudžiau jį žvilgsniu. Kukliai nuleidusi blakstienas stebėjau kiekvieną jo judesį, buvo taip nuostabu ir nedora, kad pasisotinau vien susijaudinimu. O puota vos prasidėjo. Mums šauniai atnešė pupelių sriubos su lašiniais, žalumynų sriubos su aštriomis raudonomis dešrelėmis iš Debreceno, omleto su spirgučiais, ankštpipirių su aliejum, tokių aštrių, kad man degė net skrandis. Ir dar skrudintos, sviestu varvančios duonos su česnakais.

Bejėgiškai pasižiūrėjau į Herminą, kuri irgi beveik nieko nevalgė Ji kaipmat pakėlė galvą. „Tai barbariškumas, – bylojo jos žvilgsnis, – taip nevalgo joks kultūringas žmogus". Gaboras irgi beveik nevalgė, daugumą maisto paliko lėkštėje.

Tačiau kiti jautėsi kaip žuvys vandenyje. Kimšosi neįtikėtinus kalnus maisto, kvatojosi, gėrė ir gyrė, kad viskas nuostabu. O ant stalo nešė vis daugiau: Segedo guliašo, vengriško veršienos guliašo, vištienos su paprika, kiaulienos, dar daugiau ankštpipirių, žalėsių, grietinėlės, lašinių – mane pykino vien nuo vaizdo. Prieš mane dėjo didžiules porcijas. Uoliai baksnojau po valgius šakute, tačiau itin retai keldavausi ją prie burnos. Deja, mano vaišintojui tai neprasprūdo pro akis.

– Skanaukit, skanaukit, paukšteliuk. Valgykit, tik tuomet kas nors iš jūsų išeis. Va šito vyniotinio. Tik mes, vengrai, mokam gaminti tokį valgį. Mėgstam gardų maistą... – Jis neatitraukė akių, kol nurijau kąsnelį. – Šaunu! Na, nurijot

liežuvį? – Jis pakėlė taurę: – O dabar išgersim už mano gražiąją tėvynę. Už Dunoją. Už Tisą. Už stiprią, šlovingą, narsią vengrų tautą!!!

O paskui išpylė mėgstamiausią savo posakį: „*Extra hungariam non est vita!*“ Lotyniškai. Akibrokštas, nes jo reikšmė: „Tiktai Vengrijoje gyvenimas puikus!“ Tai šovinizmas ir gėda, taip aš mokiausi.

Pažvairavau į Herminą. Ji prikando lūpą. Tačiau šauniai kilstelėjo taurę ir nusišypsojo vakarėlio šeimininkui. Taip, ji netgi išgėrė jo garbei, ir, be manęs, niekas nežinojo, kaip ji kentėjo. Iš viso vakarėlis buvo ne jos skonio – nėra ko nė kalbėti apie pakeistą mano išvaizdą, – tai pastebėjau, vos mudvi peržengėme slenkstį.

Hermina tikėjo Habsburgais. Buvo matyti jau iš jos suknios. Juodos ir geltonos spalvos! Ji mylėjo imperatorių, nepaisančią tautiškumo Austriją. Ir neapkentė nacionalizmo, kuris darėsi vis madingesnis. Kaip ji kalbėjo vakar? „Imperija – tai turtinga, taikiais pagrindais susivienijusi Vidurio Europa. Tačiau visos tautos turi gerbti viena kitą, kad taip ir liktų. Bet čekus, serbus ir rumunus pagavusi didybės manija. Kaip ir kitas tautas. O vengrai apskritai laiko save tobuliausiais Dievo kūriniais. Po sutarties jie išmano viską kur kas geriau negu Vienos imperatorius. Ir mūsų priešai užsienyje tai žino. Jie kursto ir kursto, o jeigu ir toliau taip bus, tai netrukus visa Europa skaldysis makaules. Palauk! Tu dar pamatysi!“

– Apie ką galvojat, mieloji pussesere? – sugriaudėjo generolas, užgerdamas Herminą. – Morai! Matijau! „Graži mano mieliausioji!“ – Ir jis padainavo Herminai vengrišką meilės dainą, kurią ta išklausė su narsia šypsena. Visi puotautojai audringai paplojo, tada patiekė citrininių ledų, ir nelemtosios vaišės baigėsi.

Nuo stalo nukraustė kalnus lėkščių ir dubenų. Staltiesę apibarstė rožių žiedlapiais. Apšlakstė gaivikliais. Atnešė degtinės, o ponioms – šokolado ir vyšnių likerio. Sužinojom, kad tortų bus patiekta vėliau.

Generolas pakėlė ranką.

– Mieliausioji princese, mano Hermina, Šandorai, brangusis Edi, Atila, Gaborai, šįvakar mes surengėme šventę mūsų žaviosios Margitos...

– Ne Margitos! Minkos!!! – skubiai riktelėjo Hermina, tačiau generolas jos neišgirdo.

– Žaviosios Margitos, išgelbėjusios mane iš bjauriai nemalonios padėties, garbei. Dėl manęs ji atliko žygdarbį. – Jis susijaudinęs nusišypsojo. – Ji pasirodė prieš visiškai nepažįstamus žmones. Scenoje. Be baimės. Šauniai pagrojo visą operą iš natų kaip tikra virtuozė. Ir nepadarė mums gėdos, atvirkščiai! Tapo Enso heroje. Todėl norėdamas atsilyginti užsakiau šią menką dovanėlę, – jis išdidžiai nusišypsojo, – kukliam šio vakaro atminimui. Panele, tikiuosi, kad jums patiks!

Jis padavė man plonos baltos odos dėžutę. Joje – ant granato raudonumo aksomo – pūpsojo auksinė apyrankė. Vienų natų. Ketvirtinių, pusinių, sveikųjų, takto brūkšnių, penklinių, viskas buvo meniškai sudėliota ir sudarė raštą, atrodantį kaip nėriniai. Užsegimas – smuiko raktas. O iš kiekvienos sveikosios natos – jų čia nukalta apsčiai – žaižaravo tikras briliantas!

Žvilgt į Herminą – ar man leidžiama priimti dovaną? Ji linktelėjo galvą. Iš džiaugsmo mane visą užliejo karštis. Aš dar neturėjau papuošalų. Tai buvo pirmoji tikrai vertinga mano brangenybė.

– Tai gražiausi „Jaunosios gelbėtojos“ taktai, – paaiškino jo prakilnybė, – nukalti iš aukso, kad niekuomet neiš-

nyktų! Toks pat amžinas bus ir mano dėkingumas. – Jis čiupo už mano kėdės, veržliai prisitraukė ją artyn, paėmė mano ranką ir pabučiavo! Gaboro tėtė antrąkart pabučiavo man ranką! O paskui jis iškilmingai užsegė apyrankę, ir lyg pagal komandą svečiai pakėlė taures ir pratrūko šaukti: „Valio! Minka! Bravo!!!“ Čigonai užgrojo linksmą dainą: „Žirgo didelė galva, te jis liūdi už mane...“ Kvepėjo gvazdikai, tai buvo visiškos palaimos valandėlė!

Daina pasibaigė. Generolas liepė muzikantams išeiti, kad jie parūkytų ir pavalgytų. Ir vos likome vieni, jis vėl pakėlė ranką.

– Ko nepamiršau svarbiausio dalyko. Mūsų talentingoji šaunuolė Margita...

Valerija ir Hermina pasikeitė išgąstingais žvilgsniais.

– Pardon, jūsų prakilnybe, *Minka!* – nutraukė generolą princesė sodriu balsu, ir šįkart ją išgirdo.

– Atsiprašau! Minka... šiaip ar taip, ši meili mažulė... gyvenimas suteiks jai progą... – jis mūktelėjo didelį gurkšnį degtinės, staiga tarytum labai susijaudinęs, – šis dailus angelėlis... man trūksta žodžių. – Pasisuko į sūnų: – Gaborai, geriausiai papasakosi tu! – Ir jis plačiu mostu susivertė visą taurę.

– Kaip liepsit, tėte.

Gaboras pasilenkė į priekį, nusišypsojo visiems, o aš sutrikusi įsistebeilijau į apyrankę, ko nealpdama iš smalsumo.

– Mano dėdė, pulko vadas, – maloniai prašneko Gaboras, – nesupranta, kad čia, Ense, aš esu pats geriausias raitelis iš visų vyrų. Kitų metų rudenį aš baigiu karo akademiją. Tuomet būsiu leitenantas. O ką aš girdžiu? Kas nutinka, stojus į tarnybą? Esi pristatomas puskarininkiams ir privalai jiems paklusti. Sako, kad šie ponai jau dvidešimt metų

moko jodinėti, taigi ištisą mėnesį tu nė mur mur ir tik klausai. Jei pareikši savo nuomonę, tūpsi į daboklę.

Šįkart ir kapitonas Šileris pravėrė burną.

– Niekuomet nekenkia paklusnumas, – tarstelėjo jis.

– Joti mane išmokė mano garsusis tėtė, – išdidžiai pareiškė Gaboras, – aš klausau tik jo.

– Nuostabu! – Hermina gurkštelėjo vyšnių likerio. – Bet gal malonėtum mums paaiškinti, apie ką čia kalbama?

– Žinoma, mieliausioji teta. Aš susilažinau su savo dėde, kad išmokysiu visiškai nepatyrusį raitelį joti žingine, šuoliuoti ir elegantiškai šokti per kliūtis. Ir kur kas greičiau, nei tai sugeba bet koks iš jo jojimo mokytojų.

– Iki kurio laiko?

– Iki imperatoriaus gimtadienio rugpjūčio 18-ąją.

– Bet juk liko vos penkios savaitės, – sušuko Valerija.

– Penkios arba trys, – su palengvėjimu pasakė Hermina, – man nuo krūtinės nusirito uola. Jau išsigandau, kad tavo lažybos susijusios su mumis.

– Jos ir susijusios, – meiliai pratarė Gaboras.

Hermina suskliaudė vėduoklę.

– Šiandien popiet suderinome sąlygas. Mano dėdė nenusileidžia nė per nago juodymą. Jis reikalauja išmokyti ponią, dar niekuomet nesėdėjusią ant žirgo.

– Tačiau ne vieną iš mūsų, – pasibaisėjusi sušuko Hermina.

– Jeigu leisit, tai iš jūsų. – Gaboras žavingai nusišypsojo. – Su mumis tarėsi mano tėtė. Jis irgi nė kiek neabejoja... gerbiamoji panelė būtų pati tinkamiausia.

Tai štai koks planas. Skaisčiai išraudonijau. Ne sužadėtuvės. Jojimo pamokos. *Mon Dieu!*

Hermina ėmė gaudyti orą.

– Mesk tą iš galvos, – suriko pasipiktinusi. – Mano Minka yra puikiai išsilavinusi jauna panelė, rudenį ji važiuos į

pensioną! Nepakęsiu, kad ji būtų įtraukta į beprotiškas jūsų lažybas!

– Bet, Hermi...Neni... – linksmai sušuko generolas.

– Ne!!! Niekuomet! Manot, kad atvežiau ją į Ensą, kad numesčiau jums po kojų? Sutrypti?!

– Tikra tiesa, – žemu bosu pritarė jai Valerija, – pamirškit vaiką. Nieku gyvu nevalia!

– Deja, mes negalim, – vienu balsu sušuko Gaboras ir generolas.

– Gal leistumėt paklausti, kodėl ne?

– Mat... – Abu ponai pasikeitė suokalbininkų žvilgsniais: – Mudu prarastume didžiulį turtą!

– Jeigu išmokysiu gerbiamąją panelę joti iki imperatoriaus gimimo dienos, dėdė suplos man penkiskart po šimtą ir penkiasdešimt guldenų, – paaiškino Gaboras. – Jeigu negalėsiu, nesvarbu dėl kokios priežasties, tokią sumą turėsiu sumokėti jam. Štai kaip yra. Aš atsiprašau.

– Penkis šimtus penkiasdešimt *guldenų*? – pasibaisėjusi pakartojo Valerija. – Šitiek mano Edis uždirba per visus metus.

– Tu susilažinai dėl mano Minkos, net nepaklausęs manęs? – pasipiktino Hermina. – Kuo čia mudvi dėtos?

– Kaip sakoma, tai buvo tik būtinybė.

– Koks įžūlumas!

– Mielasis mano Gaborai, – princesės balsas pažemėjo per vieną oktavą, – ar esi kada nors regėjęs išauklėtą panelę ant žirgo?

– Ne, dar niekuomet.

– Ir vargu ar regėsi, – pabrėždama tarė Hermina. – Imperatoriškojo mergaičių pensiono auklėtinės ne dragūnai.

– Savaime suprantama. Taip. Tačiau gal dėl mūsų bus padaryta išimtis?

– Nė nesapnuok, – sušuko Hermina, ir mielas apvalus jos veidas iškaito. – Prašom man pasakyti, kodėl moteris turi sėstis ant žirgo, jei nėra jokios būtinybės? Kad susigadintų rankas ir prisitrintų nuospaudas kaip vežėjas? Kad būtų kratoma iš vidaus ir iš išorės, kad viskas jos galvoje susimaišytų, kad nusilaužtų koją ir visą gyvenimą šlubuotų? Niekuomet nelipsiu ant žirgo. Nelips ir mano Minka.

– Mieliausioji teta, aš net neabejojau, kad jūs mus paremsite.

– Ir kaip tau šovė į galvą ši bjauri mintis? – raudona iš pykčio suriko Hermina. – Nebenoriu šito klausytis! Daugiau nė balso! – Ji pašoko suspaudusi lūpas, čiupo už savo kėdės, apsuko ją ir atsisėdo, atgręžusi stalui nugarą. Deja, dabar ji atsidūrė tiesiai prieš besimaudančią nuogalę, tad skubiai nuleido galvą ir įsistebeilijo į parketą.

– Gaborai! Tučtuojau atsiprašyk! – sugriaudėjo generolas. – Kaip tu tai papasakojai, priekvaiši! Kur tavo protas? *Finis* skandalingam kuklumui. Kad tuoj pat šnekėtum, kas reikia, antraip kalbėsiu aš. – Ir vėl čiupęs taurę degtinės išlenkė ją vienu mauku.

Gaboras atsistojo, priėjo prie Herminos ir artistiškai priklaupė prieš ją ant vieno kelio.

– Karštai mylima vienintele teta, – paėmė jos ranką ir pabučiavo, – puolu jums po kojų, reikalaukit mano galvos, tačiau dar paklausykit dvi minutes.

– Kuriam galui turėčiau klausyti?

– Juk jūs negalėsit atmesti mano prašymo.

– Šit kaip? Tai bent gražumas. Stokis, stuobry. Pasipūtęs pamaiva! – Hermina iš paskutiniųjų tvardėsi, kad nenusijuoktų.

Gaboras pašoko ir pagarbiai pažvelgė žemyn į mano guvernantę.

– Na tai kalbėk, *greitai*. Kas yra?

– Jei laimėsiu lažybas, man bus leista pareikšti savo nuomonę per jojimo pamokas – ir tik tai man rūpi. Penkiskart po šimtą ir penkiasdešimt guldenų man nė motais. Jie skirti jums, jūsų vargšams. Vasaros pokylio daiktinei loterijai. Štai ką ketinau pasakyti, mieliausioji teta. *Merci*.

– Klausykit, klausykit! – džiugiai sušuko Valerija.

– Štai taip! – sugriaudėjo generolas. – Va koks planas. – Visi šoko ploti Gaborui, Hermina vėl atsisėdo prie stalo, sučiurleno juokas ir kalbos, tik aš sėdėjau pasibaisėjusi. Kaip tik jojimas. Kur kas mieliau būčiau pasimokiusi fechtuoti. Ar vaikščioti per lyną. Ar ryti ugnį...

– Aš jau padalinau pinigus, – sušuko princesė. – Hermina, paklausyk. Užsakysim žieminius batus visiems vaikams ir įsteigsim šalpos fondą. O girtuoklių vaikus išsiųsim į mokyklas, taigi Ense nebeliks beraščių. Sumokėsim už mokslą, nupirksim rašymo priemonių, o jei koks nors vaikas bus gabus ir norės studijuoti, apmokėsim jo mokslą universitete.

– Šventa tiesa. – Hermina linktelėjo galvą: – O jeigu bus gabi mergaitė, ją auklės geriausi mokytojai.

– Arba galima kaip reikiant pakvailioti, – prašneko Atila Nadis, – ir viską staiga išdalyti... tuomet vargšai nuskurėliai bent sykį savo gyvenime gaus po krūvą pinigų.

– Girtuokliams nevalia nieko duoti, – pasakė Valerija, – kaipmat viską išleis. Kiekvienas kreiceris nukeliaus į užeigą, o vaikams nieko nebeliks.

– Sumanymas steigti šalpos fondą nepaprastas. – Grafas Šandoras apmetė visus susirinkusius akimis. – Ką gi, Gaboras, jei jis iš tiesų yra toks geras jojimo mokytojas, kaip sakosi, ir jei mūsų šaunioji Margita nori pagelbėti vargšams... aš laiminu šią mintį.

– Valio, Šandorai! – sušuko generolas, ir dabar visų žvilgsniai vėl nukrypo į mane.

– Eikš eikš eikš, – šūktelėjo man Valerija.

– *Ma chérie,* o tu ką pasakysi? – Herminos balsas buvo labai susijaudinęs, tačiau ji bandė jį prislopinti smarkiai mosuodama vėduokle. – Tavęs niekas neverčia. Gerai pagalvok, svarbiausia – neskubėk.

Tačiau man buvo iškilusi dilema. *Factum est*: aš klaikiai bijojau arklių. Tiesa, kitus gyvūnus mylėjau: šunis, paukščius, beždžiones, kates, rupūžes, varles; man nieko nebaisu, galiu išgelbėti bet kokį vabzdį. Tačiau arkliai per dideli! Vos prie jų prisiartini, jie ima rodyti geltonus dantis, vartyti akis ir stotis piestu, lyg ketindami sutrypti kanopomis.

– Atidžiai manęs paklausyk, – kalbėjo toliau Hermina, – nepageidaujama, kad pensiono auklėtinės šoktų. Tačiau niekur neparašyta, jog draudžiama mokytis jojimo. Nemanau, kad susilauksi nemalonumų.

– Nė lapė nesulos, – pritarė jai princesė Valerija, – ir, mieloji mano Minka, aš taip pat mokiausi joti. Žinai, tai princesių auklėjimo dalis. Labai vargau. Tačiau... aš tik dusyk susilaužiau ranką ir kartą vos nenusisukau sprando, prieš pat savo vedybas, taip, tačiau iš rimtųjų nenukentėjau.

– Mieloji mano princese, – sušuko generolas, – ar jums *reikėjo* tą sakyti? Kaip tik dabar? Nelaimė nutiko jojant *naktį*, juk taip? Mes jodinėsim dieną.

Atila Nadis sukikeno, vėl atrodydamas kaip išbadėjęs vilkas.

– Gerbiamoji panelė bus Enso herojė. – Jis perliejo mane liepsningu žvilgsniu: – Gaborai, tik gaila, kad jodinėti mokysi tu. O gal perleistum lažybas man? Ko už tai reikalautum?

Kaip??? Mane mokytų šitas nepažįstamasis? Išsyk atgavau balsą ir generolui pasakiau:

– Žirgai tokie stambūs, jūsų prakilnybe. Ir nemėgsta manęs.

Generolas raminamai paplekšnojo man per ranką.

– Įsidėmėtina nesąmonė! Aišku, jie mėgsta jus. Turiu tris nuostabius arklius. Ryt vieną išsirinksit. Su vienu tai jau tikrai sutarsit. Ir atvirkščiai. Juk jūs ne baidyklė, kiek galima matyti.

– Tačiau aš bijau...

– Bijot? Tik jau ne mano mažytės Ados. Ji mylės jus kaip seserį. Pripratinta prie moteriško balno. Stebuklas, ne kumelė. Bėra. Ir veikiau smulki.

– Ir pati geraširdiškiausia kumelė pasaulyje, – paskubėjo sušukti Gaboras. – Nė sykelio nėra įkandusi ar spyrusi. Aplink ją sukiojasi vaikai ir šunys. Ji viską pakenčia. Ir tik įsivaizduokit: vakar katė jai tarp kojų atsivedė kačiukų. Tokį ji žadina pasitikėjimą.

– Taip, mano mieloji, mažoji Ada, – gražbyliavo generolas. – Atsivežiau ją savo būsimajai nuotakai. Tačiau pasaulis tuščias ir nykus, aš jos dar neradau. Taigi ji padės mūsų mažylei laimėti pergalę. Ak, ta raganiūkštė Ada! Jos kraujas su paprika. Geriausios kilmės meilutė. *Parva sed apta.*

Ir vėl lotyniškai: maža, bet šauni. Kaip jau minėta, generolas puikiai mokėjo lotyniškai, kaip ir visi išsilavinę jo tėvynainiai. Lotynų kalba Vengrijoje buvo valstybinė dar prieš savarankiškumą, ir kilmingieji ją tebevartojo. Tačiau iš to buvo aišku, kad geriausias raitelis įkaušęs. Žinojom tą iš Gaboro.

– *Carpe diem!* – vėl pasakė man generolas. – Pasinaudok diena! Ar pasiryžot? Metas.

Pažvelgiau į visus.

Mane vėrė septynios akių poros.

– Širdele, jūs apsupta. Esat suokalbio auka. Pasiduokit.

– Neturiu jojimo batų, – tariau tyliai.

– Puiku, – generolas globėjiškai nusišypsojo, – ryt susitiksim. Ir žengte pas Eibelsbergerį matuotis batų. Paskui šmaukšt pas ponią Cyrmiler.

– Jojamosios suknelės? – susijaudinusi paklausė Hermina, nes Lili Cyrmiler turėjo Ense siuvyklą ponioms.

– Gražiausios, kokią tik įmanoma pasiūti. Iš geriausios medžiagos, prašmatniausią, mes ne skudurininkai. Argi ne, Šandorai? Jei jau mes, husarai, ko nors imamės, tai iš peties. Su *paprika*.

– O ką darysim, kol viskas bus gatava? – susirūpino Hermina. – Laikas tai bėga.

Gaboras pritardamas linktelėjo galvą.

– Ryt jau turėtume treniruotis. Vakare manieže. Gal kol kas ponios ką nors surastų! Kaip pakaitalą?

– Žinai, Minka, tu gausi mano dukterėčios Eugenijos batus, – sušuko princesė. – Manau, jūsų dydis vienodas. O teatre yra jojamoji suknelė, turėtų tau tikti. Tiesa, ne visai tavo spalvos, kavos rudumo, su rožiniais pagražinimais, tačiau ryt pasižiūrėsim, ar ji tinka.

– Moteriškas balnas paruoštas. – Gaboras pasižiūrėjo į mane maldaujančiomis akimis, o jo balsas virpėjo: – Pasikliaukit manim, gerbiamoji panele. Saugosiu jus kaip savo akies vyzdį. Jeigu jums kas nors nutiks, garbės žodis... aš nusišausiu.

Visi nusikvatojo iš jo patikinimo, tačiau aš susijaudinau iki širdies gelmių. Jo žvilgsnis, balsas... Jis atrodė tikrai nusiminęs. Ir man buvo labai jo gaila. Įsitempęs jis sėdėjo priešais, neatitraukdamas nuo manęs savo gražių mėlynų akių. O greta jo Atila rijo mane įsimylėjusiu žvilgsniu.

– Na, kaip? – paklausė grafas Šandoras. – Sprendimas priimtas?

– Jeigu panelė fon Frišenbach sako, kad aš sugebėsiu, – pratariau kuo nerūpestingiau, – tai iš paskutiniųjų pasistengsiu.

– Ar aš neįspėjau? – sugriaudėjo generolas. – Širdulės kraujyje yra paprikos. – Ir nė nesusigaudžiau, kas nutiko,

kai jis apglėbė mane per pečius, priglaudė prie krūtinės, kilstelėjo mano galvą – ir pabučiavo į lūpas.

Tiesa, iškart mane paleido, tačiau aš iškaitau kaip žarija, nusisukau ir užsidengiau vėduokle. Vis dėlto pamačiau, kaip sustingo Hermina. Valerija išpūtė akis, Atila Nadis suraukė antakius, o Gaboras išbalo kaip sniegas. Paskui skubiai čiupo taurę, kilstelėjo į mane, sušuko: „Valio panelei!", išlenkė ją vienu mauku ir trenkė į sieną.

Atila tuojau pasekė jo pavyzdžiu. Ir kapitonas Šileris, ir grafas Šandoras, ir generolas. Dūžtančias šukes užtrenkė muzika, nes grįžę čigonai pradėjo groti, ir vėl tas svaiginančias melodijas, saldžias ir patrakėliškas vienu metu.

Generolas pašoko.

– Hermi... Neni. Tu leisi?

– Tačiau labai trumpai, – griežtai sušuko Hermina.

Generolas nusilenkė man.

– Ar galiu pakviesti? Dabar rimtai pasimokysim čardašo. Raitelei tai privalu. – Ir nusivedė mane ant parketo. – Taigi. Pirštus ant mano peties. Tik tvirtai įsikibkit. – Jis apėmė delnais mano liemenį. – Dabar du žingsnelius į dešinę. Ir du žingsnelius į kairę. *Žingsnelius*. Elegantiškai.

Čigonai užgrojo aistringą dainą: „Miela, atidaryki man duris". Mudu pradėjome šokti.

Buvo labai linksma. Jutau į nugarą įsmeigtas Gaboro akis ir stengiausi šokti ypač grakščiai. Nesunku – du žingsneliai į dešinę, du žingsneliai į kairę.

– Tiesiai, – šaukė generolas. – Įsidėmėkit: lyg prarijusi mietą. Atstatyt krūtinę. O ypač svarbu: *nesikraipykit*. Tai ne turkiškas pilvo šokis. *Suktis visu* kūnu. Taip. Galvą aukštyn. Žvilgsnis išdidus. Ugningas, bet ne gašlus.

Mudu atšokom iki nišos, mano sijonai plaikstėsi į visas puses, pasidarė karšta, trūko oro, tačiau pirmąkart šokau

su vyru kaip suaugusi, ir viskas atrodė iš tiesų pikantiška, nes Gaboras ir Atila rijo mane akimis.

– Matot, – švelniai pasakė generolas, – vedžioju aš, tačiau mudu esam vienas kūnas. Kaip ir jojant. Ten irgi nesvarbu, katras yra šeimininkas, o katras arklys. Būtina susilieti, kai joji ir kai šoki, antraip trūks paprikos ir nebus jokio polėkio.

Šokome, kol baigėsi daina. Ir staiga princesė Valerija atsistojo ir priėjo prie mūsų.

– Zoltanai. Pašokit su manim. Nebepajėgiu nusėdėti! Ši muzika varo mane iš proto.

– Su didžiausiu malonumu, – sušuko generolas. – Tik palydėsiu panelę...

Tačiau tada pašoko Gaboras.

– Ar leisit man, tėte. Gal mes trupučiuką pasimokytume? – Generolas maloningai linktelėjo galvą. Čigonai užgrojo „Nemyliu geltonplaukių".

– Aš irgi nemyliu, – nesitverdamas laime sušuko Gaboras, – myliu karštakraujes juodaplaukes. – Ir apėmė delnais mano liemenį.

Tą valandėlę pasikeitė pasaulis.

Staiga mano sieloje kažkas uždainavo, daina vis garsėjo, kol pasiekė mano ausis. Beveik nebegirdėjau čigonų grojimo. O kai uždėjau rankas ant plačių Gaboro pečių ir pajutau stiprias jo rankas, manyje dar smarkiau uždainavo... šįkart ir pilve.

O paskui pradėjom šokti. Du žingsneliai į dešinę, du žingsneliai į kairę, kol viduje visa virpėjau, lyg nuo pat galvos iki pirštų būtų buvusios ištemptos storos, skambančios stygos, lyg būčiau muzikos instrumentas, keista vizija. O kai Gaboras mažumėlę tvirčiau priglaudė mane prie krūtinės, uždainavo ne tik mano pilve, galvoje, krūtinėje, regis, staiga aš atsiplėšiau nuo žemės ir *pakibau* virš parketo.

O Viešpatie! Kas gi tai?! Ar man prasideda džiova? Mažų mažiausiai!

– Jūs šokat lengvai lyg plunksnelė, – pasakė Gaboras, žvelgdamas susižavėjusiomis akimis, – jūs šokat kaip tikra vengrė. Lyg visuomet būtumėt mokėjusi. *Je vous aime, ma chérie. Je vous aime.*

Ir staiga man tarytum nušvito akys.

Tai ne džiova! Tai meilė!

Šitaip jautiesi, kai *myli!*

Na ir jėga! Panaši į jaudulį per „Jaunąją gelbėtoją" – geras palyginimas.

Lyg apalpusi leidausi vedama Gaboro, mes apsukome apskritą stalą, atsidūrėme priešais nišą šalia generolo.

– *Húzd rá czigány*! – šūktelėjo Gaboras čigonams.

– *Húzd rá czigány*! – sugriaudėjo generolas.

Kita melodija buvo dar greitesnė Nuostabu. Dabar jau girdėjau muziką ir atsidaviau Gaborui, lyg būtume šokę daugelį metų. Buvom vienas kūnas, kaip ką tik sakė generolas, pasaulis aplink mus išnyko, taip puiku, taip puiku... Būčiau galėjusi klykti iš laimės.

Tačiau staiga priešais išdygo generolas ir iš aukšto nužvelgė mane totoriškomis akimis:

– Gaborai, tu šoksi su princese.

Nė nesusigaudžiau, kas nutiko, jis prisitraukė mane artyn.

Tučtuojau nutilo daina ir aš lioviausi skriejusi. Tebestovėjau ant parketo, bet neilgai. Zoltanas fon Borozis prispaudė mane prie krūtinės ir ėmė sukti ratu, vis greičiau ir greičiau, kol man apsvaigo galva ir nebesiekiau bateliais žemės.

Tada generolas ėmė juoktis. Sugriaudėjo: „*Eljen*, Minka!" ir iškėlė mane aukštyn, delnais suspaudęs liemenį.

– Tai... vaps-vos... lie-muo... vien... pažiūr-ėjus... galima... pa-milti.

Ir jis vis kėlė mane aukščiau ir aukščiau sau virš galvos. Šoko svirduliuodamas ir batais garsiai mušdamas ritmą.

Ar čia dar čardašas? Tikrai ne. Tačiau nieko nespėjau pagalvoti. Čigonai apsupo mus ratu, ragino garsiais šūksniais ir taip grojo, lyg ketindami padegti pragarą. Mano ausyse skambėjo cimbolai, oras įkaito nuo daugybės žvakių, viskas aplinkui svyravo.

Generolas vėl nuleido mane ant grindų ir užsidėjo mano rankas sau ant pečių. Įsikibau į jį, antraip būčiau pargriuvusi. Jis vėl nusijuokė, tvirtai suspaudė mane per liemenį ir ėmė sukti lyg vilkutį. O paskui šaižiai sušvilpė ir sviedė mane į orą. Suklykiau iš siaubo, tačiau jis mane sugavo.

– Minka! Minka! Gražuolėlė Minka! – dainavo jis kurtinamu bosu.

– Liaukitės!!! – Tai buvo Herminos balsas. – Tuoj pat liaukitės, dar ją užmušit!

Mažoji mano guvernantė prasibrovė pro čigonus ir dabar stovėjo tiesiai prieš mus. Apvalus jos smakras drebėjo iš pasipiktinimo. Liovėsi šokę ir Gaboras su Valerija. Pusgyvė kabojau generolo glėbyje, čigonai grojo toliau.

– Ar niekas manęs negirdi? – suriko Hermina, dabar jau paraudusi iš pykčio. – Duokit jai ramybę, jei jau ji turi mokytis joti! Arba tuojau pat manęs paklausysit, arba mes *rytoj išvažiuojam!*

Tai padėjo. Generolas šypsodamasis jai nusilenkė ir paleido mane. Hermina apsikabino mane ir nusivedė atgal prie stalo. Pavargusi susmukau ant savo kėdės, visiškai suplukusi, gaudydama kvapą.

Prakeiktas korsetas. Turėjau sukaupti visas jėgas, kad nešnopuočiau kaip dumplės. Tačiau tikrai damai šnopuoti nevalia. Skubiai išskleidžiau vėduoklę ir ėmiau kvėpuoti išsi-

žiojusi, vos traukdama orą, kaip man buvo rodžiusi teta Juliana. Oro! Oro! Oro! – galvojau. Dūstu. Tikriausiai Gaboras to nepastebės. Gal paskui nebemylės manęs. Beje, jis *labai* susirūpinęs žvilgčiojo į mane. Tačiau man į pagalbą atskubėjo lemtis.

Raudonosios svetainės durys atsidarė – ir pasirodė Lizi, stumdama gėlėmis išpuoštą vežimėlį, ant kurio stovėjo trys sidabriniai padėklai su puikiais tortais.

Ji kaipmat prikaustė visų žvilgsnius. Buvo apsirengusi suknele, su kokia dar niekuomet nebuvau jos mačiusi: turkio spalvos, kaip ir jos akys, šone raukta, su baltais žirneliais ir tokia ankšta per liemenį, kad, matyt, ko neapalpo, verždamasi korsetu. Juosmens apimtis buvo daugių daugiausia penkiasdešimt septyni centimetrai, puikus laimėjimas, mat nors Lizos gražumynai apačioje bei viršuje ir nelipo iš korseto, ji buvo stebėtinai apvalaina ir žydinti.

Tačiau suknelė atidengė ir kaklą. Ir kas gi taip džiugiai spindėjo ant šio putnaus, balto kaip sniegas kaklo? Nuostabus briliantinis kryžius. Išsigandusi paleidau iš rankos vėduoklę. Lizi turėjo kilmingą garbintoją. Ir dabar tai rodė mums. Be to, ji buvo be prijuostės ir baltos kepuraitės. Vešlūs, geltoni kaip auksas plaukai išmoningai sukelti aukštyn ir supo jos veidą kaip vainikas. Ji buvo tokia žavi, kad taip ir likau išsižiojusi. Be tarnaitės drabužių ji atrodė kaip kilminga ponia. Tačiau juk jai nederėjo šitokiai staipytis prieš mus. Ar jai pasimaišė? Dėl šios priežasties galėjo būti atleista.

– Na, tu ir išsigašinai, – tarė princesė Valerija savo žemu balsu. Lizi tūptelėjo, išdidžiai šypsodamasi raudonomis lūpomis.

– O, štai ir ji! Mūsų tortų fėja, – sugriaudėjo generolas. – Eikš greičiau pas mane, dailusis padarėli. Tai ką tu atnešei mieliesiems mano svečiams – pasigardžiavimui?

– Jums leidus: „Esterhazių“ tortą. „Zacherių“ tortą ir „Dobošų“ tortą. – Lizi nusišypsojo jam ir žemai pritūpė: – Pyragaičių su kremu, orinių, vamzdelių su plakta grietinėle. Visi šviežutėliai ir skanutėliai. Šiandien man darbas rankose tirpte tirpo.

– Matyti. – Jo prakilnybė čiuptelėjo jai už smakro. – Gražuolių ir kepiniai gražūs. Žinai, Lizi...

Daugiau nieko nebegirdėjau, nes apsižiūrėjusi pakraupau: kairysis mano keliaraištis! Aš jį pamečiau. Kai generolas pažaidė su manim kaip su kamuoliu, jis atsipalaidavo, o kai vogčiom pasigrabinėjau po stalu – jo nebebuvo!

O Viešpatie! Gal jis tįso ant parketo?

Nepastebimai pasikėliau nuo kėdės. Be reikalo jaudinausi! Nieko nematyti. Taigi jis dar ant mano kūno. Tačiau kur?

Dešiniu bateliu po keletu sijonų atsargiai persibraukiau per kairę koją. Štai kur jis. Lyg žiedas kabo palei čiurną. Kiek jau laiko? Dabar negalėjau išeiti iš kambario. Kai šitokio trumpumo suknelė, kokios dėvimos Ense, jį pamatytų visi. Atila! Grafas Šandoras. O Gaborui pasirodyčiau juokinga. Neįmanomas daiktas.

Daug nesvarsčiusi, nusimoviau jį. Štai. Dabar guli po stalu. Tačiau... kaip man jį paimti? Susilenkti nepajėgiau, bet to nepagalvojau. Tai buvo ypatingas keliaraištis, ne odinis su sege, ne – iš brangios brazilietiškos gumos, pagražintas rožiniais šilkiniais lapeliais. Ir ant jo baltais mažulyčiais stiklo karoliukais buvau išsiuvinėjusi savo vardą.

Pašnairavau į Gaborą ir susidūriau žvilgsniu su Atila. Jis apžiūrinėjo Lizi nuo galvos iki kojų vėl lyg išbadėjęs vilkas. Taigi mėgsta saldumynus.

– Ko kremtasi mūsų balandėlė? – pasigręžė į mane generolas. – Valgyti! Valgyti! Tada pamiršti visus rūpesčius. –

Ir ant mano lėkštės atsidūrė putnus pyragaitis. – Štai, – jis atkišo man degtinės taurelę, – prašom išlenkti. Ji išvalo skrandį. Paskui lyg niekur nieko susikimšit penkis gabalėlius torto.

Pirmąkart gyvenime paragavau degtinės, ir gėrimas nusvilino mane kaip ugnis. Tačiau alkio nesukėlė, o tik apsvaigino. Todėl pamiršau keliaraištį, per vėduoklės kraštelį visąlaik žvilgčiojausi su Gaboru ir beveik neprisiminiau, kaip baigėsi vakarėlis. Staiga Lizi išgaravo. Buvo patiekta vaisių krištolinėse vazose. O paskui, nebeprisimenu kelintą valandą, staiga atsirado Ernis. Su trumpais pilkais naktiniais marškiniais, basas, žiūrėdamas į mus nustebusiomis rudomis akimis. Jo atsikišusios ausys raudonavo.

– Daug daug kartų atsiprašau, nenorėjau trukdyti jūsų puotos. Tačiau Stebuklas šėlsta.

– Šėlsta? – pakartojo generolas grėsmingai ramiu balsu. – Kodėl?

– Nenori miegoti. Nori maištauti.

Generolas, ką tik labai patenkintas savimi ir pasauliu, suraukė kaktą. Juodi antakiai susiliejo į tiesų brūkšnį.

– Maištauti? – pakartojo jis grėsmingai. – Kodėl?

– Nes, – maloniai paaiškino Ernis, – jo širdis kaip ementalis. Vienų skylių. O kiekvienoj skyliukėj lindi išdykęs velniūkštis ir vypso. Sudraskė patalus, nebėr gražiojo naujo apkloto. Visas kilimas nuklotas brangiausiomis skiautėmis.

– Sudraskė apklotą? – sugriaudėjo generolas. – Jis taip elgiasi tik tada, kai būna *pririštas*. Viešpatie aukščiausiasai. Tai vėl pririšai virve vargšę beždžionėlę ir pasprukai? Buvai pasivaikščioti, taip? Apačioje, pas Puka, taip? Gertynės arklidėje?

– Ne gertynės, – maloniai patikslino Ernis.

– Ne gertynės?

– Ne gertynės. Aš išmečiau tik *mažą*...

– O smegenys vis tiek nuseko! – pasiuto generolas. – Jeigu naktį manęs nėra, turi sėdėti su Stebuklu. Kartojau šimtus sykių. O dabar dumk. Atnešk jį čia.

Ernis romiai spoksojo į plikus kojų pirštus.

– Šiandie tas nenauda manęs nemėgsta, – tarė jis švelniai. – Kandžiojasi, vos prisitaiko.

Gaboras pašoko:

– Jums leidus, tėte, aš viską sutvarkysiu.

Generolas maloningai linktelėjo. Paskui mostelėjo, ir Ernis galėjo pasišalinti. Meiliai šypsodamasis ir žemai lankstydamasis, jis nuėjo, tačiau pirma Hermina vogčiomis įspraudė jam į ranką pilną pyragaičių savo lėkštelę. Ernis palaimingai išsiviepė, generolas apsimetė nieko nematęs, o netrukus sugrįžo Gaboras, nešinas Stebuklu, kuris atrodė visai nepašėlęs, bet apsimiegojęs. Gaboras atnešė jį glėbyje kaip vaiką, priėjo prie mūsų, padėjo beždžionę tėvui ant kelių ir vos palytėjo mano kairę ranką. Žaibas nebūtų stipriau nukrėtęs.

Ir vėl viskas mano viduje uždainavo, regėjos, kad visos jėgos perėjo Gaborui, o aš likau čia galutinai išsekusi.

– Taip, mano spurgiuk, vargšas mažulėli, – šūktelėjo susijaudinęs generolas, – ir vėl kankinamas tik todėl, kad esi gyvulėlis, o ne žmogus? Pririšti mano branguoliuką? Tačiau jis narsiai gynėsi. Sudraskė patalus ir išvijo Ernį. Tas daugiau niekuomet nekiš nagų. Ne, ne, ne. Sakykit, – paklausė manęs generolas, – ar kada nors matėt tokį meilų, klusnų, išauklėtą beždžioniuką?

– Niekuomet, jūsų prakilnybe, – pralemenau.

– Kas nutiko? Jūs baltutėlė kaip popierius?

– Ji pavargo, – suriko Valerija, atidžiai stebėjusi mane visą laiką. – Vaikui metas miegoti.

Tą valandėlę ilgomis letenomis Stebuklas apsikabino generolą už kaklo, ir visus labai sužavėjo toks meilus elgesys. Paskui jis atsistojo ant užpakalinių letenų ir gudriai apsidairė.

– Atsargiai! – įspėjo Gaboras.

Tačiau pavėlavo. Vienu vieninteliu elegantišku šuoliuku Stebuklas stryktelėjo ant stoginės ir klykaudamas iš smagumo ėmė šokinėti mums virš galvų. Pasipylė raudonų, baltų ir žalių ankščių lietus, tada Stebuklas šastelėjo ant grindų, balsu krykšdamas nulėkė palei sieną, vikriai apvertė vazą su gėlėmis po nuogale ir, žviegdamas iš laimės, įkišo galvą tarp šlapių gvazdikų.

– Ar tu išprotėjai? – įniršo generolas.

Gaboras su Atila kaipmat pašoko, ir prasidėjo gaudynės. Spiegdamas iš linksmumo Stebuklas strykčiojo, be jokių pastangų lyg atsimušantis kamuolys. Tada kapitonas Šileris užtvėrė jam kelią, ir beždžionė it patrakusi šmurkštelėjo po stalu – kur gulėjo rožinis mano keliaraištis! Gaboras ir Atila suklupo ant kelių ir kuo skubiau nulindo jai iš paskos.

Matyti negalėjau nieko, nes staltiesė siekė parketą. Tačiau tučtuojau prablaivėjau. Čigonai liovėsi groję, staiga įsiviešpatavo tyla, krykštelėjimas – kas gi čia dabar? Kažkas palietė... mano dešinę *koją!!!* Pirštai apglėbė *čiurną*, nuslydo aukščiau, po sijonais, per *blauzdą* mažne iki paties *kelio!!!* Sėdėjau lyg suparalyžiuota. Nedovanotinas įžeidimas.

Staltiesė sujudėjo. Išniro Atila, rydamas mane akimis. Ar šis nepažįstamasis išdrįso?.. Paskui jį – Gaboras su beždžione glėbyje. O gal Gaboras?

– Duok čia, tą bestiją.

Generolas paėmė ant rankų savo numylėtinį, kuris iškart vėl paspruko, įšoko į veidrodžių nišą ir išplėšė iš pir-

mojo smuikininko stryką. Generolas pratrūko grėsmingais lotyniškais keiksmažodžiais, visi sukilo, ir per tą sumaištį aš sutikau Gaboro žvilgsnį. Jis vėrė mane – trumputėlę akimirką, sklidinas ilgesio, meilės ir laimės. Paskui Gaboras nusisuko.

Tačiau ką aš pastebėjau, kai jis bėgo prie kitų? Pamačiau iš dešinės jo rankovės išlindusį rožinio šilko galiuką.

Gaboras turėjo mano keliaraištį!

Sėdėjau lyg ištikta smūgio. Jis gavo meilės įrodymą. Ir tikrai galvojo, kad tyčiomis numečiau. *Mon Dieu!* Kuo jis mane laikė?

Visa išraudonijau ir užsidengiau vėduokle.

Taip baigėsi mano pirmoji įsimylėjusios *beauté* diena. Kiti įvykiai vėliau buvo ne mažiau audringi.

AŠTUNTAS SKYRIUS

Tą trumpą naktį po vengriškojo vakarėlio iš susijaudinimo nesudėjau nė bluosto. Gulėjau aukštielninka savo gražioje lovoje ir, kai pirmasis strazdas saldžiu balsu paskelbė dieną, vis dar nemiegojau.

Mąsčiau apie meilę. Apie Gaborą, jojimo pamokas, keliaraištį ir svetimą ranką ant savo kelio. Man nedavė ramybės ir Valerijos jojimas naktį. Tačiau labiausiai stebėjausi pačia savimi. Aš iš tikrųjų įsimylėjau. Kaip tarnaitė. Ir man patiko.

Niekuomet nesijaučiau esanti tokia graži kaip tada, kai mane smaigstydavo susižavėjęs Gaboro žvilgsnis. O tas dainavimas ir skriejimas, tas jaudulys ir laimė – tai sau leisti galėjo Jozefa ir storulė Cilė, ir Lizi, ir bet kuri skalbėja, virėja, jos parankinė, bet kuri mergina, neturinti nei luomo, nei padėties ir pati užsidirbanti duonos kąsnį gali leisti sau meilę. Ir yra laisva. Gali tekėti iš meilės, ne iš pareigos. O Dieve, kaip toms moterims gera!

Dabar supratau ir Valeriją. Dar neminėjau, tačiau Valeriją taip pat gaubia paslaptis, laimė, mano teta mėgsta pikantiškas istorijas ir išklojo man viską tučtuojau, žinoma, kai švenčiausiai prisiekiau tylėti. O buvo taip:

Edis Šileris, jos vyras, buvo Valerijos brolių fechtavimo mokytojas: geltonplaukis šaunuolis, mylimas ir elegantiškas, tačiau žemakilmis, neturtingas ir nieku gyvu neprilygs-

tąs Valerijai, nes ji Bavarijos princesė, mūsų imperatorienės giminaitė. Ji galėjo ištekėti tik už princo, geriausia – valdančios giminės, taip manė ir ji pati, kol išvažiavo į kelionę aplink pasaulį. Dvejus metus ji maišė Indiją ir Afriką, lydima tik kompanionės, kambarinės ir apsauginių, ir grįžo visiškai pasikeitusi. Staiga ėmė palaikyti respubliką, smerkti imperatorių ir karalius, stojo už meilę ir prieš tikybą. *Ji nebetikėjo pragaru!*

Ir troško matyti moteris, studijuojančias *universitete!*

Kaip visi žino, princesei nevalia patirti asmeninės laimės. Ji teka tik tada, kai vedybos atneša naudos tėvynei. Tai valstybinis reikalas. Tačiau Valerija iškart atstūmė penkis kunigaikščius, du prūsus, du austrus ir vieną saksą, sumaišė savo seserims protą meilės, laimės ir laisvo vyro pasirinkimo reikalavimais, o paskui staiga pamilo fechtavimo mokytoją, taip, ji buvo aptikta jo stipriam glėby prieskoninių žalumynų darže už pilies vieną rasotą gaivų gegužės rytą.

Tikras skandalas! Šilerį kaipmat išvijo, o Valerija turėjo prisiekti daugiau su juo nesimatyti. Tačiau niekas ja nepasitikėjo. Ji buvo saugoma kaip valstybės iždas, tačiau niekas nepadėjo. Valerija davėsi pagrobiama, tikrai meistriškai pagrobiama iš Miuncheno miesto rūmuose jos dėdės surengtos puotos.

Po užkandžių ji išėjo – ten, kur ir imperatorius vaikšto pėsčias, išlipo pro langą, apsitaisiusi melsva vakarine suknia, o apačioje jos laukė Edis Šileris ant žirgo, vedinas kitu, jau pabalnotu, ir juodu nušuoliavo tolyn, į naktį. Ir kol pastebėjo, kad ji pabėgusi, jos ir pėdos seniai buvo ataušusios, ji gyveno užsienyje, varganam bute ir saugi.

Tačiau tas varganas butas netrukus virto gražiu, nes Valerija turėjo pasogą. Ense buvo suruoštos ramios vestuvės, audra nurimo, skandalą visi pamiršo.

Dabar Šileris yra dragūnų kapitonas, Valerija – paprasta jo žmona, tačiau vis dėlto visi vadina ją „princese". O vyriausia jos duktė Ksenija, – jei man bus leista pabrėžti, – gimė septynių mėnesių, kaip ir aš.

Šiaip ar taip, tas garsusis jojimas įvyko *pagrobimo* naktį, kai ji vos nenusilaužė sprando.

Ši mintis vėl sugrąžina mane prie jojimo pamokų, apie kurias vis svarsčiau pusę nakties. Ar ir Gaboras turi galvoje pagrobimą?

Gal turėjau išmokti lėkti risčia, šokti per tvoras ir griovius todėl, kad jis paspruktų nuo turtingosios Elvyros? Kad jeigu prireiks, galėtų pagrobti mane ir apgyvendinti varganam bute?

Kadangi laiko mane nedorovinga, nes atsakinėju į jo laiškus ir mėtau keliaraiščius kaip meilės įrodymą?

Ne. Priežastis jojimo pamokoms tiesiog genialiai sugalvota. Mat ar dažnai gali matytis jauni? Vieną, du kartus per savaitę per koncertų ir spektaklių repeticijas, sekmadieniais ir per šventes bažnyčioje, ne dažniau. O mudu matysimės kiekvieną vakarą. *Kasdien* iki rugpjūčio 18-osios. *Trisdešimt šešis kartus!* Štai koks planas. Be to, Gaboras anaiptol ne aklas. Jis pastebėjo, kad jo tėvui atrodau labai miela. Gal turiu išmokti joti, kad jis nuoširdžiai mane pamiltų? Ir priimtų kaip marčią? Ir – kas žino – padovanotų pasogą?

Krūptelėjau, išgirdusi skambų šaižų trimito balsą. Penkios valandos. Signalas iš kareivinių. Keičiasi raitelių sargyba. Jau seniai prašvitę.

Rankomis apsičiupinėjau kūną. Dar viena priežastis nemigos nakčiai: kankinamas skausmas. Po klaikaus suveržimo iki keturiasdešimties centimetrų mano liemenį išmargino skausmingi, melsvai raudoni, duriantys ir degantys ruožai.

Atrodė siaubingai. Ir kai atsiguliau, ten taip tvinksėjo kraujas, lyg mano juosmenyje būtų atsiradusi antra širdis. Siutau vien nuo minties, kad po dviejų valandų vėl turėsiu lįsti į korsetą... tačiau neilgai. Dėl Gaboro dar sykį būčiau taip pat smarkiai veržusis, tačiau šiandien nereikėjo.

Turėjau apsivilkti geltona vasarine suknele iš Vienos, penkiasdešimties centimetrų pločio per juosmenį, nes kad ir kas būtų, reikėjo eiti į madų atelje.

Be to, buvau pakankamai graži. Šukuosena dar tvarkinga. Kaip jau minėjau, gulėjau aukštielninka, ant prancūziško volelio po sprandu ir su tinkleliu ant galvos – baisingai nepatogu, tačiau plaukai lyg ką tik sušukuoti. Net ir be šilko gėlių vis dar atrodžiau kaip jauna panelė, ne kaip vaikas, o man tik šito ir reikėjo.

Švariai nusipraususi ir apsirengusi, Cilės padedama, laiku nuėjau pas Herminą. Pusryčiai jau buvo patiekti – beje, nepamirštami, nes po jų mano pasoga atsidūrė kitoj šviesoj.

Vos susėdome prie apskrito pintinio stalo, apdengto baltu damastu, energingai pasibeldė ir vidun įėjo mano teta, visa suplukusi, nes lipo du aukštus kaip pajėgdama greičiau.

Apsirengusi melsva suknele ir apsimovusi melsvą turbaną, nes dar nesusišukavusi, ji susmuko priešais mus ant pintinio suolo ir kaip pašėlusi ėmė mosuoti vėduokle.

– Ar tai tiesa? – sušuko susijaudinusi. – Mūsų Minka mokysis joti?

– Taip, – atsakė Hermina, – tik įdomu, iš kur tu žinai. Mes niekam net neužsiminėme, o ponai, kurie tai žino, dar miega.

– Visi *namai* žino, – įsikarščiavusi sušuko mano teta, – virtuvėje tik apie tai ir tarška, o Lizi viską papasakojo *man*, su smulkmenomis, anksti rytą, kol dar nebuvo atnešta kavos. Pamaniau, kad ji svaičioja.

– Lizi? Iš kur ji žino smulkmenas? – nusistebėjo Hermina. – Pala. Taip. Ji juk patiekė mums tortus. Tačiau tuomet niekas nė žodžiu nepaminėjo jojimo.

– Vadinasi, tai tiesa?

– Tiesa. Ir prasidės netrukus. Po pusryčių susitinkame Cyrmiler atelje. Rinksim jojimo suknelę.

– Čia tai bent, – uždususi nusistebėjo teta. – Kokią suknelę?

– Kokią nors ypatingą. Valerija neseniai matė vieną, užsienietiškam madų žurnale, sakė, kad atsineš jį ir mus pribloks.

– Princesė? – išsigando teta. – Kad ir kaip ją gerbčiau, ji juk labai išsilavinusi ir protinga, tačiau elegantiškumas ne jos stiprybė.

– Kas taip sako? Visiškai nieko nepastebėjau.

– Bet, mieliausioji Hermina, meldžiu. Pasižiūrėk, kaip ji rengiasi. Šitos ilgos suknios, o neseniai restorane ji ponams tiesiai į akis išdrožė, kad nesvarbu, *kuo* vilki dama, o ką ji turi *pasakyti*. Ar esi kada nors girdėjusi tokią nesąmonę?

– Ne, niekada, – abejingai pareiškė Hermina.

– Ir aš taip manau.

– Bet, Juliana, pakalbėkim dabar apie ką kita. – Ji padelsė. – Žinau, kad apie pinigus nedera kalbėti... tik, kiek pas jus uždirba Lizi?

– Tikrai gerai, – patenkinta pasakė teta. – Beje, moterims mes mokam beveik tiek pat, kiek ir vyrams, mes tuo garsėjame.

– Nors tu ir antra tiek jai mokėtum: vakar tavo Lizi ant kaklo turėjo briliantinį kryžių, šito ji *negali* susitaupyti iš savo atlyginimo.

– Ak, štai kas. Ji man jau rodė. Jai atsiuntė motina. Iš Lenkijos. Žinai, mama gavo palikimą ir kada ne kada dova-

noja dukrai kokį gražų papuošalą. Lizi dar turi auksinį laikrodį, aš pati mielai tokį...

– Tačiau tu juk žinai, ką tai reiškia!

– Kas?

– Briliantinis kryžius Ense.

– Taip, Ense. Tačiau ne *Lenkijoje*. Ten jis reiškia tiktai dorą gyvenimą.

– Juk tu pati tuo netiki.

– Tačiau ji taip sakė. Be to, aš ginsiu savo tarnus. Lizi puiki *patissière*, tokios geros aš niekuomet nebegausiu. Įsivaizduokit, ji moka skaityti *ir* rašyti...

– Ar vakarais ji dažnai išeina?

– Niekuomet.

– Tu tikra?

– Be abejo. Lizi visuomet namie. Ir jokių meilavimųsi su padavėjais, vežėju ar durininku. Tokios padorios moters kaip Lizi su žiburiu nerastum. Ji netgi skaito *knygas!!!* Ar sužinojai apie ją kokių nors paskalų?

– Ne...

– Taigi. Tačiau dabar pakalbėkim apie ką nors kita. Ar pasikviesit ir mane kartu rinkti suknios? Aš nepasitikiu Valerija. Ji dar pavers mūsų mieląją Minką kaliause...

Krūptelėjom nuo trankios muzikos. Dragūnai! Lyg pagal komandą pašokom, prilėkėm prie lango ir pasižiūrėjom pro jį. Štai jie, mūsų raiteliai, ryškiai apšviesti ryto saulės, joja į pratybų aikštę Enghagene.

– Va Nadis, – sušuko Hermina, – tai bent laikysena! Tegalėčiau pasakyti tik vieną žodį: pagarba!

Atila sėdėjo ant išdidaus blizgančio bėrio ir vedė savo vyrus lyg kunigaikštis valdovas. Graži jo galva buvo aukštai iškelta, nugara tokia tiesi, lyg būtų prarijęs mietą, o romėniškas profilis atrodė dar tauresnis negu vakar vakarą.

Hermina ir teta Juliana pradėjo mojuoti. Atila pakėlė žvilgsnį, išvydo mus, sužaibavo akimis ir nutolo nuo mūsų lango.

– Taip, mano Minka, – staiga linksmai pasakė teta, – gal po kelių savaičių ir tu taip pat išdidžiai sėdėsi ant žirgo.

– Tikiuosi, mieloji teta. Tačiau gal nusisukusi sprandą tysosiu griovyje.

– Griovyje? Ar nori, kad gaučiau širdies smūgį?

– Neklausyk jos. Tai vis ta pernelyg laki vaizduotė. – Hermina mojavo, kol iš akių dingo paskutinė uniforma ir nutilo muzika bei kanopų kaukšėjimas. – Taip, gražus vaizdas. Kaip man jo trūko Vienoje.

– Ar Nadis vedęs? – paklausė teta Juliana, kai grįžome atgal į kambarį.

– Ne, – atsakė Hermina, – net nesusižadėjęs.

– Tai kodėl jis nepietauja pas mus? Nesu nė karto mačiusi prie kavaleristų stalo.

– Mat jis turi gyventi iš savo atlyginimo. Nė skatiko negauna iš namų. Tėvas piešia herbus, dar yra aštuonetas brolių ir seserų. Atila duoda jojimo pamokas, kad sudurtų galą su galu.

– Bet jis juk gali kuo ramiausiai imti į skolą. Kaip visi karininkai. Kada nors jam tikrai pavyks išlošti, o gal laimės, susilažinęs iš didžiulės sumos... tada susimokės skolas, kas čia tokio? Tegu Gaboras jam perduoda mano žodžius. Toks gražuolis, su malonumu matyčiau jį savo didžiajame valgomajame. Ir jam patinka Minka. Ar tu pastebėjai?

– Mūsų Minka neturi pasogos...

– Tačiau kad kokios būtų turėjusi, – piktai šūktelėjo mano teta. – Be to, labai įtariu, kad ten, Vienoje, ponas fesų fabrikantas sukčiauja. Juk sakei, kad jis vis važiuodavo ver-

slo reikalais į Leopoldštatą. Prisimeni? O ką šiandien perskaičiau „Neuen Freien Presse“? Niekur tiek daug nestatoma kaip tenai. Ten geriausia investuoti pinigus, žemė pigi, imperatorius kiekvieną, kuris tenai statosi, žada atleisti nuo mokesčių, *ištisus dešimt metų,* nes trūksta butų. Ir šalia parašyta, juodu ant balto, kad daug fabrikantų ten stato nuomojamus namus! Butus su dujine šviesa. Ir stiklinėmis durimis. Ir parketu. Gal vieno iš jų pavardė Hiubšas? Gal ten jis kaip tik ir leidžia mūsų Minkos kraitį?

– Juliana, būk gera, – Hermina atsisėdo, – juk tu pati tuo netiki. Mes gavom jo garbės žodį. Jeigu tai paaiškėtų, jis turėtų nusišauti. Minka, užsiimk ausis. Tu tuoj pat pamirši, ką išgirdai! O dabar pusryčiausim. – Hermina rūpestingai apdengė servetėle mano kelius. Tada padavė pienišką bandelę su sviestu ir medum: – Valgyk, *chérie*, šiandien tau prireiks jėgų. Ir prašau neapsilašinti – geltonam audiny dėmės iškart matyti.

Prisiverčiau nuryti kąsnį, tačiau mano mintys nuklydo į Leopoldštatą. Dieve, laimink mano tetą. Už tai, kad ji moka skaityti – ir rašyti! Nuomojamas namas už mano pinigus. Labai panašu į mano tėvą. Ir kiek pažinojau šauniąją savo tetą, ji nenusiramins, kol viskas bus aišku kaip dieną. Valio! Dar yra vilties gauti pasogą!

Teta Juliana atsisėdo ant laisvos kėdės mano dešinėje.

– Ar nauja šukuosena padarė įspūdį? – paklausė ji po valandėlės.

– Ją vadino Margita. Tačiau dangus neužgriuvo, nors ji panaši į ... – teta žaibiškai užėmė man ausis, – ... numylėtinę, – išgirdau pabaigą. – Ak, pardon, prašau atleisti, ko nenusprūdo nuo liežuvio, tu varai mane *iš proto* savo amžinomis priekabėmis, Juliana!

– Čia tik pradžia, – įspėjo mano teta, – jei nieko nesigriebsi, va tada tai užvirs košė. O tu juk žinai, kaip aš galiu priekabiauti.

– Dama dėl pinigų nesiginčija.

– Taip taip. Su šypsena leidžiasi apmulkinama, nes taip tauriau.

– Mano šeimoje verslu rūpinasi komerciniai patarėjai.

– Mieloji mano Hermina, dabar jau tikrai su tavim susibarsiu...

– Ar negalėtume pakeisti temos? Gal išgersi su mumis kavos?

– Ačiū, ne. Nuo per daug kavos man ima daužytis širdis. Tik dar vienas klausimas. Ar leisi? Ką tu iki šio laiko nuveikei dėl Hiubšo?

Hermina pamaišė puodelyje cukrų, nurijo didelį gurkšnį ir sunkiai atsiduso.

– Parašiau pilies valdytojui į Vengriją.

– Ką??? – suriko mano teta. – Jis juk Hiubšo *dėdė*.

– Jis sąžiningas žmogus.

– Manai, kad jis pakenks savo *sūnėnui?*

– O kodėl ne?

– Giminės visuomet išvien. Jums reikia sumanaus *teisininko*, kuris asmeniškai nesusijęs su jūsų reikalais.

– Nuostabu. Svetimo žmogaus? Kad sužinotų intymiausias mūsų paslaptis? Apie tai negali būti nė kalbos. – Hermina išsiėmė sidabrinį kišeninį laikrodį: – Mieloji mano Juliana. Be ketvirčio devinta. Jei iš tiesų nori eiti kartu...

– Noriu!

– Ar gali pasiruošti per ketvirtį valandos?

– Be abejonės. – Mano teta atsistojo. – Ar eina ir ponai?

– Jei tik bus išsimiegoję.

– Ką gi, Minka, su tavim nepanuobodžiausi. O dabar tu išmoksi jodinėti kaip princesė.

– Išeinam po ketvirčio valandos, – įspėjo Hermina, ir nė sekundės vėliau.

– Jau girdėjau. Nesu kurčia.

– Bet tu dar nesusišukavusi.

– Žinau. – Mano teta veržliai nuskubėjo prie durų ir dar kartą atsigręžė: – Manai, kad nepasinaudosiu tokia proga? Per visą savo gyvenimą nesu rinkusi jojamosios suknelės. Lauksiu jūsų apačioje prie durininko. Būsiu pasiruošusi lygiai devintą valandą.

Didžiausiai mūsų nuostabai, ji ir laukė.

DEVINTAS SKYRIUS

Nė nenutuokdamos, koks jaudulys mūsų laukia, lygiai devintą išėjome iš „Juodojo erelio“ į Pagrindinę aikštę.

Saulė švietė, buvo pats turgaus įkarštis, visur stovėjo mediniai stalai, nukrauti vaisiais, daržovėmis, gėlėmis, žalėsiais, bulvėmis, kiaušiniais, didžiuliais duonos kepalais, putniais papločiais, ir, sveikindamosi į visas puses, mes nužygiavome pagal moto: GROŽIS NIEKUR NESKUBA.

Mano teta buvo susiveržusi iki keturiasdešimt penkių centimetrų, tad jau po dešimties žingsnių uždusо ir tylėjo kaip trapistas. Galėjo arba eiti, arba kalbėti, tačiau ne viską daryti iškart, bet jos žavesys nė trupučio nenukentėjo.

Per trumputį ketvirtį valandos ji padarė stebuklą, apsirengė vyšnios raudonumo suknią, susigrūdo geltonus plaukus po raudona skrybėle ir atrodė taip, tarytum visą rytą būtų praleidusi priešais veidrodį.

Kaip sakyta, ji gavosi į priekį lėtai lyg sraigė.

Tačiau tai jai nesutrukdė netrukus aistringai mane ginti. Būdama trapaus sudėjimo, ji turėjo tikros stiprybės (kietakaktė, šnibžtelėjo man Hermina) ir apsaugojo mane nuo bjaurios suknelės. Tačiau kai ėjome, aš to dar nežinojau.

Ačiū Dievui, kelias nebuvo tolimas.

Ateljė buvo kone priešais viešbutį. Didžiulė patalpa gražaus seno namo pirmajame aukšte, ir, kai įžengėme į vidų, degė visos lempos, nors, kaip jau minėta, lauke švietė saulė.

Niekuomet nebuvau lankiusis madų ateljė, tad juo labiau mane pakerėjo tai, ką išvydau: didžiulis kirpimo stalas; didžiulis stovimasis veidrodis; Cyrmiler madų nuotraukos ant sienų. Audinių, žibalo, levandos ir apdailos darbų kvapas. Tačiau labiausiai mane paveikė įžymių klienčių manekenai, kiekvienas su kortele, kurioje buvo parašyta pavardė, kai kurie tik uždengti audeklu, kiti aprengti beveik baigtomis sukniomis, o vienas jau su mažne pasiūta prašmatnia nuotakos suknia. Giliai atsidusau: kokia prabanga. Turėti savo manekeną madų ateljė. Tuomet šį tą reiški pasaulyje.

Ponų dar nebuvo.

Užtat pamatėme princesę Valeriją ir jos kambarinę Stani, stambią geltonplaukę iš Triesto. Abi stovėjo atsukusios mums nugaras prie kirpimo stalo, apsuptos siuvėjų, jų mokinių ir parankinių, visos išraudusiais veidais ir uždususios.

Valerija, su violetine skrybėlaite ir rožine raukta suknia, nederančia prie rudų jos plaukų, žemu balsu kalbėjo Lili Cyrmiler – ta, vos mus pamačiusi, iškart atsiprašė ir atskubėjo artyn.

– Labas rytas, ponios, – sušuko ji balsiai. Aukšta, geltonplaukė, santūriai elegantiška pilka suknia, aptaisyta mėlynai, su geltonu centimetru ant kaklo. – Kuo nekantriausiai laukėme jūsų. Ar čia ta mažoji jojikė? – Nusišypsojo man, kupina užuojautos, lyg ką tik sužinojusi, kad sergu raupais.

– Taip, čia ji, – sušuko Valerija, – ir kaip sakiau, mes norim, kad ji padarytų įspūdį. – Tada paėmė iš savo kambarinės prancūzišką iliustruotą žurnalą, kurį, kaip vėliau sužinojome, buvo pasiskolinusi iš Eibelhuberio kavinės, tėškė ant stalo ir riktelėjo: – Prašyčiau pasižiūrėti dar ir šitą.

Hermina žvilgtelėjo į spalvotą viršelio nuotrauką ir šaižiai įtraukė orą. Teta Juliana užsiėmė rankomis burną. O aš išbalau kaip siena. Pokštas čia ar nežinia kas?

Nuotraukoje buvo kuprota moteriškutė be skrybėlės. Ta kupra nusmukusi jai žemiau juosmens, tiesiai ant tos kūno dalies, kurios pavadinimo nevalia ištarti, ir toji dalis dar pastorinta daugeliu metrų audinio, raukinių, peteliškių bei kaspinų, ji atrodė lyg išpampęs raudonas, baltas, žydras gumbas... žąsis su puošnia suknele būtų atrodžiusi elegantiškiau.

Mano teta kostelėjo.

– Ką ten šita nelaimingoji moteris... dovanokit, turi ant U-Ž-P-A-K-A-L-I-O? – kuo rimčiausiai prakalbo ji, sutrikdydama įtemptą tylą.

– Volelį, – skubiai įsiterpė ponia Cyrmiler, – tai į krūvą suimtas šleifas, Prancūzijoje vadinamas turniūru.

– Tikrai, – nudžiugo Valerija, – jis pakeičia kriNoliną. Ar matot, koks genialus išradimas? Priekyje suknia lygiai krinta žemyn, apatiniam sijonui nebereikia banginio ūsų, papūsta tik sėdynė. Be jokios abejonės, tai pažanga. Ir aš jai pritariu.

– Kadangi nebereikia banginio ūsų? – pasibaisėjusi sušuko mano teta.

– Ar tai iš viso jojamoji suknelė? – nepatikliai paklausė Hermina. – Argi galima elegantiškai sėdėti balne su pūpsančia našta ant strėnų?

– Tai dar *ne* jojamoji suknelė. Tačiau tokią mes ją padarysim.

– Tik jau ne mano Minkai. Nori, kad eidama ji krypuotų kaip žąsis?

– Kaip kas?

– Žąsis.

– Kodėl žąsis? Ką bendra turi žąsis su voleliu?

Šįkart Hermina paklausė ir mane:

– Brangioji, ar tau patinka suknelė?

– Nelabai, – sušnibždėjau.

– Ne suknelė, o nelaimė, – skambiu balsu sušuko mano teta, pamiršusi bet kokį mandagumą, – iš priekio lygi kaip skardis, o iš užpakalio – kaip balkonas...

– Bet čia paskutinis mados klyksmas...

– Tiktai Paryžiuje, – sukuždėjo Lili Cyrmiler ir paliepė savo padėjėjoms grįžti prie darbo. – Netikiu, kad apverstų aukštyn kojom Ensą.

– O kodėl ne? – subambėjo įsižeidusi Valerija.

– Pernelyg nepadori, – balsiai pareiškė Hermina.

– Ji juk be jokios iškirptės.

– Tačiau tokia vulgari... pasižiūrėk. Brangiausioji vieta... neįtikėtinai išpūsta. Kuriam galui yra krinolinas? Kad būtų paslėptas užpakalis.

– Vieta, kurios pavadinimo nevalia ištarti...

– ... reikalinga *sėdėti*. Džiugu, kad jos niekas nemato.

– Tačiau tik pas mus, – išdidžiai tarė Valerija. – Mieloji, tu pamiršti, kad esu keliavusi. Afrikos kafrų, hotentotų ir vatusių grožio idealas yra stangrus, mielas, riebus... užpakaliukas.

– Tačiau mes ne Afrikoje, – atkirto Hermina. – Ačiū Dievui, mes gyvenam devynioliktojo amžiaus imperijoje. Jokia kultūringa moteris laisva valia nesutiks atkreipti dėmesio į savo...*bon!* Tas žodis stringa man gerklėje. Šiaip ar taip, mano Minka jo neturi. Pasakau, kad žinotum.

– Šit kaaaip? – Valerija išpūtė melsvas akis

– Bent jau *viešai!* Juo labiau rugpjūčio aštuonioliktąją. Nevaidink dramos, Valerija. Po mūsų sijonais nėra nieko daugiau, tik oras.

– Tai pasikeis, – pareiškė pranašystę princesė savo kimiu balsu ir atsisėdo ant lankytojų kėdės.

Mano teta išsiėmė uostomąjį buteliuką.

– Netrukus aš apalpsiu. Pagaliau atsirado mergaičiukė su dailute figūrėle ir be jokios priežasties norima ją aprengti kaip laukinę tik todėl, kad siuvėjas prancūzas iš mūsų tyčiojasi? Mane *krečia šiurpas* nuo šito volelio. Nieko čia, pas mus, jam nereikia, ypač ant manosios Minkos strėnų... – Maldaudama pagalbos ji įsmeigė žvilgsnį į Herminą.

– Tu neklysti, – įsikarščiavusi sušuko pastaroji, – privalom *gintis*. Kas dar bus toliau? Prisipažinsime turinčios *kojas?* Ak! Pardon. – Apvalus jos veidas išraudo kaip aguona. – Minka, *tučtuojau* pamiršk tai, ką pasakiau. Man tik šiaip išsprūdo.

– Bet, Hermina, – papriekaištavo mano teta ir susmuko ant laisvos kėdės šalia princesės Valerijos, – argi šitaip vulgariai kalbama Vienoje?

– Ponios, prašyčiau man atleisti, – mandagiai, lyg negirdėjusi nė žodžio įsiterpė Cyrmiler, – drįstu paklausti, ar pasirinkot volelį?

– Tiktai per mano lavoną, – iškart sušuko teta Juliana.

– Klystat, – pasakė Valerija, – netrukus tai bus madingiausias dalykas pasaulyje. *Jūs* nešiosit volelį, mieloji mano Lili, taip pat ir tu, Hermina, ir jūsų Minka *maldaus* jo, o dabar ji galėtų būti pirmoji.

– Pradininkė mados, kuri taip ir neateis į madą, – kovingai suriko mano teta. – Mieloji mano princese, kad ir kaip jus gerbiu, mes garsėjame geru skoniu Aukštutinėje Austrijoje, tokia mada *negali* pas mus įsiviešpatauti.

– Įsiviešpatauja viskas, kas ateina iš Prancūzijos, – paprieštaravo Valerija, – to mus pamokė istorija. Prisiminkit Napoleoną Pirmąjį ir jo ampyrą. Visa Europa staipėsi su naktiniais marškiniais. Be korseto, be krinolino, diržas tiesiai po krūtine. Pasaulis niekuomet dar nebuvo regėjęs šitokios beprotybės. Tačiau Paryžiuje tai buvo madinga, ir mėgdžiojo *visi*.

– Ampyro jau nė kvapo neliko, – karštai sušuko Hermina. – Prancūzija dabar nuskurdusi respublika ir nieko nebelemia pasaulyje. Jeigu dabar *tenai tokia mada* – įžūlios moterys, viešai rodančios... tą vietą ir dar užsidėjusios volelį – tai labai ačiū, *merci*. Kitados Prancūzija *buvo* kultūringiausia šalis, tačiau jau penkeri metai, kaip to nebėra, po pralaimėjimo prūsams. Tiuilri rūmai sugriauti, rotušė irgi, imperatorius išvytas. Nė padujų banginio ūsų, kaip pati sakai, tai kaipgi vystysis mada, kuria būtų galima sekti? Padoriai moteriai?

– Tuojau tau paaiškinsiu...

– Sutik pagaliau. Jau penkeri metai elegantiškumas įsikūręs Vienoje. Vienos mada valdo pasaulį. Vienos birža svarbiausia visame žemyne. Nuo 1870 metų Austrijos-Vengrijos imperija yra pasaulio širdis. Tūkstančių tūkstančiai prancūzų pabėgo pas mus, pati grietinėlė. Juk kas nori gyventi šalyje, kurioje nėra imperatoriaus?

– Aš, – sumurmėjo Valerija, – man patiktų tenai, Paryžiuje.

– Tarp griuvėsių? – abejodama sušuko Hermina.

– Griuvėsių? Tai jau praeitis. Tiesa, Tiuilri rūmai neatstatyti – tenai sodas, – tačiau daugiau niekas nebeprimena karo. Net Operos teatras baigtas. Atidarytas sausį, Garnjė rūmai, žinai. Prašmatnumėlis...

– Gerai, kad tu šitą pasakei, – linksmai atkirto Hermina, – o pono Garnjė, architekto, net nepakvietė į premjerą. Jis turėjo *pirktis* sėdimą vietą. *Nuosavam operos teatre,* savo *gyvenimo kūriny*. Respublikos papročiai.

– Gerai, kad *tu* šitą pasakei, – prajuko Valerija. – O kur yra mūsų didžiosios Vienos Operos statytojai, kurgi *jie?* Jie po *žeme*, toks atlygis tavo numylėtojoje imperijoje. Iš įniršio Sikardsburgas gavo smūgį, o van der Niulis pasikorė iš sielvarto...

Nuslopinau žiovulį. Ir vėl prasidėjo. Tas amžinas politikavimas. Vis tas pats. Valerija – už respubliką, Hermina – griežtai prieš. Tačiau laikas nelaukia. Netrukus pasirodys Gaboras!

Maldaujamai pasižiūrėjau į tetą, ta kaipmat mane suprato.

– Mano mielos, – nutraukė ji ginčą, – laikas bėga, taigi mes nusprendėme atsisakyti šios suknelės?

– Ne, – tarė Valerija, – anaiptol ne.

– Tuomet aš įsakysiu kaip teta. Minka, mudvi einam namo. Neleidžiu tau mokytis joti.

– O! – suglumusi riktelėjo princesė.

Teta atsistojo.

– Eikš, brangute, kad ir kaip man gaila...

Valerija irgi atsistojo.

– Jeigu paryžietiška suknelė nepatinka, – skubiai pasakė ji, – turiu kitą pasiūlymą: kodėl Minkai nepasiuvus raitelio frako?

– Raitelio frako? – nepatikliai pakartojo Hermina. – Juk šitaip rengiasi tik ponai. Ne, ne, nieko nebus. Mano vaikas išstatytas pajuokai, aprengta kaip vyras, kad visiems pilvai sprogtų iš juoko per imperatoriaus gimimo dieną...

– Turiu galvoje tokį fraką, kokį dėvi mano pusseserė. Vienoje.

Kaipmat įsiviešpatavo pagarbi tyla. Pusseserė Vienoje buvo mūsų imperatorienė. Jeigu tik kada nors Valerija reikalaudavo pagarbos, minėdavo garsiąją savo giminaitę. Poveikis būdavo žaibiškas.

– O kaip jis, tas frakas, atrodo? – nuolankiai paklausė Hermina.

– Jei ponios malonėtų eiti į matavimosi ložę, – tarė Lili Cyrmiler, – galėčiau parodyti.

Nesitverdamos smalsumu, nusekėme paskui ją į kambarėlį su trimis veidrodžių sienomis. Ant ketvirtosios, šalia lango, kabojo didelis mūsų imperatorienės paveikslas, ant žirgo, priešais vengriškąją jos medžioklės pilį Giodiolo. Šalia jos, irgi raitas, nepažįstamas ponas šauniais ūsais, o toliau – imperatorius.

– Na, ką pasakysit? – sušuko Valerija džiugiai, kupina vilties.

Nuostabu, pamaniau, tačiau kaipmat supratau, *šitokio* drabužio man *niekuomet* neleis. Hermina tučtuojau suraukė savo lygią kaktą. Galvodama sustingo priešais paveikslą. Išskleisdama ir vėl suskliausdama vėduoklę.

– Nepaprasta, – galop tarė ji, – tačiau ne mano Minkai.

– Kodėl?

– Pernelyg drąsu.

– Per drąsu? Juk viskas uždengta.

– Tai vyriškas drabužis.

– Bet jis su sijonu.

– Juk *viršutinė dalis* grynai vyriško kirpimo. Man primena... – Hermina nutilo.

Žinojau, ką jai tai primena. Skandalingąjį žymaus Linco dailininko Johano Baptisto Reiterio paveikslą, pavadintą „Emancipuotoji“, kur pavaizduota moteris *kirptais plaukais, be korseto*, apsimovusi kaip vyras *pantalonais* ir su *cigarete* rankoje! Absurdiška vizija, kuri niekuomet neišsipildys, nes jokia moteris laisva valia neatsisakys vienintelio ginklo, kurį turi šiame pasaulyje: grožio ir elegantiškumo.

– Nieko negali tau priminti, – pareiškė Valerija. – Beje, kirpimas dar nesenas, mano pusseserė pati jį sukūrė, visiškai viena, žinai, nes toks drabužis patogesnis už bet kokią jojamąją suknelę.

– Gal, – griežtai tarė Hermina, – tačiau sijonas pernelyg siauras. Imperatorienė gali sau tai leisti, tačiau penkiolikmetė mergaitė – ne.

Sijonas iš tiesų buvo siauras. Gulėjo tarsi nulietas, be menkiausios raukšlelės, lyg antroji oda. Frakas taip puikiai pasiūtas, kad matyti nuostabus imperatorienės kūnas. Vapsvos liemuo. Strėnos. Skreitas. Visos linijos pabrėžtos, regėjos, nė viena nepaslėpta – jeigu šiuo juodu fraku būtų apsirengusi kita moteris, Hermina iškart būtų pavadinusi jį begėdišku.

– Siuvėjos akims tai tobulas kūrinys, – labai pagarbiai pasakė Lili Cyrmiler.

– Argi ne? – antrino jai Valerija. – Mano pusseserė viską siūdinasi Vengrijoje. Ir – jums bus įdomu – matuoja ne ant lėlės, o matuojasi pati. Labai varginančios procedūros. Tačiau pasiuvimas – aukščiausios kokybės.

– Beje, – pasakė Hermina, – juk pusseserė tiesiog kabo virš žirgo. Balno apskritai nematyti. Tikriausiai jis mažutėlis.

– Irgi specialaus darbo. Praktiškai tik dvišakumas.

– Tai kaip ji išlaiko pusiausvyrą?

– Puikiai išsitreniravusi nuo pat vaikystės, – paaiškino Valerija. – Mes, bavarai, aistringai mylim arklius, tai glūdi kraujyje. Sisi jau nuo dešimties metų puikiai jodinėjo. Turėjo geriausius mokytojus, tėvas tuo pasirūpino, pasaulinio garso artistus iš Renco cirko. Tai jau aukštoji mokykla. Ir ji tikrai talentinga. Ar žinot, kur ji važiuos šią vasarą? Į Sasto le Mokondiuji.

– O kur tai yra? – paklausė mano teta.

– Prancūzijoje, Normandijoje. Ji išsinuomojo tenai nuostabaus grožio pilį, norėdama treniruotis iki rugsėjo galo, ypač šuolius, o žinot kodėl? – Princesė įspūdingai patylėjo. – Mat ketina keliauti į *Angliją. Į lapių medžioklę.*

– Kaip? – pasibaisėjusi sušuko Hermina. – Jos juk be galo pavojingos. Visur taip sakoma.

– Nutrūktgalviškos! – Valerija pasikišo rudą garbaną po savo violetine skrybėlaite. – Tačiau jeigu jau užsimanom, mes, bavarai, puolam į nuotykius ir nė kiek nebijom. Mes visi drąsūs raiteliai. O jei jau ką įsikalam į galvą, tai ir padarom.

– Ir tai tu vis mums įrodai, – kandžiai įgėlė Hermina. – Pardon, Juliana, tu norėjai kažką pasakyti? Aš neleidžiu tau pratarti nė žodžio.

– Aš tik norėjau paklausti, mieloji princese, apie šį vapsvos liemenį. Ant žirgo tai atrodo be galo elegantiškai... tačiau... visko prisiklausai... kokios apimties *iš tikrųjų* mūsų imperatorienės liemuo?

– Keturiasdešimt šeši centimetrai.

– O! – sušuko gražioji mano teta, itin patenkinta, kad jos liemuo vienu centimetru laibesnis.

– Tačiau kartais, – paslaptingai pasakė princesė, – tegu tai ir lieka tarp mūsų, ji *nesiveržia* korsetu. Apsirengia kaip ponas, sėdasi į balną kaip amazonė, o tada šuoliuoja per puštą, laisva lyg vyras...

– Be korseto? – pasibaisėjusi sušuko mano teta.

– Ji gerokai daugiau pralenkusi savo epochą, nei mes manome...

Tą valandėlę išgirdome griausmingą kvatojimąsi. Pažinau tą balsą. Generolas! O kur yra generolas, netoli ir Gaboras.

– Ak, mūsų Zoltanas, – linksmai sušuko Hermina. – Panašu, kad jis aptiko Paryžiaus madų žurnalą, paskubėkim, dabar bus smagu... – Ir ji puolė pro duris.

Hermina neklydo. Generolas stovėjo prie kirpimo stalo, laikė žurnalą rankoje ir ko nesprogo iš juoko. Juodi ūsai drebėjo, įkypos akys buvo virtusios į siaurus plyšelius, ašaros ritosi per skruostus, o šalia stovėjo Gaboras, irgi juok-

damasis. Paskui jis pamatė mane, ir jo akys sublizgo. Aha. Patikau jam ir su kuklia geltona vasarine suknele bei vaikiška šiaudine skrybėlaite.

– Prieikit, ponios, – pasimojo mus generolas. – Pasilinksminkim drauge... Čia matot naujausią modelį Paryžiaus žąsų pokyliui...

– Atiduokit, – riktelėjo Valerija ir paėmė jam iš rankos žurnalą. – Tai naujausia sportinė suknelė iš Prancūzijos.

– *Sportinė suknelė?* – sududeno generolas. – Nuo kada moterims reikia sportinių suknelių? Ar pagąsdinimui?

– Ne, *sužavėjimui*. Atsinešiau jį, nes...

– Tai *čia* naujas modelis, kuris sudrebins pasaulį? – nusijuokė generolas. – Mieloji mano princese, tai *apie jį* išūžėt man visas ausis per vakarėlį? Ką gi, apie tai negali būti nė kalbos. Šitaip mes apsijuoktume iki pat Kronštato. Jokios paprikos...

– Tai jūs prieš pažangą? – pasipiktino Valerija.

– Aš neapkenčiu pažangos. Noriu elegantiškumo, ponia Cyrmiler. Vienos elegantiškumo. Pūsto sijonuko. Laibo liemens. Argi neturit mados žurnalų, kur galima pamatyti ką nors tikrai miela?

– Daugybę, – su palengvėjimu šūktelėjo Lili Cyrmiler, – šimtą. Gal jūsų prakilnybė teiktumėtės prieiti čionai, prie šio stalo? Tai paskutinė Vienos mada, gražiausia pasaulyje.

– Paskui mane! – sugriaudėjo generolas, ir mes nusekėme jam įkandin prie lango skaitomajam kampe, tuo tarpu Lili Cyrmiler nusiuntė mokinę pas cukraininінką Pumbą atnešti mums midaus. Ir biskvitinių sausainių. Ir selterio iš „Bohemijos miško“.

Generolas skubiai pervertė keletą žurnalų. Be žado sėdėjom aplink jį. Retkarčiais aš vogčiomis žvilgčiojau į Gaborą, sėdintį šalia tėvo. Man buvo grąžinamas liepsningas žvilgsnis. Iš susijaudinimo ėmiau alsuoti greičiau.

– Nešnopuok šitaip, – sukuždėjo Hermina, – nieko baisaus nenutiks. Generolo skonis puikus.

Hermina neklydo.

– Štai, tai bent saldumėlis, – staiga labai patenkintas sušuko jo prakilnybė. – Gaborai, parodyk ponioms.

Gaboras pašoko ir atnešė mums žurnalą. Vos prisilietė prie mano skrybėlaitės, o mane nuo galvos iki kojų pervėrė žaibas. Mėšlungiškai pasistengiau nusiraminti, įsikibau Herminai į parankę, pasilenkiau ir įsižiūrėjau į dailų spalvingą vario raižinį.

Tai buvo labai graži suknelė. Uždara, stačia apykakle, apspausta iki pat liemens, su ilgu, minkštomis klostėmis krintančiu sijonu, be krinolino, tačiau raukiniais išplatinta kairėje ir dešinėje, kad strėnos atrodytų putnesnės, o liemuo laibesnis. Puiki suknelė mano figūrai.

Žurnalas buvo perleistas ratu. Net Valerijai modelis pasirodė mielas.

– Ponia Cyrmiler, – pašaukė generolas ir pamojo, – eikšekit. Ką pasiūlysit jūs? Mums reikia spalvos, derančios prie bėros kumelės ir išryškinančios puikius juodus mūsų mergučės plaukus.

– Samaninę, – pasakė Lili Cyrmiler, – geriausia tiktų samanų žalumo aksomas.

– O apdailai?

– Ryškiai raudona, – kaipmat pasigirdo atsakymas. – Yra stangraus šilko iš Šanchajaus, galėčiau užsisakyti Trieste; iš jo pasiūtume pamušalą ir apvadus. Dar pasiūlyčiau: žalias raitelio cilindras, be šydo, trupučiuką užsmauktas ant kaktos, o plaukai susukti į kuodą ant pakaušio, pabrėžiant taurumą. Jokių pašvitų. Kaip manot?

– Nuostabu! – sugriaudėjo generolas. – Specialistės žodžiai... Aksomas ir šilkas... imkit geriausius iš geriausių,

mes, vengrai, nemėgstam karstytis lupatomis. Jei jau mes, husarai, ko nors griebiamės, tai tik su *paprika*!

– Tad man dar šiandien telegrafuoti ir užsakyti audinius?

– Prašyčiau, dėl manęs kad ir tuojau.

– Ir gal dar leistumėt man pasiūlyti... Tikriausiai reikėtų iškimšti lėlę pagal panelės išmatavimus. Girdėjau, kad ji turės kasdien treniruotis. Taip jai susitaupys laiko.

Lėlę? Ar teisingai nugirdau? Minkos lėlė madų ateljė. Mano vertė viešuomenėje pašoko.

– Leidimas lėlei duotas, – sududeno generolas, – o kada bus baigtas tas meno kūrinys? Kalbu apie suknelę.

– Maždaug rugpjūčio dešimtąją. Anksčiau nieko nepažadu. Turim tris sudėtingas vakarines sukneles imperatoriaus pokyliui, be to, dieną naktį siuvam vestuvinę suknelę panelei Justinai, dabar kaip tik siuvinėjam. – Ji parodė į baltą vestuvinę suknelę, prie kurios palanko dvi atsiklaupusios siuvėjos siuvo mažyčius karoliukus.

– Pono pašto viršininko giminaitei?

– Taip, jūsų prakilnybe. Gera partija. Stalius Šteire, turįs didžiules dirbtuves...

– Mažylė Justina dailutė, – nieko nenutuokdamas pareiškė generolas, – tėvai irgi puikūs žmonės. Visi labai myli tą gražų vaikutį. Neaišku, kodėl ji teka už nusususio civilio. Maniau, ištekės už karininko ir taps viena iš mūsiškių.

Lili Cyrmiler skubiai čiupo geltoną savo centimetrą. Mano teta ir Hermina pasikeitė sutrikusiais žvilgsniais.

– O Dieve, kodėl? – sušuko princesė Valerija. – Vis ta pati sena istorija... – Tačiau daugiau nieko nespėjo pasakyti.

– Prašau man dovanoti, tik, jeigu leisite, norėčiau pradėti matavimą. – Lili Cyrmiler mostelėjo man, ir aš atsistojau. – Kokia turi būti jojamosios suknelės juosmens apimtis?

– Kad galėčiau suspausti jį rankomis, – šūktelėjo generolas, – geriausia – kaip vakar vakare.

– Pernelyg siaura, – paprieštaravo Hermina. – Mano Minkai ant žirgo juk dar reikės alsuoti.

– Penkiasdešimt penki centimetrai? – paklausė ponia Cyrmiler.

– Taip!

– Mieloji Lili, – sušuko mano teta, – pasiūkit suknelę, kurios juosmuo būtų keturiasdešimt penkių centimetrų.

– Tokią siaurą? Gerbiamoji ponia, tai juk jūsų liemuo. Tokio nė viena Ense daugiau neturi.

– Be mažosios mano seserėčios, – pasigirdo išdidus atsakymas, – jos figūra kaip mano, ir jūs nepatikėsit, tačiau vakar suveržėme ją iki keturiasdešimt centimetrų. Tai Europos rekordas.

– Ir ji šoko čardašą, – sušuko jo prakilnybė, – tačiau jojant nereikia šitokio griežtumo. Pritariu jums, gerbiamoji ponia, – pasisuko jis į tetą Julianą, – keturiasdešimt penki centimetrai, ir nė vieno daugiau.

– Ar *būtina* siūti tokią siaurą? – graudžiai suriko Hermina.

– Būtina! – sududeno generolas. – Visame pasaulyje nėra nieko gražesnio kaip moteris vapsvos liemeniu ant žirgo.

– Ką gi, – nusileido Hermina. – Džiaugiuosi, kad bent nebus respublikoniškos pūstos suknelės.

– *Ką* aš girdžiu? – mėgaudamasis sušuko generolas. – Jūs pasakėt *respublikoniškos*? Ponios vėl politikavo, taip? Galiu jus nuraminti, mieliausioji Hermina. Austrija niekuomet nebus respublika.

– Kas taip sako? – kaip baiminausi, suriko Valerija. – Ar sugebat numatyti ateitį?

Ir vėl įsiliepsnojo tas amžinas ginčas. Beje, generolas irgi niekuomet nepasiduodavo:

– Jūsų žiniai, pasaulyje yra tik trys respublikos: mažytė kietakaktė Šveicarija, Amerikos puslaukinių ir pikčiurnų prancūzų, ir patikėkit manim – nė viena ilgai neišsilaikys.

– O kodėl ne? – pasipiktino Valerija.

– Visa tai *bandymai!* Respublika yra pati silpniausia valstybės forma. Liaudis be imperatoriaus – kūnas be galvos. Jokio polėkio. Jokios jėgos. Didžių minčių stygius...

– Tik jau ne Prancūzijoje. Tenai dar šiame amžiuje... niekuomet neatspėsit... Kaip manot, kas tenai planuojama? Pastatyti aukščiausią bokštą pasaulyje – Paryžiuje.

– Aukštesnį už mūsų miesto? – paklausė ponia Cyrmiler. – Juk jis šešiasdešimt penkių metrų aukščio.

– Penkiskart aukštesnį. Daugiau negu trijų šimtų metrų.

– Penkis kartus aukštesnį už miesto bokštą? Ar tu esi tikra, mieloji Valerija? Panašu į didybės maniją. – Hermina pakraipė galvą.

– Jie turi genialų inžinierių, – narsiai drožė toliau Valerija, – pavarde Eifelis. Stato ne iš akmenų, o iš geležies.

– Fe! Geležinis bokštas Paryžiuje. Sugadins visą miestą.

– Tas Eifelis kuria neįtikėtinas grožybes. Tiltus, viadukus – tokius elegantiškus, kokių pasaulis dar neregėjęs.

– Klausykit, mieloji, – globėjiškai pareiškė generolas, – tas jūsų genijus, Eifelis, kaip jis pritvirtins savo bokštą, kad nepargriūtų? Trijų šimtų metrų aukštumo? Jis turėtų gremžtis tris šimtus metrų po žeme, kad paklotų pamatus. Kas jam mokės? Spėju... tai klaiki nesąmonė. Jei iš to kas nors apskritai išeis, tai tik antrasis Babelio bokštas... Jūsų karštai mylimos respublikos pražūtis. Taigi visai nereikia jokio bokšto. Visos respublikos pasmerktos žlugti. Dar pasakysiu jums kodėl.

– Kodėl?

Zoltanas fon Borozis pranašiai nusišypsojo:

– Mat respublika negali laimėti karo.

–Taaaip? – sušuko Valerija. – Nesu girdėjusi.

– Patikėkit karvedžiu, jūs maištininke! Visos respublikos jėgos sukauptos viduje, kur draskosi partijos. O išorei, karui, nieko nebelieka. Po penkiasdešimties metų nebebus nė vienintelės respublikos. Ši panelytė pamatys tai savo akimis. Prancūzija ir Šveicarija taps karalystėmis. Amerika grįš į Anglijos glėbį. O dabar – jautį už ragų! Politika ne moterims. Ši auksinė paukštytė, – su šypsena jis pasižiūrėjo į mane, – jau nuobodžiauja. Ponia Cyrmiler, matuokit. O paskui – *presto presto*. Gaborai, palydėsi ponias pas pirštinių siuvėją. Ir batsiuvį. Mums reikia pačių ploniausių, megztų pirštinių, trisdešimties porų, baltų kaip sniegas...

– Ne odinių? – apstulbo Hermina.

– Oda pernelyg glotni. Slysta pavadis. Geriau megztos. Lengviau jausti.

– Tačiau ji susigadins rankas! – susirūpinusi šūktelėjo teta Juliana.

– Nesusigadins, jei kaip gražioji imperatorienė apsimaus iškart tris poras. Gaborai, kad devynios poros jau būtų gatavos poryt. Ir jeigu ponios pernelyg nepavargs, paskui palydėsi jas į kareivinių arklidę ir pristatysi joms mūsų mažylę Adą. Mūsų merguželė pamatys, – staiga juodos totoriškos jo akys jausmingai sublizgo, – kad žirgai ne pabaisos, o mieliausi keturkojai bičiuliai, kokie tik gali būti. O dabar labai apgailestaudamas atsisveikinu su jumis... – Jis stenėdamas atsistojo.

Stenėdamas, nes buvo neišsimiegojęs. Beje, vakar naktį, kai mes išėjome, generolas uliojo toliau. Dar ilgai iki mano kambario sklido jo griausmingas bosas.

Kiti irgi atsistojo.

– Padėkok, – šnibžtelėjo Hermina.

– Dėkui jums už dosnumą, – pasakiau, paleidau Lili Cyrmiler ranką ir žemai pritūpiau.

– Jokių tūpčiojimų daugiau, – sušuko jo prakilnybė. – Tai jau praeitis. Dabar ateina geresni laikai. Ji bus mūsiškė. Man buvo labai malonu, ponios. Visoms bučiuoju rankutes. Mano pagarba, princese. Ponia Cyrmiler: *citius, altius, fortius*. Taigi – greičiau, aukščiau, toliau. Pasiūkit mums amžiaus suknelę, kad galėtume jumis didžiuotis.

– Taip, jūsų prakilnybe.

– Gaborai, aš pietausiu „Juodajame erelyje“ pusę antros. Tu man raportuosi, kaip sekėsi žirgeliams ir mūsų meilutei...

Linktelėjo galvą, šyptelėjo man ir sunkiais žingsniais, tačiau nepriekaištinga laikysena atsitolino.

DEŠIMTAS SKYRIUS

Būna dienų, kurių pradžia labai daug žada, o pabaiga – tikra nelaimė. Kaip tik toks ir buvo šis trečiadienis, 1875-ųjų liepos keturioliktoji. Atsiguliau verkdama. Tačiau geriausia papasakosiu viską iš eilės.

Kai išėjome iš madų ateljė, išskleidėme skėčius nuo saulės ir atsisveikinome su Stani, mano teta ir Valerija, pasaulis dar tebebuvo sveikas. Ir Gaboras, nepratariąs nė poros žodžių savo pono tėvo akivaizdoje, staiga pavirto į kitą žmogų. Pas pirštinių siuvėją jis apipylė mane meilikavimais, sakė, niekur nematęs tokių grakščių baltų rankelių. O pasimatavus batus (kai turėjo palaukti gatvėje) jis iš tiesų pasiūlė visą kelią į kareivines eiti pėsčiomis. Drąsumėlis!

Mat ponios niekuomet nevaikšto pėsčios, nebent trupučiuką po miestą. Visur važiuojama. Tačiau, didžiausiai mano nuostabai, guvernantė pasakė: „Taip". Nors buvo persivalgiusi vakar per puotą. O tokiais atvejais judėti *griežtai draudžiama*. Kad suvirškintų maistą, kūnui reikia ramybės. Jau lopšyje buvau tą įsikalusi.

Tai buvo pirmasis pasivaikščiojimas mano gyvenime. Ir netrukus man baisingai įskaudo kojas. Batai trynė kulnus, korsetas dūrė, tačiau retkarčiais sutikdavau Gaboro žvilgsnį... tos gražios mėlynos akys... ir tada, regis, atsiplėšdavau nuo žemės ir pakibdavau virš dulkėtos gatvės. Taip, meilė! Va *čia* tai galybė!

Kaip jau sakyta, iš smagumo Gaboras nesitvėrė savo kailyje, ir mes ko nepatrūkome, kvatodamosi iš jo pasakojimų apie karo akademiją. Galop jis dar paporino apie leitenantą Kosaniką, kuris atsikėlė į Ensą neseniai ir nesutarė su savo vyrais. Buvo šiurkštus, bukaprotis, jojo kaip prasčiokas ir, vos davus komandą: „Šuoliais pirmyn, valio!“, nusirito nuo žirgo ir kardu persidūrė batus.

Sužinojom, kad „Šuoliais pirmyn, valio!“ yra ženklas pulti. Taip raiteliai puola priešą su nuogais kardais rankoje.

– Nuo tada eskadrone prigijo pokštas, – kalbėjo Gaboras, – kad per kitą karą Kosanikas bus panaudotas kaip slaptasis ginklas.

– Kodėl? – stebėdamasi sušuko Hermina.

– Na... tik pagalvokit, duodamas signalas. Mūsų kavalerija veržiasi pirmyn, o pats pirmasis oru skrieja Kosanikas, lyg iššautas iš patrankos... Karas laimėtas. Juk priešas pasiduos iš juoko.

Balsu nusikvatojau – tik todėl, kad manęs niekas nematė. Beje, panelei nevalia viešai kvatotis, tai vulgaru. Tik šypsomasi ištempiant lūpas, kaip aš ir elgiausi, jei kas nors eidavo priešais. Tačiau pats kelias buvo tikras malonumas. Į užmiestį, vėliau dešinėn, o paskui po aukštais pavėsingais medžiais į kareivines (visi Austrijos-Vengrijos imperijos keliai buvo nuostabios alėjos), o kai galop pasiekėme tikslą, aš įsitikinau: meilė padarė dar vieną dalyką. Išnyko mano baisėjimasis arkliais – dabar aš tik baiminausi.

Vidun į arklidę!

Tai bent staigmena: kokia prabangi arklidė. Aukšta, erdvi, išvėdinta, saulėta, švarutėlaitė, tikri arklių rūmai. Pro langus vidun ir laukan skraidžiojo kregždės, kurių lizde čiepsėjo jaunikliai.

Nieko panašaus neįsivaizdavau.

Tikrai jauki patalpa.

Žirgai irgi ne tokie jau laaabai dideli.

Gaboras čia jautėsi kaip namie.

Dar niekada nebuvau mačiusi jo tokio laimingo. Jis ėjo nuo žirgo prie žirgo, žinojo kiekvieno vardą, ir kiekvienas žirgas gaudavo dovaną: cukraus gabalėlį.

– O dabar parodysiu jums ypatingą žirgą, – pasakė slaptingai tada, kai buvo kaip senus bičiulius pasveikinęs, pabučiavęs ir patapšnojęs bene dvidešimt žirgų, – įžymųjį Hadą. Ar esat apie jį girdėjusios?

– Aš esu, – atsakė Hermina, – tačiau mano Minka ne. Tad papasakok.

Gaboras sustojo priešais karališką eržilą, kuris iš džiaugsmo tuoj pat sužvengė.

– Jis yra mano dėdės, pulko vado. Pažįstu jį nuo pat vaikystės. Ar žinot jo amžių? Spėkit.

– Penkiolika metų, – pratariau.

– Ne.

– Senesnis ar jaunesnis?

– Senesnis.

– Dvidešimt? Ne? Dvidešimt penkeri? Irgi ne? – Pamažėle ėmiau jaustis kaip kvailė. Tačiau Gaboras nusišypsojo.

– Bandykit toliau. Netrukus atspėsit.

– Trisdešimt? Vėl nepataikiau? Trisdešimt penkeri?

– Trisdešimt penkeri! Tikrai! Pasižiūrėkit. Jis visai palaidas. Čia jis gerbiamas. Jei susigrumia du žirgai, jei juodu neduoda ramybės naktį, ar žinot, ką jis daro tuomet?

– Nežinau.

– Pasielgia kaip budintis karininkas. Atsistoja piestu, nueina tenai, pasako savo nuomonę, ir tvarte įsiviešpatauja rimtis! Nesuvokiamas dalykas, tačiau visi jam paklūsta. Argi ne smagu? Ir gyvuliai turi vadą.

– Tikiuosi, jis neišeis į lauką, – pasakiau ir atsitraukiau. Hadas buvo neapsakomai stambus žirgas.

– Nebijokit. – Gaboras saugodamas mane atsistojo priešais, kol milžinas su regimu malonumu ir stebėtinu triauškesiu kramtė cukraus gabaliuką. – Jis nieko jums nepadarys. Tačiau štai ką jums pasakysiu: niekuomet, *niekuomet* nesistokit už arklio. Jie bailūs. Ir jeigu išsigąs, iškart spirs. Ir smūgis gali būti mirtinas. Taigi niekuomet nevalia stotis už arklio. Kaip ir už Ados. Tai pirmoji auksinė taisyklė. Nuo šito priklauso jūsų gyvybė.

– Ji įsidėmės, – patikino Hermina. – Kaip ir tai, kad arklidėje turi kalbėti tyliai.

– Galima sakyti bet ką, tik ne šaukte, – pritarė Gaboras. – Žirgai mėgsta savim pasitikinčius žmones. Mūsų arklininkas, Puka, skleidžia ramumą, tai nuostabu. Jis joja Dzeusu, su pypke tarp dantų, iš dešinės vedasi Adą, iš kairės Apoloną, per didžiausią miesto kamšatį, ir arkliai eina kartu, kuo ramiausiai ir nieko nesibaidydami. Taigi visuomet privalu būti labai draugiškam ir švelniam. Jokio karštligiškumo, jokios skubos, šnekučiuotis su žirgais kaip su vaikais, meiliai, bet ryžtingai. Tai antroji auksinė taisyklė.

Iš tiesų arklidėje tvyrojo maloni tyla, kada ne kada trikdoma tylaus šnopštimo. Į vidų mes irgi įsmukome pirštų galais pro dviveres apmuštas duris, nepraleidžiančias išorinio pasaulio triukšmo. Ir *priešais* arklides turėjo visuomet būti ramu. Tai geležinis kavalerijos įstatymas.

– Čia, Ense, mes visi pamišę dėl arklių, – tarė Gaboras ir šypsodamas pasigręžė į mane: – Gal ir jūs tapsit mūsų bendrijos nare, gerbiamoji panele? Kaip manot?

Išraudau.

Anaiptol taip nemaniau, – nors Ada man iškart patiko. Ji buvo nuostabus gyvulys, ne per aukšta, puikaus sudėji-

mo, tikra *beauté* tarp arklių. Blizgančiu kaštoniniu kailiu, juodais karčiais ir juoda uodega. Žvilgsnis gyvas ir protingas, o pamačiusi mus, ji nei išsišiepė, nei atsistojo piestu. Ne, ji pasisveikino su Gaboru ir Hermina draugišku šnarpštimu, o paskui susidomėjusi mane apuostė.

Ką čia pasakyti? Nebuvo labai malonu. Kai didžiulė arklio galva atsidūrė prie pat mano veido, mane taip ir patraukė nerti į žavingą alpulį ant patikimos žemės. Tačiau neapalpau. Mat ką tik buvau mačiusi, kaip apalpusiai moteriai perpjovė korseto raištelius, kad ji neuždustų, ir staiga... toji moteris dvigubai *pastorėjo*! Ne, koks jau čia alpimas. Stovėti ir elgtis drąsiai. Tačiau bent užsimerkiau.

Gaboras nusijuokė.

– Nebijokit! Ada jums nieko nepadarys. Pratarkit jai kokį malonų žodelį. Pagirkit. Tiesa, Ada? Tu mėgsti pagyras. O ką pati pasakysi gražiajai panelei, kurią atvedžiau pas tave? Taip, ji tau patinka. O ir kam ji nepatinka...liaukis!!! Paleisk. Ak tu nenaudėle! Tik šito ir trūko!

Praplėšiau akis ir pamačiau, kaip Gaboras traukia Adai iš dantų baltos šiaudinės mano skrybėlaitės kraštą. Tačiau kokia iš to nauda? Ji jau susidomėjo mano skarele, gaubiančia pečius. Netrukus krimstelės man į kaklą, galvojau. Kaipmat vėl užsimerkiau. Pajutau aksomines Ados šnerves, lytinčias odą. Paskui šiltą jos alsavimą, trūksniais, kaip iš dumplių... keista...visai malonu.

– Paglostykit ją, – paliepė Gaboras, – už ausų. Ji mėgsta. Ir maldauju, pasakykit pagaliau jai ką nors malonaus, antraip ji ims manyti, kad jūs nebylė.

– Šaunuolė Ada, gražuolė Ada, – sukuždėjau markstydamasi ir užsikirsdama. O paglostyti – pernelyg daug pareikalauta.

– Dabar duokit jai gabaliuką cukraus.

Kumelė iškart pakėlė galvą.

– Paduokit ištiesta ranka! Nesugniaužkit pirštų. Taip, labai gerai. Matot, kaip ji ima? Atsargiai atsargiai. O jeigu tarp dantų paklius jūsų pirštas, Ada jums neįkąs. Taip, manoji Ada. Mano princese, mano širdele, aukseli... – Akies kampučiu jis stebėjo mane: – Mažyte mano mylimoji. Mano akies vyzdy...

Išraudau kaip burokas. Be jokios abejonės, šiuos meilikavimus jis taikė man – ne kumelei.

– Tačiau dabar turit ją paliesti, – paskui labai švelniai tarė Gaboras, – dėl manęs. Pabandykit. Turit pasitikėti mumis, Ada ir manim. Kiekvienam gyvuliui reikia švelnumo, kaip ir kiekvienam žmogui. O dabar pasakysiu jums trečiąją auksinę taisyklę, pačią svarbiausią: žirgas *niekuomet* nesistengs kiek pajėgdamas iš baimės, tačiau viską padarys dėl jūsų – iš *meilės*!

Tada aš uždėjau delną ant žvilgančio šilto kumelės kaklo. Gaboro ranka gulėjo visai šalia. Ir nors abu buvom su pirštinėmis, nudegiau, lyg prisilietusi ugnies. Ir vėl paraudau, net Hermina pastebėjo. Ačiū Dievui, ji pamanė, kad kaistu bijodama arklių.

– Bet, Minka, – tarė ji meiliai ir apkabino mane per liemenį, – ar iš tiesų taip jau baisu? Įsivaizduok, kad Ada yra didelis šuo. Juk taip myli šunis. Atlasas, mylimiausias mano brolio Frico eržilas, visur sekiojo jam įkandin kaip taksas, toks buvo jaukus. Jeigu jam būtų atidarytos durys, kaipmat būtų įkaukšėjęs į svetainę

– Tikra tiesa, – sutiko Gaboras, – be to, gyvuliai yra ištikimesni už ištikimiausią žmogų... na, kai kurie žmonės irgi tokie, būna ištikimi iki mirties... – Vėl gražių jo akių žvilgsnis vogčiomis man net kojas pakirto. – Ir garantuoju: Adai jūs patikot. Mes laimėsim lažybas. *Viribus unitis* – laimėsim bendromis jėgomis.

Ir dar kaip, galvojau apimta euforijos. Jeigu imperatorius su *viribus unitis* (beje, tai jo rinkimų šūkis) gali valdyti savo didžiulę imperiją, nuo kalnų iki Adrijos jūros, nuo Besarabijos iki Bodeno ežero, tai ir aš, padedama Gaboro, išmoksiu joti gražiajame Ense.

Tačiau dar tą patį vakarą viskas pasirodė kitaip.

Dabar aš išklosiu priežastį, dėl kurios atsiguliau verkdama, kuo trumpiau – tai raitelių žargonas. Kaltas buvo ne Gaboras, o generolas, netrukus sužinosit, kaip viskas nutiko.

Naujų aukštutinių kareivinių žiemos jojimo mokykla yra pati didžiausia ir gražiausia visoje imperijoje. Vos įžengi, tave apima pagarba. Tiktai kad viską išsyk pamiršti, kai reikia sėstis ant žirgo, pirmąsyk gyvenime, ant mažne nepažįstamo žirgo, ir ant šio gyvulio išsilaikyti, vienui vienai – veriamai griežto totoriško įžymaus raitelio ir husarų generolo žvilgsnio.

Na, iš pradžių mes nebuvom vieni. Atvirkščiai! Paspoksoti į pirmuosius mano bandymus atskubėjo visi: Atila Nadis, vėl tarytum išbadėjęs vilkas, grafas Šandoras su svečiais iš Enzego pilies, visiškai nepažįstamais! Žinoma, ir princesė Valerija su kapitonu Šileriu, jau nekalbant apie tetulę Julianą ir Herminą. O Gaboras vėl elgėsi abejingai ir rimtai, kaip visuomet savo pono tėtės akyse.

Tačiau pats didžiausias nusivylimas: Gaboras nepagelbėjo man užsėsti ant Ados. Tai padarė generolas. Jis atkišo ranką, turėjau pasilipti ant jos, ir tada jis mane kilstelėjo, lyg apskritai būčiau buvusi besvorė. Neblogai pavyko. Tačiau aš iš anksto taip džiaugiausi Gaboro prisilietimu. Jo artumu. Bet jis laikėsi atstu.

Nelaiminga kiūtojau aukštai, keistai pasisukusi į kairę ir gaudydama pusiausvyrą. Anaiptol ne lengva. Krestelėjimas

po krestelėjimo, mane purtė taip, kad nieko nebesinorėjo. O dar tas moteriškas balnas. Kietut kietutėlis!

Be to, jaučiausi neapsakomai bjauri su sena, kavos rudumo jojamąja suknia iš teatro drabužinės, juoda vėduokle prie riešo ir plokščia kaip blynas, ruda skrybėlaite, pridengusia gražią mano šukuoseną. Buvau susivarsčiusi iki penkiasdešimties centimetrų. Ir nors ant Ados nugaros buvo visai neblogai, bijojau kyboti tiek aukštai nuo saugios žemės, tuo tarpu kiti juokėsi, pokštavo ir pasakojo apie savo pirmąsias jojimo pamokas taip, lyg manęs čia nė nebūtų.

Generolas neatitraukė nuo manęs akių.

– Ji sėdi nieko sau, – tarė paskui, – bet pernelyg įsitempusi. Bijo be jokios priežasties. Gaborai, paaiškink meilutei.

– Taip, tėte. Panele Hiubš, prašau paklausyti. Nuo vyriško balno labai lengva nuslysti. Tačiau jūs juk turit minkštą gugą tarp... tarp... na, *priešais* save. Ir *įsikibkit* šios gugos

Nuleidau galvą. Siaubingą valandėlę jau baiminausi, kad Gaboras pasakys tarp... aišku tarp ko. Nebūčiau to ištvėrusi. Juk panelė *neturi*... taip, bet, matyt, vengrai irgi šitą žino.

– Taip! – sugriaudėjo generolas. – Įsikibkit *gugos*. Ir šypsokitės. Veidas laimingas, nors jus kapotų į gabalus. – Tada jis pasisuko į žiūrovus: – Ponai, šitaip *nieko* nebus. Maišo kiekvienas žodis. Man reikia visiškos ramybės. Prašyčiau mus palikti. Hermine, tai skirta ir jums.

– Bet aš nenoriu! – pasipiktinusi sušuko Hermina.

– Jus laisva. Grįšit po penkiasdešimties minučių ir išsivesit savo mergikę. Nė akimirkos anksčiau. Tai įsakymas.

Tokiam įsakmumui nepaprieštarausi. Visi atsisveikino, linksmai palinkėję man sėkmės, o Atila net ranka pasiuntė bučkį. Ir vis dėlto aš netekau drąsos. Kad ir kaip troškau

pasilikti su Gaboru viena, man nepatiko likti vienai su juo *ir* jo tėte *be* Herminos. Staiga puikiai supratau – nutiks kažkas baisaus.

Iš tikrųjų!

Vos man iš akių dingo Hermina, praradau pusiausvyrą ir virtau dešinėn, staiga kaip maišas sukniubau skersai Ados. Galva nukaro žemyn. Skrybėlaitė nuskriejo. Gražioji šukuosena iširo, ilgos juodos garbanos ėmė šluoti smėlį. Tik iš paskutiniųjų laikiausi už balno.

– Gelbėkit!!! – sušukau, beveik dusdama. – Gelbėkit... prašau... pagalbos...

– Lyg pagrobta sabinė, – smagiai pasakė generolas. – Garbės žodis, žavingas vaizdelis. – Paskui jis davė Gaborui ženklą, Ada sustojo, ir generolas asmeniškai vėl mane pasodino.

– Prašau dovanoti, – tariau gaudydama kvapą, – manau, aš per silpna joti. Jau dabar man trūksta oro. O kaip... bus... toliau?

– Jei man bus leista pareikšti pasiūlymą, – Gaboras pakėlė mano skrybėlaitę ir nuvalė smėlį, – ar leisit, tėte? Panele Hiubš, siūlau jums per treniruotes atsisakyti savo kankinimų instrumento, kalbu apie, dovanokit, – korsetą. Per tokį trumpą laiką aš irgi negalėčiau išmokti joti, jei būčiau suspaustas replėmis iš banginio ūsų.

Aš perbalau. Be korseto? Suspaustas mano liemuo buvo vienintelė šios šlykščios rudos suknios puošmena. Atsisakyti korseto? Kad Gaboras pamatytų, kokia aš iš tikrųjų plokščia? Tik per mano lavoną. Niekuomet nepasirodysiu generolui ir Gaborui be korseto, nuspręsta.

Zoltanas fon Borozis abejodamas pasižiūrėjo į sūnų. Švelniai pataisė mano sijono klostes ir keistai meiliu judesiu atmetė atgal mano garbanas, dabar palaidai krintančias man ant pečių, gerokai žemiau liemens.

– Duok jai ramybę, – sumurmėjo, – argi nematai, kad ji nenori?

– Bet, tėte, gerbiamoji panele, būtų daug sveikiau...

– Sveikiau? Juk ne tai svarbu. Tai nerūpi nė vienai moteriai. Moterys trokšta būti gražios, nors tas grožis jas ir *pribaigtų*. Jei tokia bus mada, jos prisikals į kelius vinių. Be korseto! Ir kaip tu gali tėkšti tokį be galo kvailą pasiūlymą. Gaborai, tu ničnieko nenutuoki apie gražiąją lytį, taigi prikąsk liežuvį.

Gaboras nutilo, o aš nevalingai įsispitrėjau į žemę.

Mane permatė kiaurai!!! Tačiau tai geriau, negu nusimauti korsetą! Ada vėl pajudėjo. Be žodžių įsikibau gugos ir prisiekiau, kad daugiau niekuomet man taip nenutiks! Aukštyn – žemyn! Aukštyn – žemyn! Dievas sukūrė arklių nugaras ne sėdėjimui. Tas amžinas kratymas. Visa mano apačia jau tikrai mėlyna. Be to, nuo balno man šlapo tarp... na, žinia, kur.

Generolas įdėmiai mane sekė. Paskui nužirgliojo prie sūnaus, pasakė jam vengriškai kažką, ko nesupratau, ir vėl sugrįžo.

– Kas čia per kankinės veidas? – staiga sušuko jis visai kitonišku balsu – labai priešišku. – Jeigu kas ir turi priežastį įsižeisti, tai mano kumelaitė. Moteriškas balnas yra sunkus, svoris išdėstytas netolygiai, gyvuliui vienas vargas. Vis dėlto ji taip šauniai žengia, manoji Ada, ir net nesispyrioja šėtoniukė. Gaborai. Ar tu užmigai? *Presto. Presto.* Greičiau! Greičiau. *Tempo.* Trūksta paprikos.

Ada paspartino žingsnį, o aš beviltiškai gaudžiau pusiausvyrą. Aukštyn – žemyn! Aukštyn – žemyn! O kas, jei nukrisiu? Mane užplūdo klaiki baimė.

- Nesusirieskit, – sugriaudėjo Zoltanas fon Borozis kaip kareivinėse. – Laisvai. Stuburą ištiest. Ramiai ir laisvai. *Suaugti* su žirgu!

Kaip suaugti? Su žirgu? Niekuomet nebuvau tokia sutrikusi.

– Ar negirdit? – suriko generolas taip, kad nuaidėjo per visą salę. – Jūs turit suaugti su Ada. Prakeikimas! Suaukit su žirgu! Žirgas ir raitelis yra vienas kūnas ir kraujas! Ir šimtąjįsyk sakau, nesuraukit sėdynės! *Atpalaiduokit* užpakalį!

Išbalau kaip drobė. Padori moteris neturi... neturi... argi niekas to nežino? Aukštam generolo poste?

– Nesuspaust *užpakalio!* – šėlo Zoltanas fon Borozis. – Pa-lai-dai! Lais-vai! Rit-min-gai! Skrie-te! Ar jūs kurčia? Kas yra? Praskydot? Išsigandot mano žargono? Aš jus atpratinsiu. Tučtuojau! Mes, vengrai, vadinam daiktus tikrais vardais. Jūs sėdit ant *užpakalio*, o jojant *subinė* atpalaiduojama!

Iš siaubo pamiršau kvėpuoti. Kas čia dabar? Niekuomet per visą gyvenimą joks vyras man girdint nevartojo šitokių žodžių. užaugau pasaulyje, kur iš gėdos dengiamos stalo kojos, o fortepijonas iki pat žemės užklojamas sunkiais apdangalais. O dabar?! Mano Gaborui girdint? Staiga man ėmė kaisti akys. Jojimo salė išnyko.

– Kas čia, po velnių... – sugriaudėjo jo prakilnybė. – Kas yra? Ašaros? Na, šito tai jau nebus! Verksniai nejodinėja. Laikysena, panele! Tiesiai. Lyg mietą prarijusi. Pečius atgal. Užsičiaupt. Kas gi vėl nutiko? Neskėskit alkūnių. Ar jūs vėjo malūnas? Alkūnes prispausti prie pat kūno. Ryt atsinešit dvi knygas. Kam – paaiškinsiu vėliau. Stot!!! Ko taip siūbuojat? Viršutinę kūno dalį ramiai! Koks bjaurus tas lingačiavimas! Ar jūs marionetė? O dabar gerai paklausykit: gana to įsižeidusio mopso veido. Bet kam praeitų noras. Greičiau, Gaborai. *Daugiau paprikos. Tempo. Tempo*... Galima užmigti.

Visa išraudonijusi sėdėjau balne. Paskui vogčiom dirstelėjau į Gaborą: jis vos pastebimai papurtė galvą. Gražios akys buvo sklidinos užuojautos. Jis kentėjo kartu su manimi.

Kaipmat atgavau jėgas. Išsitiesiau kaip žvakė – lyg prarijusi mietą, – nurijau ašaras ir laukiau tos laimingos akimirkos, kai jis, generolas, pasitrauks. Šiaip ar taip, mano mokytojas Gaboras. Tai jo lažybos. Bet veltui laukiau.

Lyg uola Zoltanas fon Borozis stūksojo šalia sūnaus, ten ir liko, nutaisęs rūstų veidą. Nė akimirkos nepaliko mūsų vienų. Ant manęs pylėsi kandi kritika, kol nebesusivokiau, kur sukaupti dėmesį. Tuo tarpu man jau viskas skaudėjo: nugara, pečiai, pilvas, galva, bet labiausiai tos dalys, kurių pavadinimai netariami. Ir kas būtų manęs, kad joti taip siaubinga? Dar niekuomet per visą savo gyvenimą nesijaučiau tokia vargšė. Troškau tik vieno dalyko: nulipti nuo Ados, išlįsti iš korseto, įsmukti po minkštais patalais – tačiau apie tai negalėjo būti nė kalbos. Dar vienas ratas. Ir dar vienas!

Ir kaip tik tada, kai galvojau: *nebegaliu*, paprasčiausiai griūsiu, ir tada mano kančios baigsis, generolas sušuko: „Gana!“, davė Gaborui ženklą, ir Ada klusniai sustojo.

– Brangiausioji panele, o dabar – didžioji akimirka! Pirmąkart gyvenime dabar paimsit į rankas pavadį, – ir jis nusijuokė, lyg nepadoriai pajuokavęs, – taigi atidžiai! – Trumpai paaiškino, kaip vesti Adą, ir pridūrė: – Ypač svarbu *lengva ranka.* Iš to pažįsti, gabus raitelis ar ne. Pavadį laikyti palaidai. Atkištais delniukais. Taip. Tiesiai. Lyg dvi stiklines vandens. Nepakreipti!!! Kaip dvi stiklines *vandens!* Ar neprigirdit? *Atkišti* letenėles! O dabar risčia!

Pirmasis ratas pavyko. Tačiau paskui sekundės dalelytei nusvarinau rankas, ir vėl užvirė tikras pragaras.

– Norit pasmaugti man arklį? Taip? *Nespauskit* Adai kaklo! Įsikalkit visam gyvenimui: jokios jėgos! Lengva ranka. Ranka turi kyboti. Tik prisiliesti prie kailio, lyg prie karštos koklių krosnies. Supratot? Tai garsioji koklių krosnies teorija. Kaip??? Nežinot jos??? *Koklių krosnies teorijos?!* Nė karto apie tai negirdėjot? Nesuvokiamas daiktas. Austrijoje iš tiesų gyvenama kaip Mėnulyje. Vengrijoje tai net vaikai iš miegų žino.

Taip tęsėsi ir toliau – kaip man rodės, amžinybę. Niekaip neįtikau generolui. O jei išdrįsdavau paklausti, sugriaudėdavo: „*Silentium!* Čia kalba tik vienas. Aš!“ Kad likau gyva po šitokios valandos, turiu dėkoti Gaborui. Pagaliau, pagaliau kančios baigėsi.

– Viskas! Žemyn nuo arklio! – sušuko ponas baronas ir padėjo man nulipti nuo Ados nugaros. Drebančiomis kojomis stovėjau ant smėlio. Nedrįsau nė žvilgtelėti į Gaborą. Jis tikrai pasibaisėjo mano bukaprotiškumu. Tai mano pirmoji ir paskutinė jojimo pamoka. Aš visus nuvyliau.

Tuo momentu sugrįžo Hermina, labai susirūpinusi, ar aš nesusilaužiau visų kaulų. Pats laikas. Dar niekuomet taip neapsidžiaugiau ją pamačiusi.

– Taip, bet... kas nutiko tavo šukuosenai? – Išsigandusi ji nužvelgė mane nuo galvos iki kojų. – Dėl Dievo, vaikeli. Ar nukritai?

– Ne, vos nenukritau. Bet man viskas skauda.

– Vargšelė. – Hermina patapšnojo man per skruostą, apkabino ir tarė ponams: – Kaip sekėsi? Ne per blogiausiai?

– Ada liko gyva, – atkirto generolas, – tačiau šitas vaikas, kalbu apie jūsų numylėtinę, nepakelia jokio rimtesnio žodžio. Pernelyg jau išpopinot ją, mieloji, Vienoje, pas tą fesų fabrikantą!

– Fesų fabrikantas – ne husarų generolas! – įsikarščiavusi riktelėjo Hermina ir paleido mane. – Nerėkaloja kaip pratybų aikštėje. Aš nugirdau, vos atėjusi. Jūs šaukiat ir niršiat, o juk mano Minka – ne rekrūtė!

– Deja, – drėbė generolas ir švelniai patekšnojo Adai per kaklą, – ant tokios būtų galima kaip reikiant pašūkaloti. O dabar vis prikandi liežuvį, kad neįžeistum jautrios būtybės.

Padėjau galvą Herminai ant peties. Jei ji žinotų, kokius žodžius jis svaidė man į veidą! Ėmiau tylutėliai kūkčioti. Hermina ramindama glostė man galvą.

– Raitelis neverkia, – tarė generolas ir davė Adai cukraus. – Vyras su raitelio dvasia nejaučia skausmo.

– Bet ji ne vyras, – tėškė suirzusi Hermina, – ar nesuprantat, kad ji stengiasi kaip įmanydama? Siūlau baigti šį bandymą. – Ji žengė prie Gaboro, paėmė iš jo mano skrybėlaitę, kurią jis ištisą valandą laikė kairėje rankoje, susirado šilkiniam savo krepšely ilgą smeigtuką ir prismeigė skrybėlaitę man prie garbanų. – Mano vaikas nejodinės!

– Jodinės, – atkirto generolas šėtoniškai vypsodamas, – *gutta cavat lapidem!* Lašas po lašo ir akmenį pratašo! Aš jau apdorosiu jūsų gražuoliukę.

– Tik ne šitokiais kankinimais! Ar nebūtų galima elgtis galantiškiau? Juk svarbu ne kas sakoma, o kaip sakoma!

Generolas sutramdė šypseną:

– Viskam sava priežastis, mieliausioji. Nesmarkaukit!

– Kokia priežastis, prašyčiau pasakyti?

– Jums bus pranešta, mieliausioji pussesere, kai tik planas bus vykdomas toliau, tiesa, Gaborai? Be paslapties nieko neišeis!

Hermina pagalvojo.

– Tačiau rytoj padarysim pertrauką. Vaikui reikia pailsėti!

– Va čia tai jūs didžiai klystat. – Generolas man linktelėjo: – Rytoj pradėsim rimtai darbuotis. Ir nepamirškit atsinešti dviejų knygų.

– Dviejų knygų? – sušuko Hermina. – Kuriam galui?

– Dvi knygos! Ir paprašyčiau punktualumo. Tuo pačiu metu. – Jis nusilenkė Herminai ir linksmai nužvelgė ją iš aukšto įkypomis juodomis akimis: – Man buvo malonu. Bučiuoju švelnias rankutes. Eime, Gaborai. Leiskit atsisveikinti. Sudie.

– Sudie, ponios. – Gaboras paėmė Adą už kamanų. O paskui žaibiškai prisidėjo prie lūpų didįjį pirštą ir smilių ir giliai įtraukė oro lyg rūkydamas.

Supratau. Žinutė. Kandiklyje. Po palmėmis. Slapčiomis linktelėjau ir pašnairavau į Herminą. Ji nieko nepastebėjo.

Atsisveikindamas Gaboras nusišypsojo man. Ta pačia pažįstama dievinančia šypsena. Tai jis galutinai nepaniekino manęs? Na, tai jau stebuklas.

Ir skaudamais kaulais, tačiau trupučiuką aprimusi, įsikibusi Herminai į parankę, šiaip taip nusvyravau prie maniežo durų.

VIENUOLIKTAS SKYRIUS

JŪS ESAT BANDOMA. IŠTVERKIT. BŪKIT DRĄSI. OMNIA VINCIT AMOR.

Tai šitokius žodžius kitą dieną radau po palmėmis. Tad viskas tik žaidimas.

Generolas nepyko *iš rimtųjų*, tik apsimetinėjo. Nenorėjo *iš rimtųjų* manęs įžeisti, jam rūpėjo sužinoti, kiek toli gali nueiti, kol aš inkšdama palūšiu. Bet kuriam galui šis naujas bandymas. Juk jau pakanka ir to, kad turiu tramdyti savo arklių baimę ir mokytis joti. Ir suprask tuos suaugusius.

Ką gi, buvau įspėta, ir kita pamoka sekėsi geriau. Vos atsisėdau į balną – šįsyk man padėjo Gaboras, ir nuo jo artumo aš visiškai praskydau, – vos jis rūpestingai pataisė klostes mano suknios, senamadiškos ir tokios ilgos, kad sijonas kone vilkosi žeme, jo prakilnybė įspraudė man po pažastimis atsineštąsias knygas, vieną po kaire, kitą po dešine, davė į rankas pavadį ir atsitraukęs luktelėjo.

– Nuolankiai meldžiu, nenoriu įkyrėti, tačiau šitaip aš negaliu joti, – pasipriešinau neryžtingai.

– Kvaili niekai, – sugriaudėjo generolas, – taip *reikia* joti. Argi nesuprantat? Knygos trukdys jums praskėsti alkūnes ir apsijuokti viso miesto akyse. Juk jūs ne cirko beždžionė. Alkūnių vieta prie pat kūno, tad jau verčiau iškart pripraskit.

Na, aš ir stengiausi. Kada ne kada knyga išslysdavo ir dunkstelėdavo ant smėlio. Gaboras pakeldavo, paduodavo

ją savo ponui tėtei, o tas, negailėdamas keiksmų, vėl pakišdavo ją man po pažasčia.

– Ak tu šunpalaiki, – sugriaudėjo jis trečią kartą, – nors ir kąsk kekšei į subinę. Jai vis dar neišeina.

Paskui įbedė į mane savo įkypas akis, laukdamas, ką aš darysiu, – bet nieko nesulaukė.

Verkti? Išgrauš. Keiksmai vis baisėjo, balsas garsėjo – ištvėriau tai su tauria rimtimi. Beje, naktį prisiekiau sau: kol aš gyva, Zoltanas fon Borozis *niekuomet daugiau* nematys mano ašarų.

Gaboras paslapčiom linktelėjo man. Generolas nusivaipė. Tačiau jo balsas liko šiurkštus, rytojaus dieną ir poryt, visą pirmąją savaitę jis kuo šlykščiausiai keikėsi. O prie sielos kančių prisidėjo fizinės: *man skaudėjo visą kūną!*

Net ir krustelėti buvo kančia. Kiekvieną raumenėlį gėlė ir maudė. Mano rankos, regis, buvo prismaigstytos adatų, nugaroj kyšojo peilis, niekuomet nesijaučiau tokia išsekusi.

Nepajėgiau nei sėdėti, nei gulėti, nei vaikščioti, nei stovėti – kai atsistodavau, valandėlę sustingdavau pasilenkusi, nes negalėdavau ištiesti nugaros. Ir dar tas korsetas – buvau tikras vargo kamuolėlis.

Tačiau aš buvau įsimylėjusi.

Ir jeigu Gaboras būtų pareikalavęs, būčiau mokiusis joti net ant laukinio tigro.

Todėl tiksliai laiku, diena po dienos, eidavau į maniežą atlikti savo pareigos. Netrukus man ėmė stebėtinai sektis. Sėdėjau balne tiesi, iškėlusi galvą. Laikiau delnus kaip dvi stiklines vandens ir beveik nebebijojau nugriūti. Alkūnės nevalingai prisispausdavo prie kūno. Viršutinė kūno dalis nejudėdavo. Pečiai būdavo tiesūs, o koklių krosnies teoriją būčiau išpylusi net pro miegus. Išmokau valdyti Adą, į dešinę – šmaikščiu, į kairę – koja.

– Tiktai kepštelėti, vos vos, – įspėjo generolas, – trupučiuką šmaikščiu, Margita, įsidėmėkit! Mano kumelaitė – ne nusikaltėlė, kurią reikia plakti. Ir nemojuokit aplinkui! Raginkit *kuo nepastebimiau!* Niekuomet nematyti, kai geras raitelis ragina žirgą. Komandos turi būti nematomos, lyg žirgas būtų savarankiškas.

Mane išgelbėjo Ada. Dieve, suteik jai amžiną palaimą! Galybę kartų ji būtų galėjusi man parodyti, kad ne *aš* šeimininkė, o *ji!* Gyvuliai irgi žaismingi, o miklus mano skrydis iš balno – nieko nebūtų buvę smagiau. Arklys iškart suvokia, koks raitelis ant jo sėdi. Tačiau Ada valdėsi. Neiškrėtė man jokio pokšto, kol ant jos nugaros pasijutau saugi. Nežinia kodėl ji mane mylėjo, ir aš jos nebebijojau.

Išmokau joti šuoliais. Nebuvo lengva.

– Ne!!! – dienų dienas graudžiai kartojo Gaboro tėtė. – Trūksta paprikos!

Tačiau penktadienį, liepos 23-iąją, aš jam įtikau, visai nelauktai, ir prasidėjo naujas gyvenimas.

Pirmąkart išjojom iš maniežo, grožiu garsėjančiomis lankomis palei Ensą, skaidrią, žalią, veržlią kalnų upę, pagal kurią ir pavadintas miestas. Saulė švietė, gaivumu dvelkė vanduo, o Gaboras padėjo man užsėsti ir giliai pažvelgė į akis. Ada risnojo lyg savaime, ir pirmąkart aš pajutau, kad blogiausia jau praeity. Mane pripažino du karštakraujai ponai, tapau jiems saviškė.

O tada sulaukiau ugnies krikšto. Staiga sutikome dėdę Luji, jojantį savo juodžiu Rio Grande.

Jau minėjau, kad mano dėdė jodinėdavo kasdien, dažniausiai prieš penktą, kol viešbutyje vakarais prasidėdavo darbymetis. Jis dažnai pabrėždavo, kad tai vienintelis jo malonumas, ir dar niekuomet nebuvo matęs manęs jojančios.

Juo labiau nustebo dabar. Jo akys sužibo.

– O, Minka, – sušuko jis, – neįtikėtina! Iš tikrųjų sėdi balne tiesutėlė lyg dragūnas ir šypsosi, ir elgiasi taip, lyg visuomet būtų mokėjusi joti!

– Ji moka dar daugiau, – riktelėjo generolas, – mielas Luji, mažylė turi kraujyje paprikos. Šuoliuoja lyg tikras puštos vaikas. Ar norit pamatyti? – Ir nelaukdamas atsakymo nutaisė siaubingą veidą, sušuko: „Šuoliais pirmyn! *Valio!*" – ir rovė į priekį.

Kad tik neapsigėdinčiau, smilktelėjo man mintis. Daviau Adai ženklą, ir mudvi nuskriejome iš paskos. Kaip patrakę medžiotojai palikome ramią lanką ir įsukome į platų jojamąjį kelią. Šuoliavome pirmyn, iš dešinės ir kairės šmėkščiojo medžiai, kanopos drebino kietą žemę. Mane taip kratė, kad nieko nebenorėjau, tačiau aš nepasimečiau. Sėdėjau balne, ir, beje, tvirtai. O kai po ištisos amžinybės generolas pakėlė ranką, visiškai lengvai sustabdžiau Adą. Dėdė Luji, jojęs mums įkandin, nešykštėjo pagyrų. Gaboras švytėjo iš laimės, o Zoltanas fon Borozis nužvelgė mane.

– Gerai! *Magna cum laude** – tarė paskui. – Bravo, Margita! Ir toliau šitaip!

Tačiau kai išjojome kitą dieną, jis matė daugybę trūkumų, paskui vėl ėmėme treniruotis manieže, ir aš nieko nebedariau teisingai, visur nuolat klydau!

Tas šeštadienis po pirmojo pagyrimo buvo pats blogiausias per visą mano jodinėjimą. Vienuoliktoji mano pamokų diena.

Generolas buvo apniukęs kaip debesis. Neišsimiegojęs, paraudusiomis akimis, pabalusiais išpurtusiais skruostais, matyt, vėl šventęs atskiruose kambariuose pusę nakties. Oras

---

* Su dideliu pagyrimu (*lot.*) – kai kurių šalių aukštųjų mokyklų mokslo baigimo laipsnis.

pranašavo audrą, per tvankumą nebebuvo kuo kvėpuoti, viskas įsielektrinę, Ada išsiblaškiusi, daviau vieną po kitos dvi neteisingas komandas, daugiau ir nereikėjo!

– Stot!!! – sustaugė Zoltanas fon Borozis taip, kad net sudrebėjo sienos. – Ar pakvaišot? – Jis šoko prie manęs ir išplėšė iš rankos kamanas. – Jūs vos neįsmeigėt mano Adai pentinų. *Bestija* jūs. Ką sau *leidžiat*? – Jis gręžė mane žėrinčiomis totoriškomis akimis, kilstelėjo ranką, ir aš pamaniau: „Taip, dabar jis man smogs". Tačiau neatsitraukiau, o šaunioji Ada irgi neišsigando – tikras stebuklas, kai jis šitaip subliovė.

Ir tą valandėlę užgriuvo audra, kurios mes jau ilgokai laukėme. Sutemo lyg naktį. Vėjo šuoras užtrenkė langus. Pratrūko žaibai ir griausmai, lietus ėmė telžti stogą taip, kad pamaniau, jog atūžė antrasis tvanas.

Zoltanas fon Borozis paleido kamanas ir staiga atsuko man nugarą. O kai audra aprimo, vėl atsisuko ir lyg niekur nieko ėmė drožti savo pamokslą.

– Privalu įsivaizduoti, – griausmingu balsu dėstė jis lyg kurčnebylei, – kad arkliui ant nugaros sėdi raitelis, kuris jį valdo. Kaip turi susikaupti gyvulys, kad galop suprastų žmogaus norus? Jis turi pagalvoti: kur man eiti – dešinėn ar kairėn? Juk jis ne mokslinčius. Jis tik stengiasi iš paskutiniųjų! O žmonės jį kankina ir bado paslėpsnis pentinais, tuo tarpu viskas turi vykti savaime. Nebenoriu *niekuomet to daugiau matyti!* Nekenčiu prievartos! – Jis skvarbiai nužvelgė mane. Be žodžių atlaikiau jo žvilgsnį. – Šiandien gana. Nulipkit. – Jis man nepadėjo. Prišoko Gaboras, nukėlė mane žemėn ir slapčiom paspaudė ranką. – Pastovėkit dabar ir gerai paklausykit: tiktai arkliui žmonija turi dėkoti už kultūrą. Mes juk pernelyg pasipūtę, juokingi bejėgiai nykš-

tukai. Kas tąsė sunkius nešulius? Plytas statyti namams? Polius tiltams? Akmenis bažnyčioms? Anglis iš kasyklų? Kas mažne mirtinai galavosi kruvinais snukiais? Spėkit vieną kartą! Be arklių, romaus jų būdo, jėgos ir kantrybės neturėtume Enso. Ir miesto bokšto. Ir grįstų gatvių. Ir naujojo Žiedo Vienoje, Operos teatro, dvaro rūmų. Švento Stepono katedros. Šenbruno. Be arklių nebūtų civilizacijos. Supratot? Žmonija už *viską* turi dėkoti arkliams. Ir tą reikia prisiminti, užuot kankinus vargšą arklelį!

Jau seniai buvau ranka apglėbusi Ados kaklą.

– Prašau man atleisti. – Pabučiavau jai į aksominį snukį, padaviau cukraus ir tvirtai apsikabinau: – Daugiau tai niekada nepasikartos! Niekada niekada. Tu pati gražiausia, klusniausia, geriausia... – Ir kasiau jai už ausų ir tapšnojau, kol įsikišo generolas.

– Gana. Galas garbstymams. Viskas turi būti daroma su saiku ir tikslu.

– Ir vėl baratės? – paklausė atėjusi manęs Hermina. – Kas gi šįkart blogai?

– Vis tas pats, – irzliai atrėžė Zoltanas fon Borozis, – moterys sušika arklius.

– Moterys ... *kaaip?!* – pasibaisėjusi sušuko Hermina.

– Jos dėl visko kaltos. O paskui pernelyg įsismagina ir kanda, ir spardosi, kai balnodamas veržį paspręstę.

– *Kas* kanda ir spardosi?

– Moterys, – sustaugė generolas, – ar jūs kurčia? – Jis nužvelgė Herminą totoriškomis akimis: – Ką jūs veikėt? Atrodot... lyg ką tik ištraukta iš Enso?

– Mane užklupo audra.

– Kokia audra? – sugriaudėjo generolas.

– Ką tik. Liūtis.

– Liūtis. Kokia dar liūtis? Paklausykit. Esu nusivylęs iki *širdies gelmių*... šiai panelei trūksta raitelio dvasios.

– Dėl Dievo...

– Ne Dievo. *Dvasios*! – subliuvo generolas.

– Dvasios? Kokios dvasios?

– Raitelio dvasios! Jai trūksta!

– Suprantu. Trūksta raitelio dvasios, – nuramino jį Hermina, – tačiau ką reiškia...

– Nevarykit manęs į pasiutimą! – pašėlo Zoltanas fon Borozis. – Išaugusi įgulos mieste, ir nežino, kas yra raitelio dvasia.

– Aišku, žinau...

– *Silentium!*

– Bet aš juk žinau...

– Gaborai, čionai! Pamokyk ponias teorijos. – Jis susidėjo rankas už nugaros ir ėmė niršiai žingsniuoti iš vieno galo į kitą.

Gaboras atsistojo prie mūsų ir atsiprašomai nusišypsojo.

– Ką gi, prašyčiau paklausyti: tiktai vyras, kurio ištikima siela ir narsi širdis, kuris pasitiki savim ir savo arkliu, *rūpestingai prižiūrimu, turi raitelio dvasią*.

– Klausykit, klausykit, – sugriaudėjo generolas, sustodamas šalia Ados, – *rūpestingai prižiūrimu*.

– Toks vyras nežino, kas yra sunkumai, – kalbėjo toliau Gaboras, reikšmingai žiūrėdamas į mane, – netgi atsitraukimas jam yra priemonė palankiai susiklosčius aplinkybėms vėl pereiti į puolimą.

– Taip! Nedelsiant į naują puolimą! – sugriaudėjo generolas. – Tą liudija visi jojimo mokyklos užmojai. Niekuomet nepasiduoti! Tokia teorija, ponios. Tačiau ar jūs žinot, kas *iš tiesų* yra vadinama raitelio dvasia? Mylėti savo arklį labiau už save. Štai kaip yra. O pentinus verčiau smeigti

sau į sėdynę nei į mieliausiąjį keturkojį bičiulį. Šiai dienai viskas. Likit sveika. – Jis nusilenkė Herminai. – Rytoj, sekmadienį, tiksliai tuo pačiu laiku. Bučiuoju rankutes. Mano pagarba. Linkiu laimės, sudie.

Paskui pasimojo Gaborą ir, lydimas sūnaus ir šauniosios kumelės, išskubėjo pro duris.

Mus apgaubė kapų tyla.

Pašnairavau į Herminą. Buvo išraudusi kaip vėžys, jos krūtinė kilo ir leidosi, lyg trūkstant oro.

– Tu įsmeigei Adai pentinus? – paklausė ji pagaliau.

– Ak, prašau, ne. Tačiau ketinau.

– Tik ketinai? Ir jis klykia lyg skerdžiamas?

– Jei tai susiję su jojimu, jis sugeba skaityti mintis.

Mažoji mano guvernantė giliai atsiduso.

– Tai štai *kaip* būna, kai manęs nėra, – tarė įsitikinusi. – Mielas vaikeli, prašau man atleisti. Kai tu papasakojai viską po pirmosios pamokos... atvirai prisipažinsiu, maniau, perdedi, leidi įsisiūbuoti lakiai savo vaizduotei. Tačiau keiksmai tik ir pilasi kaip iš kiauro maišo! Tiktai viską mesti... dabar... jau per vėlu. Turi prisiversti, – ji parodė į mano ausį, – kad pro vieną ausį įeitų, o pro kitą iškart išeitų! Pamirši, kad ir ką išgirstum... tučtuojau man pažadėk.

– Pažadu, – pasakiau ir tik dabar pastebėjau, kokia peršlapusi vargšė mano guvernantė. Didelė raudono šilko peteliškė lyg nuvytusi aguona nusvirusi žemyn per skrybėlaitės kraštą. Juodos, ant pakaušio sukeltos garbanos išsidraikiusios, o vasarinė suknia mėlynais ir baltais dryžiais tokia šlapia, kad matyti nedidelio krinolino lankeliai.

– Jūs atėjot pėsčia? – šūktelėjau išsigandusi.

– Kur tau. Mane atvežė burmistras. Ištikimas bičiulis. Tačiau vienkinkis vežimaitis buvo atviras, taigi mus iškart permerkė. Dabar jis grįžo į miestą ir netrukus atvažiuos

mūsų sausu ekipažu. Tačiau pasakyk man: kaip klostosi reikalai? Ar rugpjūčio 18-ąją laimėsit?

– Nežinau.

– Vis dar nežinai? – nusivylusi sušuko Hermina.

– Jis nieko neminėjo. O ką sako jums, kai manęs nėra?

– Nieko. O jei kas jį paklausia, viešbutyje... – Hermina keliskart nusičiaudėjo. – O, pardon, man darosi trupučiuką šalta... Jei kas nors jį paklausia, tik išsiviepia kaip šėtonas, ir niekas nežino, ką manyti.

Šito aš ir bijojau.

Tylomis su sužvarbusia Hermina išėjau pro duris laukti burmistro. Ir važiuodama namo nepratariau nė žodžio. Kiūtojau šalia Herminos patogiam mažam dengtam nuo lietaus ekipaže, laikiau ją už rankos šildydama ir kamavausi iš gėdos.

Vienintelis pagyrimas per vienuolika dienų reiškė tik vieną dalyką: manim nusivylė. Visa tebuvo vaidyba. Todėl tas šiurkštumas, prasta nuotaika. Lažybos pralaimėtos. Tą žinojo generolas. Ir Gaboras žinojo.

O Dieve, kiek daug triukšmo dėl nieko.

Dar neminėjau, tačiau dabar visą mano gyvenimą varžė ir tvarkė generolas. Ištisa savaitė viskas buvo pasikeitę, aš buvau uždaryta kaip nelaiminga pagonė mergelė prieš didžiąją aukojimo šventę.

Uždrausta viskas. Be anglų kalbos mokymosi, daugiau nieko nebegalėjau daryti: nei piešti, nei skambinti; rašyti laiškų; iškylauti; eiti į svečius. Nebuvo leista atlikti jokio vaidmens puikioje naujoje pjesėje pagal Žiulį Verną „Aplink pasaulį per aštuoniasdešimt dienų". Uždrausta lankyti bažnytinio choro repeticijas, dalyvauti vyrų choro koncerte. Pasileisti garbanas, jos kasdien būdavo supinamos į storą kasą

pagal moto: viskas turi būti tvarkinga, netgi šukuosena. Uždrausta važiuoti į Šteirą. Pono burmistro kvietimu išbandyti jo naujintelaičio daugiaviečio ekipažo minkštomis odinėmis sėdynėmis. Važiavo visos merginos. Ir Gaboras, ir generolas. Buvau atskirta nuo pasaulio ir galėjau tiktai:

Skaityti istorijas apie arklius, kasdien siunčiamas man į kambarį, ir šlamšti valgį kaip besotė – kasdien priešpiečius, vengriškus, kad įgaučiau jėgų, kuo daugiau ilsėtis ir kasdien sėdėti Adai ant nugaros su šypsena, lyg tai man būtų didžiulis malonumas.

Na, aš uoliai klausiau, kad tik būčiau šalia Gaboro. Ir kad norėjau laimėti dėl jo. Tačiau sulig kiekviena diena be jokio pagyrimo manyje pabudo naujas jausmas: pasipriešinimas.

O antradienį, liepos 27-ąją, man viskas galutinai įsipyko. Dvi savaites elgiausi klusniai kaip vergė, dabar nusprendžiau bent sykį patenkinti savo įgeidžius.

Jau rytą žinojau: bus įžymi diena. Pirmiausia – vėl nušvito saulė, po dviejų parų lietaus. Oras buvo švelnus ir šiltas, man nieko nebeskaudėjo. Įvyko stebuklas. Pečiai, rankos, kojos, nugara ir tai; kieno pavadinimo nedera ištarti, nebeskaudėjo. Galėjau sėdėti, vaikščioti, gulėti, stovėti, niekur nei dūrė, nei maudė. Pirmąkart nuo jojimo pamokų pradžios vėl pasijutau žmogumi, ir mane užplūdo maištingos mintys.

Prisimenu tiksliai. Sėdėjau prie rašomojo stalo, pasidėjusi savo slaptą dienoraštį, kur pasakojau viską, nors ranka nekilo užrašinėti generolo žarstomų nešvankybių. Ir staiga man toptelėjo mintis: kodėl? Kodėl turiu daryti tik tai, ko iš manęs nori Zoltanas fon Borozis?

Tiesa, aš taip išauklėta.

Jaunystė yra naivi, kvaila ir raji, niekas jos negerbia. Be suaugusiųjų mirčiau badu, atsidurčiau gatvėje visiškai bejėgė Tačiau juk ir suaugusieji anaiptoool ne šventieji. Šlykštus mano tėvas iššvaistė mano kraitį. Generolas šlykščiais keiksmais pranoko bet kokį vežiką. Jis pavadino mane bestija. Visi turėjo nuo manęs paslapčių, teta, dėdė Luji, apie savo giminaitę melavo net Hermina. Ką gi, šiurkštūs įpročiai limpa.

Boroziai, tėvas ir sūnus, šiandien pietauja Enzego pilyje. Kaip ir Hermina su princese Valerija. Didžiulė puota, kur man neleista būti. Tačiau aš žinojau: prieš trečią niekas negrįš. Taip man pasakė teta.

Pirmąkart po tiek laiko buvau viešbutyje visiškai viena, ir kai teta Juliana atsigulė pokaičio miegučio, kaip ir visuomet prieš pietus, kai nutilo bruzdesys apačioje, virtuvėje ir restorane, sidabrinių stalo įrankių skambesys į porcelianinius indus, o maloni tyla apgaubė didžiulį namą, aš nusprendžiau bent sykį pasielgti įžūliai. Pasipriešinti! Nepaklusti! Pabūti bloga! Ir susirasti ledi Margitos miniatiūrą! Iškrėsiu nedovanotiną kiaulystę: pasirausiu svetimame kambaryje. Ir aš pašokau, pasiklausiau koridoriuje, pirštų galais nutipenau į gretimą kambarį ir užsisklendžiau.

Be ketvirčio trys. Turėjau penkiolika minučių laiko. Kur papuošalų dėžutė? Gerai ją žinojau. Meniškas dirbinys iš baltos ožkenos, pagražintas auksu, išmuštas žibučių mėlynumo aksomu. Atidarius iš dėžutės slaptingai pasklisdavo salsvais pietietiškais sakais, išvysdavai daug stalčiukų, visus su dangteliais, o jų rankenėlės buvo žvilgančios, apvalios ir raudonos: nugludinti čekiški granatai. Atrodė dieviškai.

Tačiau kur ji? Ne savo vietoje. Ar Hermina ją paslėpė? Verta pamąstyti.

Atidariau drabužių spintą. Nieko. Paieškojau komodoje. Stiklinėje lentynoje už knygų. Žalvariu išmuštam stovimam laikrody. Baltoje koklių krosnyje. Pelenuose. Lovoje po ašutiniu čiužiniu. Už medinės praustuvės. Ir galop radau – *po* sekreteru, giliai ant parketo, prie pat sienos.

Kvapstydamasi atsisėdau.

Atvožiau dangtelį. Štai ji. Miniatiūra. Pačiame viršuje, lyg ką tik kažkieno laikyta rankoje. Ir dabar išsigandau aš. Portrete išvydau... save pačią. Tiesa, ledi Margita buvo panaši į imperatorienę, tačiau labiausiai į *mane. Mano veidas*. Mano akys, nosis, lūpos, aukšti žandikauliai, mano kakta, smakras. Tik antakiai ne tokie. Tačiau jeigu juos išsipešiočiau, būčiau jos atvaizdas.

Valandėlę maniau sapnuojanti. Tačiau paskui išgirdau tiksint laikrodį, prie stiklo zirziančią musę... ne. Aš nesapnuoju. Tačiau koks atradimas! Dabar supratau kitus. Kodėl į mane spoksojo kaip į vaiduoklį tada, per vengriškąjį vakarėlį. Kodėl ponai vadino mane Margita.

Ilgai tyrinėjau dailius bruožus. Gėlių vainiką ant kaktos – violetinių ir baltų. Šukuosena tokia, kokią man buvo liepusi padaryti teta Juliana, taip, staigmena jai pavyko. Tačiau kas ji? *Mylimoji... kieno?* Generolo? Mylimoji draugužė? Mylimoji kaimynė? Vaikystės žaidimų draugė? Medžioklės palydovė? Kad ir kaip ten būtų, labai garbinama, nes mano panašumas turėjo atverti man kelią į jo širdį ir piniginę.

Tačiau kodėl Ense visi ją pažinojo? Ir kaip ji atsidūrė Bengalijoje? O kaip buvo su tigru? Ją sudraskė tigras? Ji ne iš tokių. Šitaip nesišypso aukojamas ėrytis... Gal tai irgi tiktai man pasakojama istorija, neįmenama kaip mįslė... gal ji dar gyva ir kur nors linksminasi iki pašėlimo...

Džiugi laikiau ovalų portretą rankose. Kuklūs raudonojo aukso rėmeliai, o nutapytas taip puikiai, kad, regis, al-

suoja. Skubiai apverčiau. Jokio vardo. Tada visaip pavartaliojau. Ir jokio parašo. Tačiau tapyta talentingo dailininko. Ar veikiau dailininkės, nes Hermina mane mokė, kad gražiausias miniatiūras nutapė ponios. O ponios nepasirašinėja. Moteriai nedera išdidžiai ištrimituoti savo vardą plačiajam pasauliui. Tai ponų teisė.

Dieve, kaip bėga laikas. Jau beveik trys. Skubiai padėjau portretą atgal ant žibučių mėlynumo aksomo. Paskui paslėpiau dėžutę ten, kur buvau radusi, ir tylutėliai sugrįžau į savo kambarį.

Įtarimas, kilęs man laukiant vengriškojo vakarėlio, virto žinojimu. Ką gi, mano padėtis aiški. Tikrai įžymi diena.

Be to – teatro salėje manęs laukė staigmena. Vakar, po jojimo pamokos, man tai pašnibždėjo Gaboras. Pats metas. Jau ištisą savaitę nekantriai laukiau jo žinutės, nes nebegalėjau skambinti ir vaikščioti į apačią prie fortepijono.

Na, nebuvau tokia visų pamiršta. Dukart anksti rytą radau po durimis pakištą laišką. Vieną tikrai meilės. O kitą, kuriame jis rašė, kad netrukus pasišnekėsim vieni. Visiškai vieni. Be Herminos, be jo tėtės. Tik jis ir aš. Tačiau kur? Ir kaip? O svarbiausia... kada?

Laikas bėgo. Iš trisdešimt šešių atėmus keturiolika... dar lieka dvidešimt dvi. Tiktai dvidešimt du kartai. O paskui? Paskui Gaboras ir generolas išvažiuos į Prancūziją. Į Sasto le Mokondiuji pas mūsų imperatorienę. Ir aš niekuomet nebepamatysiu Gaboro.

Bjauri mintis.

Tačiau Gaboras turėjo planą, mudu pasikalbėsim. Vieni. *Mon Dieu.* Kokia jaudinanti akimirka. Sujaukiau patalus, dabar atrodė, kad klusniai numigau pokaičio, nusimečiau rožinį apsiaustą, įsmukau į baltą mokyklinę suknelę – ištisą dieną praleidau be korseto, koks malonumas, ir ap-

žiūrėjau save veidrodyje. Aha! Akys švyti. Iš anksto džiaugiuosi laišku. Ir balta suknelė man tinka. Ir ilga juoda kasa iki pat... taip, nieko sau. Tiesa, nebeatrodžiau kaip *beauté*, atrodžiau kaip... kaip... kaip kas? Neprisiminiau. Tiek to, daili išvaizda.

Tačiau staiga neapsakomai išsigandau.

Kas čia dabar? Staiga mane išpylė siaubingas karštis, suspengė ausyse, ir vėl grįžo anas, anas raudonas jausmas, perėmęs mane prieš „Jaunąją gelbėtoją". Ir staiga supratau, kad nutiks kažkas svarbaus. Didingo. Naujo. Dar šiandien. Rytoj tuo pačiu metu aš nebebūsiu tokia pat.

Čiupau storą žydrą natų aplanką. Ir besidaužančia širdžia nubėgau prie durų.

DVYLIKTAS SKYRIUS

Laiške, kurį radau po palmėmis saulėtoje tuščioje teatro salėje, buvo trumpai drūtai parašyta:

DAR ŠIANDIEN PASIMATYSIM PRIE KETURIŲ AKIŲ. OMNIA VINCIT AMOR.

Jis, šitas laiškas, taip mane sujaudino, kad susmukau ant kėdutės prie fortepijono ir kaip pašėlusi ėmiau skambinti gamas, didžiuliu greičiu, nuo pradžios ir nuo galo, o kai išsidūkau, pabandžiau lėtesnę melodiją: Johano Štrauso „Fata morgana" Kaip gražu. Tačiau ne visai mano nuotaikos.

Užgrojau šampano dainą iš „Šikšnosparnio", kuri visuomet skambėjo man ausyse, tokia nuostabi buvo melodija: „Nuo vynuogių ugnies gyvenimas žydės...", ir kaipmat perėjau į trankią vengrišką polką. Tai bent smagumėlis.

Tačiau dar nepabaigusi skambinti išgirdau dunkstelėjimą ir pamačiau, kad didelės baltos salės durys atlapotos. Nepastebėjau, kaip vidun įėjo Hermina, tačiau ji taip droviai nutipeno į pirmąją eilę, kad nustebusi lioviausi skambinti per vidurį takto.

Hermina atrodė visiškai kitokia nei šįryt. Putnūs jos skruostai iš susijaudinimo raudoni. Tamsios akys blizga. Apsirengusi arbatos spalvos puošnia suknia, padabinta rožiniais kaspinais palei rankoves ir apačią, su stirnos rudumo skrybėlaite ant juodų plaukų, prie kurios prisegta didžiulė peteliškė, iš šilko, ciklamenų spalvos, ir taip susivarsčiusi

korsetą lyg per Kalėdas, jai pačią elegantiškiausią šventę. Ir apsimovusi gražiausią savo žiedą, stambia apvalia rubino akimi su briliantų apsodu, brolio Frico dovaną gimimo dienos proga. Jis pūpsojo ant dešinės rankos bevardžio piršto, virš baltos nėrinių pirštinaitės, ir žėrėjo saulėje.

Hermina man nusišypsojo. Pasidėjo skėtį ant tuščios kėdės ir priėjo prie rampos taip arti, kiek tik jai leido pūstas sijonas.

– Atsiprašau, – pasakiau iškart, – aš jau tiek seniai neskambinau...

Hermina numojo ranka.

– Neatsiprašinėk, aš taip ir maniau, kad rasiu tave čia. Ką gi, Minka. Ar tu gerai sėdi?

Iš jos balso supratau, kad nutiko kažkas nepaprasta.

– Puikiai, – atsakiau ir susidėjau į skreitą rankas.

– Tau šito reikės. Antraip išsyk nugriūsi nuo kėdutės. Ar žinai, ką sakė mūsų generolas? Pilyje? Po vaišių? Kai gėrėm juodą kavą? Atspėk!

Atsidusau.

– Atspėk!

– Kad aš nemoku joti.

– Klysti.

– Kad be reikalo gaišo su manim laiką.

– Klysti. *Visiems žmonėms girdint* jis pasakė dar nematęs moters, kuri taip elegantiškai sėdėtų ant žirgo kaip tu – nekalbant apie mūsų imperatorienę.

– Ne.

– Taip!!!

– Jis taip pasakė?

– Žodis žodin.

– Lotyniškai?

– Ką tu. Buvo blaivutėlis, jeigu turi galvoje šitai.

– Nieko nesuprantu.

– Taip, nuo ko čia pradėti. – Hermina išskleidė vėduoklę. – Generolas tarytum pakerėtas. Be galo tavim susižavėjęs. Tu joji kaip tikra vengrė. Supranti apie žirgus, esi narsi lyg dragūnas, turi kraujyje paprikos ir šiaip dar visko, nekartosiu, nes tu užriesi nosį, tai buvo gryniausios pagyros... tačiau dabar kalbėsiu rimtai. Matai, – ji vėl suskliaudė vėduoklę, – giedodamas tau garbstymo himną jis išvarė iš galvos visą pilį, savo meilikavimais taip susuko galvas mums visiems, kad, prisipažinsiu tau, tik per plauką neužstačiau visų savo brangenybių.

– Tikiuosi, kad ne.

– Aš tai ne, bet kiti.

– Kokie kiti?

– Kiti svečiai. Už tave statė papuošalus ir auksą. Negirdėtos lažybos. Mūsų pilies šeimininko giminaitis užstatė savo Ragūzos dvarus...

– Kaip???

– Du vynuogynus ir namą uoste.

– Tačiau tas ponas manęs nė nematęs. Jis manęs nepažįsta.

– Tavęs ne, bet žino tavo kilmę... pažįsta tavo *mokytojus*.

– Vadinasi, rugpjūčio 18-ąją mes laimėsim?

– Panašu.

– Bet jeigu aš nelaimėsiu, ponas neteks savo dvarų, o aš būsiu kalta.

– Ne. Tuomet jam nepasiseks. Ir jis viską atgaus per kitas lažybas. Nesirūpink, tokie įgulos miesto papročiai. Kad ir kaip ten būtų, tu esi favoritė...

– Prašau atleisti, ką reiškia favoritė?

– Dauguma stato už tave.

– O kiti?

– Už tavo varžovę.

– Už kokią varžovę? Nesu nė žodžio girdėjusi apie varžovę.

– Taip? – Hermina įsistebeilijo į mane. – Tu varžysies su pono architekto našle Holter. Ar jo prakilnybė tau nesakė?

– Nė žodelio.

– Žinoma, – pasipiktinusi sušuko Hermina, – po miestą sklando neįtikimiausi gandai, kareivinėse tai pagrindinė tema, o herojė nieko negirdėjusi.

– Be to, tai negarbinga. Ponia architekto našlė jodinėja nuo Sekminių, o aš tik dvi savaites. Kodėl su manim taip elgiamasi?

– Tai ir svarbiausia. – Hermina pabarbeno pirštais į rampą: – Niekaip neįsivaizduoju, ko jis iš to tikisi, tas mūsų padūkėlis husaras.

– Senasis mano ponas šitaip trokšta suteikti daugiau paprikos lažyboms. – Gaboro balsas. Man kaipmat nudiegė skrandį, o širdis ėmė daužytis krūtinėje. Atsigręžiau. Man už nugaros visa didybe stovėjo Gaboras. Matyt, pateko ant scenos pro kulisų duris. O aš sėdžiu su šia vaikiška suknia, be korseto...

– Dovanokit už netikėtumą, mieliausioji teta. Mano pagarba. Laba diena, gerbiamoji panele. – Nusišypsojo man kaip visuomet, sklidinas susižavėjimo. – Mano tėtė trokšta *tempo! Tempo!* Amžiaus lenktynių. Daugiau susidomėjimo dviem raitelėmis. Jis prisiekinėja, kad dėl to lažinamasi iš didžiausių sumų.

– Jis teisingai sugalvojo. Sumos jau *dabar* nepadoriai didelės.

Hermina atsitraukė nuo rampos ir atsisėdo šalia balto savo skėčio.

Gaboras žengė kelis žingsnelius artyn ir dabar stovėjo prie pat kėdutės, ant kurios sėdėjau aš.

– Tačiau jam dar nepakankamai didelės.

– Bet kodėl?

– Lošėjo azartas. – Gaboras nusijuokė, praėjo pro mane, vos prisiliesdamas baltos suknelės, ir nušoko nuo scenos. – Visas miestas užsikrėtęs. Pagrindinės aikštės tabako kioske kaip tik įrengiama lažybų kontora. Ir mano tėtė taip įerzino mano dėdę... jo kandidatė jodinėja pusantro mėnesio ilgiau nei mūsiškė... jis padidino lažybų sumą dešimčia tūkstančių guldenų. – Gaboras reikšmingai pasižiūrėjo į mane. – Toks privalumas, kai yra *dvi* raitelės.

– Kaip? – nepatikliai šūktelėjo Hermina. – Dešimt kartų po *tūkstantį* guldenų? Juk tai didžiulis turtas.

Sulaikiau kvapą. Trečdalis pasogos.

– Atila Nadis pastatė už mus.

– Jis juk niekuomet neturi pinigų.

– Lažinosi iš savo atlyginimo... iki 1885 metų.

– *Mon Dieu*. Dešimties metų atlyginimas. O jeigu prakiš?

Gaboras nusijuokė:

– Apstulbčiau. Jis tikras laimės kūdikis, visąlaik laimi, argi nepastebėjot? Jis jau seniai valgo viešbutyje prie raitelių stalo *ir moka grynais!*

Hermina pakraipė galvą, išsiėmė iš rankovės mezginiuotą nosinaitę ir nusišluostė kelis prakaito lašelius nuo kaktos.

– Mano nuomone, Atila pamišėlis.

– Tuomet turiu iškloti jums visą istoriją. Gal leistumėt prisėsti? – Gaboras atsisėdo šalia Herminos: – Ar domitės *užkulisių* teatru?

– Ir dar kaip!

– Žinoma, tik tarp mūsų kalbant.

– Savaime suprantama.

– Tuomet prašom paklausyti. Iš tiesų viskas susiję su tuo Kosaniku. Praturtėjusiu kvailiu, kuris čia, Ense, nuodija orą...

– Kosaniku? – sušuko Hermina. – Kuris visuomet krenta nuo arklio, kai vykdo komandą: „Šuoliais pirmyn! Valio!“

– Tuo pačiu.

– Jį mes pažįstam. Ką jis dar moka?

– Kruvinai bado žirgus pentinais, o jie vis jam nepaklūsta. Jau nuvarė du žirgus. Žiauriai elgiasi su šauniais savo vyrais, jį reikėtų oficialiai prigirdyti... deja, neįmanoma.

– Vargu bau, – pritarė Hermina.

– Šiaip ar taip, mes pasitarėm, Atila, aš ir dar keli draugai, kaip juo atsikratyti, to arklių ir žmonių skriaudiko, o Atila juk mokė joti ponią architekto našlę Holter.

– Taip.

– Pripūtėm jam arabų, tam Kosanikui, kad jis prisidėtų prie lažybų ir duotų jojimo pamokas vietoj Atilos, ir jis iškart griebėsi. Vaikšto aplinkui pasipūtęs kaip gaidys ant skiedryno. Tikras pagyrų puodas. O visi nuoširdžiai tikisi, kad Holter taip sudirbs jį rugpjūčio aštuonioliktąją, kad jis iššoks pro langą ar nusišaus, mums bet kas tiktų. Svarbiausia, kad jis dingtų iš kavalerijos.

– Suprantu, – nusikikeno Hermina, išskleisdama ir suskliausdama vėduoklę, – suokalbis.

– Atspėjot.

– O kaip toks stuobrys pateko į dragūnus?

– Per pažintis.

– Turtinga giminė?

– Piniguočius tėtė. Didžiuliai dešrų fabrikai, kur jis nuostabiai derėtų. Ensas jam kur kas mažiau tinka.

– Tačiau aš girdėjau, kad ponia Holter jau visai šauni jojikė, – kiek pagalvojusi pasakė Hermina.

– Buvo. Kol ją mokė Atila. Tačiau vakar aš buvau apačioje, Enghagene, prie pratybų aikštės, kur tas Kosanikas su ja prakaituoja, ir *viskas*, ką jis sakė, buvo *visiškai ne taip*. Kai

jis baigs, geltonplaukė Venera – ak, pardon! – ponia architekto žmona bus grakšti kaip mulė. Ir jeigu ji imperatoriaus gimimo dieną nesuklysdama peršoks per bent vieną kliūtį... vakar praleidau tenai tik pusvalandį, ir ji keturis kartus nukrito!

– Vargšelė! – užjausdama sušuko Hermina. – Suprantu, kodėl jūs taip elgiatės su Kosaniku. Tačiau kad dėl to turi būti paaukota ponia Holter... ji gali sunkiai susižeisti, jei taip dažnai...

– Tačiau ji nekrinta labai žemai, mieliausioji teta, – iškart sušuko Gaboras, – tenai aplink ir šalia jos laksto daugybė gerbėjų ir gaudo ją stipriomis rankomis...

– Taaaip?

– Taip. Ji nepaprastai garbinama. Vakar mačiau netgi mūsų šeimininką...

– Ne! – Vėduokle Hermina sudavė sau į kairį delną. – Mieląjį mūsų Luji? O tas kaip ten atsidūrė?

– Raitas. Juk kasdien jodinėja. Iškart pasakė keletą taiklių pastabų. Jis joja visiškai neblogai. Kaip civilis, iš tikrųjų puikiai. Tačiau Kosanikas tuoj užsispyrė lyg ožys. *Jis* esąs mokytojas. *Niekam* nevalia ištarti nė žodžio. Jo kvailumas apgailėtinas. Ar jau minėjau? Trumpai drūtai: atmetė viską, visus gerus patarimus... prašau, gerbiamoji panele? Ką norėtumėt pasakyti?

– Tiktai paklausti: koks yra ponios architekto žmonos žirgas?

– Puikus! Išdidus! Nuostabus bėras ašvienis. Išpuoselėtas negrynakraujis arklys iš Babolnos. Tai garsus Vengrijos žirgynas. Aukštas arklys eržilo siela. Didžiulio šoklumo. Jį parinko tikras žinovas.

– Kiek jis prilygsta mūsų Adai?

Gaboras išdidžiai nusišypsojo.

– *Joks* žirgas neprilygsta mūsų Adai. Mat ji protinga. Tačiau ką aš noriu pasakyti: leidau sau sutrukdyti jus štai dėl ko... senasis mano ponas visą rytojaus dieną praleis Velse. Tai Keturių Dragūnų jojimas per kliūtis. Jis pakviestas teisėjauti. Išvažiuos jau šiandien ir pernakvos Lichtenego pilyje. Jis dar nežino, kada grįš... Taigi per kitas dienas ponios turės pasitenkinti mano draugija. Ar sutinkat?

– Kvailas klausimas. Tai juk *tavo* lažybos.

– Tad jei man bus leista iškart pateikti pasiūlymą, mieloji panele, šiandien padirbėsime dvigubai. Iš pradžių pajodinėsime, o paskui griebsimės šuolių. Tegu mano tėvas nustemba, kiek jūs išmokot, kai grįš iš Velso.

– Šuolių? Po pasijodinėjimo? – sušuko Hermina. – Šito pernelyg daug. Be to, visiškai pamiršau, Minka, šiandien tu matuosiesi suknelę. Cyrmiler ateljė ketvirtą valandą.

– Tada mes josim penktą, – skubiai tarė Gaboras.

– Ką tai reiškia, *mes josim*, – piktai sušuko Hermina, – dviese jūs niekur nejosit.

– Tada gal pakviesiu ir Nadį.

Herminai pritrūko oro.

– Nadis? Ir tu? Ir mano Minka visai viena? O geras jos vardas?

– Aš pajuokavau, – šūktelėjo Gaboras, paėmė Herminos rankutę ir pabučiavo: – Mieliausioji teta, jūs mane pažįstat. Tai tik gryniausias pokštas. Paprašysiu mus lydėti princesę Valeriją. Ar sutinkat?

– Taip. Tačiau jeigu ji negalės, tai nieko nebus, ir Minka gaus mokytis anglų kalbos. O kol pono tėtės nebus, *aš* stebėsiu jojimo pamokas manieže.

– Tai man didžiausias malonumas. Širdingai kviečiu.

Hermina maloningai linktelėjo galvą, atsistojo ir ištiesė ranką.

– Padėk man užlipti ant scenos... ačiū. Minka, dar valandėlę mudvi pagrosime keturiomis rankomis. Gaborai, tau metas. Ir pranešk mums iškart, kaip ten bus su pasijodinėjimu.

Gaboras klausiamai pašnairavo į mane. Jo žvilgsnis reiškė: ar gavai žinutę?

Nepastebimai linktelėjau galvą. Jo veidas nušvito.

– Eik pagaliau, – nekantriai paliepė Hermina ir atsisėdo šalia manęs prie fortepijono. – Na, tai ką grosim? Renkiesi tu. Ofenbachą? Smetaną? Supė?

– Gal Ofenbachą?

– Nuostabu. Atversk natas, tebūnie Ofenbachas. – Tada atsigręžė, pamatė, kad Gaboro nebėra, o kulisų durys uždarytos, ir prisidėjo smilių prie lūpų.

– Dar nepasakiau tau, – sušnibždėjo, – kad mes sulauksim svečių. Generolas ketina pristatyti tave aukštuomenei. Iš Vengrijos pasikvietė giminių ir kaimynę.

– Bet juk ne tą ... žirgyno savininkę?

– Kaip tik ją. Baronienę Piri. Piri Fogoši. Jau pasakojau tau apie ją.

– Taip, – pralemenau.

– Ji atvažiuoja su savo dukterimi Elvyra.

– Kada?

– Po kelių dienų. – Hermina pasižiūrėjo į mane, aš nudelbiau akis. – Sakyk, gal tau *vis dar* vaidenasi Gaboras? Privalai *įveikti* meilę. Na, nevalia, kad ji apskritai *įsižiebtų*. Štai koks triukas.

– Aš nežinojau.

– Mano kaltė, turėjau tave iš anksto įspėti. Tačiau, Minka. Gerai įsidėk į galvą ateičiai. Meilė yra *pavojinga liga*. Ji įsismelkia į protą, ir tuomet tu nebežinai, ką darai. *Meilė įsikuria, o protas išsikrausto!* Esu stebėjusi galybę kartų.

Pamąstyk apie Jozefą. Ji neteko galvos dėl vedybų aferisto. Sukišo visas savo santaupas...

– Kada tai nutiko?

– Nelabai seniai. O juk ji gudruolė. Tačiau kai įsimyli, vyras gali raityti tave it šiltą vilną. Kaip matyti, netgi tarnaitės nukenčia. O dabar susiimk. Tvardykis, Minka. Būk drąsi. Gaboras praktiškai susižadėjęs... – Ji pašoko, vėl atsisėdo, pasitaisė sijonus, nusimovė žiedą su rubinu ir pirštinaites: – Tu skambinsi melodiją. Aš tik akompanuosiu. Taigi: viens du trys keturi. Viens. Du. Trys... *Pradėk!* Kas yra? Ar tu nesidžiaugi?

– Taip, labai džiaugiuosi.

– Tai dar kartą iš pradžių. *Tavo* eilė.

Pradėjom skambinti. Jau antrame takte suklydau.

– *Blogai!* – nusivylusi sušuko Hermina. – Susikaupk, vaikeli. Mes turim nedaug laiko. Dar turėsi persirengti, tavo plaukai nesušukuoti, o kur dar korsetas... – Aš ir vėl suklydau. Dukart paskambinau ne taip. Ne, tris.

– Fe! – suriko Hermina. – Klaikiai skamba. Jau verčiau liaukimės. – Ji užvertė natas, vėl apsimovė žiedą su rubinu, čiupo pirštinaites ir atsistojo. Aš irgi. Atvažiuoja Gaboro sužadėtinė. Čia tai bent. Bet kodėl Gaboras toks linksmas? Stovėjau kaip nebylė, nuleidusi galvą.

Hermina atidžiai stebėjo mane.

– Atvirai prisipažinsiu... nežinau. Jodinėti šiandien... be generolo... nekokia mintis.

Kaipmat pražvalėjau.

– Būtina treniruotis kasdien, antraip neteksi įgūdžių.

– Šit kaip? Gerai. Eime... be to, jeigu kartu jos Valerija, tai ištrinks galvą Gaborui, *jeigu* pernelyg įsismagins. Tiesa, Valerija prikrėtė gerokai eibių, būdama jauna, gal papasakosiu tau, kai suaugsi... Ir jojamoji suknelė su voleliu, čia ji

irgi prašovė... tačiau ji princesė, auklėjimas jos kraujyje. Ja galima pasitikėti kaip kompanione. Kaip tu manai?

– Jūs visuomet teisi. – Paėmiau iš Herminos natas ir įdėjau į mėlynąjį aplanką.

Po dviejų valandų Gaboras pirmąkart mane pabučiavo iš tikrųjų.

Tačiau geriau papasakosiu smulkiai.

TRYLIKTAS SKYRIUS

Pirmąkart iš tikrųjų Gaboras pabučiavo mane ant plokščio, saulės įšildyto akmens kaip tik priešais Tilisburgą. Visiškai kitokiu bučiniu nei trumpas šiurkštus generolo bučinys, taigi net nesupratau, kodėl dviem tokiems skirtingiems dalykams nusakyti vartojamas tas pats žodis.

Gaboro bučinys buvo švelnus. Sklidinas nuolankumo. Sučiauptomis lūpomis. Tačiau jos buvo minkštos ir glotnios. Ir jeigu generolo bučinys mane išgąsdino, tai šis būtų galėjęs tęstis kur kas ilgiau.

Be to, kad ir koks nekaltas ir vaikiškas buvo šis bučinys, jis paveikė smarkiau nei pašėliškiausias, aistringiausias svaigulys, nes per visą mano vaikystę niekuomet prie manęs nebuvo prisilietęs vyras.

Tėvas nė kartelio nepriglaudė manęs prie krūtinės, niekuomet nepadavė rankos, nepaglostė galvos kaip kiti tėvai. Prie manęs neprileido ir brolio, mažylio netgi negalėdavau pasisodinti ant kelių ir aš išvažiavau iš Vienos nė vienintelio karto jo nepalietusi. O tada pasirodė vengrai: spaudė rankomis man liemenį, mokė šokti čardašą, mėtė aukštyn ir vėl pagaudavo, sodino ant arklio, padėjo nusėsti žemėn, bučiavo ranką, rijo akimis, žarstė pagyras, teikė dovanas, o po pirmojo netikėto bučinio į lūpas patyriau kitą, tikrą *baiser d'amour*, lydimą... tačiau aš pernelyg skubu.

Kaip galima atspėti, pasijodinėjimas įvyko.

Princesė atsisakė bridžo partijos ir atšuoliavo juodu savo eržilu Mozūru, apsirengusi rėksmingu cinoberio spalvos drabužiu, su ryškiai geltona skrybėlaite. Atrodė lyg liepsnos pliūpsnis. O kai ji pasiūlė: „Į Tilisburgą?“, Gaboras entuziastingai pritarė. Tačiau turėjome joti per Eichbergą. Tai buvo trumpiausias kelias, ir nuotykis prasidėjo.

Eichbergas yra tankus, romantiškas, augalotų medžių miškas, kiek prastos šlovės.

Jame mylisi čigonai, taigi, jokia padori moteris viena negali ten ir kojos įkelti. Tačiau mes tik jojome per jį. Atvirai prisipažinsiu, – kai sutankėjo medžių, kai aplinkui aptemo ir atvėso oras, aš galvojau ne apie bučinį, o apie tą prakeiktą keliaraištį, kurį norėjau atgauti iki to laiko, kol atvažiuos bjaurybė Elvyra.

Dar neminėjau, tačiau Hermina buvo prikibusi lyg erkė. Tardė mane kone kasdien, o vakar prieš pietus galutinai neteko kantrybės.

– Minka. Žinai, kad jaunai mergaitei nevalia turėti paslapčių. Paslaptys yra nuodėmė, visai kaip melas. Pasižiūrėk man į akis. Tu iš tiesų net nenutuoki, kur tavo keliaraištis?

– Deja, ne.

– Prisieki?

– Jei reikalaujat. Tačiau argi ne nuodėmė prisiekinėti dėl tokios smulkmenos?

– Smulkmenos? Netekėjusios panelės keliaraištis *ne* smulkmena. Atsidūręs blogose rankose jis bus gero tavo vardo *karsto vinis*.

Aš tylėjau.

– Sakau tau šimtąjį kartą: kažkas čia ne taip. Viešbutyje niekuomet nėra nieko dingę, jis negalėjo pakliūti į krosnį, nes tarnai degindami patikrina visas šiukšles... Norėčiau žinoti, kas čia vėl darosi...

Tuoj po vakarėlio Hermina apklausė visas tarnaites. Ieškota visur, Raudonoji svetainė keliskart apversta aukštyn kojom, ir Eichberge aš pasiryžau: Gaboras turės man jį grąžinti, kad pagaliau vėl stotų ramybė.

Arkliai nebijojo miško. Tačiau kai jį perjojom, labai apsidžiaugė, sužvengė iš palengvėjimo ir linksmais šuoliais nuskriejo žemyn į lygumą. Saulė švietė, kelio kairėje ir dešinėje žydėjo liepos, oras buvo sklidinas saldaus jų aromato. O paskui pamatėme Tilisburgą, stiprias šios pilies sienas ir bokštus – lyg paveikslą iš pasakų knygos.

Uždusę nusėdom nuo žirgų ant upelio kranto, paleidom gyvulius ganytis, ir kaip tik tada, kai svarsčiau, kaipgi mudu, o Viešpatie, pasišnekėsim vieni, viskas įvyko pašėlusiu greičiu.

Princesė pasigręžė į mus:

– Judu turit daug ką vienas kitam išsakyti. Einu pasivaikščioti penketui minučių. Elkitės padoriai. Aš jumis pasitikiu.

Ir tada mes susėdom ant plokščio akmens prieš senus gluosnius, Gaboras mandagiai man padėjo, o paskui numetė šmaikštį ant žolės ir čiupo dešinę mano ranką.

– Iškart prabilsiu apie reikalą, – prakalbo jis labai švelniu balsu. – Prašau nesibaiminti. Bet aš manau... Jūs tikrai nugirdot... kad laukiu svečių. Ar jums buvo pranešta?

– Taip, buvo. – Stebeilijau baltą akmenį.

– Maldauju, pažvelkit į mane. Ar jums pasakė, kad tai mano sužadėtinė?

– Taip. Pasakė ir tą.

– Visiškas melas, – skubiai sušuko Gaboras. – Meldžiu, netikėkit nė žodžiu. Leiskit man paaiškinti. Fogoši yra mano kaimynė. Mūsų tėvai bendrauja. Mudu dažnai matėmės

augdami. Tėvai kviečia vieni kitus į svečius, susitinka pavasarį ir rudenį. Bet pirmiausia: mudu dar nesusižadėję. O antra – geriausia naujiena: *aš* nenoriu Elvyros, o Elvyra nenori *manęs*. *Niekada* jos nevesiu. Ir ji nenori už manęs tekėti. – Gaboras spūstelėjo mano ranką: – Ką pasakysit?

Nieko nepasakiau. Tačiau staiga labai pralinksmėjau, žiū: mano drovumo kaip nebūta.

–*Turit* manim patikėti, – įtaigiai sušuko Gaboras, – o gal manot, kad aš meluoju?

– Žinoma, ne. Kokia ji?

– Kas?

– Fogoši.

– Ak, Fogoši. Taip, kokia ji... Nesu apie tai galvojęs, ji... visiškai normali.

– Ar ji graži?

– Ar graži? Senasis mano ponas pasakytų, kad ji per stora *ir* per plona, tačiau šitaip jis kalba apie kiekvieną. Ar žinot, mudu pažįstami nuo pat vaikystės, Elvyra paprasčiausiai visuomet buvo, aš žiūrėjau į ją nematydamas, priešingai negu į jus. Kai užsimerkiu, jūs iškylat man prieš akis. Aiškių aiškiausiai. Galėčiau nupasakoti apie jus dailininkui. Ir jis nutapytų tikslų jūsų portretą. Aš tebeprisimenu, kaip jūs atrodėt pirmąjį kartą, buvot apsivilkusi žavia melsva suknute... vasario mėnesį... tačiau tada dar buvot vaikas...

– Mat kaip.

– Dabar jau nebe, – skubiai šūktelėjo Gaboras. – Jūs suaugusi.

– Dėl muštro jojimo salėje.

– O Dieve, taip, – pasigirdo kupinas kaltės atsakymas. – Mūsų, vengrų, kalba šiurkšti, raitelių žargonas anaiptol ne poezija, o mano tėtė išpažįsta griežtą mokyklą...

– Nebuvo malonu.

– Ir man ne. Kentėjau kartu su jumis. Man virė kraujas. Tačiau jūs buvot nuostabi. Aš jumis didžiuojuosi. Ir viskas ne veltui. Ar žinot, ką pasakė mano tėvas? Kai sugalvojo muštruoti jus kaip kareivį? Jis pasakė: „Išbandysim ją. Ir jeigu atlaikys bandymą, mažylė taps viena iš mūsiškių".

– Ką tai reiškia?

– Tai tegali reikšti... tai pažadas. Kad palaimins mus... jeigu mes... norėsim susituokti. Žinot, aš girdėjau, jūsų teta man pasakė, – nemalonus dalykas, jūs neturit pasogos. Aš irgi neturtingas, deja, štai kur dilema. Tačiau paskui, – jis nusišypsojo man gražiomis mėlynomis akimis, – man kilo mintis pasitelkti antrą jojikę.

– *Jums*?

– Taip. Galvojau, *turi* kas nors nutikti. Ir tariausi su Atila. Tada jis papasakojo apie Kosaniką, vieną siaubo istoriją po kitos, ir dabar mes vienu šūviu paklojam du zuikius, o tėtė iškart susižavėjo, padidino lažybų sumą, ir tik dėl vienos priežasties... – jis pakėlė mano ranką prie lūpų ir pagarbiai išbučiavo pirštų galiukus, vieną po kito, neatplėšdamas nuo manęs akių, – tik...dėl... vienos prasmės: *pasogos*.

– Bet kaip...

– Jeigu ir toliau taip seksis, susikaups šiokia tokia suma.

– O kas nutiks tada?

– Kada?

– Jei mes laimėsim, o jūsų tėtė laimės pasogą.

– Kas nutiks tada? Mieloji mano Minka, – Gaboras linksmai nusijuokė, – tuomet mudu gausim tėvišką palaiminimą, paprašysim imperatoriaus leidimo ir oficialiai susižadėsim. Jūs atsisakysit pensiono, liksit Ense ir lauksit manęs.

Na... – Jis padelsė: – Jau seniai noriu jūsų paklausti... Ar aš jums patinku?

– Labai.

Gaboras papurtė galvą.

– Kvailas klausimas. Žinoma, aš jums *patinku*. Tačiau prisipažinkit man, visai atvirai: ar aš esu jums *ypatingas*?

– Taip, – atsakiau skubiai.

– Iš pat pradžių nutuokiau, – sušuko laimingas Gaboras. – Dosni jūsų dovana per vengriškąjį vakarėlį, tokią ne kiekvienas gauna. Ir jos jūs nepametėt. Tai mano talismanas. Kasnakt guli po mano pagalve.

– O jei kas nors ją ras dieną? – sušukau pasibaisėjusi.

– Niekaip neįmanoma, – smagiai sušuko Gaboras.

– Kodėl?

– Spėkit.

– Aš nežinau.

Jis pasilenkė prie manęs.

– Dieną aš ją nešiojuosi.

– Kur? – paklausiau sulaikiusi kvapą.

– Kur ir dera. Prie širdies... ir dabar ten.

– O!

– Man klaikiai pavydi.

– Dėl Dievo. Juk nerodėt jo visiems?

– Nebijokit. Nerodžiau.

– Tai kas jums pavydi?

– Kitas aistringas jūsų gerbėjas. Atila Nadis. Tačiau jis laikys liežuvį už dantų.

– Aš baisingai atsiprašau, – tariau susigėdusi, – tačiau iš tikrųjų aš nenumečiau jo *tyčiomis*. Man niekuomet nebūtų atėjusi tokia mintis.

– Niekuomet? – sušuko nusivylęs Gaboras.

– Žinoma, ne. Kuo jūs mane laikot? Juk aš ne...ne... ir jau seniausiai ketinau jūsų maldauti... ar man jį grąžinsit?

– Ne, – atsakė Gaboras ir nusijuokė.

– Pardon?

– Mieloji mano Minka, aš *negrąžinsiu*. Tačiau jeigu būtinai reikalaujat – prašyčiau. Leidžiu jums *pasiimti*. – Ir jis užsidėjo dešinę mano ranką sau ant širdies.

Kaip? Dienos aky? Aš, puikiai išauklėta panelė, turėjau atsagstyti jaunam ponui uniformą? O jeigu kas nors pamatys? Geras pokštas. Turėjau nusikvatoti. Gaboras irgi nusijuokė.

– Juk žinot, kad tai neįmanoma.

– O kodėl ne?

– Sadistas.

– Pasiūlymas galioja dar dešimt sekundžių. Viena... dvi...trys... jeigu iki dešimties nesiimsit darbo, suprasiu, kad jums jo nereikia... ne, mieloji Minka, iš rimtųjų. Aš nieko neturiu iš jūsų, netgi laiško. Ar jums manęs negaila? Kietaširdė būtybė.

– Šantažistas.

– Turiu jums pasiūlymą. Pasiliksiu jūsų ne laisva valia įteiktą man dovaną, o jūs priimsit manąją, įteiktą laisva valia.

– Negaliu priimti dovanų.

– Luktelkit, kol pamatysit.

– Ne! Noriu savo... tučtuojau.

Gaboras nusijuokė.

– Ką gi, gerai... tik greit žvilgtelėkit, ką būčiau jums padovanojęs – ir aš sviesiu tai į upelį.

Jis nusimovė pirštinę nuo dešinės rankos, o paskui – žiedą nuo mažojo piršto. Atkišo man:

– Leidžiu užmesti akį, ponia, paskui nusviesiu jį žuvims...po teisybei, gaila. Nešiojau jį dieną ir naktį pastaruoju metu.

– Ir jojimo salėje?

– Visuomet. Ir vis vaizdavausi, kaip puikiai jis atrodys ant jūsų rankutės. Štai. Greitai pasimatuokit. Duokit man savo letenėlę... – Gaboras numovė man dešinę pirštinaitę, ne vieną, o visas tris, nes aš mūvėjau tris poras pirštinių kaip gražioji mūsų imperatorienė, ir užmovė žiedą ant bevardžio piršto. – Tinka!!! – sušuko, skubiai pabučiavo man nykštį ir pasakė: – Taip, tikrai labai miela. O dabar grąžinkit jį man, ir tegu prasmenga.

– Neskubėkit. Dar atidžiai neapžiūrėjau.

– Nėra reikalo.

– Yra. – Nusisukau ir ėmiau tyrinėti žiedą. *Koks* gražumėlis! Vertas šimto keliaraiščių. Ant auksinio žiedelio trys vynuogių kekės. Viena raudona iš mažyčių rubinų. Balta iš žvilgančių perliukų, o žalia iš apvalių smaragdukų. Tarp jų dailaus darbo vynuogienojų lapai ir ūgliai.

– Viduje yra išraižytas užrašas, – tarstelėjo Gaboras, – tik trys žodžiai. Didžiosiomis raidėmis: OMNIA VINCIT AMOR. Bet manau, kad jums ir tai neįdomu.

– Nė trupučio. – Pakėliau ranką, kad ją apšviestų saulė.

– Gal jau turit tūkstantį tokių žiedų, kuriuos padovanojo nelaimingi gerbėjai, ir nežinot, kur juos kišti...

– Milijonus!

– Ką aš sakiau! Jūs niokojat vyrų širdis...

– Visiškai nusiaubiu! Su laukine aistra, neturiu kitokio užsiėmimo. – Ir nusišypsojau jam iš šalies.

– Gana, – staiga rimtai tarė Gaboras ir nusimovė kairę pirštinę.

– Ko gana?

– Mieloji Minka, nežiūrėkit šitaip į mane savo vyšninių akučių žvilgsniu, kuriam neįmanoma atsispirti.

– Antraip?

– Antraip! – pasakė Gaboras, prisikišo artyn, suėmė delnais mano veidą ir pabučiavo.

Pabučiavo į lūpas sučiaupta burna, ilgai ir švelniai. Vos girdimai dejuodamas. Ir staiga mudu apsikabinome, lėtai linguodami.

Ir vėl nutiko keistas dalykas.

– Jūs didžioji mano meilė, – sukuždėjo Gaboras, ir vos išgirdau šiuos žodžius, iš mano ausų jie perėjo į galvą ir kaip baltų kibirkščių šuoras pečiais ir rankomis persismelkė iki liemens, o pilve pažiro į šalis, staiga man saldžiai apsunko visas kūnas, ir aš susmukau Gaboro glėby, nepajėgdama net krustelėti.

Kas man yra? Ištiko paralyžius?

Nesąmonė! Tai meilė.

Gaboras ir aš. Skruostu jaučiau lygų jo uniforminio švarko audinį. Girdėjau, kaip plaka širdis, pašėlišku greičiu. Jis kvėpavo trūksmingai, mudu ilgai ilgai buvom apsikabinę.

– Minka! – ir jis vėl įniko mane bučiuoti švelniomis lūpomis į kaktą, smilkinius. – Šito jau *amžinai* troškau. Ar žinot ką? Mes pasielgsim labai drąsiai... mes...kai būsim vieni, sakysim vienas kitam TU. – Pabučiavo man į ausį. – Sakysim vienas kitam TU. Tai taip *intymu*. Ar norėtum?

– Taip. – sušnibždėjau mažne nesąmoningai.

– Atskleisiu tau paslaptį. Princesė Valerija ir jos vyras – kai juodu vieni ir niekas negirdi, sako vienas kitam TU. Ir jos pusbroliai Vienoje, jų didenybės, taip elgiasi, kai būna vieni. O dabar aš laiškeliuose irgi tujinsiu tave. Ar sutinki?

Linktelėjau galvą.

– Manoji Minka. Pasakyk ką nors.

– Ką turėčiau jums... – Užsikirtau. Pernelyg drąsu. Nė vieno namiškio netujindavau, o dabar staiga...

– Ką turėčiau *tau*, – pataisė Gaboras, – pakartok. Jei mane myli! Prašau! Pasakyk!

Sukaupiau jėgas.

– Ką ... turėčiau tau pasakyti?

Gaboras nusijuokė.

– Matai? Visiškai lengva. Dabar tai mūsų paslaptis. Jos niekam neišduosiu. Netgi Atilai. Žinosim tiktai mes abu. O ką turėtum man pasakyti... turėtum pažadėti, kad nešiosi mano žiedą.

– Aš nešiosiu tavo žiedą. Nebegrąžinsiu jo.

– Tu rimtai kalbi?

– Labai rimtai.

– Tuomet mudu esam slaptai susižadėję, – iškilmingai pareiškė Gaboras. – Žinau, tai uždrausta. Bet nenoriu rizikuoti. Jei kas nors paklaus, ar nori tapti jo žmona, tu jį išvarysi. Atmesi visus pasiūlymus tuoktis.

– Kas gali man pasiūlyti?

– Niekada nežinai. Čia tik ir knibžda gudrių vilkų. Per paskutinį namų koncertą, pas princą Hoenloję, ar prisimeni? Tave rijo žvilgsniais.

– Net nepastebėjau.

– O per „Jaunąją gelbėtoją“, kai tu pakilai ant scenos, palaidais plaukais, su violetine pūsta suknele, kad tu būtum girdėjusi aplinkinių šnekas...

– Aš tikrai nekoketavau, – išsigyniau.

Gaboras išdidžiai nusijuokė.

– Aš žinau. Tačiau tu esi ypatinga. Trauki meilę lyg magnetas. Taip pasakė senasis mano ponas. O juk jis visiškai nepoetiškas.

Jis stipriai priglaudė mane prie krūtinės. Užsimerkė. Tačiau ne visiškai. Po vešliomis juodomis blakstienomis baltavo siauručiukas ruoželis. Ir šis ruoželis taip neapsakomai mane sujaudino – būčiau galėjusi jį išbučiuoti. Nedelsdama taip ir padariau.

Gaboras šito nesitikėjo.

– Minka! Tu mane myli! – Jis karštai prispaudė mane prie širdies, ėmė sunkiai alsuoti, jo lūpos nuslydo man per kaklą...

– Ką čia darai? – išsigandau.

– Bučiuoju savo sužadėtinę.

Išsivadavau iš jo glėbio.

– *Slaptą* sužadėtinę, – pasakiau.

– Slaptą, tačiau nebeilgai. – Gaboras paėmė man už rankų: – Kai tik viskas bus baigta, rugpjūčio 18-osios vakare, per pokylį imperatoriaus garbei, aš paprašysiu tavo rankos.

– O ne.

– Pardon? – nustebęs sušuko Gaboras. – Aš turiu paprašyti, jeigu tu nori būti mano žmona.

– Tačiau pirmiausia mudu ilgai liksim susižadėję.

– Kodėl? – nesusigaudydamas šūktelėjo Gaboras.

– Kadangi tai puiku.

Gaboras pakėlė mano rankas prie lūpų.

– Susižadėję mudu liksim tik tiek, kiek būtinai *reikės*, – tarė ryžtingai. – Nė akimirkos ilgiau. Mes turim susituokti. Antraip negalėsim pabūti dviese.

Aš tylėjau.

– Kas tau yra? Ar aš tave išgąsdinau? Pasakyk, Minka. Kas atsitiko?

Atsidusau. Beje, jau senų seniausiai svarsčiau, kaip Gaboras pasižiūrės į žodžius „Juozapo santuoka". Tik šie žo-

džiai strigo man gerklėje. Ne. Netinkamas momentas. Verčiau atidėsiu pokalbį vėlesniam laikui.

Gaboras paėmė dešinę mano ranką, pasigrožėjo savo žiedu ant bevardžio mano piršto ir tada atsiduso.

– Turiu dar kai ką tau pasakyti.

– Ką gi?

– Jeigu jokios gudrybės nepadės... tarkim, mano tėvas užsispirs, kad vesčiau Fogoši, o taviškiai mane atstums, nors tai neįtikimas daiktas, tačiau jeigu taip nutiktų... tuomet siūlau, kad nė vienas nekurtume šeimos ir saugotume ištikimybę visą gyvenimą.

– Sutinku, taip ir padarysime.

– Žinai, – Gaboras rimtai pasižiūrėjo į mane, – aš nesu toks kaip visi. Man malonu būti karininku, tačiau ne viskas patinka. Nenoriu iš tuščio išdidumo daužyti širdžių. Kad draugai tave girtų. Ar supranti? Įstumti moters į nelaimę. Apdumti akis pažadais ir, kad visi matytų, nešioti apyrankę, nupintą iš jos plaukų. O kišenėje – jau kitos miniatiūrą... Aš trokštu didelės meilės. Visam laikui. Tavęs. Pamačiau tave, Hinterbriūlyje, ir jau žinojau: čia ji. Vienintelė visame pasaulyje...

Jis nutilo ir vėl apkabino mane. Ką galiu pasakyti, dieviškas jausmas. Stiprus jo kūnas, kurio glėbyje buvau kaip namie, jo veidas taip arti... Dar neminėjau, tačiau Gaboras buvo su ūsais, kaip ir visi ponai. Tik tarnai skusdavosi veidus. O tie ūsai buvo tamsūs, švelnūs, lygūs ir taip pakirpti, kad nedengė lūpų. Ir tos lūpos staiga man pasirodė nežemiško gražumo, net nežinau, iš kur pasisėmiau drąsos, tik staiga liežuviu apvedžiau šių putnių raudonų lūpų apybraižas.

Gaboras visas suvirpėjo.

Sudejavo, paskui suėmė mano galvą delnais... ir pamėgdžiojo mane, palengva, švelniai, ir staiga, nežinau kaip, mūsų liežuvių galiukai susidūrė – menkutę akimirką, – tačiau mane tarytum nutvilkė liepsna!

Iš baimės pristigau oro, širdis, regėjos, iššoks iš krūtinės, orą gaudė ir Gaboras – paskui abu iš nuovargio susmukom, stipriai susiglaudę.

Kas gi *čia* vėl? Nuo mano lūpų liepsna pliūptelėjo tiesiai į pilvą. Niekuomet nebuvau patyrusi tokio stipraus jausmo.

Tvirtai apsikabinę sėdėjom ant plokščio akmens, senų gluosnių šešėly. Dūzgė bitės, kvepėjo pieva, du citrinukai sukdamiesi kilo vis aukštyn ir aukštyn, švęsdami tuoktuves, sverdinėdami iš laimės. Argi drugeliai gali šitaip aukštai pakilti... lydėjau juos akimis, kol dangaus skliaute liko tik du šviesūs taškeliai.

Tačiau staiga aš išsigandau:

– Jeigu mus pamatys princesė.

– Ji žino, – meiliai tarė Gaboras, – mes dar turim laiko.

Ir tikrai, ji paliko mus dviese pusvalandį. O grįždama kosėjo, taip garsiai įspėdama, kad Gaboras pašoko ir pasitiko ją stačiomis.

– Pašnibždėjau gerbiamajai panelei į ausį, ką šiandien apie ją kalbėjo Enzego pilyje, – tarė jis nekaltu balsu ir vėl apsimovė pirštines. – Juk ir jūs girdėjot, tiesa? Kad mano tėtė neabejoja, jog rugpjūčio 18-ąją laimėsim.

– Girdėjau, girdėjau! – sušuko Valerija žemu balsu. – Rytoj už judu pastatysiu penkiasdešimt guldenų.

– Turėtumėt pastatyti tūkstantį, – pakiliai sušuko Gaboras.

Valerija nusijuokė.

– Ar išsikalbėjot? Tikiuosi, nesusižadėjot slapčiomis. Ar buvot protingi?

– Žinoma, mieliausioji princese, – Gaboras padėjo man atsistoti, – nėra ko rūpintis. Mudu tik trupučiuką pasišnekėjom.

Tuo momentu plokščia ruda mano skrybėlaitė nusirito ant žolės. Matyt, atsipalaidavo bučiuojantis, o aš nė nepastebėjau. Gaboras žaibiškai pasilenkė jos pakelti. Paskui sumišęs laikė ją rankoje.

– Labai jau audringas pašnekesys. – Valerija sutramdė šypseną: – Mieloji mano Minka, ar turi kitą smeigtuką? Ne? *Jokio smeigtuko?* Protinga panelė *visuomet* nešiojasi vieną. Įsidėmėk ateičiai... pala. Vieną gausi iš manęs. Taip, duokšen tą rudą blyną... *voilà!* – Ji vikriai prismeigė man skrybėlaitę: – Dabar mamzelė vėl padoriai atrodo.

Tuo tarpu Gaboras surado žolėje savo šmaikštį ir mano pirštinaites. Tada atsistojo prie mūsų.

– Jei man bus leista – išimtinai, – turėčiau dar vieną didelį prašymą.

– Leista.

– Aš padovanojau gerbiamajai panelei žiedą. Tačiau kad ji galėtų jį mūvėti, ar jūs nemalonėtumėt... manau... norėčiau paklausti, – ėmė jis mikčioti. – Ar jūs negalėtumėt pasakyti, kad žiedas nuo jūsų?

– Prasiskolinai juvelyrui? Koks tu neprotingas. Tai man *nepatinka*.

– Tai Borozių giminės žiedas.

– Čia jau kita kalba, – nurimo Valerija. – Parodykit!

Atkišau savo dešinę ranką, ji palankiai nužvelgė žiedą.

– Žavingas. Šeimos žiedas. Visai kaip maniškis. Turiu lygiai tokį pat. Nuostabaus darbo. Visuomet taip sakiau.

Gaboras pasisuko į mane:

– Mano senelis užsakė tokius žiedus kaip dovanas mieliems draugams ir giminaičiams. Toks paprotys Vengrijoje. Jos įteikiamos atminimui.

– Kilnūs ponai, tie mūsų madjarai, – pritarė Valerija. – Minka, aš tau kai ką parodysiu, – ji nusimovė pirštinaitę nuo kairės rankos, – tai Hunijadžių žiedas. Man padovanojo per paskutinę viešnagę. Viduryje rubinas, o šalia, iš dešinės ir kairės, varno galva su žiedu snape. Varnas – jų herbo paukštis. Tačiau jūsiškis herbas, Gaborai, su vynuogėmis irgi tikrai dailus. Minka, ar tu moki vengriškai?

– Deja, ne.

– Turi išmokti. Mano pusseserė Vienoje vengriškai kalba taip pat gerai, kaip ir vokiškai. Netgi labiau mėgsta kalbėti vengriškai. Ar žinai, kaip vadinasi „vynas"? Vengriškai?

– Deja, irgi ne, nežinau.

– *Bor.*

– *Bor*... tai vynas?

– Taip, vaikeli. Ir ponas Borozis yra ponas fon Vynas. Gaborai, tavo noras patenkintas: mieloji Minka, tu pasiliksi žiedą. Gavai jį iš manęs, kaip talismaną, kad ištvertum iki pergalės. Tegu jis atneša tau daug laimės. O dabar jokim namo, jau gana daug laiko paaukojau jums. Namie manęs laukia.

Visą kelią atgal iki kareivinių būčiau galėjusi klykti iš laimės. Jokios Fogoši. Pavojus išnyko. Gaboras nenorėjo Elvyros, ir atvirkščiai. Jo žiedą ant piršto mūvėjau *aš*. Jis norėjo vesti *mane*. Mes sakėm vienas kitam „tu", ir jis sukėlė ant kojų visą Ensą, norėdamas surinkti man pasogą. Jis ne tik kalbėjo, jis ir elgėsi kaip vyras... ir jis palytėjo mane *plikais pirštais*! Pajaučiau jo odos šilumą, be jokios

abejonės, didžiausias nepadorumas. Juo labiau bučiniai. O paskui tas... liežuvio galiuku...šaltas drebulys nukrėtė man nugarą.

Niekuomet nebuvau išgyvenusi tokio jaudulio. Kur kas maloniau negu gerti kavą. Nuostabiau negu plojimai ant scenos po „Jaunosios gelbėtojos". Meilė yra nuostabiausias dalykas pasaulyje. Tačiau Hermina neklydo: toli gražu *ne nepavojingas*!

Aš taip įsigilinau į savo mintis, kad visai pamiršau, jog joju Ada. Staiga ji sustojo, pačiam miško vidury, pauodė aplinkui, garsiai nusičiaudėjo, nusiskynė ąžuolo lapą, ir į tikrovę mane grąžino tik įspėjamas princesės šūksnis.

Tačiau paskui viskas ėjo lyg sviestu patepta. Lengva ranka valdžiau šauniąją kumelę, ir mes visi kuo darniausiai atjojom į salę, kur vešlaus kaštono šešėlyje jau nekantraudama mūsų laukė Hermina.

Kad ir kaip keista, ji nesuabejojo dėl žiedo. Tačiau kai princesė atsisveikino, griežtai apžiūrėjo mane nuo galvos iki kojų.

– Taip... o kas gi *čia*? – staiga lyg netikėdama savo akimis sušuko ji. – Princesės Valerijos skrybėlaitės smeigtukas? Kaip jis čia atsidūrė? O kur tavo gražieji smeigtukai su raudonais stiklo karoliukais? Kas atsitiko?

– Mano skrybėlaitė užkliuvo už šakos. – skubiai pamelavau, – miške. Tik per plauką neišsidūriau akies...

– *Kaip?Mon Dieu! Niekuomet* daugiau nebejosi per Eichbergo mišką. Gaborai, ar tu girdi? Kad šito *daugiau niekuomet nepasitaikytų!* Ir nieko nebus su šuoliais. Minka gavo laišką. Turi tučtuojau atrašyti ir padėkoti. Gali palydėti mus į viešbutį, jei nori pasivaikščioti. Tik tiek. Šiandien mudvi vakarieniausim *tête-à-tête*, Minka ir aš.

Gaboras linksmai parlydėjo mus namo. O prie „Juodojo erelio“ pabučiavo Herminai ir man ranką. Kai paėmė manąją, staiga nutirpau visa, nuo pirštų galų iki galvos. Kaip puiku, tas rankos bučiavimas... galima ligūstai jo trokšti.

Vakarieniaudama nekalbėjau. Buvau neišalkusi ir pernelyg susijaudinusi. Taip, tik skraidžiau padebesiais, kad Hermina atskaitė pamokslą. Tačiau kai ji parodė laišką, atsiųstą man, šiaip taip atsikvošėjau. Laiškas buvo iš Vienos. Iš Jozefštato mergaičių pensiono. Atmintinė visoms naujoms auklėtinėms, sukurta pensiono mamos (šitaip buvo vadinama direktorė), ir knyga „Pasakojimai prieš miegą angelams“, kurią ji nuoširdžiausiai rekomendavo mums perskaityti. Hermina iškart paskaitė man kelis puslapius.

Tai buvo pasakojimai apie nuodėmingąjį pasaulį. Apie blogus vyrus ir netikras drauges, vedančias jaunas mergaites į nuopuolį. Apie sąvadautojas ir pagedusias moteris, kurias daugybė šunkelių atveda į nuodėmės priebėgas, pilnas gašlumo smukles – nesupratau nė vieno žodžio.

– O kas daroma smuklėje? – išdrįsau paklausti.

– Atsiduodama gašlumui. – Striukas atsakymas.

– Prašom pasakyti, kas tai yra? Gašlumas?

– Garbingumo ir doros priešingybė.

– Taip, bet kas tai *yra*?

– Didžioji nuodėmė. – Hermina užvertė knygą.

– Tačiau kaip atsiduodama tam...tam...ė... kaip viskas *vyksta?* Prašau paaiškinti, aš nesuprantu.

– Tau ir nereikia suprasti, mieloji mano Minka, tu dar pernelyg jauna. Tačiau įsidėmėk: *padori* mergaitė *nieko* nežino. Apsišvietusios tik pagedusios ypatos, kalbu apie begėdes moteris. Paprasčiausiai tu išklausysi šiuos pasakojimus. To gana.

– Vis dėlto labai norėčiau žinoti...

– O man būtų malonu, jei nedavinėtum tokių klausimų, – irzliai sušuko Hermina. – tau privalu tiktai įsidėmėti: to, kas laužo šeštąjį įsakymą, pečius nuodėmė prislegia *nepakeliamu svoriu*. Bet kokį nusidėjimą dorybei tučtuojau atseka bausmė.O dabar apgalvok, ką parašysi dėkodama. Mums reikia mielo laiško...

Daugiau nieko nebegirdėjau.

Mat mane visą išpylė karštis.

Šiandien popiet visą laiką tik ir laužiau šeštąjį įsakymą. Nepaleistuvauk. O jeigu numirsi, neišpažinęs savo paleistuvystės, be jokios abejonės, nugarmėsi į pragarą. Kaip tik taip ir atsitiko.

Staiga man smarkiai nudiegė pilvą ir viduje kažkas susitraukė – niekad anksčiau nebuvau nieko panašaus patyrusi. Aš įkvėpiau – ir viskas atlėgo. Tačiau netrukus vėl suėmė. Ir vėl. Ir vėl. Ir tada pajutau drėgmę. Mane užplūdo mirties baimė.

Atsistojau.

– Prašau atleisti. Turiu trumpam išeiti.

Hermina maloningai linktelėjo galvą, aš nuskubėjau ilgu koridorium į tualetą, tiksliau – į klozetą su nuleidžiamu vandeniu (kiekviename aukšte tokių buvo du), ir vos užsisklendžiau duris, bejėgiškai susmukau ant medinio suolo šalia apskrito dangčio. Dangtį uždariau, nes dažniausiai iš ten sklisdavo klaiki smarvė.

Pasikišau ranką po sijonais. Šlapia!!! O kai paskui apžiūrėjau savo pirštus, vos neparkritau apalpusi. Pirštai buvo tamsiai rudi – rudai raudoni. KRAUJAS!!! PADĖKIT!!! Aš nukraujuosiu. Tai bausmė. Į mane ištiesęs savo čiuptuvus pragaras!

Iš siaubo tarytum suakmenėjau. Jis paralyžiavo mane nuo pilvo aukštyn. Priglaudžiau galvą prie vėsios sienos. Man

ūžė ausyse. Dabar viskas baigta. Štai kas laukia nusidėjėlės. Tačiau kad turėsiu mirti tokia jauna – *niekuomet* nebūčiau pamaniusi.

Iš paskutiniųjų atsistojau, nuslinkau atgal pas Herminą, jutau, jog esu balta kaip drobė.

– Minka!!! – Mažoji guvernantė įsistebeilijo į mane kaip į šmėklą: – Kaip *tu* dabar atrodai???

– Aš mirsiu, – sukuždėjau kimiai ir susmukau šalia jos ant kėdės.

– Ne, kol aš *gyva*, – atkirto Hermina ir tvirtai mane apkabino. – Kas gi tave šitaip išgąsdino?

– Aš kraujuoju, – pralemenau, – matyt, jodinėdama susižeidžiau viduje...

– Ar pilvą skauda?

– Labai. Nuoširdžiai gailiuosi, jei jus įskaudinau, ir prašau man atleisti.

– Tave ir mėšlungis tąso?

– Taip.

Hermina paleido mane ir pabučiavo į kaktą.

– Nemirsi, – ištarė paskui ryžtingai. – Tai normalu. Mėnesinės. Jos būna, kai suaugi.

– Tikrai?

– Nėra ko rūpintis, brangioji.

Su palengvėjimu atsikvėpiau. Po pirmojo bučinio tau prasideda mėnesinės. Įdomu. Tada prisiminiau Gaborą. Vargšelis. Ar ir jis pergyveno tą patį?

– Ar ponai irgi jomis serga? – paklausiau, kupina užuojautos.

– Ponai ne, kvailute.

– O kodėl ne?

– Nes jie privalo būti stiprūs. Kovoti. Ir gintis. Jie negali sau to leisti... o dabar mudvi lipsim į viršų. Iškart pasakysiu Cilei. Tu nebijok. Aš jau laukiau, kada tu susirgsi...

– O kodėl sergama mėnesinėmis?

– Taip jau yra, – tyliai pasakė Hermina, nežiūrėdama į mane.

– Kiek laiko?

– Tris, keturias dienas.

– Keturias *dienas???* Kas *mėnesį?* – sušukau pasibaisėjusi.

Hermina nusijuokė.

– Nieko čia baisaus. Prie jų pripranti.

Mano kambaryje Hermina iškart atvarstė man korsetą. Paskui atskubėjo Cilė, iš uolumo paraudusiais skruostais, ir pasveikino mane, kad suaugau. Rankoje ji laikė platų balto audinio diržą su sagutėmis, kuriuo mane apjuosė per liemenį. O prie šio diržo pritvirtino storą, minkštą gniutulą, panašų į sluoksniuotą pyragą, iš daugybės baltos, kone permatomos medžiagos sluoksnių, Šis daiktas atsidūrė tarp mano – pardon – kojų. O virš jo – „kad nieko neprasisunktų" – megzta raudona vilnonė skepeta. Ją irgi prisegė prie diržo. Tada mane apmovė juodomis kelnaitėmis, aprengė naktiniais marškiniais ir paguldė į lovą. Hermina baigė skaityti pasakojimą apie melagių, nusidėjėlių ir gašlūnų pasaulį, jį aš iškart pamiršau, itin švelniai pabučiavo mane ir pasakė:

– Labanakt, didute mano Minka, nesigėdyk, jeigu ko nors prireiks. Pabelsk į sieną, ir aš ateisiu.

Ji užrakino mano duris, ir aš girdėjau, kaip nuėjo į savo kambarį. Pagaliau viena! Gurkštelėjau gėrimo, kurį man atnešė Cilė, – pasaldinto raudonojo vyno su cinamonu, – tačiau užmigti negalėjau. Man skaudėjo pilvą, aš varčiausi lovoje – ir pykau.

Tikrai smūgis po smūgio. Po nepatogaus korseto, skandalingo gimimo, TO santuokinio žvėriškumo, mirimo gimdant, dar keturios kraujavimo dienos *kiekvieną mėnesį!* Jei-

gu būčiau žinojusi, niekuomet nebūčiau šitaip troškusi suaugti! Ir visuomet atsakoma: pripranti. O jeigu ne? O kas dar daugiau nutiks???

Užtat šiandien gavau pirmąjį savo bučinį. Ir mūvėjau Gaboro žiedą. Švelniai palaižiau liežuvio galiuku tris vynuogių kekes, tokias vėsias ir glotnias – man nereikės mirti. Tai pats puikiausias dalykas. Na ir dienelė. Mano sužadėtuvių, 1875 metų antradienis, liepos 27-oji. Niekuomet jos nepamiršiu.

O kaip viskas klostysis toliau? Ką pasakys Hermina, kai sužinos? Ir mano teta? Ta tai tikrai šokinės iš laimės. Tačiau rugpjūčio 18-ąją aš privalėjau laimėti. O rytoj, kaip aš treniruosiuos, sirgdama mėnesinėmis? Man nevalia praleisti nė dienos...ką aš čia dabar! Gaboras mane pabučiavo. Kas bus, pamatysim rytoj anksti.

KETURIOLIKTAS SKYRIUS

Buvo kur kas blogiau, nei manyta. Keturias dienas be korseto pratysojau lovoje ir negalėjau jodinėti. Katastrofa. Keturios dienos be Gaboro. Tačiau sekmadienį, rugpjūčio pirmąją, viskas praėjo, ir vėl prasidėjo treniruotė.

Man pasisekė, nors ir pergyvenau nelaimę: sekmadienį generolas vis dar nebuvo grįžęs. Ir mudu vėl jojome su princese Valerija, tik šįkart į Šv. Florijono augustinų kanauninkų prieglaudą, prašmatnumu galinčią prilygti bet kokiai piliai. Ir vėl princesė pasigailėjo mūsų ir trumpam paliko vienus, tik šįkart aš nepamečiau skrybėlės smeigtuko. Tačiau mudu pasibučiavome tik vieną kartą, o kai atsiprašiau už keturias praleistas dienas (nenurodydama priežasties) ir Gaboras nuramino, kad juokais už jas atsigriebsime, be nuotykių grįžome į Ensą – ir prasidėjo nauja mano gyvenimo atkarpa.

Paskutinis iš mano treniravimųsi. Šuoliai per kliūtis. Koks jaudinamas pavadinimas. Taigi iš pradžių išklausiau teorinę šuolių dalį ir mokiausi griūti.

Pirmąkart Herminai buvo leista žiūrėti, ir nors ji atsinešė siuvinį, jo net nepalietė, o sekė kiekvieną mano judesį, kiekvieną žvilgsnį Argo akimi, ir kad ir kaip stengiausi abejingai elgtis su Gaboru, nebuvau tikra, ar sugebėjau.

Gaboras irgi stengėsi kaip įmanydamas.

– Gerbiamoji panele, – kalbėjo jis rimtu balsu, – šokant per kliūtis lengviau iškristi iš balno. Taigi kad jums nieko nenutiktų – jei kad kokios griūsit, nors tai *visiškai neįmanoma*, prašom pasižiūrėti, parodysiu jums, kaip griūvama, kad nesusižeistum. Taigi... – Jis griuvo ant smėlio ir vėl lengvai pašoko. – Ar įsidėmėjot? Palengva pritūpiama, o paskui švelniai virstama ant šono ir pasiritama tolyn. *Nevirstama* ant šono kaip koks rąstas, o dailiai pasiritama. Šitaip imi nebebijoti žemės. Ar pabandysit dabar su manim kartu?

Abu susmukome ant smėlio.

– Puiku! – šūktelėjo Gaboras, atsiklaupė prieš mane, apėmė liemenį delnais ir padėjo atsistoti. – Geriau neįmanoma. O dabar paprašysiu dar sykį pamėginti vienai. Nebijokit, visiškai atsipalaiduokit, tuomet nieko nenutiks.

Kaip galima atsipalaiduoti – jei esi suspausta korseto? Žinoma, man žvėriškai sudurdavo strėnas, vos prisilietus žemės, tačiau Gaboras šlovino mane skambiausiais žodžiais, ir vien todėl buvo malonu.

Keletas aštrių dūrių, palyginti su liepsningais žvilgsniais, iš pasididžiavimo švytinčiomis mėlynomis akimis – geri mainai. Deja, vien paprasto griuvimo neužteko.

– O dabar atsistokit ant šito laiptelio, – paliepė Gaboras po valandėlės, – ir dar sykelį viską pakartokit. Kuo labiau pritūpkit – nebijokit... aš jus pagausiu. O vėliau pasilypėkit ant šitos dėžės ir vėl viską pakartokit. Nepamirškit – kristi ant šono ir pasiristi tolyn.

Laikas slinko. Vyras su raitelio dvasia nejaučia skausmo. Vėl sukaupiau naują rinkinį mėlynių, korsetas pradėjo klaikiai durti, tačiau nė garselis neišsiveržė iš mano švelniai pabučiuotų lūpų. Sklidina vilčių plodavausi ant žemės, nes Gaboras su džiaugsmu mane vėl pastatydavo, ryte rydamas akimis. Jeigu jis būtų pareikalavęs, būčiau nušokusi net nuo stogo.

Po trečiojo griuvimo nuo dėžės jis ypač ilgai mane laikė, rankomis suspaudęs liemenį ir norėdamas paslapčiom kažką kuštelėti, tačiau vos pravėrė lūpas, Hermina atsistojo ir skubiais žingsneliais pritipeno prie mūsų.

– Pakaks! – sušuko išgąstingai. – Gaborai, visur reikia saiko. Nepersistenkit. Jau po septynių.

– Ką, jau taip vėlai? – nusistebėjo Gaboras.

– Aš mirštu iš bado, o mano Minka – ne cirko akrobatė. Ar negalėtum jos pasaugoti? Pasižiūrėk. Visa dulkėta kaip valkata. Jai pats metas namo. Minka, tu atrodai sukaitusi... tikiuosi, nebūsi pervargusi. Ne! Šitaip negalima... – Ir ji nupurtė dulkes man nuo sijonų, nuvalė smėlį nuo rankovių, pataisė nusmukusią skrybėlaitę.

– Prašau atleisti, – kaltai pasakė Gaboras. – Kartais nebesuvaldau garbėtroškos.

Hermina praskleidė raudoną savo krepšelį ir išėmė kažką blizgaus lyg sidabras.

– Minka, aš atnešiau tau.

– Prašyčiau pasakyti, kas tai?

– Orinis pyragaitis. Iš smulkaus balto cukraus. Iškart patenka į kraują. Nėra geresnio vaisto nuo nuovargio. Gaborai, gal ir tu norėtum? – Ji išvyniojo foliją ir atkišo mums.

– Mielai. Labai ačiū.

– Ar gardu?

– Ačiū, nepaprastai, – atsakiau. O tada pasipylė nesėkmės.

– Dabar štai kas, – tarė Hermina Gaborui. – Ar šiandien vakarieniausi su mumis?

Keistas klausimas, pamaniau, žinoma, vakarieniaus. Tačiau Gaboras staiga kaltai įsispitrėjo į žemę.

– Jei galėčiau, vakarieniaučiau su didžiausiu malonumu, – tarė, vengdamas mano žvilgsnio. – Tik... į Ensą at-

važiavo iš Rusijos Borisas – ir jis rengia ponų vakarėlį kazino... dar užvakar sutikau.

– Mat kaip. Ponų vakarėlį? – Herminos balse nebuvo girdėti pritarimo. – Su rusu! O juk visi žino, kad gerdamas su rusais bet koks vengras atsiduria po stalu. Tikiuosi, kad tai nebus siaubingos gertynės. Nepadaryk mums gėdos. Ar girdi? Prisimink tėtę ir elkis *comme il faut*.

– Savaime suprantama, mieliausioji teta. – Gaboras pabučiavo Herminai rankutę: – Ar galėsiu parlydėti jus namo?

– Ne. Mus parveš burmistras.

– Tai gal leisit su jumis palaukti, kol jis atvažiuos?

– Tau leista.

Gaboras išlydėjo mus laukan, tenai, prie durų, keliskart pamėgino kalbinti mane, tačiau aš tylėjau. Viskas manyje virte virė. Buvau įsižeidusi, nusiminusi, supykusi, tačiau svarbiausia – įniršusi. Gaboras nematė manęs keturias dienas – ir iškeitė į girtuoklį rusą! Be to, tai paskutinis vakaras be generolo, ir jį įsivaizdavau kitaip: linksmai leidžiamą su Gaboru.

Būtų galėjęs mus pasikviesti į „Aukso veršio" viešbutį. Tenai šiandien rengiama sodo žibintų šventė ir joje bus daug pažįstamų.

Būtų galėjęs nusivesti mus į pilies parką. Tenai raitelių vakarėlis, į kurį vėliau ateis ir princesė su kapitonu Šileriu.

Būtų galėjęs palydėti mus ir į „Saulės" viešbutį Sandėlių skersgatvyje. Šiandien ten posėdžiavo poetų draugija, kad išrinktų eilėraštį, kuris bus deklamuojamas imperatoriaus gimimo dienos proga, man tai labai rūpėjo.

Bent jau būtų galėjęs pavaišinti mus taure midaus. Ir migdolų tortu pas Galos tėvą, puikioje cukrainėje Vienos gatvėje, cukraininінką Pumbą.

O kas bus dabar?

Vakarienė vienoms, be Gaboro viešbutyje. Aš jam nė motais, jis manęs nepasiilgo, verčiau pasirinko nepažįstamus ponus, *summa summarum*: jis manęs nemyli. Tik kalbėjo gražius žodžius, tačiau nė piršto nepakrutino, viskas tuščios svajos...

Vežimaityje tylėjau kaip žemė. Ir kai pagaliau privažiavome viešbutį ir Hermina pasakė: „Ką gi, brangute, lygiai aštuntą prie šeimos stalo – ir atsinešk anglų kalbos vadovėlį", tiktai tūptelėjau ir nusisukau.

– Tik jau nerodyk nusiminimo. Minka! Atsitiesk! Lyg prarijusi mietą, – sušuko Hermina pavymui, lyg būtų galėjusi perskaityti mintis, – nesikūprink. Pirmyn kaip vyras!

Vyras! Koks pokštas.

Buvau drąsi kaip vyras, uoli kaip vyras, tačiau tik tada, kai to reikėdavo suaugusiems. Vos baigdavau treniruotes su Ada, vėl priklausydavau silpnesniajai lyčiai, turėdavau klusniai skubėti namo, tuo tarpu Gaboras nerdavo į linksmybių sūkurį. Ir kur tik jis nebuvo paskutiniu laiku, kol jo tėtė irgi kuo linksmiausiai ieškojo nuotakos. Triukšmingose šventėse, surengtose apylinkių pilyse. Taiklumo varžybose Šaulių namuose, karnavale Šteire. Vengriškam pokyly. Gimtadienio šventėje Velse. Ponų vakarėliuose Lince, Urfare ir Sen Valentine. Ar užsiėmęs kokiu nors „vyrų reikalu". Neklauskit kokiu, ponios, to nedera girdėti švelnioms moterų ausims. Trumpai drūtai: vakaras po vakaro Gaboro pasaulyje, kuriame man nebuvo vietos, vyko įdomiausi dalykai. Būčiau galėjusi klykti iš pykčio.

Siusdama užkopiau laiptais. Kuriam galui mokiausi joti? Kad sėdėčiau namie ir kamuočiausi? Būčiau atidavusi vienerius savo gyvenimo metus, kad man būtų leista bent kartą patekti į tą viliojantį, žėrintį vyrų pasaulį.

Tačiau visų blogiausia štai kas: po šešių dienų Gaboro gimtadienis. Šeštadienį, rugpjūčio septintąją, jam sukaks dvidešimt metų. Kol kas jis nė žodžiu nepaminėjo, kad norėtų mus pakviesti, Herminą ir mane. Sklido kalbos, kad rengiama didžiulė šventė šauniam patrakėlių vengrų būriui. Tačiau patrakę ar nepatrakę tie vengrai: jis juk mano sužadėtinis! Ir aš norėjau būti ten, kur buvo jis. Mūvėjau jo žiedą. Ir jeigu rytoj jis nieko nepasakys, aš nusprendžiau susirgti. *Iš rimtųjų* susirgti. Ne moteriška liga. Tuomet sudie Ragūzos dvarams, dešimčiai tūkstančių guldenų, sudie pasogai, pametėkit ją man įkandin!

Jei rytoj nebūsiu pakviesta, NEBESIMOKYSIU JOTI PER KLIŪTIS! Tegu iš jo šaiposi visas miestas.

Man skaudėjo visas kūnas, kai kabarojausi aukštyn laiptais. Tą valandėlę žemyn skubėjo Lizi, gundanti ir žvali kaip visuomet, su švytinčia iš baltumo prijuoste – ir, didžiausiai mano nuostabai, ji sustojo priešais ir prakalbo. Tiesa, mudvi matydavomės kasdien, maloniai sveikindavomės, tačiau dar niekuomet nebuvom pasišnekėjusios. Aš buvau gerbiamoji panelė. Lizi priklausė tarnams. Taigi jokių asmeninių ryšių.

– Gerbiamoji panele, – tarė Lizi, – turiu skubiai kai ko jus paklausti. Aš pastačiau už jus visas savo santaupas per lažybas imperatoriaus gimimo dienos proga. Nuoširdžiausiai tikiuosi, kad manęs neapvilsit?

Ir ji pasižiūrėjo turkio mėlynumo akimis taip, tarytum nuo manęs priklausytų jos gyvybė.

– Ne, ne. Nebijok, – tučtuojau nuraminau ją. – Stengiuosi iš paskutiniųjų, o dabar... dar labiau pasistengsiu... – Tačiau tą valandėlę korsetas ėmė taip aštriai durti, kad susmukau ant laiptelio gaudydama orą.

Lizi kaipmat prišoko prie manęs, čiupo už dešinės parankės ir pagelbėjo atsistoti.

– Ar jau geriau? – sušuko susirūpinusi. – Palaukit. Aš jus palydėsiu į kambarį. Nevalia rizikuoti, kad dabar, kai jau didžioji diena čia pat, nenutiktų nelaimė.

– Ačiū, Lizi. – Įsikibau turėklų. – Negaišk laiko...man jau geriau...

– Ne, ne. Aš turiu sočiai laiko. – Paskui ji apsidairė, ar kas nors nemato, ir sušnibždėjo: – Gerbiamoji panele. Noriu paklausti. Kaip manot, ar ir aš galėčiau jodinėti? Kaip manot, ar jaunasis prakilnybė fon Borozis man irgi duotų pamokas? Jeigu paprašyčiau? Labai meiliai? – Išpylė viską labai įtaigiai, lyg tai jai būtų neapsakomai svarbu.

Įsispoksojau į ją. Keista užgaida. Tortų kepėjos. Ar ji kalbėjo rimtai?

– Juk supratot mane? – sušnibždėjo Lizi. – O gal aš kvailiausiai nusišnekėjau? Tuomet atsiprašau.

– Ne, ne, įdomus klausimas. Viską galima išmokti. Tačiau jodinėti yra kančia. Negalėčiau tau patarti. Man viskas skauda. Kūnas vienų mėlynių.

– Mėlynių? – pakartojo Lizi balsu, lyg niekuomet nebūtų klaususi apie jojimo pamokas. – Tada prašyčiau eiti drauge į mano kambarį. Turiu jums gero tepalo.

– Kvieti mane į savo *kambarį*? – sušukau nustebusi. – *Tikrai?* Taip, ką gi... mielai užsuksiu.

Mat Lizi nieko neleisdavo į savo kambarį. Niekas ten nebuvo nė kojos įkėlęs, netgi mano teta. Vienintelė viešbutyje Lizi visuomet rakindavo kambario duris. Ten nebuvo leista užeiti jokiai kambarinei, ji pati viską susitvarkydavo, ir dėdė Luji neprieštaravo.

– Tai asmens laisvė, – pasakė jis. – Savo kambaryje kiekvienas gali daryti, ką tik nori.

– Gal truputėlį pasilaikykit? Kad vėl nepargriūtumėt? – paslaugiai atkišo man savo ranką Lizi. Tačiau šito nebe-

reikėjo. Viltis, kad galų gale išvysiu šį liežuviais nuplaktą kambarį, suteikė man sparnus! Pakiliai nusekiau jai iš paskos į palėpę, kur nė sykio nebuvau buvusi, ilgu medžiu išmuštu koridorium, vedančiu į kiemo pusę. Čia buvo kelių tarnaičių kambariai. Sustojom prieš tvirtas ąžuolines duris.

– Gal malonėtumėt užeiti? – draugiškai pakvietė Lizi, atrakinusi duris, be menkiausio triukšmo – ir praleido mane pirmą į savo šventovę. Ir iškart vėl užrakino, įsidėjo raktą į prijuostės kišenę ir nuskubėjo uždaryti lango. Tuo tarpu aš apsižvalgiau. Ir kas būtų pamanęs.

Taip negyvena tarnaitė. Tačiau ir jokia ponia. Taip gyvena, na, kas? Nežinojau, kaip pavadinti. Tačiau mane iki širdies gelmių pakerėjo tai, ką išvydau.

Lizi turėjo netgi kilimą. Kaip ir aš. Tik ne žalią, o rudą tartum šokoladas. Rožiniais pakraščiais. O ant jo gulėjo vienietiška pagalvėlė kojoms, siuvinėta brangiais smulkučiukais raštais, kokias paprastai pamatysi tik kilmingųjų miegamuosiuose.

Kambarys nedidelis. Užtat jaukus ir šviesus, su plačiu langu į kiemą. O pats keisčiausias dalykas: ir elegantiškas, ir vulgarus kartu. Nieko panašaus nebuvau mačiusi.

Ant spintos surikiuoti spalvingi šventųjų paveikslai šalia pigių suvenyrų iš kurortų ir įžymių vietų. Tarnaitės skonis. Tačiau viską gožė prašmatni stručio plunksnų, Makarto raudonio vėduoklė, pritvirtinta prie sienos už to šlamšto. Niekaip negalėjau atsistebėti. Tokių vėduoklių pamatysi tik didžiūnų svetainėse. Net gražioji mano teta neturėjo Makarto vėduoklės. Užtat turėjo princesė Valerija, tačiau ypatingai ją saugojo.

Kaip visi žino, Hansas Makartas buvo garsiausias imperijos dailininkas. Jis atvažiavo į Vieną prieš šešerius metus,

ir viskas, ką paliesdavo jo ranka – portretai, rinkiniai, eskizai – sodrios jo spalvos, maniera apstatyti kambarį, papuošti lubas, pakabinti užuolaidas – viskas viskas žaibiškai ateidavo į madą ir paplisdavo po visą imperiją – kad ir mūsų viešbučio Raudonoji svetainė. Tačiau kaip Liza įsigijo šią pačią prašmatniausią iš vėduoklių?!

Kambario baldai brangūs. Tamsaus medžio, išraižyti. Viešbučio nuosavybė. Tačiau ant didelio stalo viduryje – puošnus rusiškas sidabrinis virdulys šalia geltonos kaip saulė molinės vazos. O vazoje Makarto puokštė iš egzotiškų žalumynų, įvairiaspalvių plunksnų, šilkinių gėlių, nuostabiai spinduliuojančių išpūstų stiklo rutulių. Vėlgi Lizos nuosavybė.

Kaip ir be galo graži ikona virš jos lovos: juodoji Čenstochovos madona. Lizi pastebėjo mano žvilgsnį.

– Graži, argi ne? – paklausė išdidžiai. – Lenkijos karalienė. Mano tėvynę valdo Dievo Motina. Pas mus gerbiamiausia. Karalius antroje vietoje. Ar jūs nežinojot, panele Minka? Taip? Tada štai ką jums pasakysiu: kadangi madona yra mūsų karalienė, lenkai ponai itin gerbia kiekvieną moterį. Su mumis kur kas geriau elgiasi, nei sutuoktiniai su savo žmonomis čia, Austrijoje. Ir ko čionykštės ponios tik neiškenčia – bet kokia lenkė plyštų juokais... Gal jau eisim? Aš jums kai ko duosiu.

Nusekiau paskui Lizą prie lango. Tenai stovėjo didelis veidrodinis stalas, ant jo – daugybė puodelių, buteliukų, stiklinių, kolbų, dubenėlių, ąsotėlių ir porcelianinė grūstuvė.

Viršum jo, ant virvelių, perrištos įvairiaspalviais žvilgančiais kaspinais, kabojo didelės džiovintų augalų puokštės. Ir nuo šių augalų sklido svaigus, saldus gėlių ir tropinių

medžių kvapas, lyg debesim apsiausdamas visą kambarį – jį užuodžiau iškart, vos įžengusi pro duris.

Tačiau ant veidrodinio stalo gulėjo ir tualetinis rinkinys: du šepečiai, dvejos šukos, veidrodėlis su rankena, papuošta brangiais raižiniais, kokį paprastai pamatysi tik turčių namuose. O šalia, ant raudono brokatinio patiesalėlio – kas gi čia? Balta dėžutė. Ir nors stengiausi smalsiai nespoksoti, dangtelyje perskaičiau auksinėmis raidėmis parašytus žodžius VOLFARTAS ir LINCAS.

Matyt, viduje briliantinis kryžius.

Skubiai nusisukau. Ir žvilgsniu kliudžiau knygą. Knyga! Virėjos kambaryje. Nematytas daiktas. Mano teta buvo teisi. Lizi iš tikrųjų mokėjo skaityti, o gal ir rašyti!

Tačiau kas čia per knyga? Vadovėlis! Prancūzų kalbos pradžiamokslis.

Nebegalėjau susitvardyti.

– Lizi! Tu mokaisi prancūzų kalbos?

– Taip, – droviai atsakė Lizi ir persibraukė per baltą kaip sniegas prijuostę, – mokausi. Bet dar nedaug išmokau.

– Tuojau pamatysim. – Ir aš pasakiau žodžius, nuo kurių pradeda mokytis vaikai. Lizi sklandžiai bėrė atsakymus.

– Bet, Lizi, juk tu tarytum užsukta!

Tada Lizi užsiėmė nosį.

– Nė...nė...nio...niou... deja, mano tarimas prastas. Neišmokstu nozalinių garsų...

– Nosinių, – pataisiau.

– Nosinių, – pakartojo Lizi, – neištariu, kaip dera.

– Ilgainiui ištarsi. Tik būk kantri. Bet kodėl tu vargsti? Kodėl mokaisi prancūzų kalbos? Tačiau nesakyk, jeigu tai paslaptis.

Lizi paraudo.

– Jokia paslaptis, – pasakė tada, – tačiau negali žinoti, ko prireiks. Žinau tik vieną dalyką, gerbiamoji panele, mokslas pečių nelaužo. O dabar prašom pasižiūrėti, ar žinot, kas čia? – Ji paėmė fajansinį puodelį nuo veidrodinio stalo, atsargiai nurišo skepetėlę ir atkišo man: – Pauostykit. Ar gardu?

– Mmm. Kaip kvepia. Kas čia?

Aš apžiūrėjau geltoną tepalą.

– Medetkos. Tepalas.

– Kur gavai?

– Pati pasigaminau. – Lizi nusijuokė: – Aš viską moku, gerbiamoji panele, ne tik tortus kepti. Mano motina tarnauja pirtininke pas grafienę lenkę. Daug receptų sužinojau iš jos. Galiu pagaminti tualetinio vandens ir grožio kremo. O jeigu saulė nudegino veidą, turiu švelnaus tepalo, nuo kurio oda vėl pabąla ir sušvelnėja. Gaminu visokių grožio priemonių jūsų poniai tetai, gerbiamajai poniai Tancer. Moku pagaminti aliejų voniai ir raudonų dažų lūpoms. Ir tepalo, suminkštinančio ir sušvelninančio šiurkščią rankų odą. Prašau pasižiūrėti, – ji atkišo man savo dailias mažas rankas, – juk aš kepėja. Daug dirbu rankomis. Tačiau neatspėtum!

Tikrai! Lizi rankos buvo švelnios ir išpuoselėtos kaip kilmingos ponios. Ir nagai neaplūžinėję. Apskritai nubrūžuoti, nublizginti, rožiniai ir dailūs.

Lizi atsuko man delnus.

– Dar matyti nuospaudos, – tarė apgailestaudama, – mat reikia labai daug plakti. Ne visuomet turiu pagalbininkių, o kad tortas būtų geras, reikia tris ketvirčius valandos plakti ar net dvigubai ilgiau, reikia daug jėgų. Tačiau, gerbiamoji panele, dabar aš visuomet miegu su pirštinėmis. Kas-

nakt. Išsitepu rankas, ir oda rytą minkštučiukė. O po dviejų laisvų dienų mano rankos kaip princesės. Apskritai nematyti skirtumo.

– Kiek tu žinai...

– Kaip moki, taip ir šoki, – kukliai atsakė Lizi, – o čia, panele Minka, dovana. – Ji įspraudė man į delną fajansinį puodelį, šaltą ir sunkų. – Viską gydo. Išsitrinkit visur, kur skauda, ir šiąnakt nekentėsit.

– *Merci*. Lizi. Aš atsilyginsiu.

– Jums reikia laimėti lenktynes. Daugiau nieko. Šiandien atrodėt tokia liūdna. Visas mielas veidelis apniukęs. Todėl išdrįsau jus užkalbinti. Anksčiau, ant laiptų.

– Šiandien aš įskaudinta, – pasakiau graudžiai, – valandų valandas kamavausi manieže. Turėjau voliotis po smėlį, žinai, turėjau griūti nuo aukštos dėžės, maniau, kad mirsiu. O ką veikia ponas fon Borozis? Kai baigiam pamoką? Nors jo tėvas Velse ir jis pats sau ponas?

– Ką? – paklausė Lizi, ir jos turkio spalvos akys prisipildė užuojautos.

– Ar jis mane guodžia? Ne. Ar mus pakviečia pas Pumbą gabalėliui torto ar šiaip kur nors? Ar bent pavakarieniauja su mumis? Kur tau! Jam ponų vakarėlis karininkų kazino. Su rusų caraičiu ir gauja šaunuolių vengrų, o man telieka dangintis po paraliais... ne! Dangintis velniop!

Lizi persižegnojo.

– Ak, pardon! Atsiprašau. Man išsprūdo...

– Ponaitis lenkas būtų likęs su jumis, – neabejodama pasakė Lizi.

– Bet jis ne lenkas.

– Čekas irgi nebūtų palikęs jūsų vienos.

Atsidusau ir klestelėjau ant minkštasuolio prie veidrodinio stalo. Lizi padelsė, o paskui atsisėdo šalia manęs.

– Taip, vengrai, – tarė paskui ir suraukė savo dailią nosytę, – labai, *labai charmant*. Tačiau jie galvoja tik apie vieną dalyką: pasismaginimą.

– Prašyčiau man pasakyti... ar tu žinai, ką jie *veikia*, kai lieka vieni, tie ponai? Naktis po nakties ir taip toliau? Juk jų niekuomet nebūna namie.

– Galiu įsivaizduoti, – meiliai pasakė Lizi.

– Ir žinai, kas labiausiai mane skaudina? Šeštadienį jis švenčia dvidešimtąjį savo jubiliejų. Rengia *mulatág*. Ir kol kas manęs nepakvietė. Mano guvernantės taip pat.

– O jūs norėtumėt eiti? Šeštadienį. Į *mulatság?*

– Būtinai!

– Tačiau tai nekoks sumanymas, – nepritardama Lizi pakraipė galvą, – *mulatság* skirtas tik ponams vengrams. Panelei fon Frišenbach pernelyg triukšmingas. Tačiau, jei norit, aš jums parengsiu planą. Manau, kad *mulatság* įvyks „Aukso veršio“ viešbutyje. Sudarykim slaptą sąjungą, mes dvi, ir išsmukim paslapčiom, į juodą naktį, kai guvernantė miegos, pasveikinkim su gimtadieniu, išgerkim po taurę tokajaus su ponu fon Boroziu bei jo svečiais ir vėl pardumkim namo.

– Lizi, – pasibaisėjau aš, – nieku gyvu! Ne! Jokia panelė niekur nevaikšto viena.

– O aš vaikštau!

– Kaip?!

– Aš vaikštau! Tiktai prašau niekam daugiau nesakyti. Niekas nežino.

– Tu vaikštai? *Viena?*

– Vaikštau. Jeigu norėtumėt, išsivesčiau ir jus.

– Lizi! Mes abi, visai vienos, nekviestos, vien ponų šventėje – jei kas nors pastebėtų, mano vardas būtų suteptas, o ateitis žlugusi.

– O kas gi pastebėtų? – paklausė Lizi iš aukšto.

– Visi. Bet kas, kas mus matytų.

– Nė vienas nieko nepastebėtų! Gerai manęs paklausykit: vyrai tokie avigalviai... *nešulinis kuinas*, palyginti su jais, filosofas! Mūsų nepastebėtų netgi ponas fon Borozis. Mudvi persirengtume, gerbiamoji panele, pasidarytume puikius kostiumus ir paslapčiomis alptume juokais!

Apstulbusi žiūrėjau į ją. Kas čia per bedieviškos šnekos?

– Jūs bijot netekti gero vardo? Taip? Štai ką jums pasakysiu: jūs klausėt anksčiau, ką veikia kilmingi ponai? Naktis po nakties ir taip toliau? Ar jūs bent nutuokiat, ko tik nedaroma slapčiomis. Moterys austrės labai naivios. Sutinka, kad būtų uždrausta *viskas*. Bet koks koketavimas yra didžiausia nuodėmė. Trumpučiukas pasimatymas Eichberge, nekaltas pasivaikščiojimas su kavalierium po lanką, ir sudie geram vardui. O ponai? Suvedžioja moteris iš kairės ir iš dešinės, o paskui meta be jokių sąžinės priekaištų. Ir girtuokliauja. Ir lošia. Ir rizikuoja visu savo turtu per kvailas lažybas. Ir badosi durtuvais dėl menkiausio įžeidimo, šaudosi kaip patrakę per pavojingas dvikovas, ir nė vienas nesijaudina. Geram vardui nieko negresia. Vyrams viskas leidžiama. Didžiausias sukčius lieka džentelmenu, kol imperatorius nieko nežino ir kol jis sumoka lošimo skolas!

– Tikrai? – paklausiau nekvėpuodama.

– Tikrų tikriausiai!

– Tačiau ne ponaitis fon Borozis.

Lizi gūžtelėjo pečiais.

O Dieve!

Kokios čia vėl atsivėrė prarajos! Nežinojau, ką turėčiau atsakyti, taigi vos linktelėjau galvą, tvirtai suspaudžiau savo puodelį su tepalu, o kadangi Lizi tylėjo, lėtai atsistojau ir pasigręžiau eiti.

Ir tada man į akis krito mėlyna skrynia. Anksčiau nebuvau jos pastebėjusi. Stovėjo nišoje, šalia durų, valstietiškai išdažyta rožėmis, lapais, karūna ir širdimi, su plokščiu dangčiu, ir ant to dangčio gulėjo – būrimo kortų malka.

Lizi buria kortomis!

Palaimingas virpulys perėjo man per nugarą. Dabar žinojau, kodėl ji užsirakina duris. Ne tik dėl savo turtų. Būrimas kortomis buvo laikoma pagonišku prietaru. Daugelyje namų tarnai dėl šios priežasties netgi būdavo išvaromi. Tiesa, dėdė Luji nebuvo tokių griežtų pažiūrų, tačiau Lizi išbalo ir greitai išbėrė:

– Juk neišduosit manęs? Mieloji, gerbiamoji panele?

– Žinoma, ne. Bet iš kur tu gavai kortas?

– Padovanojo senoji Pini, už menką paslaugą. Tikrai jau esat ją mačiusi, žilaplaukę moterėlę, kiek persikreipusią. Ji išgelbėjo gyvybę jūsų dėdei Luji per karą su italais...

– Jau žinau. Kitados buvusi markitantė.

– Taip, toji. O po Solferino skerdynių savo vežimu parvežė gerbiamąjį poną, taip pat ir sužeistą burmistrą, taip juodu liko gyvi. Ji kartais ateina valgyti į viešbutį. Su ja visuomet elgiamasi kaip su karaliene. O kortos iš Marselio. Nepaprastai brangios. Labai jūsų prašau, niekam neprasitarkit nė žodeliu.

– Nebijok, Lizi. Tu esi suaugusi. Gali elgtis, kaip tinkama. Kas man darbo.

Lizi su palengvėjimu atsiduso.

– Na, ir? – pasmalsavau tada. – Ar tavo būrimas išsipildo?

Lizi pritildė balsą.

– Visuomet, – pasakė paslaptingai. – Išdėliojau keltiškąjį kryžių. Ir gavau teisingą atsakymą.

– Ar sunku? Burti kortomis?

– Ne. Visai lengva. Tačiau nevalia burti per dažnai. Tik tada, kai svarbus reikalas. Antraip kortos supyksta ir nieko nebeparodo.

– Ar gali paburti ir man? Kortomis?

– Jeigu svarbus reikalas, taip.

– Tuomet labai prašau išburti, ar aš laimėsiu rugpjūčio 18-ąją. Jei turiu pralaimėti, viską iškart mesiu. Dabar. Tučtuojau. Aš kalbu rimtai.

Lizi nusijuokė.

– Jau seniausiai išbūriau.

– Na, ir? Ką jos parodė?

– Nieko bloga, – lėtai ištarė Lizi.

– Bet ir nieko gera?

– Yra nedidelė nesėkmė...

– Kokia nesėkmė? – riktelėjau suglumusi.

– Labai nedidelė, mažut mažutė kaip aguonos grūdelis, – skubiai šūktelėjo Lizi, – jūs įveiksit, lengvai...

– O daugiau kortos nieko neparodė? – sušukau nusivylusi.

– Parodė. Tačiau viską jums pasakysiu rytoj arba poryt. Dabar dar turiu aplieti glajum tortus. Ir išplakti grietinėlę. Ir sumaišyti įdarą plikytos tešlos paplotėliams, turiu lėkti kaip akis išdegusi. Tačiau šiandien jūs gausit mėgstamiausių gardumynų: žalio migdolų kremo marcipanų širdutėje.

– Ačiū, Lizi! *Merci!* Tačiau dar kai ką pasakyk apie kortas. Antraip šiąnakt neužmigsiu.

Lizi persibraukė baltą prijuostę ir keistai nusišypsojo.

– Turiu dar ką nors pasakyti, taip?

– Prašau, Lizi.

– Rugpjūčio 18-ąją jums duos svarbų klausimą.

– Kokį klausimą?

– Svarbų klausimą, kuris gali pakeisti visą gyvenimą.

– Kas duos tą klausimą? Ar kortos parodė?

– Ne. Bet aš numanau kas.

– Kas? Kas? Lizi! Tu bloga!

Lizi pratrūko savo garsiuoju skardžiu juoku, kuris nuskambėjo taip užkrečiamai, kad ir aš negalėjau nenusijuokti.

– Pasakyčiau jums, jeigu taip neskubėčiau. O dėl *mulatság* šeštadienį, tai susigalvosim linksmą staigmeną! Dabar sekmadienis, taigi dar ištisos šešios dienos laiko. Jau žinau, kaip mudvi galėtume atšvęsti, abi, ir kad jokia gyva būtybė daugiau nesužinotų...

– Ypač mano guvernantė... Lizi, tikrai. Būtų katastrofa!

– Jau supratau. Štai geras pasiūlymas: ryt vėl susitinkam čia, mano kambary. Lauksiu jūsų po vakarienės. Sugalvosim mūšio planą, puikų strategiškai, ir pasismaginsim, kaip smaginasi kilmingi ponai...

– Lizi, tu iš tikrųjų nori?

– Taip!

– Ir nebijai?

– Mažumėlę!

– Tai kodėl taip elgiesi?

– Bandau drąsą! – išdidžiai pareiškė Lizi. – Be to, tegu niekas nemano, kad mes, moteriškės, kvaišos. Gyvenime irgi reikia pasijuokti. Ne tik dirbti. Taip, o dabar eime, – ji atrakino duris, praleido mane į koridorių ir vėl be garso pasuko raktą spynoje, – nepamirškit įspėti Cilę, kad ji kaip reikiant išdulkintų jūsų jojamąją suknelę. Mačiau, kad ji visa smėlėta ir dulkėta. Tegu pakeičia įsiuvus pažastyse ir gerai išvalo šepečiu skrybėlaitę... ir, gerbiamoji panele. Nebeliūdėkit. Nebūkim kaip kitos moterys, kurios visuomet

nuolankios ir vis laukia ir laukia, ir laukia, kol gyvenimas praeina! Pačios jį tvarkykim, kaip vyrai. Retkarčiais būtina likimui mažumėlę įspirti. Supratau tą dar vaikystėje. Tuomet viskas būna gerai ir sulauki šio to gražaus. Mažumėlę įspiri – ir lekia lyg sviestu patepta!

Ji akinamai nusišypsojo, linktelėjo man ir nuskubėjo savais keliais.

PENKIOLIKTAS SKYRIUS

Lizi sakė tiesą.

Naktį miegojau be jokių skausmų. O Gaborui aš dar parodysiu. Taip, mane gundė viltis patirti tikrą nuotykį. Tad, žinoma, priėmiau jos pasiūlymą ir vėl slapčiomis apsilankiau jos kambaryje.

Gal kyla klausimas: kur dingo geras mano išauklėjimas? Draudžiami bučiniai, tujinimasis, slaptos sužadėtuvės, o pats blogiausias dalykas – suokalbis su virėja? Kas liko iš penkiolika metų trukusio muštro?

Ką gi, aš ir pati apie tai galvojau – bet nieko nesugalvojau. Tikra tiesa: negalėjau atsispirti Lizi.

Niekuomet nepažinojau tokio žmogaus kaip ji. Visuomet linksma, nė kruopelės nuolankumo, tačiau labiausiai mane žavėjo štai kas: Lizi buvo paslaptinga. Dažnai mane apimdavo jausmas, kad ji princesė, pramogaudama pasivertusi į kepėją, ir kad vėl bus atkerėta į savo pavidalą.

Be to, tai, ką Hermina nutylėjo man per visus penkiolika metų, išpešiau iš Lizi per vieną savaitę. O svarbiausias nutikimas įvyko trečiadienį, 1875 metų rugpjūčio 4-ąją. Tą dieną pirmąkart nukritau nuo arklio.

Taip, šokti per kliūtis nebuvo lengva.

– Arkliai nemėgsta šokti, – paaiškino man Gaboras, – tik žmogus juos priverčia. Gamta to nepanorėjo. Jeigu įmanoma, arklys visuomet apeina kliūtį. Tad reikia visą laiką turėti galvoje, jog jis nenorės šokti. Mums pasisekė su Ada,

jai šokimas nė motais. Tačiau jūs turit duoti jai ženklą, *kada* šokti. Jei paliepsit per anksti ar per vėlai, ji gali susižeisti ir pargriūti. Tada ims jumis nebepasitikėti. O taip neturi nutikti NIEKUOMET. Įsidėmėkit.

Šuoliai per kliūtis man panėšėjo į laukų matavimą. Viskas turėjo būti itin tikslu, reikėjo susikaupus skaičiuoti. Iš pradžių šokinėjom tik per kartis, gulinčias ant žemės arba išdėliotas viena nuo kitos per vieną, du, tris šuolius. Tačiau vėliau kartis pakėlė aukštyn per keturiasdešimt centimetrų. Vėliau – per šešiasdešimt. Ir septyniasdešimt.

Ką gi, Ada buvo šauniausia kumelė.

Ji norėjo mane pradžiuginti, tačiau šokdavo tik tada, kai žinodavo, jog aš esu *visiškai* pasiryžusi. Jei abejodavau kad ir sekundės dalelytę, ji staiga nebešokdavo ir sustodavo prieš pat kliūtį.

Kaip jau sakyta, tai atsitiko trečiadienį. Buvo labai karšta, oras manieže tvankus, kartis pakelta į septyniasdešimties centimetrų aukštį, ir staiga ji man pasirodė aukštai lyg namas. Aš išsigandau. Per ilgai galvojau. Pasekmė: Ada atsistojo piestu. Išskridau iš balno ir išsitiesiau ant smėlio.

Tai bent smūgis!

Dabar supratau, kodėl daugelis žmonių po vieno vienintelio griuvimo prie jojimo nebekiša nagų. Ačiū Dievui, buvau išmokusi griūti. Ir vis dėlto pragariškai skaudėjo. O kai vėl atmerkiau akis – kaip man regėjosi, po ištisos amžinybės, – pirmiausia išvydau aksomines Ados šnerves, švelniai mane uostinėjančias, paskui Gaboro ir generolo batus, skubiai artėjančius prie manęs.

Pakėliau galvą. Abu ponai buvo baltut baltutėliais veidais. Tokių dar nebuvau mačiusi. Švelniai padėjo man atsistoti ir tvirtai laikė. Gaboras atrodė lyg šmėkla. Generolas santūriai dejavo, iš įkypų jo akių aiškiai sklido baimė:

– Dėl Dievo, Minka! Kad daugiau tai niekuomet nepasikartotų. Kas čia jums šovė į galvą, šitaip mus gąsdinti...

– Ar tu... Ar jūs susižeidėt? – sušuko Gaboras išgąstingu balsu. – Uostomąjį buteliuką! Greičiau!

Be žodžių papurčiau galvą, kalbėti nepajėgiau. Stovėjau nei gyva, nei mirusi, prilaikoma abiejų ponų. Keliai drebėjo.

– Ar galit kvėpuoti? – sušuko Zoltanas fon Borozis.

– *Merci*... taip... jau galiu, – sukuždėjau vos girdimai.

– Kur nors duria? – paklausė jis po valandėlės.

– Ne, niekur, – atsakiau narsiai, nors korsetas dar niekuomet manęs taip nekamavo ir nė neabejojau, tik per plauką išvengusi mirties.

– Jei jums pasidarys bloga, pykins – prastas ženklas, – tarė generolas, – jei užsimanysit vemti, tada bus lūžęs kaulas... kaip jūs jaučiatės?

– Nežinau...

Generolas atsegė juodą vėduoklę nuo mano riešo, išskleidė ir jaudinamais mostais ėmė mane vėduoti.

– Ar geriau? – paklausė paskui. – Galit paeiti?

Jis atsargiai žengė. Pasekiau jo pavyzdžiu, įsikibusi jam ir Gaborui už parankių. Be žodžių valandėlę žingsniavome pirmyn ir atgal.

– Pavojus išnyko, – pareiškiau, kai keliai liovėsi drebėję. – Ir manęs nepykina, tik išsigandau.

Generolas grąžino man vėduoklę.

– Pasiduodam? – paklausė jis stebėtinai švelniai.

– Vyras su raitelio dvasia nepasiduoda, – kaipmat atkirtau.

– Norit pakartoti šuolį? – netikėdamas sušuko Gaboras.

– Puiku! Bravo! Žinoma, nori, Gaborai. Ar tu kurčias? Mano taktika pasiteisino, širdulė įsidėmėjo, kas jai sakoma.

Ji dar bus kaip imperatorienė. Toji irgi skrieja per visas kliūtis kaip drugelis. Ką gi, Minka, – jis atsiklaupė priešais mane, paėmė mano koją į delną ir be jokių pastangų užsodino ant arklio, – vėl pradėkim iš naujo. Septyniasdešimt centimetrų – nedidelis aukštis. Sukaupkit visas jėgas. Parodykit Adai, kad *jūs* esat valdovė. Šauniai per kliūtį, o paskui iškart duokit cukraus. Ir būkit meili klusniajai kumelei, ji nenorėjo nieko pikta. *Nihil fit sine cause.* Niekas nevyksta be priežasties.

Šįkart šuolis pasisekė nuostabiai.

– *Magna cum laude!* – sugriaudėjo generolas ir pasiuntė man ranka bučinį.

O Gaboras, kuris bėgo šalia manęs, čiupo Adą už kamanų ir pamylavo, lyg būtų laikęs glėbyje mane.

– Jeigu leisit, tėte, – sušuko paskui balsu, – kai pagalvoju, kaip ponia architekto našlė per šventę imperatoriaus garbei šoks per penkiasdešimties centimetrų aukščio kliūtį, o paskui atskries mūsų panelė ir šuoliais įveiks šimto dvidešimties centimetrų aukštį... tai bus Kosaniko galas. Jis sprogs iš įniršio.

Išsigandau. Vieno metro dvidešimties centimetrų aukštį? Man niekas šitokio aukščio nė žodžiu neminėjo. Be to, – menkutis sužeidimas, ir sudie, pasoga, Ragūzos dvarai, Atilos atlyginimas iki 1885 metų...

– Ir vėl išsigandot? – sugriaudėjo generolas, lyg sugebėdamas skaityti mintis. – Draudžiu. Geriausias vaistas po griuvimo yra keletas gerų šuolių. Siūlau pabandyti aštuoniasdešimt centimetrų. Drąsos. Sutarta?

Sutarta.

Dukart šaunioji Ada perskriejo su manim per aukščiau pakeltą kliūtį, tiksliai kaip laikrodžio mechanizmas, ir pirmąkart aš pajutau, kad dabar mudvi esam vienas kūnas.

Žirgas ir raitelis, vienas kūnas ir kraujas. Generolas nesitvėrė savo kailyje iš laimės.

– Sveikinu, panele! Tai tikra vengriška raitelio dvasia! Blogiausi dalykai jau praeity! Aš jumis didžiuojuosi!

Taip jis pasakė ir Herminai, kuri atėjo manęs, o tada griežtai įsakė gulėti lovoje ir ko nors lengvai užkąsti kambaryje, kad kuo geriausiai pailsėčiau po griuvimo.

Gulėti lovoje? Nuostabu!

Vos buvau meilingai primaitinta daržovių paštetu ir sūrio suflė, vos susivyniojau į lengvą apklotą ir Hermina pasuko spynoje raktą, aš tylutėliai atsikėliau, apsigobiau rožiniu apsiaustu, užsimoviau gaubšlę, atsidariau duris su kitu raktu, kurį man buvo davusi Lizi, užpakaliniais laiptais užbėgau į palėpę ir tyliu koridorium nusėlinau prie anų durų. Pabeldžiau į jas keturiskart trumpai – slaptas mūsų ženklas, – ir man buvo atidaryta.

Lizi jau manęs laukė. Jai buvo laisvas vakaras, ir ji buvo be kyko, be prijuostės, ne, ji mane priėmė pasipuošusi plisuota, šafrano geltonumo suknia, vešlius plaukus susipynusi į kasas ir kaip vainiką susisukusi ant galvos. Ji švytėjo kaip saulė, tokia graži, kad sustojau prie slenksčio.

– Tu išeini, Lizi?

– Ne, – atsakė Lizi ir pakvietė mane į kambarį, – tačiau šiandien dar turiu pasimatymuką.

– Kaip??? Kur? Ir su kuo?

Lizi išdidžiai nusišypsojo.

– Negaliu pasakyti. Didelė paslaptis. Tačiau yra žmogus, dėl manęs pametęs galvą. – Ji įsisprendė rankomis į suspaustą juosmenį ir ėmė taip judinti klubus, kad plaikstėsi sijonai.

Pradėjau kikenti, Lizi prapliupo kvatotis, ir mudvi kaip dvi neišauklėtos mergytės juokdamosi susėdome prie didelio stalo su ypatingąja Makarto puokšte. Lizi buvo išviru-

si man arbatos ir padėjusi sidabrinę lėkštę su marcipaninėmis širdelėmis: dviem žaliomis, dviem raudonomis, dviem žydromis, o žydrosios buvo papuoštos valgomomis žibutėmis iš cukraus. Paragavau žydros širdelės – mmm, kaip gardu! Smailiais piršteliais Lizi pasiėmė raudonąją ir gardžiuodamasi ėmė ją graužti baltais smulkiais dantimis. Stebėjau ją kaip pakerėta.

– Tavo pasimatymas draudžiamas, tiesa?

– Mažumėlę taip, – svajingai tarė Lizi.

– Ar tai nuodėmė? Na, tai toks pasimatymas, kurį reikia išpažinti kunigui?

– Galbūt. – Lizi suvalgė širdelę ir nurijo gurkšneliuką arbatos: – Tačiau nekalbėkim apie mane, gerbiamoji panele, dabar pasikalbėkim apie jus. Ar šiandien gerai sekėsi? Jojimas? Generolas vėl bjauriai elgėsi? Šlykščiai keikėsi?

Ji atsilošė susidomėjusi.

– Ne, šiandien ne. Bet įsivaizduok, aš vos vos nenusisukau sprando. Ar žinai, kas šiandien nutiko?

– Ne, – nekvėpuodama atsakė Lizi.

– Nukritau nuo arklio!

– O Viešpatie! Kur skauda?

– Visur. Dešinį petį ir visą dešinę ranką. Štai. – Prasklei-džiau rožinį apsiaustą. Lizi pasilenkė prie manęs ir pakraipė galvą.

– Taip, – tarė paskui, – bijau, kad bus didoka mėlynė. Tačiau nesibaiminkit. Aš moku padėti. Kiek įmanoma, sumažinsim blogybę.

– Ir kairės kojos padas, – aš nusiavau baltą šlepetę, – ir visas nykštys. Pasižiūrėk. Raudonas raudonas. Žinai, koja aš duodu Adai ženklą. O jojimo batai man per siauri.

Lizi atsistojo, linktelėjo man raminamai, nuėjo prie veidrodinio stalo, pripylė aliejaus į stiklinėlę, iš trijų skirtingų buteliukų įlašino į ją po du lašus ir vėl sugrįžo pas mane.

– Tuojau, gerbiamoji panele, – tarė ji drąsinamu balsu. – Jūs tikrai narsi. Netrukus palengvės. – Ji rūpestingai įtrynė mišiniu man petį ir ranką. Gardžiai pakvipo, ir skausmas iš tikrųjų atlėgo.

– Lizi, tai palaima. Sakyk: kuo čia taip skaniai kvepia?

Buvau pratusi, kad vaistai šlykščiai dvokia, kaip žuvies taukai, yra kartūs ar aštrūs, ypač tie, kuriuos reikia gerti. „Nieko nepadeda, jeigu nebjauru!" Girdėjau dar lopšyje. Tačiau tai buvo akivaizdi netiesa.

– Gardžiai kvepia todėl, kad tai labai brangūs natūralūs levandų, rozmarinų ir pušų eteriniai aliejai. Likutį įpilsiu jums į buteliuką, dar išsitrinkit prieš guldamasi. Ir vargšei kojytei šio to turiu. – Ji švelniai paglostė mano nykštį: – Visas karštas. Taip ir maniau.

– Bijau, kad rytoj negalėsiu joti. Neįtilpsiu į jokius batus.

– O ne. Bus viskas gerai iki rytojaus vakaro. – Lizi vėl nuėjo prie savo veidrodinio stalo ir grįžo, nešina žaliu buteliuku. Tada pasikaišė sijonus, atsisėdo ant siuvinėto pagalvėlio, įlašino dešimt lašų į delną ir atsargiai įtrynė man kairę koją – niekuomet nebuvo buvę taip gera! Gardžiai pakvipo mėtomis, ir karšta mano oda tučtuojau taip atvėso, lyg būčiau ją įmerkusi į ledinio vandens indą.

– Kas čia vėl, Lizi? O Dieve, kaip skaniai kvepia.

– *Mentha piperata*, – išdidžiai paaiškino Lizi. – Tačiau nevalia piktnaudžiauti ir niekuomet nepilti į vonią maudantis, nes gali numirti. Atšaldo visą kūną, paverčia į ledkalnį. Tačiau stebuklingas vaistas karštoms kojoms. Ir pokyliui. Įsitrini mėtomis, tada visą naktį galima šokti lengvai kaip plunksnelė, be pūslių, ir kojos neprakaituoja, o jeigu kavalierius užsimano išgerti šampano iš gerbiamosios panelės batelio, nuostabu! Nereikia gėdytis, visas batelis kvepia...

– *Ką* Tu pasakei? Šampano iš *bato?*

Lizi nusijuokė.

– Taip! Šitaip daroma Vengrijoje ir Čekijoje, ir pas mus, Lenkijoje. Jei kilmingas ponas neteko širdies. Geria netgi mylimos būtybės vonios vandenį...

Dabar ir aš nusijuokiau.

– Lizi, tu svaičioji.

– Ne! Nesvaičioju.

– Jis geria *vonios vandenį?*

– Vonios vandenį, – pabrėždama patvirtino Lizi.

– O kaipgi jis gauna to vandens?

– Paperka kambarinę dovanėlėmis, ta prisemia jam buteliuką, o paskui išpila vonią. Vieni niekai.

– Lizi, aš netikiu.

– Bet tai tiesa. Elza Hopf kas vasarą puikiai pasipelno salyklinėje. Ir man nusimaudžius pirko vandenį. Nesu kilminga panelė, tačiau irgi turiu gerbėjų...

– Tačiau tas vanduo turi muilo skonį. Fe.

– Jei esi įsimylėjęs, jo skonis kaip likerio.

Lizi sukikeno.

– Ar tavo pasimatymas, na, tas ponas, su kuriuo eini į pasimatymą... Jis irgi geria?

– Ne, jis negeria.

– Jis negeria? – sušukau priblokšta. – Tai kas dar daugiau tave įsimylėjęs?

– Ak, ištisas būrys, – abejingai atsakė Lizi. – Ense spiečiai vienišų dragūnų...

– Lizi, ar tu kada nors buvai įsimylėjusi?

Lizi vikriai papurtė galvą.

– Kodėl ne? Juk tau galima.

– Nesu kvaila, – įsikarščiavusi sušuko Lizi. – Juk visuomet įsimyli ne tuos... Ak, šiandien tikrai karšta. – Ji nusi-

šluostė kaktą, apavė man šlepetę ir atsistojo: – Dabar turim pasirūpinti savo paslaptim, persirengimu *mulatság* šventei. – Ji pasiėmė kėdę ir pastatė šalia manosios. – Žinokit. Viskas turi būti parengta nepriekaištingai! Šiandien turim vėl susegti plaukus, vakar nelabai kaip išėjo. Paskui slapčiomis dar pasipraktikuokit prieš veidrodį, kad perukas gerai užsimautų. Jei perukas bus apmautas blogai, atrodysit kaip apgailėtina komediantė. Net ir didžiausias bukaprotis supras, kad kažkas ne taip. O jūsų plaukai nuostabūs, visai kaip imperatorienės... – Tada ji įspraudė man į rankas savo filigrano technika pagražintą veidrodį ir išpynė mano storą kasą. – Dabar atidžiai stebėkit, – pasakė ir rūpestingai juodais segtukais prismeigė sruogą po sruogos, – geriausiai – kiekvieną judesį. *Voilá*, štai kaip turi būti. Kvailiausias dragūnas jau nebematys skirtumo.

Apsižiūrėjau iš visų pusių.

– Ačiū, Lizi. Tikrai puiku. Tačiau sakyk, noriu tavęs kai ko paklausti. Tu iš tų... iš tų madingųjų vyrų priešininkių ar kaip ten jos vadinasi?

– Aš? – Lizi išpūtė savo mėlynas akis. – Aš karštai myliu vyrus. Mėgstu taip pat kaip šokoladą. Kodėl klausiat?

– Tu vis kartoji, kad jie kvailiai.

– Jie tokie ir yra, – trumpai atkirto Lizi ir keliais smeigtukais dar prismeigė plaukus už dešinės mano ausies: – Visi žmonės baisūs kvailiai, aš atsiprašau, ir ponai – ne išimtis.

– Bet laivai. Ir geležinkelis. Ir namai. Viską sukūrė vyrai.

– Teisybė! Kadangi, jog sukurtum laivus, namus ir geležinkelį, reikia studijuoti, gerbiamoji panele. O jokiai moteriai neleidžiama mokytis universitete.

– Bet, Lizi! Mes negalim stoti į universitetą. Reikia mokėti lotyniškai. O tu juk žinai, kaip sakoma: lotynų kalba kenkia moterų protui!

Lizi keistai pasižiūrėjo į mane.

– O prancūzų nekenkia?

– Taip.

– Anglų irgi ne?

– Nieko panašaus negirdėjau.

– Tai tipiški kvaili paistalai! – Lizi paėmė iš manęs veidrodį: – O tas, kas tiki, pats kvailys!

– Tačiau mano tėvas prisiekinėja...

– Ką gi! – Lizi mostelėjo į stalą su daugybe buteliukų. – Aš žinau visų savo augalų ir žiedų aliejų pavadinimus lotyniškai. Štai čia *citrus limonum*. Ir *santalum album*. Ir *verbena officinalis*. Ir *unona odorantissima*! Na, kaip? Ar mano protas pakenktas?

– Ne, visai ne, – patikinau ją.

– Teisybė! Mano protas kuo blaiviausias.

– Niekuomet tuo nesuabejojau...

– O Vengrijos aukštuomenė. Visi kalba lotyniškai. Ponų, ponių ir panelių smegenys nė kiek nesuskystėjusios. Jie visi gudruoliai. O didžioji imperatorė Marija Teresė. Ji juk susirašinėjo su visomis pavaldžiomis žemėmis lotyniškai, o buvo išmintingesnė už savo vyrą ir visus sūnus kartu. Man tai skaudus įžeidimas, panele Minka. Man tai... man tai...tokios nesąmonės dar niekuomet nebuvau girdėjusi!

Klausiausi lyg pakerėta.

Ense pasaulis tikrai išvirkščias!

Vos sugebėjau mąstyti, tėtė kalė man į galvą apie ponų pranašumą. Ponai turi protą, ponios – tiktai nuojautą. Vyrai galvoja apie didžius dalykus, moterys tiktai apie smulkmenas. Dėmesio vertas tik vyriškas protas. O pats svariausias argumentas: vyrų galva didesnė, taigi jie ir protingesni už moteris!

– Vyrų galva didesnė, – pasakiau balsiai.

– Arklio galva kur kas didesnė, – pasipiktinusi sušuko Lizi, – bet jis vis dėlto kvailesnis už patį kvailiausią žmogų. Štai ką jums pasakysiu. Šitaip galvoja patys didžiausi gūdžiausių užkampių avigalviai...

– Ne! Taip galvojama visame pasaulyje. Moteris, norinti studijuoti, yra tokia pat juokinga kaip ant dviejų kojų stovintis šuo!

– Kaip?!

– Va taip!

– Kur, prašom pasakyti, kur jūs *tai* išgirdot?

– Taip parašyta mano angliškoje knygoje!

Lizi ėmė iš visos širdies kvatotis ir net atsilošė.

– Kas dar daugiau parašyta šioje didžiai išmintingoje knygoje?

– Apie vyrus ir moteris?

– Prašyčiau pasakyti!

– Na, vakar mes vertėme štai ką: gamta suteikė moteriai tiek daug pranašumų, kad įstatymais *būtina* juos sumenkinti!

– Taip ir parašyta? – sutrikusi šūktelėjo Lizi.

– Juodomis raidėmis ant balto.

– Pašėlusiai įdomu. – Lizi pradėjo judinti kojas.

– Lizi, nesakyk „pašėlusiai“, tai madinga kvailystė...

– O kas, prašyčiau pasakyti, išgalvojo šią ypatingą nesąmonę?

– Vienas anglas.

– Kas gi daugiau. Prancūzas niekada nebūtų šitaip parašęs. Kuo jis vardu?

– Daktaras Samuelis Džonsonas. Esi girdėjusi?

Liza sumostagavo dešine ranka.

– Dieve apsaugok. Tikrai nieko nesuprantu. Šitaip kalbama Anglijoje. Kur gyvena didžioji karalienė Viktorija, iš-

plėtusi anglų galią visame žemės rutulyje. Visas pasaulis klūpo prieš ją iš pagarbos. O šitas Samuelis įžūliai atsiliepia apie moteris...

– Pala, Lizi. Kai jis gyveno, karalienė Viktorija dar nebuvo karalienė...

– Tai kada jis gyveno?

– Šimtmečiu anksčiau.

– Aha! Šimtmečiu anksčiau. Tačiau tikrai išsilavinęs žmogus turi žinoti, kad buvo didžioji karalienė Elžbieta, kraugerio karaliaus Henriko Aštuntojo duktė. Protingesnės valdovės Anglija niekuomet neturėjo. Ji įkūrė laivyną. Jos laivai plaukė į Indiją...

Iš nuostabos prasižiojau.

– Lizi! Iš kur tu šitiek žinai apie Angliją?

– Aš skaitau knygas, – išdidžiai pareiškė Lizi. – Noriu išmokti visko kaip kilminga ponia. O dabar atskleisiu jums paslaptį. – Ji pritildė balsą: – Prisiekiat, kad niekam neprasitarsit nė žodeliu? Prašau laikyti liežuvį už dantų.

Pakėliau dešinę ranką, ištiesusi smilių ir didįjį pirštą:

– Prisiekiu!

Lizi prisikišo artyn.

– Aš ne visą savo gyvenimą liksiu virėja! Turiu didelį planą. Ir man padės Lenkijos madona.

– Kokį planą? – sušnibždėjau susijaudinusi.

– Negaliu pasakyti. Ar norėtumėt man pagelbėti?

– Tuojau pat. Tačiau kaip?

– Gal trupučiuką mane pataisytumėt? Jei klysčiau kalbėdama prancūziškai?

– O kaip dar daugiau, Lizi? Padėsiu tau, kuo galėdama.

– Ačiū! Taip man parodė ir kortos iš Marselio. Gerbiamąja panele galima pasitikėti. Ji narsi! Niekuomet neišduoda draugų!

– Tai todėl tu šitiek daug mokaisi istorijos? – sušnibždėjau. – Dėl savo didžiojo plano?

– Taip, ir dėl to. Tačiau dabar galim vėl kalbėti garsiau... Apie Angliją man viską papasakojo ledi Margita.

– O!

– Buvo ištekėjusi už Anglijos lordo. Gyveno visame plačiame pasaulyje, o kai tapo našlė, atvažiavo pas mus į Ensą. Buvo žavi dama. Labai išsilavinusi. Ir graži. Visuomet nešiojo ant kaktos juostą. Labai ją mylėjom.

– Ir ji mirė? – paklausiau užgniaužusi kvapą.

– Taip. Visi ją apraudojom.

– Ar ji mirė Ense?

– Ne. Dar sykį išvažiavo į kelionę aplink pasaulį su princese Valerija. Ją lydėjo. Ir nebesugrįžo...

– Ar parvežė ją karste?

– Ne. Joks žmogus nematė karsto. Ar lavono. – Lizi atidžiai nužvelgė mane: – Sako, kad Bengalijoje ją suėdė tigras. Džiunglėse. Tačiau dar sakoma, kad ji liko pas maharadžą. Gražuolį! Ji ten... – Lizi prisidengė delnu burną ir sukuždėjo man į ausį: – ...jo meilužė!

– Jo kas?! – sušnibždėjau ir aš.

– Meilužė, – tyliai pakartojo Lizi, – ar žinot, ką tai reiškia? Netikra žmona.

– *Mon Dieu!* – sušukau pasibaisėjusi. – Netikra žmona? Skurdžiam bute?

– *Skurdžiam bute?* – apstulbusi pakartojo Lizi. – Kodėl jums atėjo į galvą *šitokia* mintis?

– Juk... netikra žmona gyvena skurdžiai, argi ne?

– Tik ne ledi Margita. Ji gyvena prašmatniausiuose marmuro rūmuose. Dėvi aksomus ir šilkus, dienų dienas guli ant auksinės sofos, smaguriauja nuga, girsnoja arbatą, o jos pirštai apmaustyti brangiais žiedais, įsivaizduokit, net ir kiekvienas *kojos pirštelis*!!!

– Kiekvienas *kojos pirštelis* su žiedu? Tai kaip ji vaikšto?

– Jai nereikia vaikščioti. Ją supa šimtas tarnaičių. Jei kilsteli ranką, ištepama kvapniais aliejais. Kilsteli koją, auksiniais neštuvais išnešama į orchidėjų gėlyną.

– Nors ir netikra žmona???

Nieko nesupratau. Visiška priešingybė Herminos pamokymams..

– Lizi! Iš kur tu viską žinai?

– Man sakė Stani. Princesės Valerijos kambarinė. Netyčia nugirdo princesės ir jos kilmingosios mamos pokalbį, kai toji lankėsi paskutinį kartą.

– Na, ir?

– Princesė gavo laišką. Iš Indijos. Viskas tenai buvo parašyta. Skaitė garsiai, o Stani netyčiom už durų girdėjo kiekvieną žodį, apie žiedus ant kojų pirštų. Tačiau ji dar rašo, kad jai viskas nusibodo ir kad ketina mažajame rūmų kiemelyje atidaryti mergaičių mokyklą. O laiškas atėjo ne paštu. Jį asmeniškai atnešė Indijos pasiuntinys. Ir laiške buvo brangi dovana princesei. Auksinė plaukų segė su dideliu smaragdu ir puikiais briliantais...

– O kas parašė tą laišką?

– Ledi Margita. Tai jos rašysena!

– Vadinasi, ji dar gyva.

– Kaip jūs ir aš. Pernelyg protinga, kad leistųsi sušlamščiama laukinio žvėries! Aš baisingai džiūgavau. Tačiau viešai žinoti nieko nevalia. Visiems ji mirusi, dėl padorumo ir gero vardo.

– Kokia nesąmonė!

– Ne! Ji juk bavariečių giminaitė.

– Kas?

– Ledi Margita.

– Kokių bavariečių?

– Imperatoriškųjų. Ji yra tolima princesės Valerijos giminaitė.

Išsitiesiau lyg prarijusi mietą.

– Tai ledi Margita ir princesė giminės?

Lizi linktelėjo galvą, paėmė sidabrinę lėkštelę ir pasiūlė man dar vieną marcipaninę širdelę. Šįkart pasirinkau raudoną.

– O kadangi turėjo mylimą giminaitę, su kuria visuomet draugavo, – kalbėjo toliau Lizi, atsikąsdama žalios širdelės, – kadangi buvo laisva, nepriklausoma ir mėgo nuotykius, išvažiavo į tolimą kelionę su princese Valerija. Visi klaikiai jos ilgėjomės. Ji buvo tikra linksmuolė. Ense turėjo krūvas gerbėjų, atsisakė daugybės pasiūlymų tekėti. „Lizi, – paaiškino man, – aš jau pernelyg ilgai gyvenau ištekėjusi. Šiame pasaulyje yra puikesnių dalykų. Aš turtinga, taigi nebesiduosiu uždaroma į narvą. Trokštu pasilinksminti, dabar. Ir darysiu tik tai, kas mane džiugina“.

Lizi padėjo sidabrinę lėkštę ant stalo, šalia žėrinčios įvairiomis spalvomis Makarto puokštės.

– Iš kur taip gerai ją pažinojai, kad ji tau išsipasakojo? – paklausiau smalsiai.

– Dažnai gamindavau jai kremus. Ir aliejus voniai. Ir visuomet dabindavau pokyliams arba teatrui. Išgražindavau ją kaip paveikslėlį. Jos oda buvo alebastro baltumo. Nė raukšlelės, prieš kiekvieną vakarėlį visuomet kviesdavosi mane. Ir tada mielai pasakodavo apie garsias istorijos moteris ir ką moterys nuveikusios visais laikais. Pašėlusiai įdomu!

– Ar ji buvo labai išsilavinusi?

– Labai.

– O ką dar pasakojo?

– Daug.

– Ir tu viską užsirašydavai?

– Ne. Įsimindavau. Jai būtų pilvas plyšęs iš juoko, išgirdus tas nesąmones iš jūsų angliškos knygos. Būtų įspėjusi: „Lizi, tu be reikalo nesikuklink. Visą techniką sukūrė vyrai. Tačiau prašyčiau pasakyti, kas sukūrė vyrus? *Moterys* sukūrė vyrus. *Moterys* juos pagimdė! Todėl jie gali ramiausiai statyti namus, tiesti kelius, meistrauti gražius baldus, kad žemėje būtų jauku gyventi motinoms, močiutėms ir žmonoms, atsidėkodami už suteiktą gyvybę. Tokia jų pareiga ir priedermė. Tegu trupučiuką paprakaituoja. Turi būti teisingumas...“ – Ji nutilo, nes pasižiūrėjo man į veidą. Sėdėjau lyg sustingusi.

– Lizi, – paklausiau, – o kaip moterys pagimdė vyrus?

Lizi sudavė sau per lūpas.

– Ak, pardon! Vėl nesuvaldžiau liežuvio. Atsiprašau, gerbiamoji panele, neketinau jūsų jaudinti. Prašau *iškart* viską pamiršti. Ir daugiau apie tai *nebegalvoti*.

Tačiau šitaip ji manęs nenuramino.

– Bet aš *nenoriu* pamiršti. Ir jeigu turiu padėti tau įgyvendinti didįjį planą, tai dabar tiesiai išklosi man lyg suaugusiai, kaip moterys pagimdė vyrus.

Lizi pasitaisė geltonus savo sijonus ir atsiduso.

– Na, kaip? Kaip? Ir nuo kada? – prikibau aš.

– Taip visuomet buvo.

– Bet kaip? Lizi? Kaip??!

Lizi trumpam priglaudė savo smilių man prie lūpų:

– Jeigu viską jums atskleisiu... tai ir liks tarp mūsų?

– Kiekvienas žodis. Prisiekiu!

– Taip, tada... turiu pasakyti jums svarbiausią dalyką: vaikus atneša ne gandras.

– Tačiau aš jau seniai tą žinau.

– Šit kaip? Neteisybė ir tai, kad berniukai užauga kopūstų darže, o mergytės rožyne, kaip tikriausiai parašyta jūsų puikiojoje angliškoje knygoje.

– Lizi! Panelė fon Frišenbach išauklėjo mane naujųjų laikų dvasia. Pasakė, kad visa tai pasakos. Vaikus atneša pribuvėja. Dideliam krepšy.

– O ne, – dusliu lyg iš kapo duobės balsu pareiškė Lizi, – pribuvėja jų neatneša.

– Taip? Tačiau... tai kas juos tada atneša?

– Niekas. Vaikutis užauga mamos pilve.

Iš baimės paleidau marcipaninę širdelę. Lizi ją pakėlė, nupūtė ir vėl padavė man.

– Prašau pakartoti dar sykį.

– Vaikutis užauga mamos pilve.

– O kaip vaikas įlenda į pilvą?

– Neįlenda. Jis paprasčiausiai tenai užauga.

– Be niekur nieko? – sušukau nepatikliai.

– Ne be niekur nieko. Reikia šį tą padaryti, kad užaugtų.

– Ką, Lizi? *Ką?*

Lizi energingai pakratė galvą.

– Negaliu pasakyti. Jūs dar per jauna.

Staiga mane persmelkė baisi mintis.

– Jei leidiesi pabučiuojama... jis tada ima augti?

– O ne, reikia padaryti ką kita.

– Lizi, prašau!

Lizi atsiduso.

– Mažylis ima augti po santuokinės pareigos.

Aha! TAI. Ir vėl atsidūrėme prie prakeiktojo TO.

– O kas *yra* TAI? Atsiprašau, santuokinė pareiga?

Lizi gūžtelėjo pečiais.

– Maldauju! Pasakyk man!

– Ne! – staiga sušuko Lizi. – Aš tylėsiu kaip žemė. Nenoriu, kad mane nudobtų jūsų guvernantė. Pasakysiu tik tiek: vaikas ima augti mamos pilve, auga ir auga. O kai pakankamai užauga, maždaug po trijų ketvirtadalių metų, išlenda laukan.

– Pro kur?!

– Išlenda laukan, – pakartojo sumišusi Lizi.

– Bet pro kur, Lizi? Pro bambą?

– Žemiau apačioje.

– Žemiau apačioje pro kur???

Lizi vengė mano akių.

– Pro slaptas dureles, panele Minka. Jos jums dar užaugusios. Esat per jauna.

– Ir tos durys padidėja tiek, kad išlįstų *visas kūdikis*? Nepūsk man miglos. Tu viską išsigalvojai, kad mane įbaugintum.

– Neišgalvojau.

– Taip!

– Įrodyk!

– Tai įrodo, – garsiai ir aiškiai ištarė Lizi, – daugelis per gimdymą mirusių moterų.

Tiesa! Labiau susiglobiau rožinį savo apsiaustą. Taigi mirštama ne iš džiaugsmo, kad atnešė vaiką, kaip spėjau, o kad neatsidarė tos prakeiktos durys, kad ir kur jos būtų!

– Tai iš viso didžiausia paslaptis, – įtaigiai kalbėjo Lizi. – Gimdant galima nukraujuoti. Arba įstringa vaikas. Kartais viskas užsitęsia ištisą dieną, gali nutikti klaikiausių dalykų, kartais vaiką traukia didžiulėmis replėmis, visąlaik siaubingai skauda. Todėl jūsų aplinkoje nevalia nieko pasakoti prieš vedybas, nė žodžiu neužsiminti jaunai panelei, antraip nė viena netekės.

– Ir suaugusieji viską žino?

Lizi linktelėjo galvą.

– Kurgi ne.

– O tarnai?

– Tarnai irgi.

– Ir mano teta Juliana?

– Gerbiamoji ponia Tancer? Dar ir *kaip* žino!

Nutilau. Jaučiau didžiausią pagarbą savo tetai.

– Ar ledi Margita turi vaikų? – paklausiau vėliau.

– Ne, neturi, – išpylė Lizi.

– Ar su lordu anglu ji gyveno Juozapo santuokoje?

Lizi keistai pažvelgė į mane:

– Iš kur žinot tokius žodžius?

– Jau seniai žinau.

– Ne. Santuoka buvo normali. Tačiau ji nenorėjo didelės šeimos, o lordui trūko karštumo. Buvo trupučiuką iškrypęs...

– O maharadža?

– Taip! Maharadža tikrai neduoda jai ramybės. Tačiau laiške nebuvo rašoma apie vaiką indą. Tikriausiai jai pasisekė.

Šit kaip, pamaniau, dar gali ir pasisekti. Neiškart kūdikis pradeda augti.

Ir dabar pagaliau supratau, kodėl kai kurios moterys – dažnai pačios neturtingiausios – turi dešimt, dvylika, netgi šešiolika vaikų. Vis sukdavau galvą, kam jos užsiprašo šitiek prieauglio? Mat *pačios nieko negali padaryti.* Man lyg valktis nukrito nuo akių.

Tikiuosi, kad tai paskutinė nelemta staigmena, kopiant stačiu taku nuo vaiko iki moters. Juk ar gali būti kas nors dar baisiau, kaip leisti, kad tau iš kūno plėštų užaugusį *kūdikį* didelėmis *replėmis*? Tik dar TAI. Taip. Matyt, TAI baisybėms apsakyti trūksta žodžių, antraip Lizi būtų man viską išklojusi.

Man dar kirbėjo viltis, jog viskas tik paistalai.

– Lizi, jeigu vaikas iš tikrųjų auga motinos pilve... juk turėtų matytis.

– Ir matosi, gerbiamoji panele.

– Netiesa, – sušukau pergalingai, – kai į pasaulį atėjo mano brolis...

– Pardon, pertrauksiu jus, tai tiesa!

– Ne! Tavęs juk tenai nebuvo!

– Pas jūsų mamą nebuvau. Tačiau esu mačiusi šimtus kartų. Kai pilvas ima storėti, nes bamblys auga, sijono juosmuo keliamas vis aukštyn ir aukštyn, kad nieko nebūtų matyti. O dabar rimtai pagalvokit, kaip atrodė jūsų mama prieš pat broliuko gimimą?

Nuleidau akis.

Lizi kalbėjo tiesą. Prieš pat broliuko gimimą motinos juosmuo praktiškai pasislinko po krūtine. Tai man krito į akis, tačiau aš nieko nepagalvojau. Juo labiau kad niekas apie tai nė žodžiu neprasitarė.

– Ar dabar tikit, kad kalbu tiesą? Juk aš nemelavau, taip?

– Taip. Pardon, Lizi. Aš atsiprašau.

– Nieko tokio. – Lizi mostelėjo į marcipaninę širdelę, kurią visą tą laiką spaudžiau rankoje. – Gal suvalgytumėt? Raudoną širdukę? Tikrai gardi.

– Neabejoju, – atsakiau, nors man buvo dingęs apetitas. – Prašau paaiškinti dar vieną klausimą. Ir tada duosiu tau ramybę.

Lizi išgėrė arbatos puoduką ir atsilošė.

– Jeigu ištisus mėnesius tampai kūdikį pilve ir gal gimdydama miršti – ar tai pranašumas?

– Ne. Kodėl klausiat?

– Na...mano angliškoje knygoje, daktaro Džonsono, juk prisimeni: gamta suteikė moteriai tiek daug pranašumų, kad įstatymais *būtina* juos sumenkinti! Ar supranti, ką jis turi galvoje?

– Puikiai suprantu, – linksmai atsakė Lizi, nutaisiusi gudrų veidą. – Po moterų sijonais rojus. Štai ką jis turi galvoje.

– Kaip??!

– Rojus. Po sijonais.

– Bet, Lizi, – sušukau pasibaisėjusi, – po *damų* sijonais nėra nieko. Daugių daugiausia oras.

– O ne, – džiugiai šūktelėjo Lizi, – tik balsu to nesakoma. Turėtumėt išgirsti, ką tauškia vyrai, kai būna vieni, tarnų valgomajame: reikia meilintis kiekvienai moteriškei, nes jai tarp – dabar leptelėsiu baisingai šiurkščiai – kojų Pažadėtoji Žemė... – Lizi užsidengė rankomis burną ir kikendama ėmė lingačiuoti.

O aš tamsiai išraudonijau. Tenai apačioje? Pažadėtoji Žemė? Tenai juk kūno dalis, kurios pavadinimą nepadoru net ištarti, tokia ji bloga. Ir vyrams tai Pažadėtoji Žemė?

– Nė žodžio nesuprantu, – pasakiau balsu.

– Jums ir nereikia suprasti, – atkirto Lizi, vėl susitvardžiusi. – Jūs dar nieko panašaus neturit.

– Ar visi taip mano? O gal tik tarnai vyrai?

– Kilmingi ponai savo pilyje, arklininkai tvarte, visi turi laukinių potraukių...

– Laukinių ko?

– Potraukių.

– Kas tas potraukis, Lizi? Kur juos traukia?

– Prie moterų, – sukikeno Lizi, – palūkėkit šeštadienio. Viską suprasit po gimtadienio vakarėlio. Ar petį dar skauda?

– Ne, kur kas geriau. Ačiū.

– O kojytei irgi?

– Irgi, – atsakiau išsiblaškiusi.

– Gal dar sykelį susegsime plaukus? Ne? – Lizi atsistojo: – Tuomet prašau manęs nebarti, jei skubiai pasakysiu jums sudie.

Tučtuojau pašokau.

– Man dar reikia mažumėlę pasiruošti pasimatymui. – Ji žaismingai užmovė man rožinio apsausto gaubšlę. Staiga, priešingai negu man, jai itin pasitaisė nuotaika. – Nežiūrėkit taip niūriai, gerbiamoji panele, ir neraukykit kaktos. Antraip susiraukšlės. Palaukit, kaip mes pasilinksminsim, po kelių dienelių „Aukso veršyje".

– O jei manęs ieškos guvernantė? Naktį?

– Kodėl?

– Nežinau. Gal kur nors kils gaisras...

– Gaisras? Pas mus nėra buvę gaisro. Tai kodėl bus kaip tik dabar? – Lizi padrąsinamai nusišypsojo man: – Neverta jaudintis dėl guvernantės. Ji mums nesukliudys.

– Kas taip sako? Tu taip gerai jos nepažįsti kaip aš.

– Kortos iš Marselio parodė. Guvernantė ne kliūtis, beje, nutiks dar mažesnių stebuklų, gal jau rytoj. O jei kortos ką nors pažada, panele Minka, galėčiau galvą guldyti, ir ištesi.

Sulig šiais žodžiais ji įsikibo man į parankę, kaip elgiasi tik geros draugės, ir palydėjo prie durų.

O prie durų aš daviau jai svarbiausią iš visų klausimų, kurie gulėjo man ant širdies nuo pat atvykimo į Ensą. Ne apie vaikus, o apie save ir visas mįsles.

Lizi ilgai į mane žiūrėjo.

Ir paskui atsakė.

ŠEŠIOLIKTAS SKYRIUS

Pustrečios dienos svarsčiau Lizi pasiūlymą, ir juo daugiau svarsčiau, juo labiau jaudinausi, o šeštadienį, rugpjūčio septintąją, mane buvo perėmęs toks jaudulys, kad jeigu neklydau, maniau, jog mano tėvas nėra mano tėvas, mano motina – ne mano motina, aš esu susigiminiavusi su pusseserė Vienoje. *Valerijos* pusseserė. Prašom. Net Gaborą ir jo gimtadienį per visa tai trumpam pamiršau.

Lizi aš buvau davusi paprastą klausimą:

– Ar tu tikrai žinai ledi Margitos šeimos santykius?

– Žinau, – atsakė Lizi ir reikšmingai pasižiūrėjo į mane, – kuo seniausiai laukiau šito klausimo. Taigi, ji yra mylimiausia generolo pusseserė, pardon, *buvo*, šiaip ar taip, iki dingimo. Ir grafo Šandoro įseserė, tačiau jaunesnė trisdešimt ketveriais metais. Dabar jis... pala, dabar jam aštuoniasdešimt devyneri. Jie visi giminės, Margita, bavariečiai, guvernantė, princesė Valerija, Boroziai ir pulko vadas, laikosi vienas kito kaip sukibę... argi nežinojot?

– Ne. O tu iš kur žinai?

Lizi vėl sukikeno.

– Seniai žinau, gerbiamoji panele. Nuo tarnų neįmanoma nieko nuslėpti. Atsitiktinai nugirsta pro uždaras duris ar atdarus langus. Padavėjas nugirsta, ką ponai kalba prie stalo. Kamerdineris netyčiom randa slaptus laiškus ir perskaito, ir kiekvienas iškart paskleidžia toliau, mums neverta nieko sakyti. Mes visuomet puikiausiai viską žinom.

Žinojau ir aš.

Ledi Margita grafo Šandoro įseserė? O aš panaši į ją kaip du vandens lašai? Tik dėl vienintelės priežasties: turėjau būti jos giminaitė. Argi to nenutuokiau? Iš pat pradžių? Viena ir fesų fabrikas man ne namai. Aš priklausiau Herminai ir Boroziams. Aš netgi nepanaši į vieniečius, bet koks vengras labiau panašus į mane.

Ką gi, tai mano giminės. Tiktai kaip?

Iš pradžių maniau, kad generolas mano tėvas. Susipažino su mano motina Vengrijoje ir taip toliau, ir taip toliau. Tačiau tada vargu ar būtų manęs nekentęs, vos pirmąkart išvydęs Ense. Ne, ne, ne...

Ar ledi Margita mano mama? Irgi neįmanomas daiktas, ji neturi vaikų... bet staiga man pasidarė aišku kaip dieną, kad mano motina yra Hermina.

Ji visąlaik vadino mane tik „mano vaikeli". Kiek prisimenu, visada manim meilingai rūpinosi, mane lepino, popstė, gynė kaip liūtė, auklėjo, lavino kaip kilmingą panelę, visaip dėl manęs stengėsi. Ir jos plaukai juodi, akys tamsios, visai kaip mano. Ir mane pakrikštijo Hermina, kaip ir ją. Tiktai vadino Minka, karštai jos mylimos krikštamotės čekės garbei. Visą mano gyvenimą Hermina stovėjo už nugaros kaip bangų mūšos skalaujama uola.

Hermina – mano mama.

Nelengva priprasti prie tokios minties, nes tuomet išdidžioji panelė fon Frišenbach, dorybingoji panelė, yra puolusi moteris... įsimylėjo kaip tarnaitė, pasakė „taip" žvėriškajam TAM... Kokio vyro čia darbas??? Greičiausiai šėtono gundytojo žmogaus pavidalu.

Tik jau ne mesjė Hiubšo iš Vienos. Veikiau įsivaizdavau kilmingą aukštaūgį, elegantišką kaip dėdė Luji vyrą... Dėdė Luji! *Mon Dieu.*

Bet... o kodėl ne?

Dėdės Luji plaukai juodi, o akys tamsios, kaip ir mano. Ir jis iškart pasikvietė mane į Ensą, kai Vienoje nebebuvo įmanoma tverti. Niekuomet nebūtų taip pasielgęs su svetima mergaite. O savo tėvą fesų fabrikantą... visada jį atstumdavau. Jis mane irgi. O dėdė Luji ir aš – mudu susidraugavome iš pirmo žvilgsnio.

Dėdė Luji mano tėtė. Taip, galbūt. Žinojo ir teta Juliana, tačiau tai jai nerūpėjo. Ji pareikalavo Juozapo santuokos. Atsisakė duoti jam TAI, taigi jis susirado kitą, ir vargšelei nepasisekė, aš pradėjau augti jos pilve, tuomet viskas buvo šitaip ir sutvarkyta.

Kažkas skyrė geltonplaukei mano mamai didžiulį kraitį, auksu, kad ji išauklėtų mane kaip santuokinį vaiką, o Hermina galėtų likti su manim, nekeldama jokio įtarimo! Tačiau kas?

Frišenbachų giminė? Dėdė Luji? O gal Frišenbachai ir Luji? Pasidalino išlaidas perpus?

Pala! Aš klystu! Turto davė grafas Šandoras. Bet kodėl? Nes buvau panaši į netikrą jo seserį. Na, panaši *dabar.* O kaip naujagimis kūdikis? Ne. Kadangi Hermina mylimiausia jo giminaitė, taigi mylėdamas ją, myli ir jos dukterį. Jis mano netikras dėdė... ar kaip ten kitaip? Šiaip ar taip, *aš* buvau brangiai kainuojąs bandymas. Juk jis nežinojo, kas iš manęs išeis, kai augau pas svetimus žmones fesų fabrike. *Aš* toji priežastis, dėl kurios niekuomet nekalbama apie Herminos praeitį. Didžiausia paslaptis jos ankstesnis gyvenimas. Man nebuvo valia apie jį klausinėti.

Dabar žinojau kodėl. Taip, taip, mįslės įmenamos, viena po kitos. Štai kodėl Hermina tokia galinga mano tėvų namuose. Metai po metų apie tai mąsčiau – dabar man paaiš-

kėjo, kodėl geltonplaukis mano tėvas šliaužiojo prieš ją keliais. Buvo dėkingas jai už tą aukso lietų, po kurio suklestėjo jo fesų fabrikas. Ji buvo pilkoji namų kardinolė.

Todėl jis vadino mane „kilmingąja panele“: „Manot esanti geresnė?!“ Jau anuomet turėjau susiprotėti! Juk aš *viena* tebuvau auklėjama kaip kilminga panelė. Mano brolis Albrechtas – ne. Jis turėjo žindyvę, auklę, vėliau lankė mokyklą, niekas nesamdė jam namų mokytojo.

Tačiau man nieko negailėjo. Geriausi dažai piešimui. Brangiausias popierius. Nuosavas fortepijonas! Ir kad ir kiek galvočiau, neprisimenu nei žindyvės, nei auklės. Matyt, visą laiką su manim buvo Hermina.

Nuo pat pirmosios dienos. Nuo gimimo. Dabar jau žinojau, kas tai yra. Ji manęs nepaprašė. Pagimdė mane kankinama skausmų. Rizikuodama savo gyvybe dėl manęs, šaunioji, narsioji Hermina.

Tiktai vieno dalyko nesupratau.

Kad ji tokia puiki melagė. Kaip džiūgavo, kad yra panelė. Panelė visam gyvenimui. Kad nepatyrė TO. Ir vėl mane apniko abejonės... o kad taip puikiai kalbėjo angliškai, buvo ne jos naudai.

Tuo tarpu jau žinojau, kaip šie dalykai sutvarkomi aukštuomenėje! Lizi papasakojo. Vargšė dukra išsiunčiama į Angliją, kol dar ne metas jai aukščiau kelti sijonus. Ir jeigu lieka gyva, parplaukia atgal kanalu, apsišarvavusi *en anglais* žiniomis. Buvo iškeliavusi užjūrin mokytis kalbos. O Hermina kalbėjo Oksfordo anglų šnekta be jokio akcento. Tai kur, prašom pasakyti, ji išmoko?

Tačiau ir ledi Margita buvo Anglijoje. Antraip nebūtų susipažinusi su savuoju lordu. Ne, viskas anaiptol ne taip paprasta.

Be to... jeigu Hermina mano motina, tai Gaboras ir aš esam brolio ir sesers vaikai... tam nepritariama. Nors pasitaiko. Aukštuomenėje. Mat mūsų imperatorius ir jo Sisi taip pat pusbrolis ir pusseserė. Pirmosios eilės, taip, jų motinos seserys... be to, aš nesu jau taip *labai* panaši į Herminą. Jos veidas apvalus. Mano širdiškas kaip geltonplaukės mamos. Ir mano rankos kaip jos, grakštūs piršteliai, mažos kaip jos kojytės. Ir dailios jos ausys. Ir jos balsas, tas pats aukštas skambus sopranas. Ir mano liemuo vapsvos, kaip tetos Julianos. Nei Hermina, nei princesė Valerija tokio neturi. Be to, aš myliu geltonplaukę savo mamą. Ji man labai artima. Ji *negali* būti svetima.

Vis dėlto Boroziai man giminės, kokio laipsnio, paaiškės vėliau. Aš priklausau Boroziams, taigi priklausau ir gražuolei mūsų imperatorienei. Taip! Nors niekas ir nežino, nors tai griežtai saugoma paslaptis: esu jų giminaitė. Už tai dabar ir geriu.

Dar nepaminėjau, tačiau priešpiet – šeštadienį, rugpjūčio 7-ąją, per Gaboro jubiliejų – sėdėjau apačioje, šeimos svetainėje, ant kampinio suolo prie didžiojo stalo, o man buvo patiekti priešpiečiai, vengriški, kad atgaučiau jėgas. Minca, generolo virėjas, pats juos atnešė: tris pukšinčius kiaušinius su lašiniais ir raudonais ankštpipiriais. Svieste skrudintos baltos duonos. Saliamio, raugintų agurkų ir taurę vyno, geltono kaip auksas ir saldaus, iš Tokajaus. Buvo jau po vienuolikos, ir aš valgiau su apetitu, na, jau buvau pavalgiusi. Lėkštės tuščios, tik dar vyno taurė sklidina, dabar ją pakėliau prieš šviesą ir patraukiau didelį gurkšnį už mūsų didenybę, ir dar vieną už tą narsią moterį, kuri paleido mane į šį pasaulį. Kad ir kas ji būtų, mylėsiu ją ir gerbsiu, ir geriu į jos sveikatą...

Tą valandėlę nutiko stebuklas, kurį išpranašavo Marselio kortos.

Atsidarė durys, ir įšlamėjo Hermina, apsivilkusi savo tamsiai mėlyna kelionine suknia, su kelionine skrybėlaite, storu šydu (nuo dulkių), apsiavusi kelioniniais batais... Kur ji išsiruošė? Taip apsirengusi? Tokiu laiku?

– Mielas mano vaikeli, – sušuko ji nustebusi, – už ką tu čia geri?

– Už mūsų imperatorienę.

– Kodėl? – išsigando Hermina.

– Šiaip sau.

– Dar niekuomet nesi gėrusi į jos sveikatą.

– Taip.

– Koks čia atsakymas „taip". – Hermina klestelėjo šalia manęs ant kampinio suolo: – Išauklėtas žmogus kalba pilnais sakiniais. Nesuprantu tavęs, tris dienas buvai man tokia meili, aš net ėmiau baimintis, o dabar staiga viskas apvirto aukštyn kojom, tu pasidarei stačiokė.

Kaipmat čiupau jos ranką ir pabučiavau.

– Ne, niekuomet to nebus. Jūs man pati mylimiausia visame pasaulyje.

– Ačiū. Klausyk. Didelė naujiena. Palieku tave dienai kitai ir išvažiuoju pas savo brolį Fricą. – Tada paėmė abi mano rankas ir iškilmingai pareiškė: – Važiuoju *dėl tavęs*. Dabar pasakysiu tau kaip suaugusiai. Ar prisimeni? Tavo teta parašė laišką tavo tėvui, gal jis tau duotų bent nedidelį kraitį. Vakar gavom atsakymą, kad negausi nei kreicerio, visiškai nieko! Ir juo daugiau aš mąstau... apie nuomojamą namą Leopoldštate, manau, tavo teta teisi. Taigi pasiryžau šio to griebtis. Dar ir dėl kitų dalykų... Tas daugelis tavo klausimų apie Margitą ir paslaptingumas, tu nieko nežinai, ir niekas tau nepasako, metai po metų, šitaip nėra lengva gyventi...

– Manau, jog aš kai ką atspėjau.

– Juo geriau. Pasilaikyk sau. Kai grįšiu, gal papasakosiu tau labai svarbią naujieną – jei Dievas panorės. – Ji paleido mano rankas ir pasirausė savo juodam kelioniniam krepšely: – Vakar nusiunčiau telegramą savo broliui, o šįryt gavau atsakymą. Skaitau: REIKIA, KAD TU SKUBIAI ATVAŽIUOTUM! LAUKIU DAR ŠIĄNAKT. APMOKĖSIU VISAS IŠLAIDAS! BUČIUOJU RANKUTĘ! *Et cetera. Et cetera.* Kaip manai, Minka? Ar be manęs susitvarkysi?

– Savaime suprantama. Bet mudvi dar niekuomet nesam išsiskyrusios.

– Taip, dar niekuomet. Bus keista! – Ji pakėlė mano vyno taurę: – Ar leisi? O! Tikrai geras. Jokio rūgštumo! Aš išgersiu. – Taip ir padarė. Paskui rūpestingai sulankstė ir vėl įsidėjo telegramą. – Pažadėk, kad viską darysi kaip paprastai. Ilsėsies, mokysies anglų kalbos ir nepamiršk: rankas, kojas, alkūnes, kelius! Nakčiai gerai išsitepk kremu. *Ir* rytą! Kad kai grįšiu namo, tavo oda nebūtų suskerdėjusi! Ponios lygios alkūnės ir lygūs keliai. O dabar pats svarbiausias dalykas, Minka: pamiršk tas lažybas! Nerizikuok. Vos pavargsi, viską mesk. Visi Ragūzos dvarai ne tokie brangūs kaip tavo gyvybė. Nepervark treniruodamasi. Ar pažadi?

– Taip!

– Geras vaikas. O dabar įsivaizduok, aš važiuosiu kaip dvarininkė. Mūsų burmistras davė man savo geriausią vežėją Poltą. Ir prancūzišką dvivietę karietą, naujut naujutėlaitę, tu tik įsivaizduok, blizgančią ir žydrą! Ir du gražuolius juodžius! Brolį ir seserį. Poltas sako, kad jie sutaria kaip du varpeliai. Fricas išpūs akis, išvydęs, kad atbildu šitaip elegantiškai... tačiau dabar, brangute, man jau metas! Ar palydėsi? Pasakysi sudie?

– Iš visos širdies dėkoju jums, kad taip manim rūpinatės.

– Tai mano pareiga, – atsakė Hermina ir pabučiavo mane į kaktą. Tada mudvi atsistojom ir petys petin nuėjome prie vartų. Ir širdis man daužėsi krūtinėje, kai mojau ir lydėjau ją akimis, kai nubildėjo tolyn žydroje karietoje – su dviem lagaminais ir drabužių bei skrybėlaičių dėžėmis – į savo brolio pilį Žemutinėje Austrijoje!

Mano guvernantę pakeitė teta Juliana. Tačiau ji nelindo į akis.

– Matai, kaip paveikė? – paklausė ji džiugiai. – Aš ją pjoviau... pjoviau *iki kraujų*, jai viskas pagaliau įgriso, todėl šio to ėmėsi.

Paskui ji atmetė princesės pasiūlymą miegoti kartu naktį.

– Bijau, kad nesusirgčiau gripu, – atsiprašė ji prie pietų stalo, – todėl nerizikuosiu. Tada apkrėsiu ir Minką, ji negalės treniruotis ir pralaimės rugpjūčio 18-ąją. Be to, kas jau čia gali nutikti? Naktį užrakinsiu jos kambarį kaip paprastai, o dieną pasaugosiu, kad nieko nenutiktų.

Vėliau ji palydėjo mane į maniežą, atidžiai stebėjo šokančią per kliūtis, nešykštėjo pagyrų, o paskui vėl grįžome namo.

– Tik vieno dalyko nesuprantu, – nusistebėjo ji, kai įžengėme į viešbutį. – Tu apskritai net nepažiūrėjai Gaborui į veidą. Ar judu susiginčijot?

– Šiek tiek.

– Kodėl? Juk jūs taip gerai sutariat... ką gi, neturi sakyti, jeigu nenori... persirenk, brangute. Pasimatysim vėliau...

Mano teta neklydo. Buvau įsižeidusi.

Mat iki paskutinės akimirkos tikėjausi, kad Gaboras ateis ir pasakys, jog viskas tik didelis nesusipratimas. Kad se-

niai atsakė kvietimus savo vengrams ir gimtadienį atšvęs su manim.

Bet jis šito nepasakė.

Vargu ar ir būtų galėjęs generolo akivaizdoje. Tačiau jis nieko ir neparašė. Po sužadėtuvių po palmėmis manęs vėl laukė laiškai – nė žodžio apie gimtadienį! Ir pirmąkart gyvenime aš kentėjau dėl meilės.

Susipažinau su ja. Išvirkščiąja šios ligos puse. Štai kaip būna: jei viskas gerai, lyg su sparnais skrajoji dieną ir naktį. Jei nesiseka net ir smulkmena, netenki jėgų, spoksai tiesiai prieš save lyg papaikusi, mintyse be paliovos įnirtingai ginčijiesi, šlykšti savijauta – lyg būtum išsikrausčiusi iš proto.

Tačiau ir aš buvau išdidi. Amžinai *aš* nekentėsiu. Juk esu imperatorienės giminaitė.

Be to, jeigu šiandien, per *mulatság*, Gaboras pasiduos laukiniam potraukiui, bus po viskam, galas! Tada jis atgaus savo žiedą, o aš vėl būsiu laisva. Laisva kam? Pensionui? Ne kažin koks linksmumas.

Apnikta prieštaringų minčių, aš nulipau į virtuvę, paprašiau stiklinės limonado, o kai ėjau atsigėrusi, hole sutikau pasiuntinuką Karlą. Jis nešė tokį glėbį žalių šakų, kad vos galėjau matyti jo veidą.

– Laba diena, gerbiamoji panele, – suriko jis ir linksmai nutrepsėjo kambario Nr. 3 pusėn.

– Sveikas, Karlai, ką tu čia tempi? – paklausiau smalsiai.

– Ąžuolo šakas, jų reikės papuošti *mulatság* šiai nakčiai.

– Kokiam *mulatság?* – sušukau nustebusi.

Karlas sustojo ir nuleido šakas žemyn.

– Ponaičio fon Borozio. Šiandien jam sukaks dvidešimt metų.

– Aš žinau... jau pasveikinom jį manieže. Tačiau... argi *mulatság* rengiamas ne „Aukso veršyje“?

– Ne, – plačiai išsiviepė Karlas, – šeimininkas uždraudė. Paskutinįkart jam tenai pernelyg daug ką sulaužė. Bus pas mus, galinėje mansardoje... *apropos,* gerbiamoji panele? Ar žinot paskutinį anekdotą apie *mulatság*?

– Ne! Drožk!

– Nors sprok iš juoko! Grafas surengė savo pilyje *mulatság* husarams. Kitą dieną jis skundžiasi draugui: „Nesvarbu, kad jie nusiaubė mano vyno rūsį, juk buvo *mulatság*. Nesvarbu, kad šaudė į veidrodžius ir langus, juk buvo *mulatság*. Tačiau kad nusuko galvą mano kanarėlei ir padėjo raštelį: 'Čia katės darbas!', tai jau tikra kiaulystė!“

Karlas net žvygavo iš juoko. O man anekdotas pasirodė siaubingas, tačiau nespėjau nieko atsakyti, nes mums sutrukdė viešbučio šeimininkas.

Dėdė Luji kaip tik lipo iš ledainės aukštyn.

– Karlai, – paliepė jis, – kad nepamirščiau, šiandien dirbsi visą naktį. Su ponaičiu Boroziu sutarta: jokių sudaužytų taurių, jokių šūvių į langus ar lubas, jokių peštynių – o ypač: *jokių ponių*! Kas neklausys, bus išmestas laukan. Karlai, šiąnakt tu gerbiamas asmuo. Nusirengsi šiuos drabužius ir gausi durininko uniformą. Ir bent kartą padoriai nusiskusi. Ponus aptarnaus Aloyzas, jei kuris nors išsitrauks pistoletą, tu jam pagelbėsi! Ar moki elgtis su kilmingais ponais, kuriuos reikia išgarbinti laukan?

– Taip, žinoma! – sušuko laimingas Karlas.

– Mandagiai, tačiau ryžtingai! Įsidėmėjai?

– Taip, gerbiamas pone. Įsidėmėjau.

– Norėčiau išgirsti. Kaip elgiamasi?

– Mandagiai, bet ryžtingai! – balsu suriko Karlas.

– Gerai! Visus ginčininkus tu ir Aloyzas išvarysite lauk, tačiau su *švelnia* prievarta! Supratai? Be to, mums baigiasi ledas. Rytoj eisi nupirkti, į alaus daryklą!

– Taip, gerbiamas pone! – Karlo veidas vėl dingo už ąžuolo šakų. – Sudie, gerbiamoji panele. – Ir jis išdidžiai nukulniavo savais keliais.

Stovėjau lyg perkūno trenkta.

Sapnas baigtas.

Jokio *mulatság*. Jokio nuotykio. Jokio žvilgsnio į paslaptingąjį vyrų pasaulį.

Tačiau, kad jis, tas pasaulis, toks pašėlęs – niekuomet nebūčiau pamaniusi. Ir tai patinka Gaborui? Šiaip ar taip, regis – ponai yra dvilypiai. Vieną, gražiąją pusę, jie rodo panelėms. O kita, pašėliškoji, atsiskleidžia tik tada, kai jie lieka vieni. Ir šios pusės aš niekuomet nepamatysiu.

Kur dingo Lizi? Tokiu metu ji dažniausiai dar būdavo virtuvėje. Tačiau tenai jos neradau. Dieve, kokia nesėkmė. Hermina išvažiavusi ir štai...

Paieškojusi radau Lizi prieskonių podėlyje, mažoje viliojančioje kamaraitėje, nuo viršaus iki apačios pilnoje lentynų, nukrautų dėželėmis, skrynutėmis, stiklinėmis, skardinėmis ir porcelianiniais indais. Nuostabiai kvepėjo vanile, cinamonu, gvazdikėliais, apelsinų esencija, migdolų alyva, ir čia stovėjo Lizi su ilga balta prijuoste, pasikišusi plaukus po baltu kyku ir rausdamasi raudonoje dėžutėje. Buvo atsukusi nugarą į duris ir manęs negirdėjo.

– Lizi!

Ji krūptelėjo ir atsigręžė.

– Kaip mane išgąsdinot! – Ji prisidėjo pirštą prie lūpų: – Na, ką pasakysit apie mano kortas? Išpranašavo stebuklą, ir – vienas, du, trys – guvernantė išvažiavo.

– Lizi. Viskas baigta.

– Ššš. Ne taip garsiai. Kas baigta?

– *Mulatság* bus viešbutyje.

Lizi be žodžių linktelėjo galvą.

– Sakyk gi ką nors. Juk čia, kur mus visi pažįsta, negalim vaikščioti persirengusios.

– Tiesa.

– Be to, griežtai uždrausta kviestis ponias. Pasiuntinukas Karlas saugos visą naktį. Net jei mūsų ir nepažintų, vidun nepateksime!

– Ir dėl to nukorėt galvelę kaip balzaminas?

– Balzaminas?

– „Neliesk manęs". Graži gėlė, puikiai tinka tepalui nuo žaizdų. Tačiau aš jau seniai žinau, kad draudžiama kviestis ponias. Pasakysiu jums naujieną. Jei draudžiama kviestis ponias, šventė truks iki pusės dvyliktos. Tada mūsų dragūnai išgarmės lauk. Žinau ir kur. Visai netoli. Ir jeigu turėsit drąsos, nuseksime paskui juos tenai ir savo akimis pamatysime, ką veikia kilmingi ponai, likę vieni.

– O kur jie išgarmės? – paklausiau nepatikliai.

Lizi pasitampė baltą kykutį, gaubiantį auksinius plaukus.

– Į Bastiono gatvelę, – ištarė reikšmingai ir atidžiai pasižiūrėjo į mane. – Prireiks daug drąsos. Tačiau jūs tikrai esat drąsi kaip vyras ir nebijot.

Giliai atsidusau ir atsišliejau į lentyną.

Bastiono gatvelė!

Vien pavadinimas jau išmušė mane iš vėžių. Gaboras su bičiuliais lankosi Bastiono gatvelėje. NIEKUOMET nebūčiau patikėjusi.

Kaip tik tenai jis ir buvo. Nuodėmingasis pasaulis, kurio saugotis taip primygtinai liepė pensiono mama knygoje „Pasakojimai prieš miegą angelams". Tenai buvo akomodacijos namai. Prikimšti lankstaus dorumo ponių. Nuodėmės buveinė. Pilna gašlumo landynė. Trumpai drūtai: Bastiono gatvelėje buvo viešnamis.

Nežinojau, kas tenai iš tikrųjų veikiama. Tačiau žinojau – iš tenai veda tiesus kelias į pragarą. Tai buvo Enso gėdos dėmė. Ir mano Gaboras ketino tenai eiti!

Lizi atsišliejo į durų staktą ir tylėjo kaip žemė.

– Reikia labai gerai apgalvoti, – pagaliau ištarė, – paliksiu jums spręsti, ar eisim.

Pakėliau galvą.

– Lizi, jeigu eitume... tai būtų didžioji nuodėmė.

– O ne, – pasipiktinusi sušuko Lizi, – nebūtų! Ar žinot Dešimt Dievo įsakymų? Tenai nieko neparašyta apie viešnamį.

– Tačiau ir neparašyta, kad galima eiti į... į... na, tu juk žinai!

– Valandėlę, gerbiamoji panele. Jei esi protinga, Bibliją reikia skaityti kitaip. Leidžiama viskas, kas nėra primygtinai uždrausta!

Mus apgaubė tyla.

– Lizi, Bastiono gatvelė juk skirta tik kareiviams, argi ne?

– Tiesa. Jei sugaus karininką, areštuos.

– Bet Gaboras... juk visi jo draugai karininkai. Tu tikra, kad jie tenai eis?

– Visiškai!

– Kodėl?

– Nes aš žinau.

– Tačiau iš kur tu taip tiksliai žinai?

– Nes, – labai lėtai nutęsė Lizi, – jie jau tenai buvę!

Mon Dieu! Mano Gaboras jau lankęsis viešnamyje! Ne! Aš ne taip nugirdau.

– Pakartok dar sykį!

– Jau buvę viešnamyje, – kantriai pakartojo Lizi.

– *Kada?*

– Turiu paskaičiuoti, gerbiamoji panele... šiaip ar taip, jiems labai patiko, kontrolės nebuvo, niekas nesugavo... jau žinau kada. Paskutinį sekmadienį, kol tėtė dar nebuvo grįžęs iš Velso. Iš jojimo per kliūtis lenktynių. Žinoma, aš kalbu apie gerbiamąjį poną. Jo prakilnybę generolą. Baroną Zoltaną fon Borozį.

Prikandau lūpą.

– Tada pirmąkart dieną apsilankėt mano kambaryje.

Teisybė. Pirmoji diena po mėnesinių, kai caraitis nusitempė Gaborą į vyrų vakarėlį kazino su gauja padūkėlių madjarų.

Ir staiga vėl prisiminiau, kaip atrodė Gboras jojimo salėje po sekmadienio, pirmadienį. Lyg ką tik grįžęs po karo žygio. Lyg sumaitotas. Taip užkimęs, tarsi visą naktį plyšojęs komandas. Gražios akys sumažėjusios ir paraudusios.

Tačiau keisčiausia buvo pailga raudona dėmė jo kakle, virš stačios uniforminio švarko apykaklės, po kaire ausimi.

Stengiausi smalsiai nespoksoti. Tačiau iš pirmo žvilgsnio nustačiau: atrodė kaip įkandimas. Aš išsigandau – *įkandimas*??? Nuo kada jie kandžiojasi? Karininkai? Per vakarėlius? Kazino?

– Ir vėl manot, kad aš meluoju? – švelniai paklausė Lizi.

– Ne. Tu sakai tiesą.

– Nevalia šitaip smerkti, – nuramino mane Lizi, – tai juk kilmingi ponai, gerai išauklėti ir visuomet būną aukštuomenėje, kur dažniausiai yra baisingai nyku. Nori mažumėlę pasismaginti. Dėl to pasaulis nepražus.

Šit kaip? O maniškis pražus. Po pietų jis bučiuoja mane Sen Floriane, o paskui smunka į viešnamį, kad jam įkąstų laisvo elgesio moteriškė. Ir šiandien vėl ketina daryti tą patį!

Turėjau sukliudyti.

– Lizi, – sušukau, – mudvi eisim.

– Tikrai taip manot?

– Tikrai.

– Kodėl šitaip staiga pasiryžot?

– Jeigu ponas fon Borozis gali eiti į viešnamį, galim ir mes.

– Bravo. Aš netveriu iš smalsumo pamatyti, ką gi veikia mielasis Gaboras, kai būna tik su pašėlusių draugų gauja...

– Ir aš.

– Šiąnakt daug ko išmoksim. Kelionė į kitą pasaulį. Ir geriausia proga dabar, kai dorybės angelas guvernantė išvažiavusi. Gal daugiau niekuomet negausim tokio čanso.

– Kaip?

– Čanso.

– Šanso, Lizi. Šanso.

– Šianso.

– Tiktai... – aš padelsiau, – kaip mudvi pateksime į tą vieš... viešnamį?

– Aš pažįstu savininkę, – linksmai atsakė Lizi, – maloni lenkė. Gyvena čia jau dvidešimt metų, vokiškai kalba be menkiausio akcento...

– Ir tu tikra, kad mūsų niekas nepažins, net ir gatvėje?

– Žinoma, ne. Mums vėl labai pasisekė. Šiandien „Alaus šaltinio" viešbutyje karnavalas. Pirmiausia eisim į viešbutį, o paskui greitai dukart pasuksim dešinėn, ir jau tamsi Bastiono gatvelė. Jei kas nors pamatys, mes juk būsim su kaukėmis, pamanys, kad skubam į karnavalą.

– Kad tavo žodžiai Dievui į ausį.

– Taip ir bus. O dabar pasakysiu sudie. Man reikia bėgti atgal prie tortų. Labai susivėlinau.

– Vis dar nepasipasakosi man, koks tavo kostiumas?

– Ne, tegu bus staigmena. Duodu galvą nukirsti, jūs manęs nepažinsit. Aš lekiu pirma, panele Minka, kad niekas nepamatytų mūsų kartu. Palaukit keletą minučių ir tada eikit. O šiandien, per vakarienę, neišsiduokit. Sočiai pavalgykit, kad dėdė ir teta nieko nepastebėtų, o lygiai pusę vienuoliktos ateikit į mano kambarį, kad pernelyg nepavėluotume į linksmybės namus. Noriu susirasti saugią užuoglaudą, kol pasirodys ponai ir prasidės šėlsmas.

Per vakarienę buvau tokia susijaudinusi, kad maudė skrandį. Vos galėjau nuryti kąsnį, tačiau niekas net nepastebėjo, nes valgiau viena. Tiesa, teta Juliana trumpam prisėdo šalimais, tačiau tik norėdama pasakyti, kad, regis, ją ima į nagą gripas. Dėdė Luji, kaip visuomet, buvo iki kaklo apsivertęs darbais; kad ir kaip ten būtų, devintą vakare aš jau sėdėjau savo kambaryje. Mane palydėjo Jozefa. Ir jau ant laiptų aš pastebėjau, kad *mulatság* prasidėjo.

Išgirdau stebuklingą čigonų muziką, lėkščių barškėjimą, vyriškus balsus, bildesį, kvatojimąsi, tačiau nei dūžtančių taurių skambesio, nei jokio, nors ir vienintelio, šūvio nebuvo. Pasiuntinukas Karlas, apsirengęs elegantiška durininko uniforma, stovėjo rūsčiu veidu, susikryžiavęs rankas ant krūtinės, prie puotautojų kambario ir balsiai linkėjo labos nakties.

O paskui viskas vyko pagal planą. Prieš pat pusę vienuoliktos, susisupusi į rožinį savo apsiaustą, susikėlusi aukštyn plaukus ir susisegusi, šmurkštelėjau palėpėn pas Lizi, keturis kartus pabeldžiau į duris – ir laukdama žengtelėjau atgal.

Valandėlę viešpatavo tyla. O paskui durys be garso prasivėrė. Įtipenau ant pirštų galų, skubiai užvėriau duris – tačiau kas čia? Ir ko tik nebuvau vaizdavusis, tačiau šito išvysti nesitikėjau. Kambarys buvo vos apšviestas, degė žibalinė

lempa ir penkios žvakės ant veidrodinio stalo. Langas uždarytas, sandariai užtrauktos žalios užuolaidos. O priešais mane stovėjo juodaplaukė svetimšalė, ispanė, susiveržusi korsetu, apsirengusi švytinčia raudona raukta suknia su dideliu krinolinu ir juodais apvadais.

Jos galvą ir pečius dengė prašmatni juoda mezginių mantilija. Ši ponia buvo gerokai aukštesnė už Lizi, laibesnė, o veidas uždengtas, taigi jo neįžiūrėjau. Ant kaklo žiburiavo puikus briliantinis kryžius, rankoje ji laikė raudoną Makarto vėduoklę ir atrodė turtinga ir kilminga. Čia Lizi? Ar ne Lizi?

Stovėjau be žado ir spoksojau į ją. Paskui išgirdau pažįstamą kikenimą – svetimšalė atmetė šydą, ir aš pažvelgiau į nepažįstamą veidą!

– Argi nesakiau? Jūs manęs nepažįstat? – Linksmas Lizi balsas: – Moku persirengti kaip tikra Vienos rūmų teatro artistė. – Ir tyliai juokdamasi ji ėmė suktis priešais mane kaip šokėja.

– Bet, Lizi, kaip tu čia staiga išaugai?

Svetimšalė kilstelėjo aukštyn raudonos savo suknios apačią, ir aš pamačiau juodus suvarstomus aulinukus.

– Turiu aulinukus, kokie paprastai siuvami operos dainininkėms, jei jos pernelyg mažos. Prikalami dvigubi puspadžiai, tada ant scenos atrodo aukštos, kaip turi būti. O aš užsisakiau su trigubais puspadžiais. Matot? Ir vis dėlto jie lengvučiukai. Aš netgi galiu šokti.

– Šokti? Atrodo... lyg tu stovėtum ant platformos!

– Tačiau avėti galima! O mano plaukai. Susisegiau kaip vainiką ir apsimoviau peruką juodais ilgais plaukais. Mantilija prismeigta aukštomis šukomis. Jei aukštomis šukomis prismeigiu aukštai sukeltą peruką, dar tarytum paūgėju. O

iš apačios mane aukština aulinukai. Esu visa galva didesnė už mažylę Lizi, kurią kiekvienas pažįsta. Dabar ir už jus aukštesnė.

– Tu stebukladarė.

– Kaip moki, taip ir šoki, – kukliai atsakė Lizi, – štai ką jums pasakysiu, kai dienos akỵ einu per Enso Pagrindinę aikštę, visi atsisuka, tačiau nė vienas nežino, kas aš tokia. Net ir gerbiamoji ponia Tancer. Aš jau pabandžiau, juokais, – ir Lizi išskleidė savo prašmatniąją vėduoklę, įsisprendė kaire ranka į liemenį ir ėmė vaikščioti po kambarį, judėdama visiškai kitaip, nei buvau ją mačiusi – ji iš tikrųjų atrodė kaip grynakraujė ispanė, – tokio tobulo persikūnijimo aš niekuomet nebuvau regėjusi!

Lizi nusijuokė.

– Neblogai, ar ne?

– Prašau... *kur* tu šito išmokai?

– Ak, visko galima išmokti per trumpą gyvenimėlį, jei esi protinga.

– Kas tau padėjo susivarstyti korsetą?

– Niekas. Aš moku pati.

– Tačiau kaip?

– Paslaptis. Tačiau aš pasisiuvau korsetą, kurio raišteliai *priekyje*. Pati sugalvojau. Ir labai didžiuojuosi.

– Tai tu ir siūti moki?

– Privalau mokėti, panele Minka. Neturiu pinigų brangioms siuvimo ateljė.

– O kodėl tavo veidas visiškai kitoniškas?

Pamaloninta Lizi nusijuokė.

– Turiu teatro grimo, kaip tikra komediantė. Palei nosį iš kairės ir dešinės nusipiešiau šešėlius, o burną pasididinau raudonu pieštuku. Juodai nusidažiau savo geltonus ant-

akius, prisiklijavau prie skruosto grožio apgamėlį. O juodus peruko plaukus užleidau ant ausų, matot, dabar mano veidas gerokai pailgėjo? Ir dabar esu visai kitokio gymio. Tikra kilminga ispanė – *olé*.

Ji iškėlė rankas virš galvos ir ėmė spragsėti pirštais kaip flamenko šokėja. Buvo visiškai pasikeitusi, lyg virtusi kitu žmogum.

– Taip, – tarė tada ir nusimovė juodas mezginių pirštinaites, – dabar prašyčiau eiti su manim. Viską paruošiau. Jūsų drabužiai guli ant mano lovos. Dabar iš gerbiamosios panelės padarysime šaunų kareivį, grakštų jefreiterį, visos Bastiono gatvelės moteriškos puls jums ant kaklo. Užtemdysit kilminguosius ponus iš *mulatság*. Tai bent bus erzelynė! Ak, kaip džiaugiuosi šia naktimi...

Ir ji mikliai padėjo man persirengti. O aš pirmąkart savo gyvenime džiaugiausi, kad dar nesu išsivysčiusi. Be korseto mano figūra buvo tiesi ir liekna, tiko pirmoji uniforma, kurią pasimatavau iš teatro drabužių, slapčiomis naktį, tik batai buvo per dideli. Tačiau Lizi prikišo juos puskojinių, taigi galėjau paeiti. Tai buvo ulono uniforma. Platoka per pečius, tačiau gulėjo neblogai. Tik mano plaukai buvo per vešlūs, ir, nors Lizi paliepta buvau juos susisegusi, mano galva, apmauta geltonplaukiu vyrišku peruku, atrodė itin didelė. Lizi susimąsčiusi apsuko mane ratu.

– Taaaip... – nutęsė tada, – jaunučiukas jefreiteris su galvos smegenų vandene. Nieko baisaus. Kiek pakreipsim ant šalies kepurę ir prilipinsim mažesnius ūselius... dabar geriau. Taip! Jau beveik galima išeiti į žmones su ponaičiu!

Atsisėdau prie veidrodinio Lizi stalo ir atidžiai apžiūrėjau save žvakių šviesoje. Su uniforma, peruku ir geltonais ūseliais iš tikrųjų atrodžiau kaip jaunas vyras. Pabrėžtinai

jaunas. Pernelyg jaunas. Geltonsnapis. Kaip vyras, atrodžiau kur kas jaunesnis nei kaip mergina. Ar mums pavyks?

Lizi nepatenkinta papurtė galvą.

– Tikras žinduklis, – pasakė. – Turim tučtuojau ko nors griebtis.

Ji čiupo anglies pieštuką ir nupiešė juodus ratilus mano paakiuose, paskui švelniai nuvalė juos nykščiu taip, kad liktų tik patamsėjimai. Panašūs šešėliai uždengė ir mano skruostus. Tikrai! Dabar aš atrodžiau brandesnio amžiaus.

– Geriau neįmanoma, – tarė Lizi, kritiškai mane apžiūrėjusi, – galėčiau dar ant smakro ar kaktos nupiešti randą ar dūrį prie lūpų, tačiau jums netiks. Jūs širduliukas. Tikras gardumynas, jaunutis išdidžios ispanės mylimasis. Mudvi esam įdomi pora. – Ji užpūtė žvakes, o prieš įsukdama žibalinės lempos dagtį, staiga čiupo mano ranką ir pabučiavo: – Iki *paskutinės akimirkos* maniau, kad šiąnakt gerbiamoji panelė neateisit. Kad jums išgaruos drąsa. Tačiau jūs narsi kaip vyras. Gyvenime daug pasieksit. Taip išpranašavo ir Marselio kortos. – Tada raudona vėduokle palytėjo mano skruostą: – Eime, dailusis mano kavalieriau. Metas, senjore.

Tylutėliai nusėlinome žemyn tamsiais užpakaliniais laiptais, nepastebėtos perbėgome per kiemą, pro arklides ir išėjome iš viešbučio per užpakalinius vartus. Visą tą laiką man trūko oro, bet ne iš baimės – mane graužė sąžinė. Aš žuvusi. Vos Hermina paliko vieną, išvažiavo pasirūpinti mano ateitimi, aš nužingsniavau su virėja į viešnamį, sekdama slapto sužadėtinio pėdomis!

– Šventoji Lenkijos madona, globok mus, – sukuždėjo Lizi gatvėje, peržegnojo mane ir persižegnojo pati.

O tada aš padariau taip, kaip buvau mokiusis priešais veidrodį. Atmečiau galvą. Ištiesiau nugarą. Atstačiau krūtinę, įtraukiau pilvą. Ak, kaip gera atsitiesti, kai nesi suvarstyta!

Trupučiuką nusilenkusi atkišau Lizi parankę. Ji tūptelėjo ir įsikibo.

Paskui nusišypsojom viena kitai drąsindamos ir energingais žingsniais nukaukšėjome į šiltą nepamirštamą vasaros naktį.

SEPTYNIOLIKTAS SKYRIUS

Nors buvo vėlus metas, miestas dar nemiegojo. Šurmuliavo ne tik karnavalas „Alaus šaltinio“ viešbutyje. „Aukso veršyje“ buvo vasaros pokylis. Didžiules vestuves valstiečiai kėlė „Žaliajame medyje“, o „Saulės“ viešbutyje posėdžiavo viengungių draugija.

Prieš mus, „Laive“, dar irgi plieskė šviesos, o „Linco“ ir „Trijų maurų“ terasos buvo pilnos lankytojų. Iš Antono Jenerio viešbučio šalia „Juodojo erelio“ sklido linksma muzika.

Bastėsi naktinėtojai, traukė iš užeigos į užeigą, pavėlavę svečiai važiavo karietomis, ir niekieno nepažintos, mudvi nusigavome į Bastiono gatvelę ir staiga sustojome prie tamsiai raudonai dažytų vartų. Virš jų kabojo lazda, prie kurios plevėsavo daugybė įvairiaspalvių šilko kaspinų. O šiaip namas atrodė kaip visi kiti.

– O dabar kad man nė šnipšt, – sušnibždėjo Lizi, – nė žodeliuko. O jei jau bus būtina kalbėti, maldauju, pakeiskit balsą. Kalbėkit storesniu. Nepamirškit, jūs jaunas ponas!

Ji atmetė atgal šydą, patraukė už geležinės rankenos, kyšančios iš sienos, ir viduje išgirdome skambant varpelį. Netrukus atkaukšėjo žingsniai. Atsivėrė akutė, mus ilgai apžiūrinėjo, paskui durys prasidarė, ir mudvi tylutėliai šmurkštelėjome vidun.

Mus pasitiko kūninga juodaplaukė moteris su tamsiai raudona puošnia suknia dideliu krinolinu. Žvitriomis tam-

siomis plėšrūnės akutėmis ir juodais gyvaplaukiais panosėje. Labai gilia iškirpte, net matyti viena stamantri balta krūtis. Nuo jos dvelkė muskusu. Dar niekuomet nebuvau mačiusi šios moters Ense.

– O, viešnia iš Ispanijos, – sušuko ji linksmai ir prikišo prie mūsų žibintą, kuriame degė žvakė. – Seniai nebeturėjau garbės. – Ji nuleido žemyn akis į briliantinį Lizi kryžių, kuris kibirkščiuote kibirkščiavo. – Girdėjau, nusičiupot stambų grobį. Kilmingi ponai jūsų nepasidalija. Sveikinu, Manuela, *félicitation*.

– Kaip vijurkas sukiesi, – pasikuklino Lizi.

– Man irgi neblogai sekasi. – Moteris užstūmė skląstį mums už nugarų. – Svečiai vis kilmingesni. Taip, mieloji, jūs dar nežinot. Dabar pas mus programa kaip tikrame kabarete. Gerai, kad atėjot. Šiąnakt ypač ilgai neužsidarysime. Beje, dar laukiam ypatingų svečių, po pusės dvyliktos. *Labai* taurių. Kaip tik jūsų aplinkos.

Lizi padėjo ranką man ant peties:

– Apgailestauju, tačiau šiandien aš čia asmeniškai. Su mielu savo draugu Moricu. Jis norėtų susipažinti su garsiaisiais jūsų namais. Tačiau labai pageidaučiau dengto staliuko, pačiam nišos gale, meldžiu, jeigu įmanoma.

Dabar moteriškė apšvietė žibintu ir mane. Ji išsigando.

– Ponedie, Manuela. Kiekgi jam metų?

– Dvidešimt vieneri, – išpylė Lizi.

– Nelaikyk manęs kvaiša. Jam daugių daugiausia keturiolika. Sakyčiau, tebelanko kadetų mokyklą. Uniforma skolinta. Negali būti nė kalbos. Manuela, leidžiu jums pasilikti, tačiau jaunuolėlis tegu išeina.

– Tačiau čia, tamsoje, jo niekas nematys.

– Negali žinoti. Nenoriu nemalonumų su valdžia... kaip tik šiandien gaišti laiką su vaiku...

– Valandžiukę, – Lizi įkišo ranką į savo raudoną mezginių krepšelį ir išėmė monetą, – prašyčiau paimti. Šiandien aš moku. – Paskui sekė greitakalbė lenkiškai, o kai Lizi nutilo, moteris gnybtelėjo man į smakrą ir sušuko: – Oda kaip mergikės. Gerai žiūrėk savęs, Moricai. – O Lizai tarė: – Dešinė niša, antrasis numeris. Užsitraukit užuolaidą, jei užgrius kontrolė, pasirūpinsiu jumis.

Ji apsigręžė, ir pro kitas duris nusekėme paskui ją tamsiu koridoriumi; staiga išgirdom vyrų balsus, moterų juoką, spygavimą, dainavimą – aha, pamaniau, linksmybių namai yra namai, kur linksminamasi, – ir netrukus atsidūrėme tamsioje, gana perpildytoje patalpoje kryžminiu skliautu, išmuštoje raudonu audeklu. Net ir lubos buvo raudonos. Ir staltiesės. Ir baras. Žibalinių lempų gaubtai geltoni, kad šviesa atrodytų kaip žvakių, o oras nors kirvį kabink. Beveik galėjai sakyti, kad smirda. Atsidavė muskusu, muilu, levandomis, prakaitu, sumišusiu su alaus ir pypkės dūmų dvoku.

Dūmai!!! Negalėjau suvokti. Kambaryje, kur yra damų. *Niekuomet* nerūkoma prie moterų. Hermina man net pasakojo, kad karalienė Viktorija visose Anglijos pilyse už rūkymą baudžia. O kurgi čia dingo mandagumas?

Be to, aš tikėjausi išvysti linksmą draugiją. O ką pamačiau, kai akys priprato prie tamsos? Daugybę kareivių spalvingomis uniformomis... pusę besivaduojančių mirtimi. Kai kurie buvo sudribę ant kėdžių. Kiti užsigulę ant stalų, susirietę prie sienos – klaikus vaizdas, nes niekuomet per savo gyvenimą nebuvau mačiusi uniformuotų kareivių, kurie stovėjo, sėdėjo ar žygiavo ne tiesiai, lyg būtų prarijię mietą.

– Lizi, – sušnibždėjau, – kas atsitiko? Ar čia paplitusi kokia nors užkrečiama liga? – Lizi vėl užsidengė veidą šydu ir murmtelėjo kažką, ko nesupratau. – Ar jie visi paralyžiuoti?

– Sunkiai paralyžiuoti, – garsėliau atsakė Lizi, – paralyžiuotos jų smegenys.

– Tai luošiai?

– Lavonai per degtinę, gerbiamoji panele.

– Kaip!!! Jie visi negyvi?!

Lizi sukikeno.

– Išmirkyti spirite. Aliai vieno girti kaip žemelė.

Nurijau seilę. Štai kaip atrodo neblaivūs žmonės. Įdomu. Pirmąkart mačiau girtus vyrus. Dabar supratau, kodėl Enso blaivybės draugija griežtai prilygino alų, vyną ir degtinę nuodams.

Tik keistas dalykas: generolas ištuštino devynias taureles degtinės per vengriškąjį vakarėlį, na, kol lioviausi skaičiavusi. Ir vis dėlto jo uniforma gulėjo kaip nulieta, pats elgėsi nepriekaištingai, žiūrėjo skvarbiu žvilgsniu, tik kalbėjo kiek lėčiau ir vartojo itin daug lotyniškų žodžių, antraip nebūtum pastebėjęs jokio skirtumo.

O tas alkoholio bandymas, kurį privalu išlaikyti kiekvienam naujam karininkui pirmąją dieną Ense. Jis lankosi pas savo tarnybos draugus. Ir visi vaišina taurele degtinės. Ir nors tokią priešpietę susidaro itin nemažai taurelių, paskui kiekvienas, nesvirduliuodamas ir tiesus kaip žvakė, nužygiuoja į kazino arba į „Juodąjį erelį". Jis ne vyras, jei neišlaiko bandymo.

Dėl Dievo, tai kiek šie vyrai susivertė sau į gerkles?

– Nesustokit. Eime toliau! – Lizi čiupo mane už rankos: – Tiesiai tiesiai, o paskui į dešinę. Arba prašau palaukti, bus geriau, jeigu pirma eisiu *aš*.

Tiesiai prieš mus buvo ilgas baras. Prie jo, išsirikiavusios kaip žąsys ir taip pat linksmai girgsėdamos, stypsojo kvailos Bastiono gatvelės paleistuvės, kaip jas pavadino Lizi, palaido elgesio ponios, o kai mudvi prisiartinome, jos liovėsi čiauškėjusios, nuleido vėduokles ir įsispoksojo į mus.

Atrėmiau jų žvilgsnius.

Niekuomet gyvenime dar nebuvau mačiusi šitaip išsipusčiusių moterų. Atrodė margaspalvės kaip papūgos iš tropikų Amerikos. Skruostai, lūpos, akys ryškiai išdažytos, plaukai susukti į didžiulius kuodus, kurie prikaišioti plunksnų, gyvų gėlių, peteliškių, blizgančių plokščių širdžių ir stiklo šukų, apklijuotų strazais.

Visos taip susiveržusios, kad, regėjos, uždus. Puošnios jų suknios buvo su dideliais krinolinais, seniai nebemadingais, rėksmingų spalvų: raudonais ir geltonais dryžiais ar mėlynais ir žaliais langučiais.

Pirštinių jos nemūvėjo. Rankos iki pečių nuogos. Nuogi ir pečiai, nepridengti jokia skarele, ir jeigu žvilgsniu būtų buvę galima užmušti, Lizi iškart būtų negyva parkritusi ant grindų.

Tačiau Lizi nieko neėmė į galvą.

Ji išskleidė raudoną Makarto vėduoklę, sušnibždėjo: „Dabar paskubėkim“, ir išdidžiai niro į ponių būrį, kuris kaipmat prasiskyrė, be vienos apskritutės geltonplaukės, kuriai, rodos, aš kritau į akį.

– Olia lia! Vaikiuk! – sušuko ji spigiu balsu ir griebė man už rankos. – Aš esu gražioji Zora. Jau seniai troškau tokio kaip tu! Sustok! Aš tau kai ką parodysiu!

Ji buvo apsirengusi puošnia žydra suknia ryškiai geltonais taškučiais, o vėduoklė žalia. Plaukai prikaišioti raudonų plunksnų. Lūpos irgi skaisčiai raudonos, burna plati kaip daržinės durys. Ar ši burna storomis lūpomis įkando manąjį Gaborą?

– Paleisk mano jaunuolį, – paliepė Lizi pakeitusi balsą ir nusimovė pirštinę nuo dešinės rankos, – dar per anksti. Jaunuolis dar nenori.

– Bet aš noriu. – Zora tempė mane už rankovės prie baro: – Mudu dabar išgersim.

Lizi manė kitaip.

Ji žaibiškai atsivėdėjo ir plika ranka taip tėškė geltonplaukei per žandą, kad net supliaukšėjo. Zora suriko, pasikėlė sijonus ir spyrė Lizi, tačiau nepataikė, nes Lizi kaip gazelė šastelėjo į šalį. Zora griuvo aukštielninka, ant rankų kolegei.

Lizi pasityčiojamai nusijuokė.

– Taip elgiamasi su kvailomis paleistuvėmis, – pamokė ji mane, – antraip jos neduos mums ramybės. Pažįstu tokias storžieves.

Petys petin mudvi nužingsniavome prie savo nišos, tačiau į vidų negalėjome patekti, nes priešais ją stovėjo milžinė. Ne tikra milžinė, o moteris, tokio ūgio kaip dėdė Luji, tamsiaodė, tai buvo laikoma siaubingu bjaurumu. Stambų kūną ji buvo apsitempusi žalia suknia, ant galvos užsidėjusi baltų rožių vainiką, o – vos tikėjau savo akimis – jai iš burnos karojo pypkė.

Moteriškė su pypke!!! Pasaulis šito dar neregėjo.

– Pardon, atsiprašau, – tarė Lizi, – gal pasitrauktumėt į šalį? Mums reikia į vidų.

Milžinė geraširdiškai pamerkė man ir išsiviepė:

– Gražus vaikiukas. Sveikinu.

Ir sunkiai kaip kuinas nutapsėjo tolyn. Lizi palaikė pakėlusi užuolaidą. Aš įėjau ir apsidairiau.

Niša buvo tamsi, ilgumo maždaug su lova. Beveik visą ją užėmė du aksominiai minkštasuoliai, o tarp jų stovėjo siauras stalelis. Aksomas raudonas, kaip ir grindis siekianti užuolaida. O lubos – vien iš didelio veidrodžio. Brangus veidrodis ant lubų? Kur niekas nemato?

– Prašau sėstis, – Lizi klestelėjo priešais mane ant minkštasuolio, – tikrai turiu pasakyti, kad aplinka čia labai primityvi. Mergina dūmija pypkę kaip sena čigonė. Įsivaizduo-

kit, kad jūs esat kareivis. Brangiai sumokat. Norit trupučiuką pasismaginti su moteriškaite. Pasisodinat ją ant kelių, o ji smirda kaip arklininkas. *Non, merci,* – ji vėl suskliaudė vėduoklę, – paleistuvė niekuomet negaus malonaus kavalieriaus.

Staiga užuolaida prasivėrė. Padavėjas mums nusišypsojo ir pastatė ant stalo žibintėlį, kurio šviesa lūžinėjo ant veidrodinių lubų.

– Norėčiau tik paklausti, ko gerti pageidautų ponai?

– Selterio iš „Bohemijos miško", – paprašė Lizi pakeitusi balsą, – fajanso ąsotyje. Prašau, kad būtų gerai atšaldytas ir antspauduotas. Atidaryto nenorim.

Po valandėlės balta vyriška ranka padėjo ant stalo pageidaujamą gėrimą. Tada užuolaida vėl nusileido. Lizi pačiupinėjo ąsotį. Jis buvo šaltas kaip ledas. Lizi nulaužė antspaudą, pripylė du puodelius iš cino ir gurkštelėjo į mano sveikatą.

– Turiu labai jus pagirti, – tarė susijaudinusi, – esat puiki artistė. Niekas nepastebėjo, kad nesat vyras. Išgerkim už mūsų brangųjį Gaborą. Jis netrukus ateis. Mažumėlę praskleiskim užuolaidą, taip mūsų niekas nepamatys. O pačios apžvelgsim visą salę lyg iš auksinės imperatoriaus ložės Vienos rūmų teatre. Dabar palauksim programos.

Dar neminėjau, tačiau prie sienos, šalia durų, pro kurias mudvi įėjome, buvo nedidelė scena. Ir dabar ant šitos scenos užlipo moteris, kuri mus įleido, malonioji lenkė su juodais gyvaplaukiais ant viršutinės lūpos.

Ji išsuko žibalinės lempos dagčius ir nukreipė didelius veidrodžius prie lempų taip, kad jų atšvaitas kristų žemyn.

Pusgyviai kareiviai staiga atgijo. Atsisėdo, pasitaisė uniformas, balsiai pareikalavo alaus ir degtinės, o kol padavėjai skubėjo prie baro, į lempų apšviestą sceną užlipo ruda-

garbanė, droviai šypsanti moteriškutė, nešina sidabrine armonika. Kaipmat pratrūko džiaugsmingi šūksniai. O! Ją čia pažįsta.

O gal jai plojo už drąsumą? Mat, o Viešpatie, moteriškė buvo mažne nuoga. Ant scenos ją išgrūdo vienais baltiniais.

O kur jos suknelė? Paieškojau akimis kambarinės, kuri būtų atlėkusi jai iš paskos ir pridengusi, tačiau niekur nieko nepamačiau. Kas čia atsitiko? Matyt, ji susijaudino. Kambarinė susirgo, o moteriškutė per susijaudinimą pamiršo apsivilkti suknelę, dabar pusnuogė stovėjo ant scenos, net pati to nepastebėdama!

– Lizi! Ar tu matai tą patį, ką ir aš? – sušnibždėjau suglumusi.

Lizi linktelėjo galvą.

– Esu mačiusi ir gražesnių dalykų.

– Nukabinkim užuolaidą ir ją pridenkim. Greičiau! Nunešk jai.

– Kam? – sutrikusi paklausė Lizi.

– Ji pamiršo *apsirengti!!!*

Lizi sukrizeno.

– Pamiršo? Nieko ji nepamiršo. Tai jos sceninis kostiumas.

Sceninis kostiumas??? Moteris buvo tiktai su korsetu ir krinolinu, tokiu trumpu, kad vos siekė kelius. Ir pirmąkart gyvenime aš pamačiau... na taip... kitos moters kojas. Kol kas buvau mačiusi tik savo!

Ir kokias kojas!

Storas, baltas, apvalias kaip nupenėto paršo kumpiai. O jau moteriškės riebumas! Atrodė lyg kvadratinė. Iš korseto viršuje ir apačioje virto lašiniai, o juodą aksominę juostelę ant kaklo beveik dengė trigubas pagurklis. Bet labiausiai krito į akis šukuosena.

Plaukai susukti į plonas, stangrias, kamščiatraukio pavidalo garbanas, kurios nuo paties viršugalvio krito ant ausų, skruostų, kaktos ir mėsingo sprando. Tokia šukuosena trumpai buvo madinga mano vaikystėje. Man priminė mopsą. Tačiau keistas daiktas. Moteriškutė anaiptol nebuvo antipatiška. Nuo jos sklido gudriai naivi drąsa, kuri žadino gerą nuotaiką. Ji nusišypsojo žiūrovams, atsisėdo ant pusaukštės klasikinės kolonos, kuri vieniša stovėjo scenoje, ištempė savo sidabrinę armoniką ir pakiliai sugrojo keletą akordų, į kuriuos žiūrovai atsiliepė šaižiu švilpimu.

– „Prie subinės tamsu", – užplėšė ji paskui neišlavintu, tačiau stipriu iš prigimties balsu. Ir kareiviai, žiną dainą, choru užbliovė priedainį: „O taip, ko-dėl neturi būt... prie subinės *tam-su*??!"

– Kvaila dainuška, – sukikeno Lizi, ir mes išklausėme bent penkiolika posmų, kurių žodžių iš dalies nesupratau. O ką mes išvydome, kai baigėsi daina? Prie durų kilo sąmyšis – įžengė ponų draugija!

Elegantiški, kilmingi vyrai, apskritai čia netinką, puikiai pasiūtomis, lyg nulietomis uniformomis. Ilgi kardai, baltos pirštinės, išdidūs žvilgsniai. Gaboras ir jo svečiai, dvylika vyrų, visi puikiai nusiteikę, ir savininkė asmeniškai nulydėjo juos prie stalų, kuriuos jiems buvo palikusi prie pat scenos.

Mažiau girti kareiviai ėmė skubiai sagstytis uniforminius švarkus. Tačiau karininkai draugiškai pamojo ranka: nebijokit. Nieko nematom, nieko negirdim. Čia mūsų nėra.

Visą mane perėmė pasibjaurėjimas, nes sušurmuliavo ryškiai išsidažiusios moterys prie baro. Kuri iš šitų hienų puls prie maniškio Gaboro? Į jį jau rodė Zora, kuždėjosi su pypkę dūmijančia milžine, o paskui praplyšo skardžiai kvatotis. O ką man daryti, jei jis vėl leisis kandžiojamas? Sėdė-

siu it nebylė ir spoksosiu? Tai jau *ne*. Bet juk negalėjau pašokti ir vožti per ausį kaip Lizi... o gal? Šiaip ar taip, jei Gaboras bent *smarkiai* nesigins, *niekuomet daugiau* nebepratarsiu jam nė žodžio! *Niekuomet daugiau* nė kojos nekelsiu į maniežą. Tada jis bus man miręs!

Iš susijaudinimo man ėmė skaudėti skrandį. Suklydau čia atėjusi! Tačiau jau per vėlu graužtis.

Ponai susėdo. Užsisakė gėrimų. Užsidegė cigarus!!! Tačiau jokio ženklo nedavė baro pusėn, kad trokštą draugijos. Jie vis dar buvo vieni. Lizi žvilgtelėjo į salę ir skubiai pasigręžė į mane.

– Matau mažąjį erchercogą Leo, – sušnibždėjo, – sėdi prie vidurinio stalo. Jis pravardžiuojamas Cypsiu, nes kalba skambiu lyg mergaitės balsu. Baisingai meilus vaikinukas. Sėdi šalia Atilos Nadžio. Ar matot, grakštus berniukas? Labai lygiu veidu. Skutasi barzdą kaip tarnai. O jo skruostai lyg panelės. Kaip tik nusisegė kardą.

Erchercogas! Ko neišsinarinau kaklo, norėdama geriau matyti erchercogą. Iš tiesų. Ten sėdėjo jis. Artimas mūsų didenybės giminaitis – o gal ir mano? Šioje skylėje.

– Labai taurus ponas – kalbėjo toliau Lizi, – dar nė vienai iš šitų kvailų paleistuvių nepasisekė jo sugundyti. Visuomet atsisako. Tačiau nešykšti arbatpinigių. Prašmatnus kavalierius.

– Ar erchercogas ir anksčiau čia lankėsi? – paklausiau netikėdama.

– Taip, girdėjau. – Lizi atsistojo ir pasistiebė: – Gerbiamoji panele. Kaip įdomu. Čia yra ir rusų caraitis. Jis gyvena ne Ense. Ir nelabai mėgstamas. Sakoma, kad yra išdidėlis ir pamaiva. Tas rudaplaukis prakaulėlis, Cypsiui iš kairės. Kaip tik maunasi pirštines.

– Tas su balta uniforma?

Lizi linktelėjo galvą.

– Bet jis labai elegantiškas.

– Taip, tačiau sakoma, kad didelis nenaudėlis. Suvedžioja moteris iš kairės ir dešinės ir savo draugų seseris. Tėvynėje nebegali rodytis. Todėl išsiųstas į tolimą kelionę, kad nebekrėstų šunybių.

– Lizi. Caraitis!

– Taip. Caraitis. Tačiau visur pasitaiko baltų varnų.

Nežinau kodėl, tačiau staiga mano sąžinė nurimo. Taigi ši skylė pakankamai gera erchercogams ir caraičiams? Padorumo ir dorovingumo pavyzdžiams? Sektiniausisiems šalies simboliams? Nejučiom sukikenau. Argi Hermina nekartodavo, kad reikia mėgdžioti aukščiausių sluoksnių atstovus? Ką gi, aš taip ir padariau. Jei jau ši landynė pakankamai gera jiems, tai gera ir man.

Be to, mane pralinksmino tai, kad nevykėliai princai siunčiami į kelionę aplink pasaulį, kaip kad neklaužados vaikai uždaromi į rūsį. Nevykėliai *princai!* Būna ir tokių. Vadinasi: Hermina suklydo! Ji *ne visuomet* teisi. *Ne* neklystanti... Tačiau kas vyksta tenai, rampų šviesoje?

Riebiosios dainininkės nebebuvo.

Didžiaūsis muzikantas raudonu koncertiniu fraku atsisėdo prie seno rudo rojalio kairėje scenos pusėje. Tačiau prie kokio rojalio! Pirmąkart savo gyvenime regėjau rojalį, neuždengtą iki pat grindų. Taigi: buvo matyti, ant ko jis *stovi!!!* Nurijau seiles. Nebuvau mačiusi tokio vulgaraus rojalio. Tačiau jis kuo puikiausiai tiko prie visos programos. Mat tai, kas vyko toliau, šimteriopai pranoko anksčiau matytą reginį.

– Mano ponnnai... – Malonioji lenkė plėšriomis akimis išskėtė rankas ir žemai nusilenkė Gaboro draugijai: – Šįvakar turiu jums amžiaus staigmeną. Man pasisekė, aš pa-

samdžiau menininkę, garsią dainininkę. Neapsakomą gražuolę. Bavarijos dievaitę. Karštai mylimą Prūsijoje. Niekas, ją išvydęs, nebegali pamiršti. Mano ponai, štai ir ji: nepakartojama, nuostabi, nepamirštama Lori Nakedėj. Miuncheno Lorelėja...

Muzikantas, panašus į cirko direktorių, trenkė kurtinamą tušą – ir į apšviestą sceną įstriksėjo keista būtybė. Ir čia dainininkė? Niekuomet nebūčiau pamaniusi.

– Anaiptol ne gražuolė, – pareiškė Lizi, – o bjaurusis ančiukas, kuris pamiršo virsti į gulbę.

– Ji pamiršo *apsirengti,* – sušnibždėjau, jausdama, kad po peruku mane ima pilti prakaitas.

– Jai nevalia apsirengti, kai tokia pavardė* – itin logiškai sumurmėjo Lizi. – Be to, ne tokia jau ji ir nuoga.

Kaip??? Ar Lizi akla?

Gerai. Dainininkė rankoje laikė samtį. O šiaip buvo pasirišusi tiktai baltą prijuostę su antkrūtiniu ir po ja nuogutėlaitė, kaip Dievulio sukurta!

Nei batelių, nei kojinių, nei krinolino, nei suknios. Ir jokio korseto. Šitokiai rodytis viešai! Suaugusiai *nesusiveržusiai* moteriai. Iš baimės visa sustingau. Ir... ji juk be kelnaičių!!! Ne, artėja pasaulio pabaiga. Juk visi žino, kad nuogumas – šlykščiausia nuodėmė. Nuogai vaikščioti nevalia, netgi būnant vienai namie, prausiamasi su marškiniais, maudomasi su marškiniais, o štai ši moteriška... džiūgaudama rodo savo blauzdas. Alkūnes! Kelius! Rankas, pečius, kaklą ir kojų pirštus. Ji neslepia nė vienos vietelės.

Kur jau! Juokėsi lyg burkuodama, lankstėsi iki pat žemės, kad maniškis Gaboras galėtų pažvelgti į stambias krūtis. Ir jis iš tikrųjų žiūrėjo! *Nenusisuko*!!!

---

* Nuogalė (*vok.*).

– Lizi. Ar ši paleistuvė nebijo pragaro?

– Kodėl turėtų bijoti?

– Juk čia didžioji nuodėmė. Ant scenos. *Nuoga!*

– Čia ne. Čia linksma.

Ponams iš tiesų atrodė linksma. Jie pritariamai linkčiojosi galvomis. Tačiau kareiviai pašėlo. Stūgavo, plojo ir švilpė, trypė sunkiais batais taip, kad net dzingsėjo taurės. Ir tai, įsitikinusi savo pergale, pastebėjo Lorelėja. Ji sumosavo samčiu lyg dirigentas lazdele ir strikinėdama uždainavo aukštu karksinčiu vaikišku balseliu. Pianistas, išsišiepęs ligi ausų, akompanavo jai pakiliais akordais:

Ak, mielučiai, pažiūrėkit
ir manim pasigrožėkit!
Ar aš ne šauni mergelė,
apvalaina lyg paršelis?
Kaip kultuvės mano kojos,
na, o strėnos, kokios storos?

Ir juokingais žingsneliukais ji apšokavo sceną, iškėlusi riebias rankas virš galvos, o ką tuomet pamačiau? Geltonus plaukus pažastyse. *Plaukus! Pažastyse!* Man ten buvo plika oda. Išsigimėlė, ir net pati šito nežino! Matyt, kvaiša per visą pilvą! Ji pradėjo suktis kaip vilkutis ir tada – *mon Dieu!* Prijuostė užpakalyje prasiskleidė – subolavo aptaki nuoga kūno dalis, kurios pavadinimo nevalia ištarti!

Nepajėgdama net krustelėti spoksojau į apvalų, mėsingą su dviem duobutėm ir padalytą pusiau... pirmąjį, kurį išvydau per visą savo gyvenimą. Kol kas nebuvau mačiusi net savojo.

Tai štai *koks* žmogus yra iš nugaros. Pasibjaurėtinas.

Ir *aš* taip pat atrodau. *Quelle catastrophe!* Bet koks arklys gražesnis, nes tą plyšį dengia ilga uodega.

Lorelėja sustojo. Prijuostė vėl viską uždengė.

O ką ji dabar daro? Na, čiumpa sau už galvos, mikliai atsisega segę – ir per nuogą jos nugarą žemyn pasileido rudų garbanų krioklys – žavus reginys. Dabar ji iš tiesų atrodė kaip legendinė Reino mergelė – tiktai samtis netiko.

Tačiau jis niekam nekliuvo.

Kareiviai pašoko nuo kėdžių, susikišo į burną smilių ir didįjį pirštą ir pratrūko kurtinamai švilpti. Lizi niekinamai pakraipė galvą ir kažką man sušuko, tačiau neišgirdau, nes viską užgožė šurmulys.

– Garsiau, Lizi. Aš tavęs negirdžiu.

Lizi pasilenkė į priekį.

– Viskas dirbtina, – suriko man į ausį, – plaukai dažyti rudai...prisisegusi uždėtinių garbanų... be jokio talento... ne dainuoja, o rėkauja... ar dabar matot, kokie avigalviai vyrai? Jiems tai patinka.

Penkiais ilgais posmais kankino mane toji moteriška ant scenos. Dukart samčiu ji rodė į mano Gaborą, triskart pasiuntė jam ranka bučinį. Keli karininkai, kurių nepažinau, pašokę plojo į taktą.

Kareiviai, kurie nebegalėjo matyti, nes ponai jiems užstojo sceną, pasilipo ant kėdžių ir mosavo kepurėmis, taurėmis. Buteliai ritosi per grindis, stalai svyravo, o kai begėdė paleistuvė pagaliau, *pagaliau* baigė dainą, prasidėjo spigus, niekaip nesibaigiantis švilpimo koncertas. Šurmulys vis garsėjo po kiekvieno posmo. Tačiau dabar jis virto *pragarišku*.

O mano Gaboras? Garbė Viešpačiui. Jis nepašoko kaip kiti. Sėdėjo tiesus lyg žvakė ant kėdės šalia Atilos ir erchercogo, kurie irgi liko sėdėti. Jis netgi neplojo.

Pianistas užlipo ant scenos prie Lorelėjos, ir abu ėmė lankstytis į visas puses. Paskui ta moteriška sviedė toli tarp

žiūrovų savo samtį kaip nuotaka vestuvinę puokštę. Jis nukrito prie baro, ir iškart tenai kilo įnirtingos peštynės.

– Bučiukas tam, kuris jį man parneš, – sukrykė dainininkė salei, pasistiebė ir linksmai stebėjo savo sukurstytas muštynes.

Caraitis atsistojo ir pasitaisė baltą uniforminį švarką.

– Bravo, panele, – sušuko jis dainininkei. – Ar jūs neištroškot? Gal leistumėt jus pakviesti? Prie mūsų stalo?

– Labai ačiū.

Lorelėja pamaloninta nusilenkė, nusiropštė nuo scenos, tūptelėjo priešais princą – ir tada klestelėjo ant kelių... *Atilai*. Nuogomis rankomis apsivijo jam kaklą ir kaip erkė įsisiurbė į lūpas, tuo tarpu Rusijos Borisas apstulbęs stovėjo šalia.

Stebėjau viską užgniaužusi kvapą. Ir pajutau: net virpu iš pavydo. Atila *mano* gerbėjas! Anot Gaboro, karštas! Ir nenuspiria jos šalin? Leidžiasi bučiuojamas, glėbesčiuojamas ir pats tvirtai spaudžia šią mergšę glėbyje? Lizi linksmai pakraipė galvą.

– Iškart pamačiau. – pareiškė patenkinta, – Lorelėja skystaprotė, smegenų kaip vištos. Kairėje sėdi tikras erchercogas. Dešinėje stovi ir dar ją kviečia tikras caraitis. O ko jai reikia? Vargšo leitenanto, pliko kaip tilvikas, be skatiko kišenėje, nebent ką nors išlošia...

Ji nutilo, nes išsišiepęs kareivis raudonomis ausimis išdygo šalia dainininkės ir atkišo jai samtį. Moteris paėmė samtį, skambiai pabučiavo berną ir vėl pasigręžė į Atilą.

– Ir ji dar bučiuoja netašytą *jefreiterį*, – sutrikusi riktelėjo Lizi, – kur kas kvailesnė, negu aš maniau. Ne kiek pasieks gyvenime, vargšė paleistuvė pridedamais plaukais. Pažįstu tokias.

Rusijos Borisas vėl atsisėdo. Perkreipė plonas lūpas, pakėlė dešinę ranką ir pirštais spragtelėjo baro pusėn. Iškart

pripuolė keturios išsidažiusios moteriškės, žemai tūptelėjo, kudakuodamos kaip vištos, o pati pirmoji buvo storuliukė Zora; staliuką taip apstojo, kad nieko nebeįstengiau matyti.

Tuo tarpu kareiviai nulipo nuo kėdžių. Muzikantas, atrodąs kaip cirko direktorius, vėl atsisėdo prie rojalio. Padavėjas atnešė jam taurę vyno, kiti du padavėjai ėmė šluoti iš po stalų šukes.

Prasidėjo nauja programos dalis. Graudžiai atsidusau. Kas dabar manęs laukė?

Pianistas pagrojo keletą triukšmingų pasažų ir staiga įniko ritmingai daužyti klavišus, nežiūrėdamas nei kairėn, nei dešinėn. Ant scenos išbėgo keturios čigonės, bjauria tamsia veido oda, užtat žėrinčiomis, juodomis kaip anglys akimis. Puikiai pasidabinusios, raudonomis sukniomis su baltais raukiniais ir kukliomis iki pat riešų rankovėmis. Stipriai susispaudusios korsetais, apsimovusiomis kojinėmis ir bateliais bei – tuo labiausiai apsidžiaugiau – ilgomis baltomis kelnaitėmis, paprastai nešiojamomis tik padorių moterų.

Jos turėjo man kliūti, nes balti mezginiai kyšojo iš po raudonų sijonų.

Patenkinta atsilošiau atgal. Nė plotelio plikos odos.

Užtat Lizi staiga labai susijaudino.

– O lia lia! – sušuko ji. – Tikiuosi, neužgrius kontrolė.

– Kodėl? – Nieko nesupratau: – Juk jos padoriai apsirengusios, palyginti su Lorelėja...

– Luktelėkit! – sušuko Lizi ir pripylė mūsų puodelius selterio.

Nuotaika pasikeitė. Salė staiga prisipildė pašėliško linksmumo. Pianistas skambino kaip ištiktas transo. Trumpi, kapoti taktai, pramaišiui su trumpais, kapotais pasažais, pažinau tą ugningą muziką. Juk tai Ofenbachas, Ofenbachas viešnamyje?

Kareiviai vis smarkiau šėlo, plojo pagal taktą, ir staiga nutiko tai, ko visi laukė: šokėjos žaibiškai pasikėlė sijonus ir išmetė vieną koją aukštyn, vėl koją aukštyn, vis greičiau ir greičiau, ir nepaisant kuklių baltų apatinių kelnaičių... Kai šokama štai taip, kaip tos ant scenos, viduryje atsiveria praskiepas ir matyti, anot Lizi, Pažadėtoji Žemė. Kaip tik tai ir vyko visų akyse, aišku, ir mano Gaboro: iš pažiūros šventuolės, paleistuvės bateliais spardė orą, jų apatinės kelnaitės prasižiodavo – ir atsiverdavo Pažadėtoji Žemė.

Iš siaubo nusiritau po minkštasuoliu. Tiesa, pamačiau ne tiek jau daug – kelis kuokštelius tamsių plaukų. *Plaukų???* Tai šit kaip atrodai suaugusi? Plaukuota lyg beždžionė? Visą gyvenimą? Vėl užsiropščiau ant suolo. Dieve danguje. Ir Hermina šitaip atrodo. Ir geltonplaukė mano motina. Ir teta Juliana, ir Lizi. Kada nors ir aš taip atrodysiu. Ne! Aš *ne!* Šituos plaukus aš *nusiskusiu*. Jei jie man iš tiesų žels, nors tuo abejojau. Antra vertus – juk ir aš susirgau mėnesinėmis. O Dieve! Viena bjauri staigmena po kitos, niekaip nesibaigia ir nesibaigia. Korsetas, TAI, mirtis gimdant, klaikus gimdymas, keturios dienos pilvo skausmų kas mėnesį, o didžiausias baisumas – pažastyse ir tarp ... – na, jau aišku kur – pasišlykštėtinas kailis!

Hermina kalbėjo tiesą. Nuogas žmogus turi gėdytis! Fe! Dabar supratau, kodėl neapsižiūrinėji savęs nuogos veidrodyje. Kodėl suaugusios moterys ima gėdytis, kodėl dangstosi kūną, kodėl varstosi korsetu, kad atrodytų bent truputį tauriau, išgelbėtų tai, kas dar įmanoma, nes ilgainiui jos pavirsta į tikrą gyvulį.

O vyrams šis šlykštumas patinka!

Jie tikri avigalviai. Nuoga Lorelėja. Balta jos kūno dalis netariamu pavadinimu – vyrai ko nepaklaiko iš malonumo. O dabar jie vėl nesitvėrė savo kailyje. Staugė iš susižavėji-

mo, kumščiais daužė stalus, vartė akis, džiūgavo, batais trypė grindis, raitėsi, apimti ekstazės, būbavo iš laimės, po moterų sijonais slypėjo jų rojus... bet kodėl? Dabar čigonės pasisuko šonu. Pasilenkė į priekį. Suėmė viena kitai už laibo liemens ir žąsele nustriksėjo aplink sceną, įžūliai atstačiusios tas netariamais pavadinimais dalis ir šitaip vėl sukeldamos naują švilpimų koncertą.

Deja, paskui jos vėl prisiartino prie pat rampos ir pakartojo savo prakeiktąjį šokio žingsnelį, kiek tik pajėgia spirdamos aukštyn, būčiau galėjusi nudobti tas padraikas. Kaip tik tada, kai maniau nė akimirkos daugiau nebetversianti ir niekuomet nebegalėsianti pasižiūrėti į akis savo Gaborui, nuskardėjo šaižus švilpimas.

Čigonės kaipmat nuleido žemyn savo raudonus sijonus ir ėmė poromis šokti valsą. Pianistas žaibiškai pakeitė taktą, suskambėjo džiugi ir pakili melodija „Vynas, moterys ir dainos".

Lizi užsidengė šydu:

– O lia lia! Kokia nesėkmė. Patikrinimas.

Karininkai pašoko, čiupo kardus ir spėriai šmukštelėjo už baro. Gaboras su Atila įlėkė į nišą Nr. 3, o prieš mus staiga išniro geltonplaukis erchercogas.

– Nuolankiausiai meldžiu dovanoti, – šnibžtelėjo jis man, – persekiojamasis prašo užuoglaudos.

– Greičiau, – griuvo ant stalo Lizi, – sprauskitės čionai, jūsų didenybe...

Ir ji vėl mikliai užtraukė užuolaidą, tuo tarpu erchercogas vikriai kaip beždžionė pralindo pro Lizi ir prisispaudė prie sienos suolo gale. Lizi užpūtė žibintą.

Kas gi čia dabar?

Staiga padvelkė kvepalais. Jazmino žiedais. Jazminas? Keisti kvepalai ponui. Tačiau tučtuojau viską pamiršau.

– Lizi, – sukuždėjau baimingai, – o ką daryti *man*? Gal lįsti po stalu?

Tačiau pavėlavau.

Du uniformuoti vyrai, lydimi žandaro, įžengė pro duris ir ieškodami apsidairė.

– Nauji svečiai! – sušuko išsigašinusios paleistuvės prie baro, džiaugsmingai nusikvatojo ir puolė prie jų. Pianistas liovėsi skambinęs. Zora įsikibo į parankę žandarui. Milžinė išsiėmė iš burnos pypkę: „Gal šiandien ilgėliau pas mus užtruksit? – paklausė nekaltai. – Vis bėgat, lyg akis išdegę". Kitos apsupo anuos du ratu, taip trukdydamos apžvelgti salę.

Kaip pakerėta pro užuolaidų tarpą stebėjau vyksmą. Nusiimkit skrybėles. Puikus darbas!

Lizi sukikeno.

– O, aš juos pažįstu. Mieli vyrukai. Manau, kad nieko neatsitiks.

Ir ji neklydo. Tikrintojai metė akį į kareivių uniformas ir paklausė: „Ar nėra karininkų?" Pas mus net neužsuko. Apžiūrėjo šokėjas, kurios nuolankiai lūkuriavo ant scenos, pagyrė: „Dailūs kostiumai" ir iškart atsisveikino.

Pianistas užgrojo linksmą maršą „Džiaugsmingą maršą Prano Juozapo išsigelbėjimui paminėti".

Pasirodė savininkė, malonioji lenkė: „Kelias laisvas, ponai", – sušuko ir suplojo delnais.

Linksmai žvengdami iš slėptuvių išlindo karininkai.

– Dėkoju už išgelbėjimą, – sušuko erchercogas, o kai užuolaida prasiskyrė ir šviesa krito man ant veido, pridūrė: – *Labai* džiaugiuosi. Vėliau dar pasimatysim. – Tūptelėjau, tačiau man nieko neišėjo, kliudė suolas... tačiau pala! Aš juk ne moteris. Aš *kareivis*. Ačiū Dievui, jo didenybė nieko nepastebėjo, jau buvo išdulkėjęs.

Pasidarė labai jauku.

Lizi atmetė šydą.

– Ak, – ji maloniai pasirąžė, – pianistui priklauso butelis vyno. Gudruolis kaipmat prisiderino.

– O ką gi jis padarė?

– Užgrojo valsą. Tai bent triukšmo dabar būtų, jei būtų skambinęs kankaną. Štai ką jums pasakysiu, ne toks jau paprastas tas kankanas... reikia būti labai lanksčiai. Lyg guminei. Aš pamėginau šokti. Man pernelyg sunku.

– O kodėl dabar būtų triukšmo?

– Šokti kankaną uždrausta.

– Kankanas uždraustas, o viešnamis leistas?

– Kankanas kenkia dorovingumui. O viešnamis įgulos mieste yra būtinybė.

Kas čia per būtinybė, mano protas nesugebėjo aprėpti. Tačiau daugiau nebeklausinėjau.

Karininkai sugrįžo prie savo stalų, užsisakė degtinės ir vyno, tačiau kareiviai staiga sujudo sukruto. Būreliais traukė prie baro, kur pasišnekėdavo su moteriške, paskui įsikibdavo jai į parankę, petys petin pražingsniuodavo pro staliukus bei nišas ir galop pranykdavo už raudonos užuolaidos, dengiančios visą galinę salės sieną.

Už tos užuolaidos greičiausiai buvo slaptos durys. Tačiau keisčiausias dalykas: kai kuriuos kareivius pro tas duris *išstumdavo*. Dvi energingos kvailos paleistuvės suėmė iš kairės ir dešinės jefreiterį, pagavusį samtį. Ir nors jis priešinosi, viens, du, trys – jiems už nugarų jau nusileido užuolaida. Rūkalė milžinė lyg gniaužtais suspaudė visiškai nusitašiusį uloną. Tas paikai vypsojo – štai jo jau nebėra.

– Lizi! Kur jie visi eina?

– Į kam... į klozetą. Pardon, norėjau pasakyti, savo reikalu.

– Tačiau labai jau dažnai vaikšto.

– Ir geria pakankamai.

– Argi jiems ne gėda?

– Kodėl? – paklausė Lizi, nenuleisdama akių nuo erchercogo.

– Eiti savo reikalu! *Lydimiems!*

Tai baisiausias nepadorumas. Nėra pasaulyje didesnės blogybės, kaip eiti savo reikalu. Niekuomet neprisipažįstama, jog retkarčiais tai... būtina. Visuomet stengiamasi tylutėliai pasišalinti ir tikimasi, kad niekas nepastebėjo. O čia ėjo netgi po du? Kaip??? O iš kur tos kvailos paleistuvės žino, kada vyrui reikia pabūti vienam?

Tą valandėlę pro šalį praėjo Atila su Loreléja ir išnyko... Atila!!! Jis pasisakė, kad... NIEKUOMET daugiau nebepratarsiu jam nė žodžio. Aš jau visa suprakaitavau. Ir stora uniforma buvo pernelyg karšta, taigi jei kuri nors moteriškė prikibs prie mano Gaboro – čiupsiu fajansinį ąsotį ir sudaužysiu jai į galvą. Tačiau karininkai buvo užsiėmę kuo kitu.

Čigonės buvo pragaišusios, pianistas skambino valsą, polką, galopą, dabar svečiai šoko. Visi – be Gaboro, kuris sėdėjo šalia erchercogo, – linksminosi scenoje su išsipusčiusiomis moterimis glėbyje, tampė jas į visas puses, suko aplink, ką gi, atvirai prisipažinsiu, šokti jie mokėjo. Tiesūs kaip žvakė... tačiau pernelyg anksti apsidžiaugiau. Gaboro staliukui iškilo didžiulis pavojus!

Prie jo priartėjo smarkiai išsidažiusi rudaplaukė paleistuvė ir žemai pritūpė priešais abu ponus. Apsirengusi melsva kaip žibutės puošnia suknele su pačia didžiausia iškirpte visame name; ji dar žemiau pritūpė, kviesdama erchercogą šokti! Nieko toji nesigėdina! Tik jai nepasisekė. Kilmingasis ponas taip pasižiūrėjo į ją, lyg būtų buvusi iš stiklo. O kai

ypata vėl pritūpė, viskas jam įkyrėjo. Jis atsistojo, žengė prie padavėjo, kuris atnešė mums selterio, paėmė jam iš rankų padėklą – ir pradėjo šokti su juo. Ir dar valsą! Tikrai! Kaip gyva, šoko su vyru. Kokia čia prasmė?

Na, gal jis turėjo geriausius šokių mokytojus – kaip jo didenybės giminaitis. Jam jau seniai niežėjo kojos, o kad nesusigundytų apsisukti su kvaila paleistuve, nes jam nevalia apsijuokti... ir vis dėlto apsijuokti galėjo. Labai jau glaudėsi prie to vaikinuko – žiūrėjau suglumusi... bent jau nepakliuvo į nagus jokiai moteriškei, kuri būtų nusitempusi jį už raudonosios užuolaidos ir privertusi atlikti savo reikalą, nors jam gal nė nereikėtų...

– Dabar suprantu, – pasakė man Lizi, – Būčiau galėjusi anksčiau atspėti.

– Ką, Lizi? Ką?

– Jam nepatinka moterys.

– O kodėl nepatinka?

Niekuomet nebuvau girdėjusi.

– Labiau patinka vyrai.

– Kam?

– Na... šokiams. Tačiau apie tai nevalia net prasižioti. Antraip kils didžiulis skandalas. Jūs nematėt, kad jis šoka su vyru, aš irgi nemačiau. Niekam tai nerūpi. O, ateina savininkė. Manau, kad grūs visus laukan.

Ir tikrai moteris su raudona puošnia suknele atsistojo rampos šviesoje.

– Užsidarome, ponai! – sušuko ji salei. Paskui atsisuko ir mostelėjo karininkams, kad jie gali pasilikti. O kai netrukus išsinešdino paskutinis kareivis, šventė kaip reikiant įsisiūbavo. Liko saviškiai, ir santūrumas ištirpo. Šokiai nutrūko. Užsisakė degtinės. Gėrė į gimtuvininko Gaboro sveikatą ir daužė į sieną taures. O rudaplaukė su žibučių spalvos

suknele atsiklaupė priešais jį ir taip pat pasveikino: įsikišo rankas į savo iškirptę, išsiėmė nuogas krūtis ir nusišypsojo jam.

Ko nepaspringau vandeniu. Ar moteris pamišusi? Be jokios abejonės. Taip elgiasi tik beprotės. Bet kodėl ji ne pamišėlių namuose? Kodėl vaikšto laisva, o aš turiu dėl jos gėdytis?

Ir Gaboras su ja šnekasi! Nevaro *šalin*!

Tik kai sugrįžo Nadis, be Lorelėjos, ir pasakė: „Mergel, tau nieko neišeis, jis įsimylėjęs", paleistuvė pasidavė, atsistojo ir prašapo.

Su palengvėjimu atsilošiau. Išgėriau puodelį vandens. Tačiau vos atsigavau nuo vienos baimės, kaipmat patyriau kitą. Staiga visi prašneko apie mane. Taip, apie *mane! Mano vardas. Viešnamyje!*

Čia buvo tik Gaboras ir jo ponai, be to, vietinės damos, iš viso dvidešimt. Apsėdusios karininkus, susitaršiusios, dėmėtais drabužiais, nuvarvėjusiais dažais, nuvytusiomis gėlėmis plaukuose, tačiau labai linksmos, jos kikeno ir maivėsi, kiekviena galvodama: „Dabar susigausiu kilmingą poną". Ir neregys būtų pamatęs.

Kaip jau minėjau, pianistas ilsėjosi prie baro. Oras nors kirvį kabink. Dūmai temdė akis. Užtat supratau kiekvieną žodį. Ir apie ką gi jie kalbėjo? Apie Gaborą ir mane.

– Tu įsimylėjęs? – Rusijos Borisas pasisuko į Gaborą: – Ką?

– Savo jojimo mokinę, – atsakė Atila, – Minką Hiubš.

Vos nuskambėjo mano pavardė, visi karininkai sukluso. Mostu nutildė kudakuojančias vištas.

– Puiki jojikė, – pasakė Atila Borisui.

– Na, na. – Caraitis į jį net nežvilgtelėjo. Nekreipė dėmesio į jį po Lorelėjos akibrokšto. Kruopščiai nupūtė pele-

nus nuo baltos savo rankovės. Beje, jis sėdėjo šalia milžinės, ta buvo iškaulijusi iš jo cigarą ir dūmijo kaip kaminas. – Visi tik apie tai ir kalba, tik nieko *nematyti*.

– Tiesą sakai, Borisai, – sušuko mažaūgis kresnas raudonveidis karininkas, kone kasdien pietaująs „Juodajame erelyje". – Jūs su ta Hiubš užsidarę lyg tvirtovėje. Nė šuo nesuloja, ką ten rezgat. Geltonplaukę Venerą mato visi. Vakar ji peršoko metrą dešimt. Be klaidelės.

– Aš netikiu, Tiborai, – su panieka pasakė Gaboras. – Anot gandų, ji vis griūva.

– Taip ir yra. Vos peršokusi kliūtį, nusirito per priekį žemyn... Kosanikui į glėbį.

Griausmingas kvatojimasis.

– Tačiau šoko puikiai.

– Hiubš meili balandėlė, – pasakė Geza. Jis dažnai pietaudavo prie kavaleristų stalo ir visuomet į mane žvilgčiodavo. – Tačiau ji dar ne visai apsiplunksnavusi. Jei tau įdomu, dar nesubrendusi.

– Man pakankamai subrendusi, mielasis.

Gaboras kilstelėjo į jį taurę. Geza susidaužė, abu išgėrė ir šveitė taures į sieną. Kiek buvo išgėręs Gaboras? Tiek pat, kiek ir kiti. Juk turėjo, kaip gimtuvininkas. Tačiau iš šalies nieko nebuvo matyti. Kaip ir iš jo draugų. Tiktai visi pasidarė dar tiesesni. Sėdėjo ant kėdžių tiesut tiesutėliai – kaip mietą prarijęę, – tačiau žodžius tarė sklandžiai ir aiškiai, gal kiek lėčiau.

– Trupučiuką per smulki, – pasakė Atila, – tačiau liemuo kaip imperatorienės.

– Didmiesčio merguželė, – tarė Geza Borisui, – žinia. Nuo menkiausio pūstelėjimo suglemba. Duosiu patarimą: neprasidėkit su ja. Be to, ir ištvermės neturi. Keturias dienas buvo išėjusi iš rikiuotės. Sako, jai džiova.

– Lizi! Koks išdavikas, – sušnibždėjau, – viešbutyje jis į mane spokso, o dabar...

– Ššš, – sudraudė mane Lizi, – Geza apsimeta. Jis visiškai mūsų pusėje. Tačiau trūksta priešininkų...

– Ko trūksta?

– Tų, kurie lažintųsi prieš. *Prieš* jus. Ir *už jūsų varžovę*. Jis turi kaitinti aistras geltonplaukei Venerai.

– Keturias dienas? *Pavojinga!* – vėl prašneko Tiboras. – Be to, Gaborai, tave suvystė...

– Jis irgi mūsiškis, – sušnibždėjo Lizi.

– ...tu nepraloši, jei nekaltasis vaikelis drėbsis, šokdama per kliūtis, tu subinėj net ir tada, jei ji *nepasirodys*. Lažybos šauniai sugalvotos. Tereikia išvesti ją iš rikiuotės, tą mažylę, ir viskas mūsų.

– Nusipirksiu kitą žirgą, – tarė Geza, – už išloštus pinigus. Sakau jums, geltonplaukė Venera puikiausios formos.

Gaboras vėl užsakė degtinės.

– Mano draugai stato už mane. – Visi vėl ištuštino taures ir sviedė į sieną. – Kas mane palaikys?

– Aš, – kaipmat sušuko Atila.

– Vėl lošei kortomis? – pasišaipė caraitis.

– Laukiu palikimo. Netikėto.

– Kieno gi? – nusiviepė Borisas. – Turtingos našlės, kurią paguodei?

– Visos mano našlės dar gyvos, – atkirto Atila.

– O... atlyginimas už meilę! Nenuostabu, kai toks klasikinis profilis. Nė viena negali jam atsispirti, nei dainininkė, nei prin...

– Atila, iš kur tu gausi pinigų? – paskubėjo sušukti Gaboras.

– Iš dėdės Merane. Jis merdėja.

– Kiek?

– Neverta net kalbėti, tris tūkstančius guldenų. Rytoj po ankstyvųjų mišių eisiu į lažybų kontorą, pastatysiu už tave...

– Kam tau eiti į kontorą, – sušuko caraitis ir pirmąkart vėl pažvelgė Atilai į veidą, – sutvarkykim reikalus čia. *Aš* statau tris tūkstančius guldenų už geltonplaukę Venerą ir Kosaniką.

– Kodėl?

– Keliaudamas visuomet pristingu pinigų. Gal šitaip mano biudžetas vėl prisipildytų.

– Kaip nori. Sutinku!

– Sutinki?

– Ar visi čia esą paliudys? Trys tūkstančiai prieš tris tūkstančius. Mokėti?.. Borisai, kaip tu mokėsi? Guldenais? Mokėti guldenais. Po lenktynių. Rugpjūčio 18-ąją, imperatoriaus gimimo dieną. Sumokėti per dvidešimt keturias valandas. Dar visiems degtinės. Mano sąskaita, ponai. – Atila patenkintas apsidairė.

– Kam tau prireikė šitiek pinigų? – paklausė Tiboras caraitį. – Nauja aistra?

Deja, atsakymo nesupratau, nes vėl pažiro šūkės, be to, mane užkalbino Lizi.

– Matot, kąip veikia? – paklausė ji linksmai. – Borisas pasiskelbė esąs už Holter, o kadangi taip padarė jis, tai rytoj kiti puls jo mėgdžioti, iš pagarbos. Dabar galima statyti dar daugiau pinigų už jus, gerbiamoji panele. Viskas kaip sviestu patepta. Puikus sandėris.

– Ir viskas šitaip greitai?

– Taip. O, grįžo Cypsis. Netrukus bus smagumėlis.

Iš tiesų vėl pasirodė aukštakilmis mano giminaitis – tačiau be švarko. Tik su žydromis kelnėmis, kitur apsinuoginęs. Ne, netrukus pasaulio pabaiga. Pusnuogis erchercogas viešnamyje. Ir koks liaunas. Kokia balta jo oda.

Jis atsisėdo šalia Gaboro, atsisakė degtinės ir šūktelėjo savininkę.

Toji atgužėjo susijaudinusi, abiem rankom pasikėlė prabangią raudoną suknią ir taip žemai pritūpė, lyg būtų pratinusis savaičių savaites.

– Žinau, kas dabar bus, – tarė Lizi, – esu girdėjusi.

– Kas? Lizi? Kas?

– Tuoj pamatysit.

– Jūsų imperatoriškoji didenybe? – sušuko malonioji lenkė. – Kuo galėčiau pasitarnauti?

– Prašyčiau duoti smuiką, – supiepsėjo erchercogas vaikišku balsu.

Lenkė vėl atsitiesė, nesuvokiančiu žvilgsniu.

– Ar didenybė paprašėt smuiko? O gal klukšnio?

– Griežynės. Groti. Muzikai.

– Taip, tada prašau dovanoti. Mes čia turim tik rojalį... ar paliepti Maksui skambinti?

– Jo didenybė pageidauja *smuiko*, – įsiterpė caraitis Borisas ir užsidegė kitą cigarą. – Gal žinot, kur jį būtų galima gauti?

Tuomet lenkė įsisprendė į šonus.

– Mielasis didenybe, – pasakė ji griežtai, – mes čia ne filharmonija. Pas mus ne čirpinamasi, o dulkinamasi...

– O aš su malonumu pagriežčiau, – viltingai pareiškė erchercogas, – Makselis pritartų man rojaliu, jei nebūtų pernelyg sunku.

– Taip, ką gi... – Savininkė nusigręžė ir suplojo delnais: – Franci, Zepai. Eikšekit. Greičiau. – O kai abu padavėjai stovėjo prieš ją, mostelėjo mažesniajam: – Franceli, nusimazgok rankas ir veidą ir mauk pas poną vyresnįjį mokytoją Mėjerį į namus ir kaip reikiant padaužyk – pasakysi: jo didenybės paliepimu, mums reikia smuiko.

– O jeigu jis apsimes, kad miega? – pasigirdo drovus prieštaravimas.

– Nesvarbu... Tegu jis nieko nebijo, rytoj vėl gaus savo smuiką. Jis bus geriausiose rankose... O natų? – Ji atsigręžė į erchercogą: – Ar imperatoriškoji didenybė pageidautumėt ir natų?

– Hendelio. – Cypsis ryžtingai palinksėjo galvą.

– Ir paprašysi Handlio natų, kad man sulakstytum per dešimt minučių.

– Dabar jis pažadins poną *vyresnįjį mokytoją*? – sukuždėjau nesusigaudydama.

Lizi linktelėjo galvą.

– Anas pratęs.

Ir tikrai vaikinukas per rekordinį laiką grįžo su smuiku, buvo pašauktas pianistas, Cypsiui pastatytas pultas natoms, kvailos paleistuvės susėdo pusračiu apie rojalį, ir pusnuogis erchercogas pagriežė visą Hendelio sonatą – netgi neblogai.

Per kiekvieną pauzę prapliupdavo audringi plojimai, ir, įkvėptas pasisekimo, erchercogas ėmė griežti kitą kūrinį.

– Lizi, jei taip bus ir toliau, mudvi šiandien negrįšim namo.

– Aš irgi to bijau, gerbiamoji panele.

– Ką darysim, jei jis smuikuos iki aštuonių ryto?

– Turėsim ką nors sugalvoti.

Tą akimirką erchercogas nuleido smuiką, pasilenkė prie savo palydovo ir, rodydamas stryku į mūsų nišą, kažką sušnibždėjo jam į ausį.

Vyras su raudonu fraku atsistojo.

– Nuoširdžiausiai kviečiame visus svečius, – sušuko jis mūsų pusėn. – Prašau *visus* svečius prieiti prie rojalio, koncertuoja jo imperatoriškoji didenybė.

Aš pasižiūrėjau į Lizi, o ji į mane.

– O, pasmilko padai, – sušnibždėjo ji ir nuleido savo juodą šydą, – tik nebijokit. Aš jus apginsiu.

– Nuolankiausiai prašom *visus svečius*, vyrukus ir moteriškutes, prisidėti prie mūsų.

Kuo skubiau nulindome į nišos galą ir prisispaudėme prie sienos. Stojo kurti tyla. Tada erchercogas vėl užgrojo. Pagaliau, pavojus praėjo.

Tą akimirką prasiskyrė raudona aksominė užuolaida – prieš mus atsistojo Gaboras.

– Prašyčiau atleisti, – pasakė jis į tamsą, – gal malonėtumėt išeiti ant scenos? Imperatoriaus paveldėtojo prašymas prilygsta įsakymui.

– Tik ne man, – sučiauškėjo Lizi pakeitusi balsą, – aš esu iš *užsienio*, o čia atėjau asmeniškais reikalais.

Ji skubiai čiupo žibintą, tačiau Gaboras jau laikė jį rankoje ir degė žvakę. Viskas įvyko taip pašėlusiai greitai, kad net nespėjau nusukti galvos. Sustingusi iš baimės, sėdėjau ant minkštasuolio ir išplėstomis akimis spoksojau jam į veidą – jis irgi žiūrėjo, bet tik akimirką.

– Ar jūs leisit? – tarė paskui, paėmė man už smakro ir kilstelėjo galvą. Tada pakėlė dešinę mano ranką, pasižiūrėjo į žiedą...

– Minka!!! Ką tu čia veiki... turiu galvoje, panele Hiubš, ką dėl Dievo... nuolankiausias klausimas... kaip patekot į šią *skylę*?

– Kaip ir gerbiamasis ponas, – maloniai paaiškino Lizi, – pro duris.

– Lizi! – sušuko pasibaisėjęs Gaboras, nes ji šnekėjo normaliu balsu. – *Niekuomet* nebūčiau *tavęs* pažinęs. Puikus maskaradas. – Ir jis atsisėdo šalia manęs ant suolo.

– Kaip moki, taip šoki, – kukliai atsakė Lizi ir išskleidė raudoną savo vėduoklę.

– Tu išsikraustei iš proto! Kodėl atsitempei čia gerbiamąją panelę?

Lizi vėl suskliaudė vėduoklę ir pakėlė juodai dažytus antakius.

– Tai drąsos išbandymas. – tarė paprastai.

– Mano tėvui tai visiškai nepatiktų. Prieš pat lenktynes... be to... jūsų geras vardas...

– Labai tikiuosi, kad nieko jam nepasakysit, kilmingajam generolui.

– Žinoma, ne. Nebijokit.

– Aš ir nebijau. Mat manyčiau, jog nemačiau pono fon Borozio prastai pagarsėjusiuose linksmybės namuose, kur draudžiama kelti koją karininkams. O gerbiamasis ponas nepastebėjo gražuolės ispanės su jaunučiu ulonu...

Gaboras linktelėjo galvą.

– Be jokios abejonės, tai tik tarp mūsų, O dabar išeik, Lizi, būk gera, palik mus vienus. Turiu pasišnekėti su panele...

– Aš išeisiu tik *trumpam*, – griežtai įspėjo Lizi, – *netrukus* grįšiu.

– Ką jūs čia dabar sugalvojot? – paklausė Gaboras, vos likom vieni. – Ačiū Dievui, kad sėdi patamsyje. Iš pirmo žvilgsnio matyti, kad kažkas ne taip. – Jis prikišo žibintą man prie veido, pačiupinėjo geltonus ūselius, pradėjo juoktis, o paskui atidžiai apžiūrėjo mano profilį: – Nors suvalgyk. Nėra ko stebėtis, kad kritai Cypsiui į akį. O kaip pakišai po peruku savo gražius ilgus plaukus?

– Su didžiausiu vargu.

– O kodėl, velniai rautų, – ak, pardon – tu čia atėjai?

– Na... tu nepakvietei manęs į gimtadienį.

– Kaip? – Gaboras sužagsėjo. Nieko nuostabaus, kai prisiplempęs tiek degtinės. – Bet juk tai...Minka! Iš tikrųjų.

Karininkai *visuomet* švenčia su draugais. Tas, kieno gimimo diena, kviečia visus. Argi tu nežinai?

– Taip. – Įsiviešptavo tyla. Paskui Gaboras pakraipė galvą ir lėtai pasakė: – Ji iš tiesų sėdi viešnamyje. Ir kaip tu išdrįsai... *donne moi un baiser, ma chérie*, ir vėl būk gerutė.

Nė nekrustelėjau.

– Minka... trumpučiuką bučinį... ne? Vis dar pyksti?

– Taip.

– Kodėl?

Tylėjau ir galvojau apie Lorelėją su balta prijuoste ir jos nuogą, riebų... Ir apie kiauliškąjį kankaną. Ir rudaplaukę paleistuvę su krūva malkų priešais pirkią, atsiklaupusią prie Gaboro, o jis ten spoksojo... Nebuvau nusiteikusi bučiniui. O ši stora uniforma. Buvau visa apsipylusi prakaitu. Vilnonė medžiaga man buvo pernelyg karšta, niežtėjo visą kūną, būčiau galėjusi kasytis be paliovos kaip beždžionė...

– Pyksti, kad aš čia, – pats sau atsakė Gaboras. – Bet juk ne malonumų ieškodamas. Garbės žodis! Pareikalavo erchercogas ir Borisas, o valdovų pageidavimas – įsakymas.

– Tu čia ne pirmąkart.

– Esu priverstas.

– O kas tau įkando sekmadienį?

– Nežinau. Šiandien jos nemačiau. Nė nenoriu žinoti, kuo ji vardu. Tu tikriausiai pastebėjai, ne paslaptis, Atila ją paskelbė, kad esu įsimylėjęs – tik tave... tačiau... tu *pavydi*. Kokia *laimė*. Vadinasi, myli mane... – Jis išskėtė rankas. Tą valandėlę sujudėjo užuolaida. Grįžo Lizi.

– Aš vėl čia, – tarė ji, – susimokėjau, galim eiti. Paprašiau savininkės, kad išleistų mus tamsiuoju koridorium. Jau atrakino kiemo duris... Gerbiamasis pone, – tarė ji Gaborui, – dar kartą nuoširdžiausiai sveikinam su gimimo diena, nepamirštamai šauni šventė.

– Ar pagelbėti jums einant namo?

– Ne, ne, *merci*. Atėjom vienos, tai ir parsirasim vienos. Tiktai nukreipkit to nuogaliaus erchercogo dėmesį.

Tuo momentu nutilo muzika.

– Gaborai! – atsklido nuo rojalio vaikiškas balsas. – Mes laukiam!

– Jau einu. – Gaboras išėjo stamantriais žingsniais.

– O kur mažylis geltonplaukis? – nusivylęs sušuko erchercogas.

– Nebeapverčia liežuvio. Net nebepastovi.

– Gaila.

– Nieko neveiksi. Tačiau, Borisai. Atila, stokis. Eikšen...

– Taip, o dabar sprukim, – sukuždėjo Lizi. Pasilenkiau kepurės, kuri buvo nukritusi ant grindų, ir nusekiau paskui ją. Tyliai išlindome iš nišos, slaptos durys buvo tik už kelių žingsnių. Niekas nepastebėjo, kaip dingome už užuolaidos.

Jau švito, kai stovėjome Bastiono gatvelėje. Pagrindinė aikštė plytėjo kaip iššluota. O Dieve! Beveik ketvirta ryto! Pirmąkart gyvenime taip ilgai nebuvau atsigulusi. Pamačiau, kad esu visiškai nusigalavusi. Triukšmas, tvankus oras, susijaudinimas... nepastebėtos pasiekėme viešbutį, įsmukome pro užpakalinius vartus, paskui greitutėliai prabėgome pro arklidę ir tyliai tyliai užlipome užpakaliniais laiptais aukštyn. Nė garselio niekur, tik trūkčiojamas mūsų vežėjo Likso knarkimas, o paskui – pagaliau – buvom Lizos kambaryje ir saugios.

Laiminga susmukau ant lovos. Atsisagsčiau uniforminį švarką, nusimoviau peruką – pasileidau plaukus, nuspyriau batus. Nusiplėšiau ūselius nuo viršutinės lūpos, kuri buvo visa paraudonijusi ir niežtėjo. Nuotykis pavyko. Ištvėriau jį sėkmingai.

Tik kokia man iš to nauda? Vos pagalvojau apie Gaborą, prieš akis iškilo viešnamis. Na, o kas bus toliau? Kaip aš

nesprogsiu iš pavydo? Ar visi ponų vakarėliai baigiasi landynėje? Be to, Lince yra viešnamis *karininkams*! Ar dažnai pastaruoju metu Gaboras lankėsi Lince???

– Nereikia tiek daug galvoti, – pasakė Lizi ir padavė man rožinį apsiaustą. – Nesvarbu, kad ponaitis Gaboras mus matė. Aš pažįstu kilminguosius. Nusišvilpt jiems ant gero elgesio. Jiems patinka viskas, kas draudžiama ir ypatinga. Dabar Gaborą nepaprastai pribloškė jūsų drąsa. Jis įklimpo iki ausų...

– Lizi... tai labai slapta.

– Kas? Kad jis įsimylėjęs? Leiskit nusijuokti, gerbiamoji panele. Žinau nuo tada, kai atvažiavot į Ensą. Aš manau, kad tai *jis* duos jums svarbų klausimą per imperatoriaus gimtadienį, prisimenat? Klausimą, kuris gali pakeisti visą gyvenimą – kaip išpranašavo kortos iš Marselio... – Ji paėmė indelį su kokoso aliejum ir nuvalė man juodus šašėlius. – Tačiau greitai išsipildys ir mano didysis planas, – tarė baigusi, – o dabar kai ką jums parodysiu.

Lizi išsitiesė, nusimetė mantiliją, nusiėmė šydą, peruką – ir paleido savo plaukus.

– *Voilà*, – pareiškė išdidžiai, kai auksinis krioklys pasiliejo jai per pečius iki pat kulkšnelių, – aš esu *tikra* Lorelėja. Man nereikia uždėtinių plaukų, – ji įspraudė man į delną garbaną, – meldžiu, patempkit. Auga man ant galvos... bet kokį vyrą išvaryčiau iš proto, jei tik užsimanyčiau... – Ir ji ėmė suktis ratu taip, kad raudona suknia išsipūtė lyg burė, o plaukai pakilo, lyg šiaušiami vėjo.

– Lizi, tu nežemiškai graži.

– Kaip moki, taip šoki, – atsakė ji linksmai, – o dabar greit greit į lovytę. Jau vėlu. Man nedaug laiko liko miegoti, netrukus turėsiu keltis. Bet nesvarbu. Aš stipri.

– Lizi, prisiek. Tu tylėsi kaip žemė. Niekam nė žodelio apie šią naktį.

– Tylėsiu kaip užrišta burna. Dabar visi turim didelę paslaptį, mes trys, gerbiamoji panelė, aš ir Gaboras Borozis. Visi pučiam į tą pačią dūdą, nors jūs aukštakilmiai, o aš tik menka kepėja... – Ji palydėjo mane prie durų: – Dabar iškart viską pamirškit. Mes niekuomet nebuvome Bastiono gatvelėje. Jūs niekuomet nematėt juodaplaukės ispanės, o aš – mažylio Morico. Labanakt.

– Labanakt, Lizi. Labai tau ačiū.

Nepastebimai nulipau į savo kambarį, tučtuojau palindau po patalais, užsimerkiau.

Dabar pažinojau vyrų pasaulį. Nedorą, šlykštų, vaikišką ir kvailą. Nieko daugiau nebenorėjau apie jį girdėti.

O dabar turiu užmigti. Rytoj gerai pasitreniruosiu. Rytoj? Šiandien! Po kelių valandų. Devintą sekmadienio mišios. Tikiuosi, niekas nenužiūrės, kokia aš pavargusi. Ar dar galėsiu pažvelgti į akis Gaboriui?

Ar pajėgsiu šokti per kliūtis?

Privalau laimėti rugpjūčio aštuonioliktąją!!! Tačiau dabar: gana sukti galvą. Visuomet reikia daryti tik tai, kas svarbu. O dabar *svarbu užmigti*. Visa kita – jei Dievas panorės – susitvarkys savaime.

AŠTUONIOLIKTAS SKYRIUS

Tik padaužų išdaigoms turiu padėkoti, kad niekas nepastebėjo, kokia išbalusi buvau sekmadienio rytą. Mat naktį tie pramuštgalviai sukeitė Enso parduotuvių iškabas, ir šis nutikimas patraukė visų dėmesį.

Kai ėjom į bažnyčią – teta Juliana, ačiū Dievui, nesusirgo, – prie Šnelendorfo kepyklos durų kabojo užrašas „Tabako parduotuvė". Prie Lili Cyrmiler madų ateljė – „Šluotos", prie pono Pumbo cukrainės – „Miesto ligoninė", o virš Konrado Kropfo mėsinės durų – „Pribuvėja Micė Pranger".

Ir kai uolioji Micė Pranger (kaip vėliau sužinojom) apyaušriais išskubėjo iš namų su didžiuliu krepšiu, prie savo durų išvydo iškabą „Švieži rūkyti mėsos gaminiai ir dešros". Ji ne tik kad nenusijuokė, o nužygiavo į žandarmeriją ir pasiskundė vyriausiajam inspektoriui Vėberiui.

Tas ilgai nesvarstė. Kalti buvo jaunieji patrakėliai iš kareivinių. Gaboro draugai. Beje, taip nutiko nebe pirmąkart. Sukeisti iškabas buvo mėgstamas pokštas po gimtadienio šventės. Tačiau kadangi reikėjo tausoti Gaborą – teliko vos dešimt dienų iki imperatoriaus šventės, – bausmė buvo švelni. Jį aprėkė ir liepė atsiprašyti burmistro, Gaboras taip ir padarė. O pastarasis, pasižiūrėjęs į jį per monoklį, pareikalavo kiekvienam nukentėjusiam atsilyginti buteliu konjako.

Brangus malonumas. Tačiau generolas sumokėjo net nemirksėdamas. Nei riksmo, nei ginčo. Ramybė ir sutarimas prieš lenktynes – svarbiausias priesakas.

Ir jojimo salėje nepasigirdo jokio pikto žodžio, nors jojau apverktinai. Negalėjau pažvelgti Gaborui į akis, man nedavė ramybės vaizdai iš viešnamio, nuogos moteriškės, kankanas, be to: kad įkąstum tenai, kur buvo įkąstas Gaboras, turėjai sėdėti jam *ant kelių*! O ką gi aš mačiau širdyje klūpančią jam ant kelių? Įkūniąją Zorą. Beje, įkandimas buvo tokio pat ilgumo kaip didžiulė jos burna su ryškiai raudonomis, paputusiomis lūpomis – iš pykčio mane mušė karštis. Susikaupimo kaip nebūta. Ką gi: išsitiesiau ant smėlio.

Tą popietę nugriuvau dukart, be didesnės žalos, *Dieu merci*, tačiau ponai pirmąkart susirūpino, kaip ir teta Juliana, tik ji dėl visai kitos priežasties.

Nuo pat ankstaus ryto aš buvau užkimusi, o kai po jojimo pamokos man vis dar nepagerėjo, teta pasiuntė daktaro Kneiferio, kuris iškart apžiūrėjo mano gerklę.

– Labai pažeisti kvėpavimo takai, – nustatė jis, – jei vietoj panelės būtų ponaitis, sakyčiau, kad jis pernelyg prisirūkęs.

– Prisirūkęs? – pasibaisėjusi sušuko mano teta. – Minka apskritai nežino, kas tai per daiktas.

Daktaras Kneiferis prikišo nosį prie mano plaukų:

– Cigarai. Taip.

– Cigarai? Jie rūkomi pas mus, rūkomajame... bet mūsų vaikas per visą savo gyvenimą ten ir kojos nekėlęs.

Daktaras Kneiferis tylėjo. Išrašė man nuo kosulio pušų sirupo su apelsinų žievelių aliejum. Be to, paliepė masažuoti kaklą ir krūtinę eukalipto esencija. Jau kitą rytą atgavau balsą.

Užtat tą rytą užgriuvo kitokio pobūdžio nelaimė: Gaboro lovoje rado rožinį mano keliaraištį. Nauja kambarinė, vardu Hilda, ir, užuot atidavusi Cilei ar Jozefai, slapčiom

aprodė visam namui, o paskui džiūgaudama nunešė mano tetai, juk mano vardas buvo išsiuvinėtas mažais stikliniais karoliukais ir gerai įskaitomas.

Kaip dažnai nutinka per nelaimes – aš nieko nenutuokiau. Ramiai sėdėjau prie stalo, laukiau priešpiečių, šįsyk netgi išalkusi – treniravomės visą rytą, – kai pasirodė mano teta, apsirengusi geltona vasarine suknia, su baltomis saulutėmis plaukuose, ir ji taip skubėjo, kad *siūbavo* sijonai.

Jai iš paskos žengė princesė Valerija, pasidabinusi rožiniais šilkais, pasikišusi rudas garbanas po juoda skrybėlaite. Jiedvi be žodžių susėdo priešais mane ant kėdžių.

– Mieloji Minka, tu tik nesijaudink, – prašneko mano teta ir įbedė akis į ragus man virš galvos, – tau reikia visų jėgų rugpjūčio aštuonioliktajai, tačiau turiu atsargiai kai ko tavęs paklausti... ne. Paklausiu verčiau tiesiai: sklinda neįtikimiausi gandai... Gaboras ir tu... jūs esat slapčiom susižadėję. Skalbykloje netgi pliurpiama, kad gyvenat kaip susituokę. Viskas nutiko Eichberge, o jūs, mieloji princese, leidot. Paskui Gaboras padovanojo jai žiedą, o tu, Minka, turi antrą savo kambario raktą ir naktį slankioji po namus. Kartoju tai, kas kalbama. Aš netikiu nė žodžiu, žmonių vaizduotė beribė... ir vis dėlto pageidaučiau išgirsti, – ji išsitraukė iš rankovės rožinį mano keliaraištį, – Gaboras. *Iš kur* jį gavo?

– Na, Minka, kalbėk, – sumurmėjo princesė. – Mes tavęs nekaltinam, tačiau... gal tu jam padovanojai?

– Ne, tikrai ne. Matyt, pats jį pasiėmė.

– Pavogė? Iš tavo komodos? – susijaudinusi šūktelėjo mano teta.

– Pakėlė nuo parketo. Raudonojoje svetainėje. Per vengriškąjį vakarėlį, – ir kaip sugebėdama, papasakojau viską.

Abi ponios pasikeitė pralinksmėjusiais žvilgsniais.

– Tikiu tavim, – pasakė Valerija.

– Aš irgi. Tik kaip viską išklosime Herminai?

– Atsargiai. Jei norit, aš pasiaukosiu.

– O ką aš pasakysiu tarnams?

– Teisybę. Vengriškas temperamentas, čardašas, kaip pasakojo Minka. Kitų plepalų nepaisysim. Esam iš kitokio luomo.

– Ačiū Dievui, kad jūs tokia išmintinga, – džiugiai sušuko mano teta ir grąžino man keliaraištį. – Taip ir išdėstysiu šeimynykščiams, kad liautųsi spėlionės.

– Skandalo nebus, – tarė Valerija. – Mačiau apačioje generolą, tas tik nusijuokė. Vaikiškumas, taip jis pasakė, atsiprašąs už savo sūnaus paikystes, o paskui dar liepė man perduoti: viskas išeis į gera.

– Į gera? – sušuko mano teta. – Ką jis turėjo galvoje?

– Taip, įdomu, – nusišypsojo Valerija. – Kad pritars Gaboro ir Minkos sąjungai, taip aš spėju.

– Kaip? – išpūtė akis mano teta.

– Mieloji mano Juliana, jūs dar nežinot: ponios Fogoši neatvažiuoja.

– Ne!

– Nukrito nuo žirgo. Į griovį, per medžioklę su varovais.

– Ir generolas nenusivylė?

– Nė kruopelytės. Be paliovos laido užuominas, kad metas Minkai įsilieti į šeimą.

– Tačiau mes neturim pasogos. Tiesa, dabar purtom Hiubšą, tačiau tai gali tęstis metų metus.

– Pasogos nereikia. Tegu tik Minka laimi lenktynes, to pakaks. Mūsų Zoltano ranka auksinė. Neabejoju, kad laimėtą sumą paklos jums po kojų.

– Tačiau Elvyra ir Gaboras, juk viskas sutarta. Kad sujungs žemes, vienintelis didžiulis žirgų veislynas... nieko nesuprantu. Iš kur staiga šitas dosnumas?

– Galima spėti triskart, – nusijuokė Valerija. – O didžiausia staigmena: mūsų Zoltanas turi nuotaką.

– O ne! – Mano teta ėmė mojuotis vėduokle. – Nuo kada, nuo *kada?*

– Kai grįžo iš Velso.

– Velsietę?

– Jis nepasakė. Tik įsimylėjęs kaip geltonsnapis, nėra net laiko sužadėtuvėms, nes jį taip prispyrė, jog nori vesti kuo greičiau.

– Žinojau, – pergalingai pareiškė mano teta. – *Vis dėlto* pas mus, Aukštutinėje Austrijoje, yra moteris, kuri suminkštino totorišką žvilgsnį.

– Manot, tokia, kuriai lipa...

– Vapsvos liemeniu.

– Viršuje ir apačioje išsipūtusi kaip burė...

– Tikrai žavinga.

– Kvailas anatominis stebuklas, – sumurmėjo Valerija

– Palaukime staigmenos...

– Iš madingos lėlės smėlio laikrodžio figūra? Ne jai mus nustebinti. Ją varžė korsetu jau nuo dvylikos metų, o jos akiratis tokios pat menkos apimties, kaip ir liemuo.

– Tačiau jai reikia dėkoti už netikėtą malonę.

– O taip... taip, taip... Žinoma, svetingai ją sutiksime, ji padarė gerą darbą. Tačiau ar tiks į šeimą...

– Kas žino, – linksmai sušuko mano teta. – Ką gi, Minka, dabar tu liksi pas mus Ense. Tai pati puikiausia dovana iš visų. Taip šito troškau, galėčiau šokti, dainuoti ir strykčioti... Pati nebūčiau sugebėjusi geriau sutvarkyti. – Ir pašokusi ji pabučiavo mane.

Princesė irgi pabučiavo.

– Tačiau tai dar ne vieša, – įspėjo ji. – Prašau *nieko* nepasakoti. Jei kas nors klaus, aš nė žodžio nesakiau.

– Garbės žodis, – pritarė teta, – didžiausia paslaptis. Ar jo prakilnybė jau žino, *kur* šoks vestuves? Ar ką nors sakė?

– Nesakė.

– Tikiuosi, pas mus, „Juodajame erelyje". Surengsiu didžiulę puotą. Atšvęsim vestuves ir vaikų sužadėtuves, bus koncertas, pokylis, vaišės ir fejerverkas nuo miesto bokšto, bus nepamirštamas įvykis. Minka, širdele, ar tu džiaugiesi? Tiktai nepamiršk: didelė paslaptis! Būk lyg vandens į burną prisisėmusi. O juo labiau aš. Galiu tylėti kaip kapas, jei būtina.

Tačiau po pietų grįžo Hermina ir iškart viską jau žinojo. Buvo apsikrovusi savo brolio Frico dovanomis, o aš vos metusi akį supratau: jai vertėjo važiuoti.

– Kokios čia naujienos? – sušuko ji, vos pabučiavau ranką, o ji mane stipriai apkabino. – Nė vienos Fogoši, ir jokių sužadėtuvių imperatoriaus gimimo dienos proga? Vos išvažiuoju, čia pasipila įdomybių. Kaip tau be manęs sekėsi, brangute?

– Blogai. Labai jūsų ilgėjausi.

– Aš tavęs irgi. Žiūrėk, ką tau parvežiau.

Ji atkišo man dailų aplanką. Tai... tai juk...

– „Šikšnosparnis"! – riktelėjau entuziastingai. – Ačiū! Labai džiaugiuosi, – ir žemai pritūpiau.

– Ištraukos pianinui. O čia, *chérie*, libretas. Po imperatoriaus gimtadienio pradėsim repetuoti. Dainuosi Adelės partiją. Aš – Rozalindos. Tavo dėdė bus daktaras Falkė, o vaidinti poną fon Eizenšteiną pasikviesim burmistrą. Hozenrolę galėtų dainuoti Cilė, jos gražus ir aukštas altas.

Žinai, šis tekstas, *geresnio* nesu skaičiusi. Labai natūralus. Nė kiek neišpūstas. Įsivaizduok, pasitaiko tokių žodžių kaip „žliumbimas“ ir „meilutė“. *Operetėje*! Dukart perskaičiau ir ko nesprogau iš juoko. Ir nėra *nedorovingas*. Tik *atrodo* toks.

Palydėjau Herminą į jos kambarį. Pasiuntinukas Karlas atbogino bagažą.

– Turiu tau daug ką papasakoti. Tai nustebsi. Gal tu ištekėsi už Gaboro. Aš pasiryžau: lošim atviromis kortomis. Tu jau suaugusi. Turi viską žinoti, taip sako ir mano brolis. Tik palūkėk: aš trupučiuką atsigaivinsiu. Lauke nuostabus oras, mes smagiai nužingsniuosim į pilies parką ir susirasim ramią viečiukę, kur galima netrukdomoms pasikalbėti.

– Pėsčios? – apstulbau. – Mes pasivaikščiosim?

– Atspėjai.

– Argi jūs nepavargusi po ilgos kelionės?

– Aš visą laiką sėdėjau. Paprašysime ledų iš virtuvės. Man citrininių su žibuoklėmis. O kokių nori tu? Vanilinių? Paskui pasivaikščiosim.

Beveik po valandos mudvi jau sėdėjome Enzego pilies parke, suprojektuotame pagal anglišką pavyzdį, kuriam galėjo prilygti vienintelis varžovas pasaulyje: garsusis Vienos Augartenas. Tiesa, čia nebuvo tvenkinių, šulinių ir fontanų, nes trūko vandens. Užtat augo patys gražiausi medžiai, giraitės ir alėjos, buvo paviljonų, šventyklėlė, pavėsinių, gėlynų ir žalitvorių, o rožės kvaitino kvapais ir žiedais.

Parkas buvo tikras rojus peteliškėms ir paukščiams. O pilies valdovai leido jame lankytis miestelėnams, kurie sugebėjo tai vertinti. Per visus tuos metus nebuvo nuskinta nė viena gėlė, nulaužta medžio šakelė ar nuplėštas lapas. Tačiau juk čia Ensas. Čia mokama elgtis. Ir tuo didžiuojamasi.

– Gerai, kad šiandien jodinėjote prieš pietus, – pradėjo kalbą Hermina. Mudvi sėdėjome puikaus kaštono, mėgstamiausio mano medžio, šešėlyje. – Dabar turėsime sočiai laiko ir aš negaišuodama viską išklosiu. Taip, štai kas labai svarbu: mudvi kalbėsimės kaip *suaugusios*. Galėsi manęs klausti, net ir... *delikačių dalykų*. Jeigu nesuprasi. Paaiškinsiu, kaip sugebėdama.

Kad štai ateis tokia diena – niekuomet nebūčiau pamaniusi. Duoti *Herminai* delikačius klausimus! Tačiau man pavyko. Ir po dviejų valandų aš žinojau viską, atsakymus į visas mįsles, kurios kankino mane nuo pat vaikystės.

Mažoji guvernantė tylėjo penkiolika metų. Dabar jai viskas prasiveržė. Sensacija po sensacijos. Nepalioviau stebėtis.

Hermina nebuvo mano motina.

Ir dėdė Luji jos nesuvedžiojo.

Tačiau ponas Hiubšas iš Vienos nebuvo mano tėtė – teisingai atspėjau. Ir aš tikrai buvau imperatorienės giminaitė.

Tačiau paskui viskas pasidarė itin sudėtinga.

Tiesa, mane pagimdė geltonplaukė mano mama – aišku kaip dieną. Užtat turėjau *du tėvus*. Mieląjį senąjį grafą Šandorą!!!

Ir Bavarijos hercogą Liudvigą, vyriausiąjį mūsų didenybės brolį. Na, tėvas galėjo būti tik vienas iš jų, tačiau niekas nežinojo katras.

– Ko labiausiai nenorėčiau, tai kad tu blogai manytum apie savo motiną, – pasakė Hermina, kai valandėlę be žado pasėdėjau šalia jos. – Ji čia niekuo dėta, kalti ponai. O kad geriau suprastum, dabar papasakosiu, kaip viskas buvo, Šandorui ir jai. Kaip manai, kur juodu pirmąkart susitiko? Čia, brangute. Ne parke, kur mudvi sėdime, o tenai, pilyje. Kaip žinai, čia gyvena jo giminės, ir mūsų Šandoras kasmet atva-

žiuoja pasisvečiuoti, o kaip tik prieš dvejus metus iki tau gimstant tavo motina pilyje mokėsi virti.

Tavo teta buvo gražiausia moteris Ense, o tavo motina – antroji pagal gražumą. Kur tik jos abidvi pasirodydavo, vis kas nors nutikdavo. Anuomet mes buvom neapsakomai linksma draugija. Daug jaunimo, o tavo teta ir motina dalyvaudavo visur. Iš visų mūsų vyriausias buvo burmistras. Jis įkūrė pasilinksminimo draugiją. Mes rengdavom iškylas ir dainų šventes, į kurias suplūsdavo visi, net patys kilmingiausi. Tavo motina turėjo nuostabų balsą – tu jį paveldėjai – ir dar vaikas būdama giedodavo bažnyčios chore bei dainuodavo solo. Jei tik Ense kam nors prireikdavo gražaus skambaus soprano, kviesdavosi tavo motiną.

Pala, apie ką čia aš... apie Šandorą.

Pirmąkart jis išvydo tavo motiną pilyje, virtuvėje. Buvo tik viena iš daugelio, tačiau krito jam į akį, nepaisant baltos prijuostės ir balto kyko. Juk ji traukia visų dėmesį išdidžia laikysena ir grakštumu.

Tačiau kai pirmąkart išgirdo ją dainuojančią, jam tarsi perkūnas trenkė. Beje, tavo motiną dažnai kviesdavosi ir į pilį, į saloną koncertuoti, ji viską mokėjo atmintinai ir iš viso nė trupučio nesijaudindavo. Stovėdavo tenai be natų, dainuodavo įsijautusi, ir negalėdavai atplėšti akių: tokie vešlūs geltoni plaukai ir nuostabi figūra. Šandoras iškart pasiūlė jai darbą savo pilyje Vengrijoje.

Toliau buvo štai kaip: tavo motina visiškai nenorėjo išvažiuoti taip toli, į Vengriją. Tačiau kai ji pasimokė, štai kas nutiko. Visi iš Enso norėjo ją vesti, o pats turtingiausias buvo Konradas Kropfas. Jis ketino atidaryti viešbutį šalia mėsinės, jai skubiai reikėjo virėjos. Na, poną Kropfą tu pažįsti. Tikras storžievis. Žinai, kas darosi jo namuose. Jis baigia

nugaluoti vargšę savo žmoną. Kad ir kaip ten būtų, tavo motina jo nenorėjo, bijojo ir pasakė „ne“.

Tačiau jį palaikė visas Ensas, ir jis taip ją persekiojo, kad tavo motina pabėgo.

Aš pasiunčiau telegramą į Vengriją, kad ji atvažiuoja, o paskui slapčiomis paspmkome, aš ir ji, nes buvom vienmetės ir draugavom, o Šandoras nesitvėrė iš laimės... Norėtum ko nors paklausti, Minka?

– Ne. Prašyčiau pasakoti toliau.

– Kai tavo motina atvažiavo į Vengriją, Šaniui, kalbu apie grafą Šandorą, buvo septyniasdešimt treji metai. Vedęs pusseserę, devintas vanduo nuo kisieliaus, tipiškos vedybos pagal išskaičiavimą. Juodu neblogai sutarė. Gyveno kartu, daug keliavo, kad nesipainiotų vienas kitam po kojų. Vaikų nesusilaukė, kaip sakoma, namie viešpatavo ramybė ir darna, tik dėl meilės nesikankino.

Tačiau kai įplasnojo tavo motina kaip margaspalvis drugelis į virtuvę, grafienė staiga pasiuto iš pavydo. Nuo pirmosios akimirkos ėmė jos nekęsti, nes Šandoras įsimylėjo kaip beprotis, sukosi apie tavo mamą ir meilinosi jai. Įspėjau ją, tačiau veltui.

Juk tu pažįsti grafą Šandorą. Jis atrodo esąs kur kas jaunesnis ir yra tikras didikas. O tavo motina ilgėjosi namų, iš tarnų niekas jai nepatiko – kam reikia vežėjo, jei gali turėti patį pilies valdovą... ir paskui ji pasidavė, leidosi jo guodžiama ir tapo netikra žmona.

– Varganam bute.

– Ne. Pilyje. Trečiajame aukšte. Gyveno keliuose gražiuose kambariuose... Žinai, Minka, *dauguma* patiria vargą, tačiau pasitaiko ir išimčių. O dabar, vaikeli, aš tave nustebinsiu.

Hermina patylėjo, giliai atsiduso, palaukė, gal ką pasakysiu, tačiau aš jau numaniau, kas seks toliau, ir tylėjau.

– Tu klausei mane, kodėl sergama mėnesinėmis? Aš atsakiau: taip jau yra. Tačiau tiesa tokia: mėnesinėmis sergama todėl, kad galėtum gimdyti vaikus. O vaikai, tik prašau neišsigąsti, ima augti motinos pilve po santuokinės pareigos. Niekas neprašo jų iš pribuvėjos, šitaip pasakojama tik todėl, kad nebijotumėt vestuvių ir motinystės.

Tačiau kai *be* vestuvių atliekama... santuokinė pareiga, vaikai *taip pat* ima augti, tada kyla didžiulė painiava, kaip tik tai ir nutiko.

Tavo motina pastojo, ir užvirė pragaras. Reikėjo viską slėpti nuo grafienės, o tavo mamai kuo skubiau surasti vyrą, tada ir buvo pasiūlytas Hiubšas. Pilies valdytojo brolėnas. Taip, ne per didžiausias gražuolis ir *ne* proto galiūnas, tačiau padorus ir viengungis, be to, paveldėjęs fesų fabrikėlį, kurio reikalai nebuvo labai geri.

Hiubšas nebuvo tavo mamos idealas. Tačiau šimtąkart jai mielesnis negu Kropfas, ir ji sutiko. O Hiubšas, jis jau buvo sutaręs su siuvėjo dukterim, ta labai troško už jo ištekėti. Tačiau tavo motina buvo puiki partija. Hiubšas tiksliai žinojo, kad geresnės galimybės jam nepasitaikys.

Liepos pabaigoje buvo iškeltos vestuvės. O kai tu gimei, visiems pasakėme, kad gimei tik septynių mėnesių. Ir Hiubšas iš pradžių neieškojo kliaučių. Pasidarė nepakenčiamas tik gimus Albrechtui. Štai dar kas, Minka, ko tu nežinai. Jei kilmingas ponas... su netikra žmona... jei jis šią moterį myli, tai jam brangus ir jos kūdikis. Jis nori, kad vaikas būtų auklėjamas šeimoje, mokomas guvernantės, kuriai jis duoda pinigų, – todėl Šandoras išpuošė tavo motiną kaip princesę ir leido Hiubšui investuoti pinigus į fabriką, kol tu už-

augsi, jei augins tave kaip santuokinį vaiką, tačiau šią istorijos dalį tu jau žinai.

– O kokio dydžio buvo kraitis?

– Labai didelis. Keturiasdešimt du tūkstančiai guldenų.

– Keturiasdešimt du *tūkstančiai?*

– Grynais! Hiubšas iškart pasipūtė kaip kalakutas, ir per metus jo fabrikėlis tapo fabriku, padvigubėjo ir pasidarė pelningas. Tačiau aš iškart supratau, kad tau pas jį nebus lengva. Man buvo gaila ir tavo motinos, ir Šanio, na, Šandoras ieškojo tau guvernantės, tada aš ir pasiryžau važiuoti į Vieną.

Anksčiau aš ilgai gyvenau Anglijoje ir Paryžiuje, o tuomet kaip tik neturėjau ko veikti, tekėti nenorėjau, burmistrą buvau atstūmusi jau dešimtą kartą. Šandorui mano mintis labai patiko, o aš tave išauklėjau kaip kilmingą panelę ir, kadangi tu esi mielo būdo, talentinga ir turtinga, tikėjausi vėl grąžinti tave į savo šeimą. Tu atrodai kaip mūsiškė, beveik nepanaši į savo motiną. Tarp giminaičių dairiausi tau geros partijos. Man tiko Gaboras, tačiau jis buvo jau pažadėtas... beveik nesuvokiama, kad dabar viskas šitaip greitai pasikeitė. Taip, klausk, vaikeli.

– Kodėl generolas iš pradžių taip pyko ant manęs? Kai mudvi ką tik atvažiavome į Ensą?

Hermina nusijuokė:

– O kaip tu manai? Dėl pinigų ir dvaro. Štai kaip buvo: kai Šandoras mirs, visą jo turtą paveldės generolas. Jis net pamėlo iš įniršio, kad tavo motina buvo taip gausiai apdovanota. Jie abu netgi nebesikalbėjo. Tikras šeimyninis kivirčas. Generolas samdė advokatus, skundėsi, tačiau veltui.

– Man labai nesmagu.

– Taip, nors sprok iš juoko, nes dabar jis iki ausų įsimylėjo nesantaikos priežastį, taigi *tave*, ir trokšta tavęs kaip

marčios, iš tiesų nuostabu. Jam tu visuomet buvai tik „brangiai kaštuojantis bandymas“, nes Šandoras tvirtino, kad vertina ne tik kraują, bet ir auklėjimą. Kad iš tavęs gali kas nors išeiti, nesvarbu, jog tavo motina ir nėra kilminga aristokratė. Ir jis neklydo. Vargu ar galėtum būti dar šaunesnė, protingesnė ir mielesnė...

– Ar grafas Šandoras iš tikrųjų mylėjo mano motiną?

– Ne tik mylėjo. Kraustėsi dėl jos iš galvos.

– Bet niekuomet nebūtų vedęs.

– Būtų. Bet jis nebebuvo laisvas. O kai jo žmona mirė nuo vandenės, tavo motina jau buvo ponia Hiubš. Klausyk, Minka, dabar pasakysiu tau, kaip yra: kai žymus ponas veda pirmąkart, tai dažniausiai iš pareigos, ką nors iš savo luomo, kad tiktų šeimai, su gerais protėviais ir ryšiais, padėsiančiais jo vaikams lengviau gyventi šiame pasaulyje. O vėliau, kai jau sulaukia palikuonių ir, būdamas septyniasdešimt trejų, veda dar kartą iš meilės, tai jau nebe katastrofa. Tokioms vedyboms niekas nepritaria, sakoma, kad jis pakvaišo, tačiau tuo viskas ir baigiasi, jam duoda ramybę. Jei aplinkybės būtų susiklosčiusios kitaip, Šandoras būtų vedęs tavo motiną. Neabejoju.

Aš tylėjau.

Vos per plauką nuo laimės. Jei grafienė būtų mirusi anksteliau, aš būčiau grafaitė, užaugusi gražioje Vengrijos pilyje, nebūčiau susidūrusi su Hiubšu... kaip nepasisekė. Ką gi, aš niekam nelinkiu mirties, nors ji jau ir taip mirusi.

Hermina atsistojo.

– Turiu pramankštinti kojas. Truputėlį pasivaikščiosim aplinkui, o paskui tau papasakosiu apie Bavariečius.

– Su malonumu.

Pasiėmiau skėtį nuo saulės ir taip pat atsistojau.

– Sveikinu tave, *chérie*. Po viso to, ką papasakojau, šauniai laikaisi. Išklausei viską kaip vyras.

Lėtai, petys petin, nuėjom iki kaštonų giraitės galo rožėm apsodintu takeliu pilies link. Po didžiule liepa vėl stovėjo suoliukas, padirbdintas taip, kad apjuostų kamieną. Apskritas suoliukas. Apėjom ratu, ieškodamos gražiausio vaizdo. Radusios susėdom.

– Taigi Bavariečiai, – prašneko Hermina ir taip pasisuko, kad galėtų matyti mano veidą, – dabar bus sudėtinga.

Tačiau kad geriau suprastum: Bavariečiai ir Boroziai – sena aistra. Kartų kartos tai tęsiasi, vis kas nors įsimyli, ir šitos aistros niekaip neįmanoma išguiti.

Visi žino: mūsų imperatorienė myli vengrus, o vengrai dėl jos šoktų į ugnį ir vandenį. Jei pusseserei Vienoje prireiktų, paguldytų galvas. Ji turi kelis aistringus garbintojus medžiotojus – Zoltanas irgi tarp jų. Nesvarbu, kokie tie santykiai. Šiaip ar taip, mes visi dešimčia sykių susigiminiavę, *neoficialiai*, štai kodėl Margita panaši į imperatorienę.

Beje, ji yra jaunutė Šandoro sesuo, netikra sesuo, jeigu tiksliau, ir ji ne mirusi. Vėliau paaiškinsiu tau viską dar smulkiau.

Mūsų Šandoro dvaras visai šalia Giodiolo, imperatoriškosios medžioklės pilies, kur rudenį visi susirenka, vengrai didikai, jų didenybės, mūsų Šandoras, *bien-sûr*. O Šandoras jau daug metų surengia visiems bent vieną didelę šventę, o tos šventės plačiai pagarsėjusios.

Hercogas Luji, vyriausias imperatorienės brolis, dažnai pas jį viešėdavo. Kartais ir kitu metu, kaip ir gegužės mėnesį iki tavo gimimo, kada dar buvo nevedęs. O kad Luji myli moteris – visi žino. Pamato tavo motiną, ima jai meilintis, niekaip neatstoja ir sumaišo jai protą – dabar nepasakosiu smulkmenų, *summa summarum*, juodu suartėjo. Nė

vienas pilyje to nepastebėjo – be manęs, o kad ir kaip aš gražbyliavau, nieko nepadėjo.

Kaip jau sakiau, nenoriu, kad smerktum savo motiną. Aš pateisinu ją todėl, kad Bavariečiai labai skiriasi nuo kitų žmonių. Jie nepaprastai išsilavinę ir genialių gabumų. Dažniausiai dar ir gražūs. Vyrai yra aukštaūgiai, gerai sudėti, o moterų plaukai dieviški. Plaukai kaip Bavarijos princesės, toks palyginimas.

Ir visi jie ūmaus būdo. Karšto kraujo. Tai menininkų giminė. Jie groja, rašo eiles ir turi nepriekaištingą skonį. Prisimink Liudviką Antrąjį. Sakau tau, jo pastatai įeis į istoriją. Juk jis dar toks jaunas. Dvidešimt trejų, o valdo jau vienuolika metų.

Pasakoju tau viską tik todėl, kad suprastum savo mamą. Atsibeldžia štai toks gražus, nevedęs, mitrus imperatorienės brolis ir prisiekinėja trokštąs tik tavęs. Gal jis net melavo ir žadėjo vesti. Šiaip ar taip, jis toks žavingas, kad ji negali jam atsispirti.

Prisipažinsiu, man tai buvo įtempta gegužė. Tas lakstymas po trečiąjį aukštą, naktį ir popiet, mirtina baimė, kad sužinos Šandoras, – sakau, niekuomet šito nepamiršiu. Tačiau man pavyko. Jokio skandalo nekilo. O juk Luji liko ilgiau visą savaitę, ir aš kai kada net pagalvodavau, jog jis trokšta, kad Šandoras viską sužinotų.

– Kodėl?

– Iš smagumo. Jau tokie tie vyrai.

– Bet jis nieko nepastebėjo.

– Taip. Paskui Luji išvažiavo. O aš turėjau jam prisiekti, beje, kaip ir tavo motina, jog viskas liks paslaptis, kad joks šešėlis nekristų ant jo ir imperatorienės. Taip mudvi ir padarėme, visai be reikalo.

Beje, jis vedė dar tais pačiais metais – ne kunigaikštytę ar princesę su šešiolika kilmingų protėvių, o ne, menką artisčiukę. Kilo skandalas. Tačiau būtų buvę dar blogiau, jei būtų pasklidę gandai, kad tuo pačiu metu Vengrijoje daili geltonplaukė Šandoro meilužė taip pat pagimdė jo vaiką.

Taigi, kaip jau sakyta, Luji – tavo tėvas – o gal ne? Tavo motina nežino. Šandoras niekuomet nesusilaukė vaiko, nei nuo žmonos, nei nuo meilužių. Luji turi santuokinę dukterį, ir visur pilna nesantuokinių gabių jo vaikų, tokių kaip tu. Tačiau Luji yra geltonplaukis. O plaukus dažosi juodai. Tavo akys kaip Šandoro, beje, jis nė kiek neabejoja, kad tu jo duktė, nes esi labai panaši į Margitą... ar žinai, kas mane stebina? Kad tu nieko neklausinėji.

– Aš kai ką atspėjau.

– Nuostabu. Beje, kai buvo perduodamas kraitis, mes prisiekėme neprasitarti nė žodeliu, kol būsime gyvi. Už viską buvo sumokėta pinigais, ir baigtas kriukis, tačiau jeigu tu kai ką atspėjai, tai aš tik užpildžiau spragas... nesulaužydama priesaikos... Ką norėtum pasakyti? Klausk.

– Ar dabar tai jau vieša?

– Dėl Dievo, ne! Tu fabrikanto duktė, santuokinė... per amžių amžius. Tai, ką tau papasakojau, griežtai *en famille*, tik tarp mūsų. O Hiubšas, mielas mano vaikeli, – tenai kažkas rezgama. Iš tiesų Leopoldštate Hiubšas statosi namą. Tačiau ne Riudigeris, o Nikolausas. Dabar bus tiriama, kas juodu sieja. Labai paslapčiom, kad jam nepakenktų, jeigu nekaltas... O Dieve, kaip gardžiai kvepia rožės. Ar ir tu užuodi?

– Nuostabiai.

– Giliai įkvėpk, Minka. Tai sveikas kvapas.

Valandėlę sėdėjome be žodžių ir grožėjomės puikiu parku.

– Nepasiėmiau laikrodžio. Gal tu žinai, kelinta dabar valanda?

– Jau tikrai pusė šešių.

– Tada mums metas. O šįvakar pramogausime. „Alaus šaltinyje“ bus teatro vakaras. „Sutrikusi našlė“. Sako, kad labai linksma pjesė. O rytoj aš rengiu priėmimą viešbutyje, didžiajame restorane, jau pranešiau tavo tetai, atsilygindama už vengriškąjį vakarėlį.

– Puiku. Aš džiaugiuosi.

– Taip mes išpešime iš generolo, kaip ten yra su tomis jūsų sužadėtuvėmis. O Dieve, Minka, gal tu ištekėsi iš meilės. Ar žinai, kokia retenybė tokios santuokos? O dėl šiandienykščio mano pasakojimo – negalvok blogai. Viskas gerai, kas gerai baigiasi, nes dabar tu esi ir esu aš... – Ji patylėjo ir man nusišypsojo: – Juk ir aš pavainikė. Bavariečių. Tačiau papasakosiu tau apie tai vėliau.

DEVYNIOLIKTAS SKYRIUS

Herminos istoriją aš sužinojau po spektaklio. Buvom linksmos, gerai nusiteikusios, ir jeigu anksčiau ji man nebūtų išklojusi *manosios* istorijos, niekuomet nebūčiau patikėjusi jos.

Dabar suprantu, kodėl ji taip puikiai kalba angliškai. Ji gimė Anglijoje. Saryje.

Taip pat suprantu, kodėl taip griežtai mane auklėjo. Ne tik dėl *mano* motinos, bet ir dėl *savo*. Jos motina irgi buvo laikoma nepaprasta gražuole, tai ją ir pražudė. Ji buvo baronienė Borozi, ir Bavarijos valdovas liepė ją nutapyti savo garsiajai gražuolių galerijai Miuncheno rezidencijoje.

Po to, kai jis pernelyg ilgą laiką, pernelyg dažnai ir giliai žvelgė jai į liepsningas, tamsias akis, ji išvažiavo į Angliją, dar net nepasikėlusi sijonų juosmens aukščiau – ir kad jai nereikėtų parsiduoti maloniam našliui iš Cipso.

Ji paliko auklėti vaiką už pinigus, iš meilės ištekėjo už Frišenbacho, o vėliau įsivaikino Herminą. Anglijoje Hermina turėjo guvernantę. Ką gi? Ledi Margitą. Taip užsidaro ratas.

– Tačiau mūsu santykiai buvo ne tokie kaip tavo ir mano, – aiškino man Hermina. Buvo truputis po vidurnakčio, ir mudvi sėdėjome ant geltonos sofos Herminos kambaryje su vyšnių likerio taurelėmis rankoje. – Mudvi niekada nemylėjome viena kitos. Margita pernelyg didelė vėjavaikė. Ji itin išsilavinusi, žvitraus proto, ponai sukąsi apie ją kaip

musės apie medų, ji neapskomai žavinga. Tačiau jai įdomu tik vienas dalykas: jos pačios įgeidžiai. Jei jau ką įsikala į galvą, tai ir daro, nepaisydama jokių pasekmių.

Man buvo keturiolika, kai ji įsimylėjo. Anglą lordą, kuris ketino išvažiuoti į Indiją, ir tai ją viliojo. Ar žinai, ką ji padarė? Padovanojo man savo miniatiūrą ir netrukus įgrūdo mane į pensioną Paryžiuje. Aš pasipiktinau. Na, vėliau man tenai, Paryžiuje, labai patiko, net nebenorėjau išvažiuoti. Įsigijau draugių, gyvenau linksmai, o kas nutiko tada? Lordas žuvo per tigrų medžioklę, sako, kad tigras sudraskė *jį*, tuo tarpu Margita grįžo kaip našlė, vėl mane išsivežė, ir tada mudvi atkeliavome į Ensą.

– Maniau, kad Paryžius jums nepatinka...

– Tuomet juo žavėjausi. Tai buvo Napoleono Trečiojo valdymo laikai. Prašmatnūs laikai. Paryžiuje gyveno Ofenbachas, operos, koncertai, pobūviai, teatrai... tiesa, Napoleonas mirtinas mūsų priešas, vis rėmęs mūsų nedraugus. Dėl jo netekome Italijos, jo sąžinę slegia Maksimiliano, imperatoriaus brolio, kurį nušovė Meksikoje, mirtis, tačiau gyventi Paryžiuje buvo tikrai malonu. – Hermina išgėrė savo taurelę: – Ar dar norėtum lašelio? Ne? – Ji vėl įsipylė. – Jeigu aš kaip nors peikiu prancūzus, tai tik todėl, kad mane erzina Valerija, – kalbėjo Hermina toliau, – tačiau apskritai jie man pati mieliausia tauta. Sena kultūra. Poetiška kalba. Lyg muzika. Prancūzai turi taurumo, humoro, moka džiaugtis grožiu, o tai praranda kitos tautos. Štai Napoleonas suranda architektą, pavarde Hausmanas, tas nutiesia jam garsiuosius bulvarus, o jiems iš dešinės ir kairės pastato gražiausius namus pasaulyje. Jų stogai ne raudoni ir smaili, o apskriti ir sidabro pilkumo. Visi langai iki pat žemės, kad būtų daugiau šviesos, o priešais tuos langus, kad neįvirstum vidun, įtaisytos pusaukštės kaltinės geležies grotelės.

Tokių gražių dalykų pas mus apskritai nėra... – Ji gurkštelėjo iš taurelės. – Beje, kaip tik šie bulvarai įkvėpė mūsų imperatorių nutiesti Žiedo gatvę Vienoje. Todėl jis liepė nušlifuoti miesto sienas, didingus bastionus, kad parodytų Napoleonui, jog jis irgi ne iš kelmo spirtas... Tačiau aš jau nuklydau į lankas.

– Ar ledi Margita... Ar ji nebuvo princesės Valerijos kompanionė?

– Buvo. Lydėjo ją, keliaujančią po pasaulį. Žinai, vos atsidūrėme Ense, ji iškart užsimanė išvažiuoti. Ir ji prikimšo Valerijai į galvą visokių niekų. Kad reikia maištauti, jos mintis. Tačiau ketinau tau papasakoti ką kita. Apie Bavarijos valdovą, mano tėtę.

– Ar dažnai jį matėte?

– Beveik nemačiau. Vaikais jis nesidomėjo. Jis buvo nepaprastai talentingas, kalbų mokovas, tačiau baisingai nemandagus. Atsiprašau. Dabar *aš* pasakiau „baisingai". Galop apkurto. Bet kam tėkšdavo į veidą bjauriausias kiaulystes. Garsėjo tuo. Ne tik pas mus, bet ir Prancūzijoje. Visas Paryžius juokėsi iš jo sąmojų. Beje, jis lankėsi pasaulinėje parodoje 1867 metais kartu su mūsų imperatorium, tačiau tegu tau papasakoja Paulina Meternich, jos vyras tada buvo pasiuntiniu Paryžiuje, ji matė Bavarietį pačiame gražume. Kitais metais jis mirė.

– Gal galėčiau paklausti tikrai delikataus dalyko?

– Klausk. – Hermina pasitaisė volelį ant nugaros ir dabar sėdėjo tiesi kaip žvakė.

– Ar anuomet nekilo baisaus skandalo?

– Turi galvoje Miuncheną? Taip. Buvau šešerių metų, kai mano tėvas įsižiūrėjo šokėją. Ji buvo škotė, išsiskyrusi, tačiau visur skelbėsi esanti ispanė. Buvo aukštos klasės nenaudėlė, visus vyrus varė iš proto, dėl jos buvo surengta

daugybė dvikovų. Mano tėvą ji visiškai pavergė. Jis šliaužiojo jai po kojų ir, įsivaizduok, leido kištis į politiką. Tuomet ir kilo skandalas, o jis neteko sosto.

– O kuo ji vardu pavarde? Ta šokėja?

– Lola Montes. Jis suteikė jai titulą, padarė grafiene Landsfeld. Tačiau vėliau tą titulą iš jos atėmė. Tačiau aš pasakoju ne apie *ją*, o apie *save*. Kad tu suprastum, kodėl aš netekėjau. Žinau, kaip atrodo tenai, *užkulisiuose*. Ką turi kęsti ištekėjusi. O laisva meile niekuomet netikėjau, juk net karaliai dėl jos netenka sosto... Tiesa, kol dar neiname gulti, pasakyk man, tai kaip tik į temą: ar tu žinai, kas yra mūsų generolo nuotaka?

– Deja, ne.

– Tavo teta irgi nežino, užtat žino Valerija. Tačiau aš kai ką įtariu.

– Tikrai? O ką?

Hermina pasisiekė grafinėlį su vyšnių likeriu.

– Išgersim dar po taurelę. Ką gi, klausyk. Teatre, per pertrauką, prikibau prie Zoltano, kada gi jis pagaliau pristatys mums laimingą nuotaką. O jis nusijuokė ir pareiškė: „Per imperatoriaus gimimo dieną. Per pobūvį imperatoriaus garbei. Ir nė kiek ne anksčiau“. Kadangi vis nesilioviau klausinėjusi, jis nusijuokė dar linksmiau, o paskui sušnibždėjo man į ausį, kad tai bus didžiulė staigmena, kad mes ją pažįstam, kad jis iš anksto džiaugiasi, kokie bus mūsų veidai, kai paskelbs...

– *Mon Dieu*, ponia Holter.

– Klysti. Neaiškiai nujaučiu – jis pasirinks Lizi.

– Lizi?!

– Taip. Tuoj išgirsi kodėl. Ar prisimeni vengriškąjį vakarėlį? Kaip ji elgėsi? Burkavo su juo ir staipėsi. O briliantinis kryžius? Šiandien teatre ji segėjo briliantinę apyrankę. Kaip

tik tokią, kokią Šandoras padovanojo tavo motinai, kai jų santykiai pasidarė rimti.

– Tačiau jos ne tokia figūra, kokios reikia jam.

– Ji visai dailiai papilnėjo nuo tada, kai mes atvažiavome į Ensą. Jau lipa iš korseto. Tiesa, liemuo, be abejonės, gerokai per storas. Tačiau kas jau šiame pasaulyje tobula? Pirma – aš visuomet įtariau Lizi. Antra – įtariau ne be pagrindo: praėjusią savaitę sykį negalėjau užmigti, išgirdau triukšmą koridoriuje, išėjau, pažvelgiau per turėklus ir pamačiau, kaip Lizi išėjo iš generolo kambarių.

– Jūs tikra?

– Beveik. Tiesa, rankoje ji nešėsi tik naktinę lempą, o buvo gana tamsu, buvo apsivilkusi geltona suknia, dar niekuomet nematyta. Tačiau aš bijau, kad Zoltanui suminkštės protas ir Lizi taps ketvirtąja baroniene Borozi.

– Ir mano anyta.

– Keista padėtis.

Čiupau savo taurelę ir išlenkiau iki dugno.

Tai didysis Lizi planas. Tai *todėl* prancūzų kalbos vadovėlis, klausimas apie jojimo pamokas. Ir aš žinojau geltonąją suknelę. Buvo apsivilkusi ja tą laisvą vakarą, eidama į slaptą pasimatymą su vyru, negeriančiu jos vonios vandens. Tą dieną, kai pirmąkart nugriuvau nuo Ados!

– Kuriam galui kepėjai reikia mokytis skaityti ir rašyti? – svarstė toliau Hermina. – Tik dėl vienos priežasties. Ji trokšta iškilti... Ak, pardon, – ji nuslopino žiovulį, – atsiliepia ilga kelionė, aš pavargau. – Ji atsistojo, paėmė tuščią mano taurelę ir pasižiūrėjo į sidabrinį kišeninį savo laikrodį: – Minka. Pusė *dviejų*! Kuo greičiau į lovą. Rytoj tau treniruotė. Reikia išsimiegoti. Ir nesuk galvos dėl Lizi. Greičiausiai aš klystu. Labanakt, *ma chérie*, labanakt.

Tik aštuonios dienos iki imperatoriaus šventės.

Koks jaudinantis ir naujas pasaulis. Jos didenybė mano teta, Hermina – valdovo duktė. O vengrai nesitvėrė iš laimės. Caraitis pareiškė palaikąs ponią Holter, visi padlaižiai pasekė jo pavyzdžiu, per vieną naktį geltonplaukė Venera tapo visų numylėtine, o generolas žiūrėjo į tai klastingai džiūgaudamas.

Jam pavyko pastatyti už mane keturiasdešimt du tūkstančius guldenų, o prieš mane buvo pastatyta keturiasdešimt du tūkstančiai. Mano mamos kraitis. Nereikia nė sakyti, kad stengiausi iš paskutiniųjų.

Nebebijojau metro dvidešimties centimetrų. Visą paskutinę savaitę kasdien šokinėjau per metro trisdešimties centimetrų aukščio kliūtis, „kad per imperatoriaus gimimo dieną atrodytų žemai". Reginių iš Bastiono gatvelės šiaip taip kračiausi, jau vėl galėjau pažvelgti Gaborui į akis.

Aišku, ne viskas ėjo kaip per sviestą. Griuvau, ištraukiau kojas iš kilpų, sykį netgi man išslydo balnas, – tačiau aš pasitikėjau savimi, o ponai irgi.

Na, pamažėliais toji karštligė, užgniaužusi miestui kvapą, apniko ir mane, nes jau seniai buvo rengiamasi rugpjūčio 18-ajai. Visi buvo iki kaklo apsivertę darbais: virėjai, viešbučių šeimininkai, kepėjai, draugijos, teatrų trupės, vyrų chorai, mokytojai, mokiniai. Kiekvienas troško iššokti aukščiau bambos, toji diena turėjo būti nepamirštama.

Ne vien rugpjūčio 18-oji. Šventės buvo rengiamos visai savaitei. Penktadienį netgi atšauktas pasninkas, o šeštadienį, rugpjūčio 21-ąją, sosto įpėdinio Rudolfo gimimo dieną, dragūnai kvietė į šokius kareivinėse. O jeigu jau puotą keldavo dragūnai, linkdavo žemė, skambėdavo dangus. Maniežas paverčiamas šokių sale ir palmių sodu, o smėlis išklojamas – pats svarbiausias dalykas – ąžuoliniu parketu iš Vienos operos teatro. Taip, nepaisoma jokių išlaidų. Didžiu-

lės lentų dėžės laivu atgabenamos į Ensą – neregėta veltkleidystė. Tačiau būtinai reikėjo operos teatro parketo, nes ant jo taip malonu šokti valsą.

Visas „Juodasis erelis" buvo išnuomotas. Restoranas prisikimšęs dieną ir naktį, nes imperatorius buvo Aukštutinėje Austrijoje, antrojoje savo gimtinėje Išlyje, nelabai toli nuo mūsų, ir dalis didžiulės jo giminės, važiuodama pro šalį, apsigyvendavo pas mus kartu su palyda. Nebeliko laisvo nė vieno tarnų kambario, visur matyti gražiausių livrėjų, aplinkui ūžė lyg bičių avilyje.

Virš didžiųjų vartų kabojo užrašas: MŪSŲ ŠIRDIS PLAKA IMPERATORIUI. O prie rotušės durų: TEGYVUOJA PRANAS JUOZAPAS PIRMASIS. Argi ne per imperatoriaus malonę Ensas klestėjo ir garsėjo? Argi ne visi, bent šiuo tuo žinomi imperijoje, atliko čia karinę tarnybą? Ir ar už savo gyvybę imperatorius neturėjo būti dėkingas numylėtai Aukštutinei Austrijai? Na – Išlio druskos vonioms, kurias rūmų gydytojas skyrė jo tėvams nuo nevaisingumo? Taip! Pranas Juozapas – tų druskų princas. Ir Išlyje jis švęsdavo savo gimimo dieną, ne Vienoje, ilsėdavosi nuo valstybės valdymo, medžiodavo, jam buvo tik keturiasdešimt penkeri metai, o soste jau sėdėjo dvidešimt septynerius metus, kaip ištisos kartos tėvas.

Be to, mūsų imperatorius buvo kuklus, nesigviešė prabangos, miegojo žygio lovelėje kaip kareivis ir, nors jam nesisekė kariauti, ūkį tvarkė pasigėrėtinai. Jo sūnus Rudolfas buvo laikomas geriausiu jaunikiu visoje žemėje. *Viso* pasaulio tekintinos princesės kalbėdamos vakaro maldą lenkdavosi Vienos pusėn, nes Vienoje po Prancūzijos imperijos žlugimo buvo pirmasis krikščioniškos šalies sostas su pavyzdingiausiais rūmais pasaulyje ir *kiekviena* troško būti kita imperatoriene.

Puikiai tą supratau. Hermina išauklėjo mane patriote, o dabar, kai turėjau rūmuose tetą, aš dar labiau džiaugiausi Austrijos-Vengrijos spindesiu.

O paskui atėjo ji, ta didžioji diena. Trečiadienis, rugpjūčio 18-oji.

Kaip visuomet, oras buvo imperatoriškas, dar niekuomet nebuvau pergyvenusi lietingos rugpjūčio 18-osios. Švietė saulė, žydras dangus gaubė miestą, iki pat horizonto nė debesėlio. Lygiai penktą valandą ryto mane pažadino nugriaudėjęs dvidešimt vienas patrankos šūvis, o kai pro langą pažvelgiau į Pagrindinę aikštę, visi langai buvo nukrauti gėlėmis, išpuošti vėliavomis ir storomis ąžuolo lapų pynėmis. Jau pusę septynių grūstis buvo neapsakoma, nes iš miesto bokšto buvo aukojamos mišios ir iš visur tenai plūdo šventadieniškais drabužiais pasidabinę žmonės, iš Ensdorfo ir Asteno, Enghageno ir Krišteino, dalyvauti šventėje ir pasižiūrėti iškilmingos eisenos: dragūnų, įvairių draugijų, veteranų, imperatoriškųjų šaulių, šaulių sąjungos, dainininkų, baltai apsirengusių mergaičių, mergelių sąjungos, pasiklausyti muzikos.

Tvyrojo džiugi nuotaika. Nieko panašaus dar nebuvau mačiusi. Žinojau, niekas imperijoje nedirba. Vargšams nukrauti valgiais stalai. Visuose karo ir prekybos laivuose rengiamos pašėlusios šventės. Nuo Transilvanijos iki Bodeno ežero, nuo Rusijos iki Adrijos jūros plevėsuoja juodos ir geltonos spalvos vėliavos, tačiau pati gražiausia šventė vyksta Ense – jeigu neminėsiu katastrofos, dėl kurios neužmigau praėjusią naktį, – Lili Cyrmiler nebaigė siūti mano jojamosios suknelės.

Visa kita jau seniai laukė manęs kambaryje: žvilgantys nauji batai, nauji apatiniai, naujas juodas krepšelis, vėduoklė, megztos pirštinaitės, o apskritoje dėžutėje iš paauksuo-

to kartono – elegantiškas žalias cilindras, – buvo viskas, trūko svarbiausio drabužio!

Ir anaiptol ne dėl ponios Cyrmiler kaltės. Dėl transporto. Prieš dešimt dienų įvyko Pietų geležinkelio katastrofa. Nuo bėgių nuvažiavo prekinis traukinys, ir vienas vagonas atsidūrė ant atsarginių bėgių. Taigi negauta raudono pamušalinio šilko ir niekur neįmanoma rasti tokio atspalvio, nei Šteire, nei Velse, nei Lince. Kai vis dėlto jo atsiuntė, vakar vakare su paskutiniu paštu, mes „Juodajame erelyje" lipom ant sienų.

Lili Cyrmiler prakaitavo ištisą naktį. Tačiau mišios jau baigėsi, iškilminga eisena taip pat. Suknelės nė padujų. O lenktynės įvyks penktą valandą.

Kad išsiblaškyčiau, su dėde Luji apėjau viešbutį.

Viskas buvo puikiai sutvarkyta.

Taurės žaižaravo, imperatoriaus portretai apipinti ąžuolų vainikais. Restorane blizgėjo sidabriniai stalo įrankiai, nė dėmelės ant baltutėlaičių staltiesių ir damasto servetėlių, visur pilna vazų su imperatoriaus spalvų gėlėmis, juodomis ir geltonomis: geltonomis rožėmis ir juodomis žibuoklėmis, specialiai Habsburgų rūmams išvestos tamsios žibuoklių rūšies.

Apžiūrą baigėme. Pusė pirmos.

Suknelės nė padujų.

– Ramybės! Tvardykitės! Kur raitelio dvasia? – griaudėjo generolas. – Ką jūs manot, ir ko tik nebūna *karo žygyje?* Juk nenukabinsit nosies dėl *suknelės?* Ją atneš. Geroji Lili neapvils mūsų.

Pro vartus jau žengė pirmieji svečiai, elegantiškai išsipustę, supoškėjo šampano kamščiai, ir, sveikindamiesi į visas puses, su generolu patraukėme prie stalo

Pietavome itin siaurame rate: ponas baronas, Hermina ir aš. Gaboras su draugais sėdėjo prie kavaleristų stalo ir

retkarčiais drąsinamai linksėjo man. Patiekė šventinius pietus iš vienuolikos patiekalų, su tortais ir ledais, styginis kvartetas griežė Haidną ir Rosinį, muzikantai buvo apsivilkę raudonais koncertiniais frakais ir atrodė labai elegantiškai.

O aš virpėjau kaip epušės lapas dėl suknelės. Dėl tų didžiulių sumų, pastatytų už mane, ir man gniaužė gerklę.

– O dabar prisiverskit valgyti, – įsakė generolas, – šiandien jums prireiks daug jėgų. Tačiau jokios kavos, ji sukelia drebulį. Pirmasis įsakas šiandien popiet: linksma ramybė, antraip išgąsdinsit Adą. Kad ir ką darytumėt: *festina lente*. Skubėk lėtai. Antraip išeis šnipštas.

Prisiverčiau valgyti, ir atsitiko stebuklas. Staiga pajutau alkį. Tačiau ir mūsų vyriausiasis virėjas pranoko pats save, buvo nepaprastai gardu. Be to, buvau beveik nesusispaudusi, apsirengusi žalia vasarine suknele, kurią buvau atsivežusi iš Vienos, ir kai kilome nuo stalo, prieš pat pusę keturių, buvau kuo puikiausiai nusiteikusi, nerimo nė ženklo.

O hole – kas gi mūsų laukė? Ponios Cyrmiler mokinė Frici, ant dešinės rankos pasisvėrusi ilgą pilką ir laukiamą drabužių maišą.

– Labai labai atsiprašau už pavėlavimą, – pasakė ji tūptelėjusi, atrodė pavargusi, o jos akys paraudusios, – tačiau nuraminsiu ponus. Aš atnešiau meno kūrinį. – Ji vėl tūptelėjo. O paskui iškilmingai praskėtė pilką drobinį maišą.

O lia lia, vertėjo laukti. Sudie, senasis rudas teatro kostiume, sudie, plokščiasis blyne ant galvos, atėjo geresni laikai.

– Labai daili. – pritariamai linktelėjo galvą Hermina.

– *Nepaprastai puiki*, – sušuko generolas ir padavė Frici monetą. O aš įsimylėjusiomis akimis rijau nuostabų žalią aksomą. Elegantišką kirpimą, platų sijoną. Kaip smagu bus joti su šia suknele. Aš iš anksto džiaugiausi.

– Frici, tu juk žinai, kur gerbiamosios ponios Tancer kambarys, – maloniai tarė Hermina. – Būk gerutė ir nunešk suknelę tenai. – O generolui pasakė: – Dėkui už puikius pietus. Kelintą valandą susitiksime?

– Lygiai pusę penkių. Lauksiu jūsų prie durininko.

Į princesę jojikę aš pavirtau tetos Julianos kambaryje. Cilė ir Jozefa buvo viską parengusios, ir stojo iškilmingas momentas, kai aš žengiau prie didelio veidrodžio, apsirengusi baltutėlaičiais apatiniais, stipriai suspaustu liemeniu, ir mano teta įskriejo pro duris, kiek pavargusi, nes šiandien pasitikusi ir išlydėjusi jau daugybę svečių.

– Mano Minka. Pagaliau turiu laiko ir tau. Jau nuo pietų džiaugiuosi šia akimirka. – Ji nusisegė nuo rankos riešo vėduoklę ir nusivalė truputį išprakaitavusią kaktą. – Ilgai nepasiliksiu, ketvirtą vėl koncertas ir kava, šiandien darbas darbą veja, ir taip bus iki ankstaus ryto, nė vienos ramios minutės. Tai kur suknelė? O, *labai* graži. *Puikiai* padirbėjo, ta mūsų Lili. Eikš, brangute, aš tau padėsiu. Dabar menki juokai. Dabar tave aprengsime.

Man padėjo apsirengti trise.

– Žiūrėkit rankovių, – įspėjo Hermina. – Neskubėk, Juliana, kad neįplyštų pamušalas.

– Aš saugau. – Teta pataisė pečius, patampė stačią apykaklę – tada kambarį užplūdo grėsminga tyla, visos sustingo iš baimės.

Teta Juliana ketino užsagstyti suknelę priekyje. Tačiau suknelė nesuėjo. Ant pilvo žiojėjo platus plyšys. Kad ir kaip tampomas, jis nė kiek nesiaurėjo. Teta išsiėmė uostomąjį buteliuką.

– Zefi! Kiek suvarstei panelę?

– Kiek tik pajėgiau.

– Keturiasdešimt penkis centimetrus?

– Taip, gerbiamoji ponia.

– Tada kažkas negerai suknelei. Malonėk pamatuoti.

Jozefa tūptelėjo ir pasiėmė centimetrą. Kone paralyžiuota baimės stebėjau ją.

– Keturiasdešimt trys centimetrai, – išmatavusi dusliu lyg iš kapo duobės balsu paskelbė Jozefa.

– Kaip??? Suknelė...Lili pasiuvo per *siaurą. Niekuomet* nėra šitaip atsitikę. Zefi! Kuo skubiau pamatuok panelę. Ji man atrodo storesnė negu paprastai.

Zefi be žodžių pakluso.

– Na? – nekantriai šūktelėjo mano teta. – Kiek? Sakyk!

– Penkiasdešimt centimetrų, – išpylė Jozefa.

– Nesąmonė! – Storulė Cilė išplėšė Jozefai iš rankų centimetrą. – Net negali teisingai...išmatuoti... Šventoji Marija! Teisingai. Penkiasdešimt centimetrų. Kaip čia dabar?

– Per daug valgiau, restorane, – ištariau tyliai.

– Taip, yra tik viena išeitis, – mano teta išsiėmė laikrodį, – labiau suspausti, ir kuo mikliau.

Nurijau seiles.

– Atsiprašau... bet *daug* suspausti negalima. Aš jau dabar sunkiai alsuoju.

– Bet, Minka. Juk keturiasdešimt penki centimetrai yra normali tavo liemens apimtis, o du centimetrai daugiau ar mažiau...

– Keturiasdešimt penki centimetrai *buvo* jos apimtis, – kandžiai pareiškė Hermina, – kol generolas neįniko jos penėti kaip Kalėdų žąsies. Vengriški pusryčiai, lašiniai, kiaušiniai, duona su česnakais ir vynas... bet kas supras, kad nuo tokio valgio nesuplonėsi.

– Kas teisybė, tai ne melas...

– Tu irgi galėjai pagalvoti, Juliana. Kada paskutinįkart matavotės? Ar prisimeni?

– Prieš išvažiuojant tau pas brolį Fricą. Tada suknelę pasiuvo ant lėlės. – Teta vėl nusišluostė kaktą išpylusius prakaito lašelius. – Minka, dabar turėsi būti narsi. Septyni centimetrai – ne pasaulio galas...

– Mieloji Juliana, Minka juk pasakė, kad negali kvėpuoti. Nori, kad ji uždustų? Ant žirgo? Viso miesto akyse?

– Niekas nenori, kad ji uždustų. Perdedi kaip štabo karininkas, kuris tvirtina neturįs skolų.

– Perdedi *tu*. Labiau spausti yra žmogžudystė.

– Nekalbėk apie mane kaip apie budelį, – pasipiktinusi sušuko mano teta, – dar nė viena neuždusо nuo korseto.

– Tačiau ne viena mirė! Ar neskaitei? Vakar? „Linzer Tagespost“? Korsetas dvidešimčia metų sutrumpina moters gyvenimą. Taip rašo garsus Vienos anatomas.

– Prašau nekišti man to *Vienos* anatomo, Minka turi būti šiandien pati gražiausia *Ense*.

– Kuo čia dėtas grožis. Šiandien svarbu, kad ji parodytų, ką *moka*.

– Svarbu *ir viena, ir kita*.

– *Ne!* Mano Minka ne guminė. Atvarstykit ją! Ji apsirengs senąja ruda jojimo suknele.

Pakraupusi pakėliau galvą. Rudąja suknele? Tik per mano lavoną. Valandėlę pasvarsčiau, ir man šovė į galvą mintis.

– Atsiprašau. Aš greitai – ar galėčiau pasišalinti? Trumpam?

– Taip. Tačiau paskubėk. Pavėluosim.

Gera vietelė buvo laisva. Ir nors man buvo siaubingai šlykštu, pakėliau apskritą dangtį, sulaikiau kvėpavimą ir įsigrūdau smilių į gerklę. Hermina man pasakojo apie senovės romėnus, kurie per puotas šlemšdavo kaip kiaulės, o kai nebepajėgdavo nė kąsnio nuryti, plunksna pasikutendavo gerklę. Plunksnos po ranka nebuvo – pravertė ir pirš-

tas. Keturis, penkis kartus nusivėmiau – mano skrandis išsivalė.

Užtat man linko keliai. Burna nuo rūgščių degė kaip ugnyje. Gerklė skaudėjo lyg žaizdota. Vandens!

Ašarotomis akimis nusvyravau į kambarį. Man paaiškėjo: kliūtis! Marselio kortos išpranašavo per ankštą suknelę. Tačiau išpranašavo ir tai, kad aš įveiksiu šią kliūtį. Ramiai žengiau pro duris.

– Prašau stiklinę vandens. Ačiū. Mieloji Jozefa, dabar jau galima. Prašau mane dar kartą suveržti.

Ir tikrai mums pavyko. Tačiau kai Jozefa baigė, man diegė visą kūną. Šitaip suspausta aš buvau tik per vengriškąjį vakarėlį. Jaučiausi lyg tarp gniaužtų. Užuot kvėpavusi, žiopčiojau. Keliai tirtėjo. Cilė mane prilaikė. Dėkinga įsikibau jos, antraip būčiau pargriuvusi. Jozefa linksmai subambėjo ir apjuosė mane centimetru.

– Keturiasdešimt trys!!! – Jos skruostai nukaito iš susižavėjimo. Teta mane pabučiavo.

– Bravo, Minka. Aš tavim didžiuojuosi.

– Ką tu veikei... vietelėje? – tyliai paklausė Hermina.

– Aš... pardon... išsivėmiau, – sukuždėjau.

– *Kaip???* Tu *nieko nebeturi skrandyje?* Va tai tau! Tu pralaimėsi. Aš nevažiuosiu į maniežą. Liksiu čia.

Beveik jos negirdėjau. Teta vėl padėjo man apsivilkti suknelę. Sagos užsisegė. Suknelė gulėjo puikiai, nė kiek neveržė, atrodžiau stebuklingai. Pasigrožėjau savim veidrodyje. Paskui nusisukau.

– O kokia ponios architekto žmonos... suknelė? – paklausiau, gaudydama kvapą. – Tokia pat graži...kaip...maniškė?

– Net nenutuokiu. Sako, labai ekscentriška. Siuvo Sen Valentine. Na, Minka, per daug nekalbėk. Taupyk jėgas,

štai sėskis ant sofos. O dabar skrybėlaitė. Prašmatnumėlis. Pati mielai nešiočiau. Cile, tvirtai prismeik, kad šokant per kliūtis nenukristų. Zefi, apauk mūsų Minką. Nepamirškit pirštinaičių. Pasižiūrėk, širdele, štai tau naujas krepšelis. Aš liepiau pripilti tau buteliuką, tokį pat kaip manasis. Jis viduje. Jei bijosi, kad gali apalpti, atsikimšk, giliai įkvėpk – ir kaipmat atsigausi. O į kareivines važiuodama gausi mano skėtį ir raudonąją vėduoklę. Tos pačios spalvos kaip tavo suknelės pamušalas. Ir, Minka, kartok sau: jojimas ilgai netruks. Tik keletą minučių. Tada mes iškart tave atvarstysim. Atrodai nuostabiai. Kaip fėja iš pasakų knygos. Skelbiu – šiandien tave įsimylės visa įgula.

Lipant laiptais man svaigo galva. Regėjos, kad linguoja žemė po mano kojomis. Laiptais nulipau ramstoma Cilkės *ir* Jozefos. Tačiau per holą žengiau tiesut tiesutėlė ir viena.

Generolas laukė prie durininko, be Gaboro, jo niekur nebuvo matyti. Vos mus pastebėjęs, generolas žengė pasitikti, lėtai ir didingai, apsirengęs prašmatnia, raudona, auksu dabinta šventine uniforma, trumpai nužvelgė mane nuo galvos iki kojų, ir jo akys nušvito.

– Žavinga, nepaprastai žavinga, – tarė balsu ir padavė man ranką. Tada išėjome į lauką, prie žalios karietos, kuri turėjo nuvežti mus į kareivines. Generolas išsinuomojo ją iš burmistro, traukė keturi risti širmiai. Pliaukštelėjimas botagu, ir pajudėjome.

Į maniežą važiavome aplinkkeliu, nes Vienos gatve negalėjome. Prie miesto bokšto koncertavo ugniagesių orkestras, tenai knibždėte knibždėjo vaikščiotojų ir klausytojų, mes būtume įstrigę spūstyje. Sėdėjau šalia generolo, tiesi kaip žvakė, lyg prarijusi mietą, ir galvojau: „Kad tik neapalpčiau, viskas netrukus baigsis“. Teta Juliana ir Hermina sėdėjo priešais.

Kelionė buvo tikra kankynė. Staiga man pasidarė siaubingai bloga. Iš kur semtis jėgų ir valdyti Adą? Težino mielasis Dievulis.

Tada prisiminiau uostomąjį buteliuką. Itin lėtai išsiėmiau jį, ištraukiau stiklinį kamštelį ir giliai įkvėpiau kamparo. Iš tiesų atsigavau! Nebūčiau patikėjusi.

– Jaudinatės? – sududeno generolas ir patekšnojo man per ranką. – Be pagrindo. Jūs šauniai treniravotės. *Fortes fortuna adiuvat*. Drąsiems ir laimė padeda. Hermine, nežiūrėk taip niūriai. Tai įžymi diena. Mes parodysime pasauliui, ko išmoko meilutė, o paskui, – jis reikšmingai patylėjo, – Borozių šeima pradės naują gyvenimą.

DVIDEŠIMTAS SKYRIUS

Trenkiant Johano Štrauso „Iškilmingam maršui“ įriedėjome į kareivinių kiemą.

Mus sveikino išsirikiavęs garsusis Linco gvardijos pulko orkestras, griausmingai pūsdamas trombonus, trimitus ir traliuodamas fleitomis. Instrumentai blizgėjo saulėje – šiaip būčiau susižavėjusi. Tačiau nors ir visąlaik vėdavausi, taip dusau, kad kartu su kitais netgi nesušukau „bravo“, kai orkestras baigė kūrinį.

Užtat iškart pastebėjau savo varžovę, geltonplaukę ponią architekto žmoną su sūnum. Po balto kilto stoginėm buvo pristatyta suolų ir baltai apdengtų stalų, ir ji sėdėjo pavėsyje prie pirmojo, apsupta gerbėjų ir, kaip paprastai elgiasi Enso gražuolės, juos valdydama.

Tačiau didžiausias gražumas: ji buvo apsirengusi abrikosų spalvos suknele su arbatos rudumo apsiuvais, *be* krinolino, užtat *su voleliu!!!* Ir kavos rudumo cilindras, bet ji atrodė anaiptol ne juokingai, ne, ji buvo putni ir linksma, skaisti ir žaisminga, lyg būtų lošiama ne tūkstančiai guldenų, o tik smagiai pramogaujama.

Ji buvo beveik nesusivarsčiusi – mane graužė pavydas, – o jai už nugaros stovėjo leitenantas Kosanikas. Štai koks jis. Mažas, susikūprinęs, juodu ežiuku, tačiau vaikiškai įžūliu veidu, lyg bylotų: „Taip, žinau, aš jums nepatinku. Turėčiau dingti. Tačiau tokio malonumo jums, ponai, nesuteiksiu“.

Pasisveikinom ypač draugiškai. Paskui susėdom prie gretimo stalo, mano teta, guvernantė, generolas ir aš.

– Kurgi Gaboras? – Hermina apsižvalgė.

– Ten, kur jam ir dera būti: su Ada. – Generolas atsistojo: – Jei leisit, gerbiamiausioji, ir aš jus paliksiu... žvilgtelėsiu, ar viskas gerai.

Ponia Holter nusekė jį akimis. Paskui linktelėjo man. Per paskutines dienas ji jodinėjo manieže – prieš mane arba po manęs, – kad jos žirgas priprastų prie aplinkos. Gaboras keliskart slapčiomis stebėjo ir suglumęs papasakojo: nėra ko nė kalbėti apie nevalą. Ponia architekto žmona labai pažengusi į priekį.

– Ji visiškai neklauso Kosaniko, – paaiškino jis. – Šoka per kliūtis tikrai šauniai. Matyt, turi kitą mokytoją. Ir aš jau žinau, kas jis.

Vos susėdom, mums atnešė gėrimų. Man – limonado, ponioms – šampano. Toliau, irgi po naujo balto kilto stogine, buvo įrengtas didžiulis bufetas. Pulko vadas rengė šventę savo karininkų šeimoms. Mūsų lenktynės tebuvo tik tos šventės dalis.

Pavalgius turėjo vykti šaudymo varžybos garsiojoje Enso šaulių sąjungoje, ir ką tik buvo baigtos tribūnos tėvams, broliams ir seserims, giminėms ir pažįstamiems, nes anksčiau čia buvo surengtos ponių lenktynės, kur pasižymėjo vaikai, vėliau per kliūtis šoko jaunieji kadetai, na ir savo dresūros sugebėjimus rodė dragūnai, galop maloniai pabaigai buvau palikta aš ir ponia Holter. Toliau programoje sekė užkandžiai, dar vėliau – šventė be valgio, nieko panašaus nevykdavo visoje Austrijos ir Vengrijos imperijoje. Paskui nugalėtojų pagerbimas, pobūvis karininkų kazino, vidurnaktį fejerverkas ir pokylis, šokiai iki pat ryto – viliojanti programa.

Kol ir toliau įnirtingai vėdavausi ir nuolat kaliau sau: „Aš neapalpsiu, viskas netrukus baigsis", kreiva akimi stebėjau, kaip vienas po kito į bufetą buvo nešami ir kraunami gardumynai, vadovaujant dviem prancūzams virėjams, kurie pabėgo į Ensą prieš penkerius metus, po Paryžiaus komunos žiaurybių. Jie ir dabar dar nemokėjo vokiškai, ir iki mūsų atsklido graudūs šūksniai: *„Non! Non! Non! Plus haut. Plus bas. Non. Non"*.

Mačiau milžiniškus kepsnius, paštetus, padažus, mišraines, kumpius, majonezus, o jau kepinių kepinių: tortų ir pyragaičių, marcipaninių žirgų, cukrinių karietų – nusukau akis. Vien nuo šių gėrybių reginio man trūko oro. Kad niekas nepastebėtų, nugręžiau į šalį galvą ir meiliai šypsojau, prisidengusi vėduokle.

Staiga lyg iš po žemių išdygo Gaboro draugai, apsupo mus, linkėdami man laimės. Atila, Tiboras, Geza ir visi karininkai, kasdien pietaują „Juodajame erelyje".

O prie gretimo stalo, apgulę mano varžovę, sėdėjo Rusijos Borisas, erchercogas Cypsis ir kiti man pažįstami iš Bastiono gatvelės veidai. Jei tik jie numanytų, ką aš apie juos žinau.

Man ir šiandien mįslė, kaip aš ištvėriau tą laukimą. Pirmoji buvo ponia Holter. „Geros kloties! Tfiu, tfiu, tfiu!" – palydėjom ją šūksniais. Karininkai nusekė paskui ją į maniežą, mes likome vienos. Po dešimties minučių atbėgo Gaboras, nebuvau jo mačiusi nuo pat pietų.

– Puiki žinia, – sušuko jis mums, – geltonplaukė Venera, kalbu apie ponią architekto našlę, neįveikė dviejų kliūčių. Žirgas nepakluso. Vieną apibėgo, o prie kitos atsistojo piestu. Tačiau jai labai ploja, tiktai Holter lygai suduotas stiprus smūgis. Mano dėdė šnopuoja lyg po saulės smūgio, mano senasis ponas ir kiti mūsiškiai nesitveria iš laimės... jei

neištiks kokia nors nesėkmė, mes jau laimėjom. – Jis nutilo ir įsistebeilijo į mane: – Atrodot *fantastiškai*, mieliausioji Minka, ar jums jau kas nors sakė?

– Sakė, – stebėtinai griežtai atkirto mano teta. – Prašau nenusitarti, iškart pabelskit į medį, – ir ji padaužė stalą. Tačiau tada Puka atvedė Adą. Ir prasidėjo.

Kumelaitės kamanos ir balnas buvo raudonos, baltos ir žalios spalvos, vengrų papročiu. Tik dabar matei, kokia ji graži. Nors ir susijaudinusi, neįtikėtinai rami, tik didelės akys labiau blizgėjo.

Patapšnojau ją, pabučiavau į snukį, trumpam priglaudžiau prie krūtinės mielą galvutę. Paskui Gaboras padėjo man užsėsti.

– Puiku, – pasakė ir didžiuodamasis nužvelgė mane. – laikysena kaip imperatorienės. – Tada pataisė mano suknios klostes, ir lėtai, žingine pasukome į maniežą.

Mano teta ir Hermina turseno šalimais. Aš tylėjau. Šnopavau, nes pirmiausia – nebegalėjau vėduotis, o antra – mintyse kartojau vienintelį sakinį: „Aš *neapalpsiu, netrukus viskas baigsis*". Tačiau kai įjojau pro duris, kai išvydau minią tribūnose, pirmąkart klaikiai išsigandau. Nors buvo tuščias, ėmė maištauti skrandis. Greičiau. Uostomąjį buteliuką... Ak, padėjo. Zoltanas fon Borozis pasitiko mus ir staiga sustojo.

– Kas yra?

– Man silpna.

Garsusis vyras sutrūkčiojo.

– Silpna jums bus paskui. O dabar *laimėkit*. Visas miestas susirinko čia ir žiūri į jus. *Šypsokitės!* Net jei ir *žūtumėt*. *Per aspera ad astra*. Per kančias į žvaigždes. Įsidėmėkit.

Ada ėmė trypčioti. Generolas ramindamas patekšnojo jai per kaklą.

Dar dvi minutės. Viena. *Metas!!!*

– Tfiu, tfiu, tfiu!

– Laimingai!

Salėje mus pasitiko plojimų audra. Beveik nieko negirdėjau. Man ūžė ausyse, galvoje sukosi mintis:"Kad tik neapalpčiau. Kad tik nenukrisčiau nuo balno". Kad ir kaip keista, aš išsilaikiau.

Iki šuolių per kliūtis viskas sekėsi netgi neblogai. Juk taip uoliai buvom treniravęsi, viskas ėjo lyg per sviestą. Ada bėgo pastačiusi ausis, tiksliai lyg laikrodis, žaibiškai pereidavo iš risčios į šuolius, niekur nesuklysdama, plojimai ir šūksniai visų, kurie statė už mus pinigus, jos nė kiek netrikdė.

Tačiau paskui turėjome šokti per kliūtis. Ir iš pat pradžių aš pamaniau: „Dabar baigta". Staiga visiškai pamiršau, nuo kurios vietos šokti. Pavėlavau duoti ženklą. Niekuomet man nebuvo šitaip nutikę, tačiau kas gi čia dabar? Užuot aplenkusi kliūtį kaip bet koks kitas arklys, šaunioji kumelė rovė aukštyn lyg stodamasi piestu. Nė nesusigaudžiau, kas nutiko, mudvi jau pakilome virš kliūties ir saugiai nusileidome kitapus, ant kietos žemės.

Ir aš daviau jai laisvę. Nuostabioji kumelaitė suvokė, kad nėra ko iš manęs tikėtis, ir viską darė savo nuožiūra. Neapsakomai tiksliai skriejo per kliūtis, be jokių klaidų atliko programą, taip, kaip man vėliau pasakė, aš netgi šypsojausi. Iš šalies atrodė, kad mudvi karališkai linksminamės, visi šlovino, suglumę, kad šokant per kliūtis nepastebėjo nė vieno mano ženklo, kad viskas buvo lengva ir smagu, kad tobulai sutarėm, kaip ir dera raiteliui ir žirgui.

Po teisybei, aš gaudžiau orą, skaičiavau sekundes, kol pagaliau baigsis kankynė.

Daugelis svečių tribūnose, visi kiti, kurie sugebėjo kaip nors prasisprausti į salę, kekės žiūrovų, prilipusių prie lan-

gų – Gaboras, Hermina, teta Juliana, princesė, generolas, grafas Šandoras, burmistras, pilies valdovai – niekam nevalia pastebėti, kaip man bloga.

O kai galų gale pasipylė audringi plojimai, sugriaudėjo susižavėjimo šūksniai, kurie vis garsėjo, jojant garbės ratą, akimirką pasidžiaugiau ir vėl kaipmat pagalvojau: oro. Oro. Oro.

Pagaliau išjojau į lauką, pašėlusiai sveikinama visų mano mielų žmonių, švytinčių iš pasididžiavimo. Gaboras padėjo man nusėsti. Adą bučiavo ir lepino cukrumi, aš keliavau iš vieno glėbio į kitą, o kai generolas prispaudė mane prie krūtinės ir pagalvojau: „Uždusiu", nežmoniškomis pastangomis pabandžiau atsikvėpti – staiga mano nugaroje kažkas dusliai sprogo...

Aš susprogdinau korsetą!!!

O paskui... nieko nebemačiau.

Kai vėl atmerkiau akis, gulėjau ant kietos lovos šviesiame plikame svetimame kambaryje. Langai be užuolaidų, sienos baltos. Mat kaip. Aš numiriau. Numiriau ir guliu pašarvota. Kampe atremti neštuvai, du metaliniai stalai mazgojimui, baltai lakuoti šalia baltų durų... Ne, aš ne mirusi, aš galiu alsuoti. Ak, balsu suaimanavau, o mano krūtinė prisipildė gero tyro oro, kokia laimė! Aš gyva. Ir aš laimėjau. Pasirėmusi alkūne apsidairiau.

Gulėjau žygio lovelėje. Per metrą toliau, ant kitos lovelės, gulėjo teta Juliana, pasidėjusi ant pilvo mano cilindrą. Tarp mūsų, ant baltos kėdės, sėdėjo Hermina, žaidė mano rimbu ir atrodė labai patenkinta.

– Prašau... kur... kas... ką aš iškrėčiau?

– Apalpai, – atsakė teta.

– O kur mes...

– Medicinos punkte. Gulkis, širdele, – ir ji nusižiovavo, lyg pati būtų sunkiai jojusi. – Tu jojai nuostabiai. *Niekuo-*

met nebūčiau pamaniusi, kad tu sugebėsi. Atrodei žavingai. Aš tavim pašėlusiai didžiuojuosi.

– Prašyčiau, Juliana, „pašėlusiai" – nuvalkiotas žodis.

– Tačiau šiuo atveju jis labai tinka.

Pabeldė į duris.

– Prašom! – sušuko Hermina.

Įėjo Valerija.

– Minka, – sušuko ji laiminga, – tu buvai *nepaprasta!* Balne sėdėjai kaip mano pusseserė Vienoje. Gaborą visi sveikina kaip geriausią jojimo mokytoją imperijoje, o generolas maudosi aukse. Kiek mes gausim vargšams, Hermina? Ar jis tau sakė?

– Du tūkstančius guldenų.

– Neblogai... – Ji prisėdo šalia manęs ant lovos. – Metas tau pamažiukais keltis. Jau atidarytas bufetas. Šeštą laimėtojų pagerbimas, žmonės jau tavęs reikalauja.

– Daugiau nesivilksiu jojamosios suknelės, – pasakiau ryžtingai.

– Žinoma, apsivilksi. Dar niekuomet neatrodei tokia meilutė kaip ja vilkėdama.

– Tačiau aš negaliu.

– Taip, o kodėl?

– Ji per siaura, – ir aš papasakojau visą istoriją apie neatitinkančius matus, veržimą korsetu, dusinimą ir kankynę manieže.

– Aš nieko nepastebėjau. Bravo! Tai geroji mūsų Zoltano mokykla. Tas, kas pereina per jo rankas, išmokomas drausmės visam gyvenimui.

Mano teta atsisėdo:

– Jau pasiunčiau į viešbutį. Netrukus ateis Cilė. Atneš smaragdo žalumo suknią, išsiuvinėtą karoliukais. Taip pat ir naują korsetą, ir tavo baltąją skrybėlaitę, ir lakuotus bate-

lius su sagtimis. Sušukuosim tave kitaip, šalin tą kuodą, plaukus sukelsim aukštyn, ir tada tu švęsi, esi šito nusipelniusi.

– Koks suknelės juosmens plotis?

– Penkiasdešimt centimetrų. Juk galėsi apsirengti, ar ne?

– Jeigu reikia.

– Argi rodysies žmonėms vienais baltiniais.

Nepaminėjau, tačiau kažkas buvo nuvilkęs man jojimo suknelę ir apklojęs pilka gūnia. Būčiau ir toliau taip gulėjusi, taip *patogiai*.

Vėl pasibeldė. Cilė, visa uždususi, o paskui ją atskubėjo Jozefa su šukų, šepečių ir žnyplių prikrauta pintine rankoje.

– Ėjau kartu, nes irgi noriu pasveikinti gerbiamąją panelę, – sušuko laiminga Jozefa. – Aš laimėjau du šimtus penkiasdešimt guldenų. Lizi – penkis šimtus. O Cilė – kiek tu laimėjai? Sakyk kuo greičiau!

– Tris šimtus.

– Tris šimtus, – pakartojo Jozefa ir nusišypsojo man. – Jau visas viešbutis žino. Mes visi statėme už jus. Jus laimina ir geria į jūsų sveikatą. Tik gerbiamasis ponas surūgęs. Jis statė už ponią architekto žmoną.

– Kaip??? – suglumusi sušuko Juliana. – Kodėl jis taip pasielgė? Nieko nesuprantu... na, aš tai dar išsiaiškinsiu. Minka, ar jau gali atsikelti? Eikš. Mes tave aprengsim.

Labai nepatenkinta, tačiau leidausi dar kartą suveržiama. Tačiau žalioji suknelė man puikiai tiko. Ji buvo lengvesnė už storą aksomą, kai toks karštis. Keista – ši diena man žalioji. Nuo pat ankstyvo ryto vilkėjau žaliais drabužiais.

Vos prisėdau ant baltos kėdės ir Jozefa pradėjo šukuoti, vėl pabeldė. Į vidų įėjo Gaboras.

– Lauk! – paliepė Hermina. – Minka dar nepasiruošusi priimti lankytojų.

– Pardon, – atsiprašė Gaboras, o aš pastebėjau, kad jis atrodo visiškai suglumęs. – Tai... labai svarbu... širdies reikalai.

– Tam bus laiko paskui, – maloniai pasakė Hermina. – Mielas mano Gaborai, tu dar spėsi. O dabar dink.

– Deja, ne, sakau, kad negaliu. Senasis mano ponas laukia už durų. Jis perduoda, kad deda jums po kojų keturiasdešimt tūkstančių guldenų ir prašo jūsų rankos.

Hermina tamsiai išraudonijo.

– Jis prašo *mano* rankos?

– Dovanokit. Mūsų... mūsų panelės Minkos rankos. Ne taip pasakiau.

– Kaip??? – Hermina įsispoksojo į Gaborą, o paskui į mane. – Juk sako, *tu* ir Minka... dabar jis nori... *Jis* nori vesti mano Minką? Juk jie apskritai netinka vienas kitam.

– Kas taip sako? – sušuko mano teta ir susijaudinusi ėmė vėduotis.

– Gaborai, tu klysti. *Ne? Ne?* Tuomet generolas išsikraustė iš galvos.

– Bet, Hermina, kokia garbė. – Teta žengė prie manęs. Zefi nuleido žnyples, visi stebeilijo mane. – Minka, širdele, pagalvok rimtai... na, ką tu manai?

Man kaipmat vėl pritrūko oro. Generolas ir aš? Turėjau būti Gaboro *pamotė?* Pamaniau, kad dabar labiausiai norėčiau apalpti. Ir žiū, man pasisekė.

Antrą ir paskutinį kartą savo gyvenime apalpau. Netrukus atsipeikėjau. Girdėjau balsus, tačiau akių neatmerkiau.

– Ar ji apsimeta? – sugriaudėjo generolas – visiškai arti.

– Ne ne. – Valerija. – Vis dėlto mes reikalaujam, kad Minkos būtų paklausta dar kartą.

– Žinoma, bus paklausta, – sušuko puikiai nusiteikęs generolas, – ar manot, kad esu nežmogus? Tik, mano ponios,

sakau ranką prie širdies prisidėjęs, kaip penkiolikmetis pupuliukas gali žinoti, kas jai gerai ir kas blogai? Siūlau išklausyti, ką ji pasakys, o paskui įtikinti priešingai.

– Tačiau mano Minka plonytė kaip nendrė, – sušuko Hermina.

– Per liemenį ji tikra tobulybė!

Tada aš atsimerkiau.

– Valio, – sušuko teta, – Minka atsigavo. Duokit jai taurę šampano. Greitai.

Šampano? Aš apsidairiau. Vis dar sėdėjau ant baltos kėdės, apsirengusi žalio šilko suknele. Šalia manęs pastatytas stalelis, kurio anksčiau nebuvo. Ant jo – sidabrinis kibirėlis su buteliu. Aplinkui – taurės. Gaboro nematyti. Man iš kairės, ant žygio lovelės, įsitaisęs generolas. Iš dešinės, ant kitos, Hermina, mano teta ir Valerija. Kaip sakė mama? „Visuomet daryti tai, kas *svarbu*". O kas svarbu? Laimėti laiko. Jokio skandalo.

Cilė tūptelėjo priešais mane ir įspraudė į delną sklidiną taurę. Patraukiau didoką gurkšnį.

– Sveikinu su pergale! *Félicitation!* – sugriaudėjo generolas, jo veidas, regėjos, plyš iš raudonumo, nukarę juodi ūsai drebėjo. – Jozefa, Cile, prisipilkit taures, išgersit su mumis: į didžiai gerbiamos panelės sveikatą! Bravo! *Magna cum laude*. Už jūsų laimę.

Kai išgėrėme, jis atsistojo. Įkypos akys iš aukšto palankiai nužvelgė mane.

– Dabar rėšiu kalbą. Su manim gyventi nelengva. Aš įsakinėju, manęs klauso, taip esu pratęs. Ir ieškau ne tokios moters, kuri per pirmąją audrą žliumbia ir traukia liūlį. Tačiau ir ne indų Budos akmeniniu veidu. Vengrui tokios nieko nereiškia. Joms trūksta paprikos. Man reikia prašmatnios moters, karštakraujės, visuomet linksmos, ir aš gerai

įsižiūrėjau į meilų mūsų pupuliuką. Aš pervedžiau ją per pragarą. Muštravau kaip kvailą rekrūtą. Vadinau bestija – ji net nemirktelėjo. Laikėsi šauniai, kaip ir dera mielam jos būdui. Žodžiu: šis vaikas yra mano formato! – Teta Juliana susižavėjusi linktelėjo galvą. Visi vėl išgėrė į mano sveikatą. – Mieloji Minka, – kalbėjo toliau generolas, – dabar jūs pažįstat mane ir iš gerosios pusės. Ir iš pačios blogiausios. Tačiau dar nepažįstat ir iš pačios geriausios, kaip vyro ir gynėjo. – Jis pasisuko į Herminą: – Brangiausioji pussesere, aš širdingiausiai kviečiu ir jus kartu, nenoriu, kad išsiskirtumėt su savo numylėtine. Žinoma, jūs gyvensit su mumis. Ponios, aš ne vargšas. Aš turiu valdžios. Nebesu jaunas, tačiau esu stiprus. Tas, ką imuosi globoti, gali nebebijoti nieko. Juo bus rūpinamasi visą gyvenimą. Čia, mano gerbiamiausiosios ponios, buvo oficialioji dalis.

– Jūs nuostabiai kalbėjot, – sušuko mano teta ir nusišluostė ašarėlę. – Cile, įpilk. Sklidinas taures.

– Į naujosios mano baronienės sveikatą, – sugriaudėjo Zoltanas fon Borozis, daužsaid damasis taurėmis. – Už gyvenimą. Už džiaugsmą. Mes rengsim šventes, josim į medžiokles, važiuosim į Vieną Užgavėnių, o namie turim pilį, vyno rūsį, puštą ir žirgus, Gaboras ves Elvyrą, ir mūsų vaikai augs kartu.

Vadinasi, ne Juozapo santuoka? Mat kaip. Buvau į tuščią skrandį susivertusi jau dvi taures šampano. Kaip mane visą persmelkė, kaip aš atsigavau! Liūdesys išnyko, viskas atrodė kaip sapne.

Zoltanas fon Borozis paėmė mano ranką ir pabučiavo. Nusišypsojau jam.

– Ponios, svarbiausia jau pasakiau.

– Prašom duoti mums laiko, kad pagalvotume. – Hermina nusišluostė nuo kaktos prakaitą.

– Kiek, gerbiamiausioji?

– Vieną savaitę.

– Duodu tris dienas. Iki sekmadienio laukiu jūsų atsakymo... O dabar iš pupuliuko padarykit *beauté*. Paskui žengte marš tarp žmonių švęsti pergalės. Bučiuoju visoms rankutes. Laukiu jūsų lauke. Likit sveikos. Sudie.

– O aš maniau, kad jis ves Lizi, – sumikčiojo Hermina. – Kaip galima būti tokiai aklai?

Mano teta pratrūko linksmai kvatotis. Hermina įsistebeilijo į ją.

– *Tu* žinojai, – sušuko ji priekaištingai. – *Tai* buvo tavo planas, nuo pat pradžių. Tai *todėl* tas barbariškas spaudimas korsetu... apimti delnais kaip imperatorienę... *Mon Dieu*. Ir suknelės, ir šukuosena...

– Puiki sėkmė, mieloji. Gali mane pasveikinti. Per tokį trumpą laiką...

– Tačiau Gaboras jai kur kas labiau tinka.

– Kam reikia obuolio, jeigu galima turėti visą obelį, – paniekinamai pareiškė teta Juliana. – Privalu galvoti ir apie ateitį. Cile! Zefi! Dabar visos išgersim už laimę šauniosios mūsų panelės, kuri, jeigu panorės, netrukus galės tapti baroniene.

– Mano taurė tuščia, – paprieštaravau.

– Jau nebeilgai tokia bus, brangute.

– Kelinta čia taurė? – tuoj pat paklausė Hermina.

– Numeris trečias, – sukikenau ir kilstelėjau į ją taurę.

– Bet, Minka! Tu juk *įkaušai*, – pasibaisėjusi sušuko Hermina.

– Duok jai ramybę. Tai didžioji diena. Ką gi, Minka, už tavo laimę. Netrukus tu būsi didiko žmona. Prie stalo tau nebereikės sėdėti su kvailais geltonsnapiais. Ta vieta bus stalo gale, šalia kilmingų ponų, ir visi bučiuos tau ranką... Hermina, prašau! Kas tau *yra*? Juk mes ne laidotuvėse.

– Pasiunčia Gaborą pirštis, – sumurmėjo Valerija, – o juk puikiai žino... ką gi, nelabai elegantiška.

– Tipiškas generolas. – pritarė Hermina, – nemoka atsižvelgti į kitus.

Princesė linktelėjo galvą:

– Užtat jau trečią kartą našlauja. Moterys su juo neilgai tveria.

– Mano ketvirtos eilės pusseserė, – balsu pamąstė Hermina, – Kati, ji irgi ištekėjo už generolo, daug vyresnio. Ir taip jo bijojo, kad susirgo nervais.

– O mano dukterėčia, Tinti, – antrino jai princesė, – jai buvo septyniolika, jam – šešiasdešimt devyneri, tolimas dėdė... *drebėjo* prieš jį. Pagimdė jam du įpėdinius, vieną kurčią, o kitas mirė penkerių. Dabar jai depresija...

– *Šito* neturit pasakoti Minkai, – sušuko nesivaldydama mano teta, – bet kam pasidarytų *bloga*. Jozefa, gana, šukuosena puiki, uždėk skrybėlaitę. Minka, žvelk kiek linksmiau, už durų tavęs laukia tūkstančiai, keletas iš jų šiandien per tave praturtėjo. – Ji priėjo prie manęs ir pabučiavo į kaktą: – Pralinksmėk. Šypsokis. Deja, man reikia grįžti namo, į viešbutį, laikas spaudžia.

– Mane irgi, – prisiminė Hermina, – turiu skubėti į Enzegą ir viską parengti loterijai. Dešimtą pokylis imperatoriaus garbei, penki šimtai svečių. Kaip manai, kas ten bus?

– O laimėtojai nevalia nė kojos įkelti į pilį, nors ji išlošė du tūkstančius guldenų vargšams?

– Taip. Tai aukštuomenės pokylis.

– O jūs, mieloji princese? O jo prakilnybė? Gaboras? O grafas Šandoras?

– Žinoma, mes visi ten būsim.

Teta dar sykį man nusilenkė.

– Neliūdėk, Minka, kitais metais tu būsi baronienė, užsidėsi tą garsiąją diademą su rubinais ir būsi laukiama vieš-

nia pilyje. O šįvakar tu padėsi rengti *mūsiškę* loteriją. *Mūsiškį* pokylį imperatoriaus garbei. Galėsi būti, kiek tik norėsi. O po pirmos vis tiek visi sugrius pas mus iš kitų pokylių, nes pas mus linksmiausia. Jozefa, Cile, mes išeinam.

– Aš dar pabūsiu su Minka, – sušuko Valerija. – kai ji atsigaus, eisim kartu guosti Gaboro.

– Tiktai pabandykit, – pagrasino mano teta.

Princesė nusijuokė.

– Nebijok, jis nepagrobs jos. Gaboras – klusnus sūnus, neturi maniškio Edžio nutrūktgalviškumo...

– Bet, Valerija! – apstulbusi sušuko Hermina.

Princesė atsistojo.

– Juokauju, mieloji. O dabar *prašyčiau išeiti*. Prieš laimėtojos pagerbimą dar norėčiau šį tą aptarti su mūsų vaikeliu.

– Tiktai paskui kad parlydėtum ją namo, – nuo durų suriko Hermina. – Valerija, aš tavim pasikliaunu.

– Taip, taip. Nebijokit... Taip! – tarė ji paskui, kai mudvi likom vienos. – Dabar sėdėk labai ramiai. Dar luktelėsiu, o tada eisiu atvesti Gaboro. Galėsit abu pasikalbėti prieš didįjį atsisveikinimą, kuris bus netrukus. Generolas nebeleis jums daug laiko leisti kartu. – Ji atkišo man ranką, ir aš ją pabučiavau. – Tačiau būk apdairi, Minka. Gal Gaboras dėsis herojum, žadės tave pagrobti, tačiau įsidėmėk: nė vienas giminaitis jūsų nepriglaus – tai kur jis tave išsiveš?

– Į varganą butą, – šūktelėjau įkaušusi.

– Taigi. O tavo vieta ne ten. Pakartosiu tau tai, ką tu jau žinai: Gaboras visiškai priklauso nuo savo tėtės. Jis neturi turto. Nieko ir nepaveldės. Tavim rūpintis jis negali. Taip pat jis dar nepilnametis. Jeigu jis tave pagrobs, tai padarys nusikaltimą, bus patupdytas į cypę. Tu nebegalėsi mokytis pensione. O jis nebegalės būti leitenantu. O Gaboras *myli*

kavaleriją. Jis apsigimęs karininkas. Visą gyvenimą būdamas civilis, jis *klaikiai kentės*. Per tavo kaltę.

– Ką man daryti?

– Vilkinti laiką. Perduosi mūsų Zoltanui, kad jautiesi pagerbta, nori už jo tekėti, tačiau esi per jauna ir pageidauji keletą metų palaukti. O Gaborą nuraminsi, pasakysi, kad viskas kaip nors susitvarkys... – Staiga ji meiliai nusišypsojo man: – Gyvenime būna tokių momentų. Reikia narsiai juos ištverti. Be to, tu per jauna. Aš ištekėjau dvidešimt penkerių, o dabar jau žinau, kad irgi pernelyg skubėjau. Dešimt minučių pasikalbėk su Gaboru, o tada mudvi šturmuosim bufetą. Vargšelė, tavo skrandis tuštutėlis.

Ir ji iššlamėjo pro duris, palikdama mane vieną.

Po akimirkos įėjo Gaboras. Matyt, laukė už durų. Visas išbalęs iš įtūžio ir vos valdydamasis. Skubiai žengė artyn, atsiklaupė priešais, pabučiavo mano ranką, o paskui be žodžių padėjo galvą man ant kelių.

– Aš jį nušausiu, – sumurmėjo po kiek laiko.

– Gaborai!

– Labiausiai to norėčiau. *Nekenčiu* jo. Nebenoriu daugiau jo matyti. Jis *išdavikas*.

– Jis tavo tėvas.

– *Pabaisa!* – Jis pašoko: – Siūlau bėgti iš Enso.

– Kur?

– Į Vengriją. Turiu dvarelį, paliktą man motinos. Puštoje. Ten gyvena valdytojas. Pasakysiu tau iškart, namas mažutis, varganas, be jokių patogumų. Tikrai skurdus prieglobstis. Tačiau tenai galėtume būti kartu.

– Kiek laiko?

– Kol mus ras.

– O paskui?

– Pabėgsime kur nors kitur.

– Kur?

– Ką nors sugalvosiu, kai reiks. Gal pas Atilos tėvus. Imperija didžiulė, kur nors pasislėpsime.

– Ar tu esi galvojęs... aš...ė... norėčiau Juozapo santuokos. Ar tu sutinki?

Giliai atsidusau. Štai ir pasakiau. Nebūtų buvę taip lengva, jei nebūčiau išgėrusi šampano.

– *Juozapo santuokos???* – pakartojo Gaboras, ir jo akyse atsispindėjo neslepiamas siaubas. – Juk tu *juokauji!*

– O ne. Žinoma, ne. Kaip mano teta. Juk ji taip gyvena. – Išgėriau šampaną. – Prašau man dar įpilti – ir prašau taip pat pasiimti taurę. Tai ramina.

– Aš nenoriu šampano, noriu *tavęs!* – Gaboras pasiėmė kėdę ir pasistatė visai prie pat manosios. – Padėk taurę, Minka, ir paklausyk. – Jis paėmė abi mano rankas. – Juozapo santuoka... tu pati jos nenorėtum. Juk dėl to ir tuokiamasi, kad pagaliau būtų galima likti vieniems. Visiškai vieni. Tik tu ir aš. Minka, tu nežinai, ko reikalauji. Nėra didesnės kančios. Nemanau, kad galėčiau ją ištverti.

– Ar tu žinai, kaip atsiranda vaikai? Na, kaip jie gimsta, turiu galvoje.

– Žinoma... taip. Maždaug. Vyrai niekuomet nemato. Griežta paslaptis, tik moterų reikalas. Tačiau teoriškai žinau, kaip viskas vyksta.

– Aš irgi. Todėl ir bijau.

– Bet, Minka! – Jis pakėlė mane nuo kėdės ir pasisodino ant kelių. – Apsikabink mano kaklą. Va šitaip, Minka... – Jis pabučiavo mane į lūpas. – Tau nėra ko bijoti. Dažniausiai viskas baigiasi gerai. Pasakyčiau, beveik visada... Be to... vaikas... tai tolima ateitis. Tačiau tu ir aš... visai vieni, *visą naktį*, vyrui nieko puikesnio negali būti. O jeigu tu gulėsi šalia manęs ir man nebus galima tavęs net paliesti – aš išsikraustysiu iš proto. Nieko baisiau nebūna.

– Tai tu nenori.

– Taip. Tu irgi ne. Tu tik nežinai, ko netenki.

– Jokios Juozapo santuokos?

– Nieku gyvu! Klausyk. Turiu penkis tūkstančius guldenų. Ką tik išlošiau, nes tu taip nuostabiai jojai. Kiek laiko mudu išsiversime su tiek. Aš nebijau. Ir jeigu manim pasitikėtum, rytoj viską parengsiu, jeigu tik nori. Pasipasakosi Lizi, ji laikys liežuvį už dantų. Jei ji man pasakytų iki rytojaus vidurnakčio, išjotume dar prieš aušrą.

– Naktį.

– Taip.

– O kokiais arkliais?

– Ada ir Dzeusu. Pasiimk apyrankę, kurią gavai iš mano... per vengriškąjį vakarėlį – ir visus kitus papuošalus. O jeigu manim *nepasitiki*, jeigu iki rytojaus vidurnakčio negausiu iš tavęs jokios žinios, tuomet *abu* liksim nevedę ir vienas kitam ištikimi visą gyvenimą.

Tuo momentu sugrįžo Valerija.

– Greičiau, – sušuko ji jau nuo durų, – skirkitės! Gaborai, senasis tavo ponas pabaigė kantrybę, jis pakeliui į čia... Minka, einam jo pasitikti. Gaborai, lįsk į kampą už neštuvų...

– Nenoriu slėptis.

– Tu paklausysi! *Tučtuojau*. Aš nenoriu skandalo.

– *Aš stovėsiu čia!*

Valerija pakeitė balsą:

– Dėl manęs. Būk galantiškas. Užtat pažadu, kad galėsit susirašinėti per mane. Ar tai guodžia?

Ji paėmė mane už rankos. Ir generolui neperžengus slenksčio, mes išėjome pro duris ir patekome į patį šventės sūkurį.

– O dabar pasilinksminsim, – sugriaudėjo Zoltanas fon Borozis ir atkišo man parankę. – Mes nusipelnėme. Pirmiausia pavalgysim, o paskui širduliukas užlips ant pakylos...

Nebeklausiau, ką jis kalba.

Galvojau apie Gaboro ultimatumą; rytoj vidurnaktį. Tačiau pirmiausia turėjau įminti pačią sunkiausią mįslę ir atidengti baisųjį TAI. Teisybę pasakyti turėjo gailestinga siela. Tačiau kas? *Mon Dieu.* Ir vėl kliūtis. Didesnė negu pati aukščiausia šiandien manieže. Ir mažai laiko!

Išskleidžiau vėduoklę. Pirmyn kaip vyras.

Man pavyks!

Jau žinojau, ką daryti.

DVIDEŠIMT PIRMAS SKYRIUS

Kitą dieną po pietų, prieš šešias, slapčiom nusėlinau į virtuvę. Buvau išbalusi, neišsimiegojusi, be paliovos žiovavau, nes puotavome iki devintos valandos ryto.

Ir kas gi buvo visų dėmesio centre? Aš!

Antrąkart tapau Enso heroje, visi mane sveikino, šaukė ir plojo man. Visi karininkai sukosi aplinkui. Šokau čardašą su Gaboru ir generolu, taip pat ir su Tiboru, Geza, penkiskart su Atila ir netgi su grafu Šandoru, pirmuoju savo tėte.

Tuo tarpu teta Juliana laiminga skrajojo po viešbutį ir kiekvienam, kas tik norėjo išgirsti pasakojo: „Mano seserėčia, būsimoji baronienė Borozi..."

Kad ir kaip ten būtų, aš atsiguliau tik pusę dešimtos. O dvyliktą vėl turėjau keltis, nes pirmą valandą buvo surengtas pokylis miesto galvoms ir generolui, tačiau be Gaboro, mane pristatė Enzego pilies valdovams ir Ragūzos dvarų savininkui, kurio turtai po mano pergalės padvigubėjo.

Nuo stalo pakilome tiktai pusę penktos, buvo vaišinama dvylika patiekalų – dabar aš oficialiai priguliau pokaičio – teta ir Hermina taip pat, – laimė, Lizi dar dirbo ir kaip tik miklia ranka liejo glajum tris punšo tortus.

Vienos Lizi nebuvau mačiusi nuo pat mūsų žygio į Bastiono gatvelę.

Ir nutiko keistų dalykų.

Dusyk nusėlinau prie jos durų, keturiskart pasibeldžiau – slaptu mūsų signalu, – tačiau ji manęs neįsileido.

Ir dabar, pamačiusi mane, neatrodė apsidžiaugusi. Tiktai linktelėjo galvą ir toliau triūsė, lyg manęs visai nė nebūtų šalia.

Viskas jau buvo paruošta vakarienei: tortai ant aukštų padėklų, pyragai ir pyragaičiai, su kremu ir florentietiški, migdoliniai ir sluoksniuoti, sausainiai, juodi ir spalvoti, kompotai ir cukruoti vaisiai, ir, nors buvau soti iki kaklo, gerte gėriau citrinų, punšo ir romo aromatą, sklindantį nuo Lizi – tiksliau, nuo jos dubens su rožiniu glajum.

Lizi stovėjo prie ilgo stalo, pasirišusi krakmolytą baltą prijuostę, plaukus pasikišusi po baltu kyku.

Ji irgi atrodė pavargusi ir išbalusi, tačiau dėl kitos priežasties. Ištisą savaitę ji neturėjo nė laisvos valandėlės, kaip ir kiti tarnai, dirbo nesudėdama rankų – ir nenorėjau jos trukdyti. Tačiau privalėjau.

– Lizi, – prašnekau nedrąsiai, – gal turėtum valandėlę laiko?

– Jeigu reikia.

Ji nežiūrėjo į mane.

– Lizi, kalbėsiu tiesiai ir atvirai, – skubiai atsistojau šalia jos, – *turi* man padėti, *meldžiu*. Generolas nori mane vesti, Gaboras pagrobti, o aš vis dar nežinau: kas yra santuokinė pareiga?

– *Pardon?!* – sušuko Lizi, lyg būčiau mirtinai ją įžeidusi.

– Santuokinė pareiga! Lizi. Prašau neapsimetinėti. Štai ką tau pasakysiu. Išeisiu tik tada, kai žinosiu. Net jei turėsiu kankinti tave iki kraujo.

– Kodėl nepaklausiat guvernantės?

– Klausiau. Ji nežino.

– O tetos?

– Iškart pakeičia temą.

Lizi rūpestingai tepė rožiniu glajum ką tik iškeptą tešlą, o kai baigė antrąjį tortą, žvilgtelėjo pro atvirą langą ir parodė:

– Prašau. Jaunikis ir jaunoji. Matot tuos du? Tai santuokinė pareiga.

Pasilenkiau, tačiau pamačiau tik du balandžius.

– Atidžiai įsižiūrėkit, – pasakė Lizi, – tuoj bus.

Melsvomis blizgančiomis plunksnomis balandis buvo taip pasipūtęs, kad dvigubai padidėjo. Burkuodamas jis suko ratą apie baltą balandėlę, kuri grakščiais žingsneliukais tipeno Pagrindinės aikštės pusėn. Balandis koketiškai pakėlė galvą, nuleido ją, ėmė suktis aplinkui, vis greičiau ir greičiau, staiga šoko ant nugaros balandei, o ta sustojo. Paskui jis keliskart įnirtingai suplakė sparnais ir vėl nušoko žemėn. Viskas truko pora sekundžių, ne daugiau. Balandė nusipurtė, snapu persibraukė per nugaros plunksnas, pasivalė sparnus. Abu paukščiai nusilenkė vienas kitam ir nutipeno kiekvienas savo keliu, lyg nieko nebūtų atsitikę.

– Kaip tik šitaip būna ir žmonėms, – pasakė Lizi, – tik ne gatvėje, o vedybinėje lovoje.

Spoksojau į rožinį tortą. *Toks* yra TAI? Niekuomet nebūčiau pamaniusi... Staiga man prieš akis iškilo Zoltanas fon Borozis su raudona uniforma, kuris sukosi kaip vilkutis, išskėtęs rankas, ir burkuodamas nusilenkė man, strikinėdamas kaip balandis, paskui pakreipė galvą, pašnairavo įsimylėjusiomis akimis ir pasirengė smarkiam šuoliui man ant nugaros į vedybinę lovą – viskas. Toliau man pritrūko vaizduotės.

– Dar ko nors klausit? – Lizi maišė glajų.

– Vis dar nesuprantu.

– Nesuprantat?

– Ne.

Lizi liovėsi maišiusi.

– Ką gi, aš jums paaiškinsiu. Tiktai pažadėkit paskui ant manęs nepykti.

– Pažadu.

– Ar prisimenat, kur yra Pažadėtoji Žemė? Apačioje, kur slaptos durelės...

– Kurios neatsidaro? Kai gimdai vaiką?

– Taip. O kol esi mergina, jos tvirtai uždarytos, užaugusios plona odele. Vestuvių naktį vyras turi užlipti ant moters ir pradurti tą odelę...

– Tai yra santuokinė pareiga? – Aš sustingau iš baimės.

– Taip.

– O su kuo jis praduria tą odelę? Peiliu?

Lizi papurtė galvą.

– Ar esat mačiusi, kaip mažas berniukas siusioja?

Buvau. Atsitiktinai, be Herminos žinios, sykį mačiau, kaip vystomas mano broliukas.

– Ar pastebėjot mielą mažytį skirtumą?

Linktelėjau. Taip, pastebėjau.

– Kai berniukas užauga, tas daikčiukas dailiai padidėja. O vestuvių naktį pailgėja kaip agurkas ir smarkiai sukietėja.

Kaip!!! Su tuo... tuo... ponai bado ponių kūnus? Ar Lizi kliedi?

– Prašau nežiūrėti į tai, lyg būtų duriamas veršis. Pažįstu tik vieną, kuri *nusižudė*. Tačiau visuomet patiriama nesėkmė. Princesė Gizela naktį grįžo pas tėvus, o grafaitė Mari iššoko iš lovos, išbėgo į apsnigtą parką ir pasislėpė oranžerijoje. Kone sušalo. Tik kitą dieną ją rado daržininkas. Buvo visiškai sužvarbusi ir užsiverkusi, santuokinė pareiga pirmąkart siaubingai žeidžia...

Lizi vėl nusigręžė į stalą. Čiupo glajaus dubenį, apliejo paskutinį tortą, mentele susėmė rožinius lašus, žaibiškai ap-

tepė jais šonus – darbas baigtas, tortas blizgėjo lyg nulakuotas.

– Lizi, *prisiek*, kad tai tiesa.

– Prisiekiu savo gyvybe.

Vadinasi, toks yra TAI. Stovėjau, lyg nutrenkta perkūno. Nėra ko stebėtis, kad tai griežčiausiai saugoma paslaptis pasaulyje. Hermina neklydo. Labiausiai tinka žodis „žvėriškumas“. Vargšės moterys! Ir kaip jos ištveria? Valerija, ledi Margita, mūsų imperatorienė, visos, kurios turi vaikų, – o mano motina tą darė su trim skirtingais ponais!!! Nurijau seilę. O juk atrodo žvalutėlė. Ir Valerija šauniai laikosi.

Gal prie to priprantama? Kaip pavasarį prie uodų kandžiojimosi?

– Ar jis iš tiesų padidėja sulig agurku? – paklausiau, vėl atgavusi žadą.

– Sulig mažu.

– Tokiu kaip marinuotas agurkėlis? – paklausiau viltingai.

– *Daug* didesniu, – griežtai pasakė Lizi, – kiekvieno vyro kitoks. Tačiau pakankamai didelis, kad išsigąstum.

– Lizi, o iš kur tu žinai?

– Man pasakė motina.

– Tavo motina? – Man niekaip netilpo į galvą. – Apie tokius dalykus jūsų gimtinėje kalbama su *motina*?

– Taip.

– O argi ji nemiršta iš gėdos?

– Nemiršta.

– Bet, Lizi, kodėl ji tau... kaip...

– Todėl, – pabrėždama pasakė Lizi, – kad Lenkijoje žmonės ne tokie kvaili kaip čia.

– Šit kaip.

– Ji norėjo, kad atsikratyčiau didžiausios baimės moters gyvenime. Ją irgi paguldė į vestuvių guolį kaip nekaltą avi-

nėlį ant skerdyklos suolo. Nieko neišmanė. Ko nenumirė iš siaubo...

– O ta odelė vėl suauga? – paklausiau po akimirkos.

– Ne. Lieka skylė. Ir antrąkart skauda mažiau. Trečiąkart dar mažiau, ketvirtąkart vėl dar mažiau, tačiau niekada nebūna malonu.

Pamąsčiau.

– Gal pasakytum man, kodėl ponai tą daro? Juk jų niekas neverčia. – Lizi nusijuokė. – Prašau, Lizi. Aš nesuprantu.

– Daro, nes *jiems* neskauda. Todėl ir pavadinta Pažadėtąja Žeme, kad vyrui tenai, viduje, baisingai malonu. O po vestuvių vyras nuolatos trokšta ten įkišti...

– *Nuolatos?* – sušukau pasibaisėjusi.

– Naktį lovoje, dieną ant sofos, miške po medžiu, lankos krūmokšniuose, arklidės šiauduose, daržinėje ant šieno, niekur neduoda ramybės... kol ima augti vaikas... Ar generolas sakė, kad nori vaikų?

– Sakė.

– Nemanau, kad jums patiks būti ištekėjusiai.

– Taigi, taigi, be to, aš jo bijau.

– Generolo? – Lizi sukikeno. – Neverta bijoti. Jei teisingai paimi, jis švelnus kaip balandėlis.

Staiga Lizi sušneko visiškai kitokiu balsu, jis suskambo koketiškai.

– Teisingai paimi? – pakartojau priblokšta.

– Teisingai elgiesi.

– O tu žinai, kaip reikia elgtis?

– Net miegodama. Dar pagalvokit apie vedybas, Zoltanas Borozis *nėra* ištikimas vyras.

Lizi pastūmė tortus prie sienos džiūti, pasiėmė lentą, ant kurios gulėjo marcipano, pradėjo pjaustyti taisyklingus kampukus ir minkyti rutuliukus. Žiūrėjau išpūtusi akis.

– Ar suprantat, ką noriu pasakyti? – paklausė ji ir pakėlė akis.

– Tu esi netikra jo žmona.

– Taip, – sutiko Lizi nesigėdydama, – žinau, kad jam smagu į mane žiūrėti, aš jam patinku...

– O ko jam iš tavęs reikia?

Lizi gūžtelėjo pečiais.

– Kvailas klausimas. Žinoma, TO.

– Ir...Lizi... ar tu jau mėginai? Taip? Kaip tau buvo?

– Garsiai šnopuoja ir pernelyg mane spaudžia. Man visuomet lieka mėlynės, tačiau viskas trunka neilgai, greitai baigiasi. O aš vaidinu, kartoju: „Daugiau, daugiau! Dar, dar!" Gyvenime yra baisesnių dalykų. Pripranti.

– Tai dabar tu susilauksi vaiko?

– Dar nesu praradusi proto. Ne. Vaiko nesusilauksiu.

– Kodėl?

– Man sekasi. Ir dar turiu kempinėlę su medum. Prieš pasimatymą įsikišu. Nors vis dėlto rizikuoju. Tačiau kol kas ji mane apsaugojo.

Lizi vėl pasisuko į marcipano rutuliukus. Baigusi pamerkė į romą razinų, atsinešė cukruotų vyšnių stiklainį, dubenį plikytų migdolų ir ėmė rinkti gražiausius.

– Puošiu punšo tortus. Generolas užsakė, o aš mėgstu jam įtikti.

– Bet, Lizi. Tu netekėjusi... Kodėl... taip darai? Ar tu įsimylėjusi?

– Truputį. Taip, aš įsimylėjusi. Ir...

– Ir kas?

Lizi atsiduso ir padėjo aštrų peiliuką, su kuriuo pjaustė perpus vyšnias.

– Esi globojama stiprios rankos. Viską sužinai apie aukštuomenės pasaulį. Generolas mėgsta plepėti lovoje, baisin-

gai smagu, aš ko nemirštu iš linksmumo. Dabar beveik visus kilminguosius pažįstu kaip nuluptus...

– Jūs *kalbatės* lovoje? O kaip? Vadini jį prakilnybe?

Lizi nusikvatojo.

– Ne. Visai kitaip. Aš sakau: stiprusis raudonasis husare, eikšen. Laukinis puštos eržile! Karštakraujis hune! Parodyk mažajai Lizi, ką pajėgi.

– Ir jis tau *leidžia?*

– Žinoma. Juk visuomet būna aukštuomenėje, kur turi paisyti manierų, jis didikas, tačiau su manim vaikėzas. Juokiasi ir dainuoja, kartais, kai įkaušta, būna grasus ir šiurkštus. Tačiau aš visuomet žiūriu, kad prisigertų kaip maišas, o kai jau kalba lotyniškai, pavojaus kaip nebūta. Daro viską, ko tik trokštu, burkuoja ir gerinasi kaip įsimylėjęs balandėlis, o jei aš pasakau, jog iškrėtė kokią kiaulystę, ką nors negražaus, po kelių dienų įteikia man gražią dovaną. Arba kišenėje randu raudono šilko piniginę su aukso moneta, nereikia nieko sakyti, pats supranta.

– Briliantinis kryžius irgi iš jo?

– Taip. O praėjusią savaitę padovanojo apyrankę. Štai dar ką pasakysiu, gerbiamoji panele, yra jūsų pasaulis ir yra mano. Niekuomet negalėčiau iš savo atlyginimo nusipirkti raudonos vėduoklės. Ar šepečių rinkinio iš sidabro, ar tikrų brangenybių. Tačiau jeigu pažįsti kilmingus ponus ir žinai jų įgeidžius, galima kai ko pasiekti. Net ir mano pasaulyje.

Supratau. Nesimurkdai skurde, būdama netikra žmona – galima ir *praturtėti.*

– Manei, kad jis tave ves.

– Taip. Toks buvo didysis planas. Tačiau pasakė, kad negali, nes nesu kilminga ponia.

– Aš irgi ne, Lizi.

– Beveik kilminga. Jūs išsilavinusi, turit guvernantę. O duonos kąsnį aš pelnausi savo rankomis. Mano tėvas ne aristokratas, kaip jūsų, jis lenkų grafo liokajaus padėjėjas. Maniau, jeigu išmoksiu jodinėti ir prancūziškai, tačiau viskas perniek. Negalėtų apvesdinti kaip dera savo sūnaus, jei pamotė būtų kepėja. Tačiau jis nenori manęs netekti, panele Minka. Sakė, kad turiu važiuoti po vestuvių su juo į pilį Vengrijoje. Todėl ir padovanojo apyrankę.

– Kaip? Jis nori mūsų *abiejų?!* Tavęs *ir* manęs?

Lizi linktelėjo galvą. Čia tai bent! Antra vertus: o ką jam daryti? Idealios moters su smėlio laikrodžio figūra nėra. Todėl ir išdalina ją *dviem*. Viena lipa iš korseto, kitos liemenį galima apimti delnais – ir kaip man tai anksčiau neatėjo į galvą.

– O ką tu darysi. Lizi? Važiuosi?

– Nežinau. Tačiau mane vilioja.

– Ar nebijai pragaro?

– Nebijau. – Ji pradėjo pjaustyti migdolus siauromis juostelėmis. – Biblijoje parašyta, kad atgailaująs nusidėjėlis kur kas vertesnis negu devyniasdešimt devyni teisuoliai. Taigi aš dabar gyvensiu nuodėmingai, paskui atgailausiu ir suteiksiu Viešpačiui didžiulio džiaugsmo, mudu abu laimėsim, dangaus Tėvas ir aš.

– O jeigu mirsi anksčiau?

– Viešpats neleis, juk taip? Kai šitaip džiaugiasi atgailautojais.

Staiga durys atsidarė.

– Štai *kur* tu... – sušuko neapsakomai susijaudinusi mano teta. – Visur tavęs ieškojom. Hermina, eikšen! Ji čia. O ko tau reikėjo?

– Gerbiamoji panelė užsimanė paragauti šviežio marcipano. Daviau jai gabalėlį.

– Gerai, Lizi. Ar tortai jau gatavi?

– Turi trupučiuką apdžiūti.

Mano teta apžiūrėjo Lizi darbą.

– Kokie gražūs. Žinai ką? Tu ištisą savaitę neturėjai laisvos popietės. Lipk į savo kambarį pailsėti. Pakviesim, jei tavęs prireiks.

Lizi tūptelėjo, nusirišo baltą prijuostę ir išėjo. Teta žengtelėjo prie manęs.

– Minka. Štai kas pasikeitė. Atvyko Vestpremo vyskupas. Bus čia iki pirmadienio. Generolas paklausė, ar jis nesutuoktų jūsų sekmadienį. Vyskupas iškart sutiko, labai apsidžiaugė, pasveikino generolą ir paklausė, kokia jo nuotaka, ir jo prakilnybė taip tave išgyrė, kokia esi miela, išsilavinusi ir kaip fantastiškai muzikali – ar supranti, ką tai reiškia?

– Ne, prašau paaiškinti.

– Tai reiškia, kad dabar nebevalia jo atstumti!

Graudžiai pasižiūrėjau į Herminą. Ji nuleido akis.

– Vadinasi... turiu už jo tekėti? Sekmadienį? Bet aš bijau.

– Ko tu bijai?

– Santuokinės pareigos, – išpyliau tiesiai.

Mano teta, labai nepatenkinta, pasigręžė į Herminą.

– Iš kur ji žino tokius žodžius?

– Iš manęs, – trumpai atsakė Hermina.

– Šventoji Marija! Mane tučtuojau ištiks smūgis. Juk nė viena nebetekės, jei jai iš anksto bus atskleidžiama visa tiesa.

– Nieko jai neatskleidžiau, tik įspėjau, kad vedybinis gyvenimas turi dalykų, kurie itin bjaurūs padoriai moteriai. Daugiau nieko.

– Galėjai ir patylėti. Štai ko dabar sulaukėme.

Ji pasiėmė marcipano rutuliuką ir įsidėjo į burną.

– Minka, atidžiai manęs paklausyk. Tam bus *daugybė* laiko. Nesuk dabar galvos. Kai prireikia, protinga moteris

viską susitvarko. Ar žinai kaip? Vengsi to, kiek įmanoma *ilgiau*. O paskui pasistengsi, kad viskas baigtųsi kuo *greičiau*. O paskui mėgausies laiku. Patariau tau kaip ištekėjusi moteris. Bet kodėl mes tavęs ieškojom: generolas pakvietė mus į savo kambarius, tuoj pat. Turi pasimatuoti diademą. Valerija atsiuntė mums Stani, ji moka prisegti diademą prie plaukų, o Cilė ir Zefi ne. Kad tiktų sekmadienį, ir dar išgersim šampano.

– Kas dar ateis?

– Pas generolą? Tik mes trys ir Stani. O kas dar turėtų ateiti? Kalbėk!

– Ji nori sužinoti, ar Gaboras ateis, – sumurmėjo Hermina.

Teta atsiduso.

– Gaboras neateis. Jo prakilnybė išsiuntė jį asmeniniu traukiniu į Vengriją atsivežti ponių Fogoši. Jos jau sveikos.

– Ir jis... paprasčiausiai išvažiavo?

Nieko nesupratau. Be žodžio, be laiško, neatsisveikinęs, nepasiaiškinęs. Taigi pagrobimo nebus... vis tiek jau nebenorėjau.

– Gaboras yra geras sūnus, – švelniai tarė Hermina, – jis niekuomet nepasielgs taip, kad supykdytų savo tėtę.

Nuleidau akis ir pasižiūrėjau į dešinę ranką. Žiedas. Kur jį dėti? Grąžinti? Niekuomet. Pasiliksiu kaip suvenyrą.

– Vaikai, nestoviniuokit čia, – nekantriai sušuko mano teta, – mūsų laukia. Minka, jo prakilnybė parsisiųsdino iš Budapešto tavo mėgstamo šokolado. Ir vaisių su marcipanu. Ir keksiukų. Ir saldainių, svetainė atrodo lyg cukrainė. O tau užsakė didžiausią brangenybę: orchidėjų! Kad kambaryje turėtum nuo jo gėlių. Gavom šį rytą. Aš jau mačiau. Nepatikėsi, kokia grožybė. Tačiau Stebuklas jas nučiupo ir

visiškai sudraskė, taigi neužsimink apie jokią puokštę. Gausi kitą. Vėliau.

– Aš neturiu vestuvinės suknelės.

– O toji rožinė su kreminiais nėriniais, kurią tau užsakiau. Ja dar nebuvai apsivilkusi, niekas Ense nematė, o spalva nuostabi. Kaip manai, argi ji ne puikiai derės su rubinais? Matyt, esu aiškiaregė. Argi iš pat pradžių nesakiau, kad diadema geriausiai tinka juodaplaukei nuotakai? Minka, dabar apsivilk tą suknelę, atsiųsiu tau Cilę, kad suvarstytų korsetą, ir mes susitiksime viršuje. Dar turiu skubiai surasti spjaudyklę Persijos ministrui kunigaikščių apartamentuose.

– Ką prisieki, kai išteki? – paklausiau Herminą, vos likome vienos.

– Prisieki jo klausyti. Jis prisiekia būti tau ištikimas, o abu prisiekiat, kad mylėsit vienas kitą amžinai, kad ir kas jums nutiktų – laimė ar nelaimė, sveiki ir sirgdami ir taip toliau.

Mat kaip! Generolas pasiryžęs prisiekti ištikimybę sekmadienį prie altoriaus, girdint Vestpremo vyskupui ir visam miestui, o Lizi dovanoja briliantinę apyrankę, kad važiuotų su juo į pilį Vengrijoje – kur abu darys TAI trečiajame aukšte! Labai tinka prie vaizdo, kurį apie vyrus susidariau Bastiono gatvelėje rugpjūčio 7-ąją.

– Mums būtina lipti į viršų?

– Kelio aplinkui nėra, *ma chérie*.

– Gerai, aš lipsiu kartu. Tačiau už jo netekėsiu.

– O ką veiksi?

– Noriu važiuoti į Vieną. Į Jozefštatą. Į pensioną.

– Generolas nesutiks.

– Juk puikiai jį pažįstat. Ar negalėtumėt perkalbėti?

Hermina ilgai mąstė.

– Tu pasiryžai? Netekėsi?

– Galutinai pasiryžau. O į viršų lipsiu su mokykline suknele. Niekuomet daugiau nebesispausiu korsetu.

– Puiku, *ma chérie... apskritai* niekuomet daugiau?

– Taip. Juk jūs džiaugiatės, argi ne?

Hermina ūmai mane apkabino.

– *Bien-sûr*. O dėl vestuvių – kaip mes išsisuksim be didžiulio skandalo, man galva neišneša.

– Tuomet *aš* pati ką nors sugalvosiu, – pareiškiau narsiai. Taip ir padariau.

Naktį vėl nusėlinau pas Lizi, pasibeldžiau, ir ji kaipmat atidarė. Jau buvo su naktiniais marškiniais, tačiau iškart prasiblaivė ir mane išklausė.

– Lizi, aš apsisprendžiau. Niekas manęs nebepagrobs. O tekėti nenoriu. Tačiau man reikia svarios priežasties. Nevalia nieko žinoti tetai. Guvernantė nesugalvoja. Man reikia ko nors *ypatinga*, kas *tučtuojau* paveiktų – jau rytoj *anksti!* Ir kad jo prakilnybė neįsižeistų.

– Taip, – pagalvojusi pasakė Lizi, – tada yra tik viena išeitis.

– Kokia, Lizi? Kokia?

– Limpama liga.

– O kur mes ją gausim? Kai taip skubu?

– Tymai arba raupai.

– Tačiau, Lizi, kai apsikreti, veidą išberia tik po kelių dienų. O dabar nė vienas žmogus Ense neserga tymais. O raupai – nesu juk pamišusi ir nesižalosiu veido.

– Netikri raupai, – tuojau nuramino mane Lizi, – dirbtiniai raupai.

Su palengvėjimu atsikvėpiau.

– Tu man nupieši ant veido spuogus?

Lizi paniekinamai papurtė geltonplaukę galvą.

– Aš nesu mėgėja. Jeigu jau ko imuosi, tai iš pagrindų.

– Bet kaip tu tai padarysi, Lizi? Paskubėk, mes neturim laiko.

– Taip, ką aš padarysiu... nė nežinau, kaip jums pasakyti. Reikia didžiulės drąsos, tačiau aš garantuoju sėkmę.

– Kaip? Kaip? Kaip? Man visai tas pats.

– Išdeginsiu jums pūsleles.

– Ant veido? – sušukau pasibaisėjusi.

– Mažučiukes. Įkaitinsiu virš žvakės plonučiukę adatėlę ir prispausiu prie odos... daugiau nieko nereikia. Visai neskaudės, o mes turėsim kuo puikiausius raupus.

– Ir pilną randų veidą.

Lizi parodė savo baltą putnų kaklą.

– *Galit* durti man čia aštriu peiliu, jei liks bent randelis. Juk aš ne idiotė. Jau esu pabandžiusi. Ar bent kur nors matyti randas?

Ji atkišo man dešinį skruostą. Oda buvo nepriekaištinga.

– Ne, niekur nematyti. Tačiau kodėl?

– Nes tepiausi tikru levandų aliejum. Per kelias dienas išgydo nudegimą, o oda lieka kaip nauja.

– Lizi, iš kur tu žinai?

– Sužinojau netyčia, gerbiamoji panele. Sykį krosnyje nusideginau tris pirštus ir pasitepiau levandų aliejum, skausmas iškart atlėgo, puikiai užgijo, ir neliko niekur jokios žymės. – Ji atkišo man rankas. – Aš įsidėmėjau. O jei dabar nusideginu, ne bėda. Pasitepu levandų aliejum, ir viskas kuo puikiausiai sugyja.

Svarsčiau tik valandėlę. Imperatorienės giminaitė nieko nebijo.

– Gerai, Lizi. Raupai tai raupai! O kada?

– Dabar. Guvernantė jau guli. Eikit pirma. Netrukus aš atseksiu.

Po pusvalandžio viskas buvo baigta. Aš užsimerkiau, Lizi įkaitino adatą, ir mano veidas degė taip, lyg būčiau įkišusi jį į skruzdėlyną, tačiau vos pasitepiau levandų aliejum, skausmas, lyg pamojus burtų lazdele, išnyko.

Kai kitą rytą pabudau, man ant veido buvo dvidešimt septyni raudoni spuogai, dydžio lyg smeigtuko galvutės, o pačiam jų vidury, kiek iškilęs, šviesrudis šašas. Atrodžiau – kaip baidyklė.

Išvydusi mane, Cilė išmetė padėklą su pusryčiais ir klykdama išbėgo iš kambario. Paskui atskubėjo daktaras Kneiferis, trumpai pasižiūrėjo į mane ir išsiėmė iš krepšio lupą.

– Prašyčiau, ne, – pasipriešinau silpnai.

– Aš greitai. – Jis prikišo lupą prie mano skruosto, pasižiūrėjo, linktelėjo galvą ir tiriamai nužvelgė mane.

– Nudegimo pūslės, – pasakė, – gerbiamoji panelė nenorit tekėti.

Tą valandėlę pro duris įšlamėjo mano teta, siaubingai susijaudinusi. Abiem rankom laikėsi už širdies.

– Kas mūsų vargšelei? – sušuko, gaudydama kvapą. – Mielas pone daktare, ar tai pavojinga?

– O... galima sakyti... iš tikrųjų labai, gerbiamoji ponia.

Teta Juliana išbalo ir atsišliejo į sieną.

– Reta vėjaraupių forma.

– Vėjaraupių? – sušuko teta. – Ar ji liks subjaurota?

– Ne, gerbiamoji ponia. Tai reta forma, neužkrečiama, visai nepavojinga. Neliks nė randelio, jeigu... – jis dramatiškai patylėjo, – jei bus gydomasi ir ilsimasi.

– Kiek laiko?

– Dvi, tris savaites.

– Kaip ilgai! Minka, vargšele tu! Pone daktare, ar leistumėt man?

– Žinoma. Prašom prieiti.

Pirštų galiukais teta Juliana pritipeno artyn – pasižiūrėjo man į veidą ir atšoko:

– Šventoji Marija! Kaip *tu* atrodai! – Išsiėmė uostomąjį buteliuką ir be galo ilgai uodė. – Tik nežiūrėk į veidrodį, Minka, dar ištiks smūgis. Iškišk liežuvį.

Iškišau. Teta įdėmiai jį apžiūrėjo.

– Keista, – nusistebėjo paskui, – be jokių apnašų.

– Liežuviui nieko netrūksta, – paslaugiai įsiterpė daktaras, – nes sergant šia liga karštis nekyla. Todėl ji ir neužkrečiama.

Teta Juliana paėmė mano ranką.

– Visai nekaršta, – pasakė ir paglostė mano pirštus. – Nelaikykit manęs kvaiša, kažkas čia negerai. Neatsigulsi vakare sveika kaip ridikas, o rytą neatsikelsi štai tokia, tačiau be karščio ir rožiniu liežuviu. Ką tu iškrėtei, brangute? Prisipažink!

– Ši liga gali užklupti iš baimės.

– Kokios dar baimės?

– Gal panelė seserėčia dar nepasiruošusi tekėti...

– Taip, o kodėl ne?

– Per jauna.

– Per jauna? Tokiai puikiai partijai? Ji *negali* būti per jauna.

– Gali, gerbiamoji ponia. Neleisčiau savo dukrai tekėti iki dvidešimt penkerių metų.

Teta Juliana atsiduso.

– Minka, pasižiūrėk į mane. Tu nenori tapti baroniene?

– Ne, nieku gyvu.

– Ar gerai apgalvojai?

– Galvojau visą naktį, mieliausioji teta.

– Ką gi... Sutinku, keisim mūšio planą. Minka, niekuo nesirūpink, sveik, negalvok apie vyskupą ir generolą ir apie tai, ką žmonės pasakys. Aš viską sutvarkysiu.

– Kaip elegantiška, – pasakė daktaras Kneiferis ir žavėdamasis pasižiūrėjo jai į akis, – puikiai pasakėt. Gėriuosi jumis, esat išmintinga moteris.

– O kas man daugiau lieka? Vaikas paveldėjo mūsų kietakaktiškumą.

Tada ji man pasiuntė ranka bučinį, ėmė stipriai mosuoti vėduokle ir kartu su gydytoju išskubėjo pro duris.

EPILOGAS

Kas buvo toliau, mieloji Anerle, – Tu mažne žinai. Tačiau jeigu tada būčiau ištekėjusi ar leidusis pagrobiama, būdama penkiolikos metų, kiek jaudinamų ir gražių įspūdžių nebūčiau patyrusi.

Jo prakilnybę numaldėme. Jis išvažiavo į Normandiją. Laukė manęs ištisus metus – veltui. O Gaboro nebemačiau ištisą amžinybę. Beje, tėtė jam sutrukdė atlikti tarnybą Ense! O kas, kaip manai, dabar jo žmona? Elvyra. Tarp kita ko, generolas padarė ketvirtąja baroniene netikrą jos seserį Zarą. Dabar mes visi geri draugai – tiksliau, mieli giminaičiai. Dažnai matomės Vengrijoje arba Vienoje. Tačiau anuomet ne taip lengva buvo skirtis. Fogošiai niekada nebeatvažiavo į Ensą, Gaboras visiškai pradingo, niekada taip ir neparašė, lyg būtų miręs.

Tiesa, aš jau nebe taip stipriai ir mylėjau po tos nakties viešnamyje, nebesijaučiau, kad skrieju, būdama šalia jo. Vis dėlto smūgis buvo stiprus. Nudegimo žymės greitai užgijo. Dvi savaites tepiau jas levandų aliejum, neliko nė randelio. Lizi sakė tiesą. Tačiau aš buvau vieniša ir pamesta, tuoj susirgau gripu, paskui buvau labai išbalusi ir silpna, visiškai *niekuo* nebesidžiaugiau. Visi labai apie mane šokinėjo. Ir kaip Tu manai, kas mane išgelbėjo? Princesė Valerija.

– Vaikas važiuos su mumis į Bavariją, – pareiškė ji, – tenai mes ją pastatysim ant kojų.

Kaip žinai, princesė mėgsta naujoves. O man tai patiko. Taigi išvažiavome į Verishofeną, Hermina ir aš, ir atsidavėme į pono pastoriaus Kneipo rankas. Jis buvo atradęs stebuklingą gydymo metodą, labai rizikingą, ir mudvi puolėme juo sekti galvotrūkčiais.

Dešimt dienų ant manęs pylė šaltą vandenį, ir įsivaizduok, užuot sušalusi, valanda po valandos vis žvalėjau, dariausi linksmesnė ir stipresnė. Greitai man nieko nebeskaudėjo, pasitaisė net dešinys kulkšnelis, taip kamavęs mane po griuvimo nuo Ados.

Lyg atgimusi grįžau į Ensą. Sėkmė nebeapleido manęs. Kulkšnelis nebeskaudėjo, širdis užgijo, mano skruostai paraudo, netrukus vėl galėjau juoktis kaip anksčiau.

Ensas neteko žado, kad taip puikiai pasitaisiau per tokį trumpą laiką, ypač stebėjosi mano teta. Valandų valandas manęs klausinėjo, norėdama sužinoti visas smulkmenas.

– Žinai ką? – tarė ji pagaliau. – Aš irgi pasigydysiu. Kai baigsis vasara ir sumažės darbo, važiuosiu pas pastorių Kneipą.

Ir ji iškart pasiuntė telegramą, užsisakė vietą nuo rugsėjo 30-osios ir iš tiesų nuvažiavo.

Nuo šalto vandens aš pasveikau, o nuo šalto vandens ir Sebastijano Kneipo genialumo atsiradai Tu, mieloji Anerle.

Jau seniai atspėjai. Teta Juliana – Tavo mama. O gydymasis (ir varžovė ponia architekto našlė Holter) suteikė jai tokio ryžto, tiek sveikatos, stiprybės ir malonumo – ji atsisakė Juozapo santuokos, herojiškai nugalėjo pati save ir sugrįžo į Tavo tėtės miegamąjį. Po penkerių metų Tu atsiradai šiame pasaulyje.

Buvo visokių ženklų, nutiko stebuklų.

Tavo motina gydėsi kasmet. Ji pasikeitė iš pagrindų, aklai pasikliovė Kneipu. Netgi nebesivaržė korsetu!

O kai laukėsi kūdikio... Stulbino visą Ensą: ji, kilminga ponia, *bėgiojo po rasą* lankose!!!

Basa lakstė tenai anksti rytą po šlapią žolę, grįždavo namo į miestą pėstute, bet normaliu žingsniu, o ne lėtai kaip sraigė!

Ir virtuvėje paskui paprašydavo *šviežio* pieno ir *žalių* vaisių! Ne virinto pieno ir kompoto. Skandalas! Juk Tu žinai: žmogui kenkia nevirtas maistas. Tuo jis skiriasi nuo gyvulio. Tokia nuomonė aiškiai klaidinga.

Tavo motina ne tik kad nepasiligojo, o darėsi vis sveikesnė ir niekuomet nebuvo tokia stipri, kaip laukdamasi Tavęs. Paskutinį pusmetį atsisakė mėsos, valgė tik lengvą maistą.

O kai Tu pareiškei norą ateiti į pasaulį, atskubėjo Micė Pranger, daktaras Kneiferis ir profesorius iš Vienos Gumpendorfo homeopatinės ligoninės, ir Tu gimei per pusantros valandos – rekordas! Visai neverkei, kiek suknirkei labai aukštu balsu.

– Kada nors bus dainininkė, – pasakė profesorius.

Tavo motina pakilo iš patalo po šešių dienų, ne po šešių savaičių, o jai jau buvo mažne penkiasdešimt metų. Pasižiūrėk į ją: ji jauna, nors pagimdė Tave.

Tada, spalio mėnesį, aš nuvažiavau į pensioną Vienoje. Mokiausi tenai ketverius metus. Ketveri metai mokslo, auklėjimo ir drausmės. Vienintelė nedėvėjau korseto, už tai mane gyrė. Ir davė daugiau laisvių, nes mergina, kuri pati atsisako rengtis madingai, nekelia jokio įtarimo.

Pensiono mamos rinkiminis šūkis buvo: *Net ir lašas alkoholio ardo smegenis*. Mes maitinomės gardžiai, tačiau niekuomet negerdavome nei šampano, nei vyno ar likerio!

Tačiau ir mokėmės įveikti save. Per mėnesines ne drybsoti lovoje, o atlikti savo pareigas. Ir 1879 metų vasarą, bū-

damos išsilavinusios muzikės, istorijos, geografijos, Europos kultūros žinovės, mokėdamos vokiečių, anglų ir prancūzų kalbas, išėjome iš pensiono džiuginti ir auklėti pasaulio.

Vieneri metai prieš Tavo gimimą. Didžiulės iškilmingos Makarto dvasia surengtos eisenos mūsų imperatoriškųjų didenybių sidabrinių vestuvių proga metai. Aš visa tai mačiau. Per visą Žiedo ilgį fantastiški kostiumai, papuošti ekipažai, o Hansas Makartas ant prašmatnaus širmio, apkloto auksu. Jis buvo su ilga barzda ir juodo aksomo kostiumu.

Mano tetai jis sukūrė baltą plunksnų skrybėlaitę. Labai ją išgražino. Aš ja didžiavausi. Ji atrodė kaip paveiksliukas.

Kai sugrįžau į Ensą, Lizi nebebuvo. Išvažiavo Į Vengriją su generolu, tačiau paskui jį pametė. Jis elgėsi su ja pernelyg šiurkščiai. Lizi visuomet buvo darbštuolė, todėl dabar turi didelį kosmetikos fabriką Budapešte, tapo turtinga ponia, kuriai puikiai sekasi.

Tu domėjaisi, kodėl aš nepasilikau Ense. Pirmoji priežastis: nebuvo laisvos vietos. Dvejus metus mokiau dainavimo princesės Valerijos namuose. Tenai buvo daug muzikuojama, ir aš po truputį pradėjau koncertuoti. Kaip ir tada, kai skambinau „Jaunąją gelbėtoją“, iškart susilaukiau sėkmės.

Be to, troškau įspūdžių. Pamatyti svetimus kraštus, paklausyti negirdėtų dainų, paragauti kitokių valgių, susipažinti su svetimais žmonėmis – troškau pakeliauti. Ir pasielgiau labai drąsiai; ėmiau groti moterų orkestre. Ir su juo patraukiau į platųjį pasaulį.

Dar ir šiais laikais moterų orkestras yra retenybė. Tačiau tada – žinai, dėl bilietų į mūsų koncertus mušėsi. Galėčiau parašyti dešimt knygų, pasakodama mūsų nuotykius. Tai buvo įtemptas, bet linksmas metas.

O paskui važinėjau viena, kaip pianistė virtuozė, nes moterų orkestre griežiau smuiku. Išmokau pūsti ir trimitą. Tačiau aistringiausiai mėgau skambinti viena pianinu. Būdama solistė, esi laisva. Ir darai, ką nori.

Ir uždirbau daug pinigų. Per vienerius metus tiek, kiek mokytoja per visą savo gyvenimą.

Dukart skambinau net imperatorienei, bet ji nežinojo, kas aš tokia. Buvo labai smagu. Ir man to pakako. Ar žinai, iš pradžių ją garbinau. Šukavausi kaip ji. Rinkau jos nuotraukas ir iškarpas iš laikraščių. Intymias istorijas, kurias man papasakojo Valerija, paskalas iš Giodiolo, Airijos, Anglijos ir Vienos rūmų užsirašiau „Imperatorienės dienoraštyje", kurį tam tikslui ir įsigijau. Įsivaizdavau, kur mudvi galėtume susitikti, Bavarijoje ar Vienoje, ir ar prašyti Valeriją, kad mane pristatytų.

Tačiau po Majerlingo tragedijos, sosto paveldėtojo Rudolfo mirties ir ten atlikto Mari Lariš vaidmens lioviausi. Pamaniau, kad imperatoriaus rūmams gana morganatinių giminaičių. Ir aš pasielgiau teisingai.

Ir nebejodinėjau daugiau. Mat – kas tas jodinėjimas? Priešinga mano prigimčiai valdyti geraširdį gyvulį. Medžioklė irgi manęs nedžiugina. Pernelyg kankinami žvėrys, labiau mėgstu juos gyvus ir džiaugiuosi jų grožiu. Be to, bijau, kad galiu nukristi, susižaloti rankas taip, kad nebegalėčiau groti.

Žinai, Anerle, sėkmės man sočiai. Ir nereikia šlietis prie įtakingų giminaičių. Aš viską pasiekiau savo jėgomis. To niekas iš manęs neatims, ir aš didžiuojuosi.

Taip, laimėjau bylą prieš mesjė Hiubšą. Žinoma, jis mane apvogė. Truko daug metų, tačiau jis buvo sugautas. Žinoma, jis nenusišovė. Niekada nebuvo garbingas žmogus. Mano motina jį pametė, o jo geras vardas liko suteptas. Moti-

na neblogai verčiasi iš nuomojamo namo. Dabar ji laisva, gali keliauti... Pažįsti ją, dažnai lankosi Ense.

Tikrai juokeisi iš to sąmyšio Lili Cyrmiler madų ateljė, kai man rinko jojamąją suknelę. Valerija neklydo, dabar visos nešioja volelius ant strėnų. Krinolinai išnyko, tas pats bus ir korsetams. Mudvi tai dar pamatysime.

Aš niekuomet daugiau nebesispaudžiau korsetu. Ir ko tik neišvengiau: slankiojančių inkstų, susiraukšlėjusių kepenų, blužnies ir skrandžio ligų, galvos svaigimo, alpulio, kvėpavimo sutrikimų, nuovargio, randų nuo varstymosi, sugadintos krūtinės. Galiu valgyti, ką noriu, viską, o po kiekvieno kąsnio manęs nepykina. Galiu šokti kiaurą naktį, vaikščioti, esu atspari ligoms, kol kas neatšaukiau nė vieno koncerto, aš *niekada* nesergu.

Nenešioju korseto, tačiau mano figūra gera. Kai ėmiau bręsti, pasisiuvau iš šilko kišenėles krūtims su petnešėlėmis, kad pakelčiau krūtis. Pasiuvau tokias ir Tavo motinai, kai ėmė lauktis kūdikio. Jei tau jų reikia, Anerle, galiu pasiūlyti. Pamiršk korsetą! Mesk jį į židinį. Sudegink! Neprivalu luošintis, kad patiktum ponams. Be to, šitaip tu nebūsi atsilikusi nuo mados. Įsivaizduok, panelė Reinhold, žinoma artistė, jau prieš dvejus metus Vienos rūmų teatro scenoje dėvėjo kostiumėlį. Imperatoriui matant. Be korseto! Tai pergalė!

Taip, laikas žengia į priekį. Kaip manai, ką galėtų sau leisti moterys, jei nebevaikščiotų suveržtos kaip ryšuliai? Nebūtų jokio skirtumo tarp dirbančių vyrų ir moterų. Be to, štai ką Tau pasakysiu: jeigu per šimtmečius *ponai* būtų šitaip barbariškai varžomi – jie būtų silpnesnioji lytis!

Mieloji Anerle, klausei manęs, kodėl nebėra „Juodojo erelio". Tai liūdna istorija, klausyk, aš ją Tau papasakosiu.

Tavo motina vėl ėmė lauktis kūdikio, ir džiaugdamasis būsimuoju sūnum Tavo tėvas leidosi spekuliuoti ir pripirko medienos sandėlių Enso pakrantėse. O kadangi visur kaip išprotėjus imta statyti namus, jis pradėjo prekiauti mediena. Tačiau kalnuose buvo iškirsta pernelyg daug miškų, todėl staiga kilo neregėtas potvynis. Vanduo paplūdo kaip per tvaną, ir vieną naktį viskas dingo, sandėliai sugriuvo, brangius rąstus nunešė vanduo. Iš baimės tavo motina neteko kūdikio. Tavo tėtė negalėjo laikytis sutarčių ir prisidarė skolų. Todėl turėjo viską parduoti prieš penkerius metus bankui, naujai įstaigai. Nuo to laiko jis vadovauja karininkų kazino, kurį, kaip Tu žinai, pavertė geriausiu Enso restoranu.

Tačiau didžiulių turtų nebėra, todėl mama nori Tave ištekinti už tos „geros partijos“, kurio tu bijai, ir pagrįstai. Žinai, visuomet mylėjau Tavo motiną, tačiau ji serga ta manija – *būtinai turi supiršti*. Anuomet, prieš dvidešimt metų, toks likimas grėsė man, dabar Tavo eilė.

Tačiau, Anerle, jai vėl nieko neišeis. Dabar pati didžiausia staigmena.

Tau aš padėjau dėžutę banke, kuris įsikūręs „Juodajame erelyje“. Joje deimantinis papuošalas, kurį Tau rodžiau, man jį dovanojo caras Sankt Peterburge.

Man jį įvertino Kechertas, Vienos rūmų juvelyras. Tą papuošalą galima parduoti už devynis tūkstančius guldenų. Kad ir kiek už jį gaučiau, viską dovanosiu Tau. Pasitark su Hermina fon Frišenbach. Ji laiko tabako krautuvėlę Pagrindinėje aikštėje, nes jai tai labai malonu. Ji žino viską, bet kokias paskalas, ji Enso dėmesio centras. O viską žinodama, ji patars Tau ir pagelbės.

Sakei, kad norėtum dainuoti, Anerle, mudvi esam muzikavusios. Tavo toks pat sidabrinis sopranas kaip mano

motinos ir mano. Tačiau Tau pasisekė labiau, Tavo balsas stipresnis. Galėtum dainuoti operoje. Taip, brangioji, tada išsipildytų svajonės.

Tavo balsą galėtų lavinti geriausi mokytojai. Tuomet pasaulis Tau būtų atviras. Juk toks puikus menininkės gyvenimas. *Visi* šliaužioja prieš Tave keliais. O jei įsimylėsi – juo vėliau, juo geriau. Visuomet galėsi ištekėti ir pagimdyti vaikų. O juo vėliau, juo ilgiau liksi jauna su vaikais.

Jei tada būčiau ištekėjusi penkiolikmetė, dabar jau būčiau močiutė, ori ir susitupėjusi, kaip Emsė Kropf ir Gala Pumb, juk pažįsti jas, mano bendraamžes. Tačiau jos atrodo kaip mano tetos, veržiasi korsetu, alpsta, visos susiraukšlėjusios ir be jokio jaunatviškumo.

Taip, Anerle, tik vėliau išmoksti mylėti.

Dabar, žvelgdama į praeitį, žinau, kad Gaboras buvo tik svajonė. O tikroji aistra kitas. Ar galėtum atspėti? Daug apie jį pasakojau: tamsios akys, juodi kaip varno sparnas lygūs plaukai, romėniška nosis, klasikinis profilis, dieviška laikysena, o šypsena – kartais – kaip išbadėjusio vilko. Dabar jau žinai. Atila Nadis!

Tai jis anuomet, per vengriškąjį vakarėlį, po stalu apčiupinėjo mano koją, tuo tarpu jau prisipažino. O kai išvažiavau iš Enso – nebuvo ko nė kalbėti, kad mudu suartėtume, ne, net ir pernai to dar nenutiko.

Beje, jis vedė, 1875-aisiais, geltonplaukę Venerą, turtingąją architekto našlę Holter. Jis daug jaunesnis, tačiau juodu elegantiška pora. Iš pradžių gyveno puikiai, išlaidaudami ir vaišindami visus. Paskui jis ėmė palikti ją vieną, žinai, pernelyg daug pratybų. Žmona nematė jo savaičių savaites. O kai sykį grįžo namo, nelauktas ir pernelyg anksti, jo lovoje gulėjo piešimo mokytojo Špico sūnus.

Karininkui nevalia susitaikyti su tokia padėtim. Juodu išsiskyrė, Atila išvažiavo iš miesto – štai kodėl jo nepažįsti.

Niekuomet daugiau apie jį nebegirdėjau. Tačiau birželio mėnesį aš grojau Monake. O po koncerto mano drabužinė buvo pilna rožių, lelijų ir gvazdikų, ant veidrodinio stalelio gulėjo kortelė: AISTRINGAS GERBĖJAS IŠ SENŲ LAIKŲ LAUKIA UŽ DURŲ.

Ir ten stovėjo jis, Atila, nė kiek nesumišęs, vis dar laibas ir elegantiškas – tikrai *karštakraujis*. Jis išbučiavo mano rankas ir nebepaleido, ko neuždusino manęs meilikavimais. O paskui žengė žingsnį atgal ir apžiūrėjo, ne kaip didikas garbinamą pianistę, ne, kaip temperamentingas vengras dievinamą moterį.

Paskui išskėtė rankas, Anerle, be jokio žodelio, ir aš prisiglaudžiau jam prie krūtinės. Jis visas virpėjo iš susijaudinimo. Niekuomet vyras nebuvo taip virpėjęs. Aš karštai jį pamilau, ir jis myli mane iki paklaikimo. Išėjo atostogų ir lydi mane per keliones. Net ir be vestuvių esu jo žmona, nėra jokios abejonės.

Jau seniai atleidau jam už nuotykius viešnamyje. Ponai prikrečia kur kas blogesnių eibių, tai buvo jaunystės paikystė, tik tiek.

Aš esu už laisvą meilę. Sakoma, tai didžioji nuodėmė. Garbės žodis, netikiu. Protas byloja, kad dviejų suaugusių žmonių meilė negali būti baisiau už žmogžudystę ir plėšikavimą. Jei manęs klaustum, atsakyčiau, jog varu tekinti penkiolikmetį vaiką yra didžioji nuodėmė.

Žinoma, galėčiau elgtis taip kaip Lizi. Dabar nusidėti, o vėliau išpažinti savo nuodėmes ir atgailauti. Tačiau aš niekuomet neatgailausiu už mūsų naktis Prancūzijoje, Anerle. Prisimenu jas kaip pačias nuostabiausias, niekuomet nebuvau patyrusi nieko puikesnio.

Brangioji, TAI daryti su nemylimu vyru siaubinga. Tačiau jeigu myli, visai kas kita, tada užplūsta pašėliškas dieviškas svaigulys – tačiau gana, antraip atrodys, kad stumiu tave nusidėti.

Maniškis Atila gal išeis į atsargą. Jis vis dar puikus lošėjas, laimėjo visur kazino.

Jis svajoja apie tokią sumą, kad praturtėtų, staiga, per vieną dieną. Tada bus šalia manęs ir keliaus kartu. Ką gi, pamatysim.

Pakankamai pripasakojau Tau apie save. Spręsk pati. Gerai pagalvok. O jeigu nežinai ką daryti, daryk tai, kas SVARBU. Įsidėmėk, Anerle, tuomet tau gyvenime nenutiks nieko bloga.

Adieu, ma chérie. Greitai man parašyk. Aplankysiu jus, kai tik grįšiu į Austrijos ir Vengrijos imperiją. Stropiai mokykis dainuoti *ir* skambinti pianinu. *Per aspera ad astra.* Tai tinka ne tik man.

PABAIGOS ŽODIS

Kompozicijų, sonatų, pratimų pianinui, dainų – šios knygos autorė nieko mums nepaliko. Tačiau paliko ką kita, ir mes puikiai pažįstam jos išradimą: kišenaites krūtims. Jos užkariavo pasaulį ir vadinasi liemenėlė. Jau amžių sandūroje ji buvo pergalingai dėvima po revoliucingiausiu drabužiu – kostiumėliu!

Tačiau laurus nuskynė kitas. 1912 metais prancūzas siuvėjas Polis Puarė užpatentavo biusthalterį, nors šis drabužėlis jau seniai buvo nešiojamas Austrijos – Vengrijos imperijoje.

Tačiau tai nesvarbu. Svarbu būtų vienas dalykas: kai mes, šiuolaikinės moterys, gražinamės vakarui, eidamos į operą, teatrą, koncertą, pasimatymą, ištiesiame ranką, savaime suprantama, pasiimti plonytėlaičio nėrinių drabužėlio, su kuriuo mums lengva kvėpuoti, kuris nepalieka odoje ruožų, nespaudžia, trumpai padelskime, nes: *grožiui kenkia skubėjimas*. Ir prisiminkime šauniąją Minką, gyvenusią anais laikais, *Belle Epoque,* Aukštutinėje Austrijoje Enso mieste.

Tiktai trumpą akimirką.

Magna cum laude!

Ji šito verta.

Kubelka, Susanna

Ku-05 Persprogęs korsetas: romanas / Susanna Kubelka; iš vokiečių kalbos vertė Laima Bareišienė. – Vilnius: Alma littera, 2001. – 416 p.

ISBN 9955-08-032-9

Nauja puikiai pažįstamos lietuvių skaitytojui populiarių žaismingų erotinių romanų „Šiandien madam pereis vėliau“ ir „Ofelija mokosi plaukti“ autorės knyga – nuostabi meilės istorija, pamokoma, bet ne pamokslaujanti, kur, be kita ko, pasakojama, kaip buvo atsisakyta korseto ir išrasta liemenėlė.

UDK 830-3

Susanna Kubelka

Persprogęs korsetas

Romanas

Iš vokiečių kalbos vertė *Laima Bareišienė*

Viršelio dailininkė *Volanda Vyšniauskienė*
Korektorė *Bronė Brazauskaitė*
Techninė redaktorė *Birutė Tolvaišienė*
Kompiuteriu maketavo *Ligita Plešanova*

SL 412. Užsakymas 982
Išleido leidykla „Alma littera“, A. Juozapavičiaus g. 6/2, 2005 Vilnius.
Interneto svetainė: http://www.almali.lt
Spausdino AB spaustuvė „Spindulys“,
Gedimino g. 10, 3000 Kaunas

„Siandien madam pareis vėliau“ ir „Ofelija mokosi plaukti“ autorės naujas romanas!

Svarbu būtų vienas dalykas: kai mes, šiuolaikinės moterys, gražinamės vakarui, eidamos į operą, teatrą, koncertą, pasimatymą, ištiesiame ranką, savaime suprantama, pasiimti plonytėlaičio nėrinių drabužėlio, su kuriuo mums bus lengva kvėpuoti, kuris nepaliks odoje ruoželių, nespaus, trumpai padelskime, nes grožiui kenkia skubėjimas. Ir prisiminkime šauniąją Minką, gyvenusią anais laikais, *Belle Epoque*, Aukštutinėje Austrijoje Enso mieste.

ISBN 9955-08-032-9

